

Happy families are all alike; every unhappy family is unhappy in its own way. Everything was in confusion in the Oblonskys' house. The wife had discovered that the husband was carrying on an intrigue with a French girl, who had been a governess in their family, and she had announced to her husband that she could not go on living in the same house with him. This position of affairs had now lasted three days, and not only the husband and wife themselves, but all the members of their family and household, were painfully conscious of it. Every person in the house felt that there was so sense in their living together, and that the stray people brought together by chance in any inn had more in common with one another than they, the members of the family and household of the Oblonskys. The wife did not leave her own room, the husband had not been at home for three days. The children ran wild all over the house; the English governess quarreled with the housekeeper, and wrote to a friend asking her to look out for a new situation for her; the man-cook had walked off the day before just at dinner time; the kitchen-maid, and the coachman had given warning. 3 of 1759 Anna Karenina Three days after the quarrel, Prince Stepan Arkadyevitch Oblonsky—Stiva, as he was called in the fashionable world—woke up at his usual hour, that is, at eight o'clock in the morning, not in his wife's bedroom, but on the leather-covered sofa in his study. He turned over his stout, well-cared-for person on the springy sofa, as though he would sink into a long sleep again; he vigorously embraced the pillow on the other side and buried his face in it; but all at once he jumped up, sat up on the sofa, and opened his eyes.

Happy families are all alike; every unhappy family is unhappy in its own way. Everything was in confusion in the Oblonskys' house. The wife had discovered that the husband was carrying on an intrigue with a French girl, who had been a governess in their family, and she had announced to her husband that she could not go on living in the same house with him. This position of affairs had now lasted three days, and not only the husband and wife themselves, but all the members of their family and household, were painfully conscious of it. Every person in the house felt that there was so sense in their living together, and that the stray people brought together by chance in any inn had more in common with one another than they, the members of the family and household of the Oblonskys.

The wife did not leave her own room, the husband had not been at home for three days. The children ran wild all over the house; the English governess quarreled with the housekeeper, and wrote to a friend asking her to look out for a new situation for her; the man-cook had walked off the day before just at dinner time; the kitchen-maid, and the coachman had given warning.

Three days after the quarrel, Prince Stepan Arkadyevitch Oblonsky—Stiva, as he was called in the fashionable world—woke up at his usual hour, that is, at eight o'clock in the morning, not in his wife's bedroom, but on the leather-covered sofa in his study. He turned over his stout, well-cared-for person on the springy sofa, as though he would sink into a long sleep again; he vigorously embraced the pillow on the other side and buried his face in it; but all at once he jumped up, sat up on the sofa, and opened his eyes. 'Yes, yes, how was it now?' he thought, going over his dream. 'Now, how was it? To be sure! Alabin was giving a dinner at Darmstadt; no, not Darmstadt, but something American. Yes, but then, Darmstadt was in America. Yes, Alabin was giving a dinner on glass tables, and the tables sang, Il mio tesoro—not Il mio tesoro though, but something better, and there were some sort of little

decanters on the table, and they were women, too,' he remembered.

Stepan Arkadyevitch's eyes twinkled gaily, and he pondered with a smile. 'Yes, it was nice, very nice. There was a great deal more that was delightful, only there's no putting it into words, or even expressing it in one's thoughts awake.' And noticing a gleam of light peeping in 4 of 1759 Anna Karenina beside one of the serge curtains, he cheerfully dropped his feet over the edge of the sofa, and felt about with them for his slippers, a present on his last birthday, worked for him by his wife on gold-colored morocco. And, as he had done every day for the last nine years, he stretched out his hand, without getting up, towards the place where his dressing-gown always hung in his bedroom. And thereupon he suddenly remembered that he was not sleeping in his wife's room, but in his study, and why: the smile vanished from his face, he knitted his brows. 'Ah, ah, ah! Oo!...' he muttered, recalling everything that had happened. And again every detail of his quarrel with his wife was present to his imagination, all the hopelessness of his position, and worst of all, his own fault. 'Yes, she won't forgive me, and she can't forgive me. And the most awful thing about it is that it's all my fault— all my fault, though I'm not to blame. That's the point of the whole situation,' he reflected.

‘Oh, oh, oh!’ he kept repeating in despair, as he remembered the acutely painful sensations caused him by this quarrel. Most unpleasant of all was the first minute when, on coming, happy and good-humored, from the theater, with a huge pear in his hand for his wife, he had not found his wife in the drawing-room, to his surprise had not found 5 of 1759 Anna Karenina her in the study either, and saw her at last in her bedroom with the unlucky letter that revealed everything in her hand. She, his Dolly, forever fussing and worrying over household details, and limited in her ideas, as he considered, was sitting perfectly still with the letter in her hand, looking at him with an expression of horror, despair, and indignation. ‘What’s this? this?’ she asked, pointing to the letter.

And at this recollection, Stepan Arkadyevitch, as is so often the case, was not so much annoyed at the fact itself as at the way in which he had met his wife's words. There happened to him at that instant what does happen to people when they are unexpectedly caught in something very disgraceful. He did not succeed in adapting his face to the position in which he was placed towards his wife by the discovery of his fault. Instead of being hurt, denying, defending himself, begging forgiveness, instead of remaining indifferent even—anything would have been better than what he did do—his face utterly involuntarily (reflex spinal action, reflected Stepan Arkadyevitch, who was fond of physiology)—utterly involuntarily assumed its habitual, good-humored, and therefore idiotic smile. 6 of 1759

ХААН БАНК

KHAN BANK

ЖИЛИЙН ТАЙЛАН

2020

АГУУЛГА

ЭРХЭМ ЗОРИЛГО.....	4
БИДНИЙ ТУХАЙ.....	4
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГЫН МЭНДЧИЛГЭЭ.....	5
ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРЛЫН МЭНДЧИЛГЭЭ.....	7
КОВИД-19-ИЙН ҮЕД АВСАН АРГА ХЭМЖЭЭНҮҮД.....	10
БИДНИЙ АМЖИЛТУУД 2020	13
МОНГОЛ УЛСЫН ШИЛДЭГ БАНК.....	15
КОМПАНИЙН ЗАСАГЛАЛ.....	18
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛ	20
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ГИШҮҮД.....	21
ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГА.....	23
САНХҮҮГИЙН ГОЛЛОХ ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД.....	24
ЦАХИМ БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ.....	27
ШИНЭ БҮТЭЭГДЭХҮҮН ҮЙЛЧИЛГЭЭ.....	29
ХАРИЛЦАГЧИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ	35
ИРГЭДИЙН БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ	37
ХУВИЙН БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ	40
ЖИЖИГ ДУНД БИЗНЕС ЭРХЛЭГЧДЭД ЗОРИУЛСАН БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ.....	43
БАЙГУУЛЛАГАД ЗОРИУЛСАН БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ.....	48
ХӨРӨНГӨ ЗОХИЦУУЛАЛТ БОЛОН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧДЫН ХАРИЛЦАА.....	49
ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА.....	51
КОМПЛАЕНС	59
МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИ	62
МЭДЭЭЛЛИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ	64
ХҮНИЙ НӨӨЦ.....	66
САНХҮҮГИЙН БОЛОВСРОЛЫН ХӨТӨЛБӨР	71
ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖИЛ БА КОМПАНИЙН НИЙГМИЙН ХАРИУЦЛАГА	73

БИДНИЙ ТУХАЙ

Эрхэм зорилго

ХААН Банк нь хүмүүсийн амьдралыг бодитой өөрчилж, нийгмийн сайн сайханд хувь нэмэр оруулах санхүүгийн шинэлэг бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нэвтрүүлэгч үндэсний хэмжээний тэргүүлэгч, санхүүгийн хувьд хамгийн хүчирхэг арилжааны банк болон өргөжин тэлсээр байна. Бид иргэд болон байгууллагын харилцагчдад тэдний аж амьдрал, хүсэл мөрөөдөл, хэтийн зорилго зорилт, бизнесийн амжилт гээд бүхий л цаг үед нь хэрэгтэй банкны бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг хамгийн найдвартай, түргэн шуурхай хүргэх чин зорилгын дор үйл ажиллагаа явуулдаг.

ХААН Банк Монгол Улсын өнцөг булан бүрт байрлах 547 салбар, тооцооны төвүүдээрээ дамжуулан нийт айл өрхийн 70 гаруй хувьд 24 цагийн турш бүх цахим болон биет сувгуудаараа үйлчилгээгээ зогсолтгүй хүргэсээр байна. 2020 оны эцсийн байдлаар нийт актив өмнөх онтой харьцуулахад 18.8 хувиар өсөж 12.1 их наяд төгрөгт хүрсэн нь нийт банкны системийн хэмжээнд тэргүүлсэн үзүүлэлт бөгөөд бид системийн 33.2 хувийг эзэлж байна.

Өнгөрсөн хугацаанд ХААН Банк нь Монгол улсын хөдөлмөрийн зах зээл дээр "Шилдэг ажил олгогч" жишиг байгууллага болох стратегийн чиглэлийг удирдлага болон ажиллан өдгөө 6400 гаруй ажилтантай Монгол улсын ТОП 100 ААН-ийн дөрөвдүгээрт эрэмблэгдсэн амжилт гаргаад буй.

Түүнчлэн бид ХААН Банк Сангаараа дамжуулан боловсрол, эрүүл мэнд, байгаль орчин, нийгмийн эмзэг

булэг, соёл урлаг, орон нутгийн хөгжил зэрэг нийгмийн сайн сайхны төлөө бодитой хувь нэмрээ оруулан ажиллаж байгаагийн зэрэгцээ Тогтвортой хөгжлийн бодлогыг хэрэгжүүлэхээр түүчээлэн ажиллаж байна.

БИЙ БОЛГОСОН ҮНЭ ЦЭНЭ

Харилцагчид - харилцагчийн сэтгэл ханамж өмнөх онтой харьцуулахад 3.4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй гарсан. Түүнчлэн, Ковид-19 цар тахалтай холбоотой харилцагчдадаа зайнаас үйлчилгээ авах, зайны сувгийн хүрэлцээг нэмэгдүүлэхээс (интернет банк, харилцагчийн мэдээллийн төв болон биет нэгж дээрхи киоск) гадна нийгмийн хариуцлагын хүрээнд харилцагчдад чиглэсэн шимтгэл хураамж чөлөөлөх гэх мэт олон талт арга хэмжээг авсан.

Ажилтнууд – ажилтны идэвх оролцооны индекс 80 хувь давж, ажилтны цэвэр идэвхжүүлэлтийн оноо /eNPS/ +19 хүрсэн байна.

Нийгэм, хүрээлэн буй орчин – 2020 онд үндэсний хэмжээний урт болон богино хугацаат 19 төсөл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, 1846 оюутан залууст сургалтын тэтгэлэг олгож, 1530 мод тарьж, эрүүл мэндийн аянууд болон ковидтой тэмцэхэд чиглэсэн хандивын ажлуудыг гүйцэтгэлээ.

Хувьцаа эзэмшигчид – Тайлант онд банк санхүүгийн арвин туршлагатай, мэргэжлийн гишүүд багт нэгдсэн. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг холбогдох хэсгүүдээс үзнэ үү.

2.6 сая
Харилцагч

547
Салбар

204
Экспресс банк

1275
АТМ

144
Киоск

Хиdeo Савада

Төлөөлөн удирдах
зөвлөлийн дарга

ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГЫН МЭНДЧИЛГЭЭ

“

Энэ хүнд цаг үед ХААН
Банкны хамт олны
үзүүлсэн мэргэжлийн
ур чадвар болон
хүчин чармайлтаар
бахархаж байна.

2020 оны хувьд Ковид-19 цар тахлын улмаас харилцагч, ажилтан болон эдийн засаг, нийгэм даяараа хүнд сорилттой нүүр туллаа. Иймд бид харилцагчдад банкны үйлчилгээг зогсолтгүй хүргэх, хэрэглээний болон бизнесийн зээлийн гэрээнд өөрчлөлт оруулж эргэн төлөлтийн хугацааг хойшлуулах, бизнесүүдэд эргэлтийн хөрөнгө олгож, улмаар эдийн застийн эргэлтийг дэмжих чиглэлээр анхаарч ажиллалаа.

Энэ хүнд цаг үед ХААН Банкны хамт олны үзүүлсэн мэргэжлийн ур чадвар болон хүчин чармайлтаар бахархаж байна. ХААН Банк нь Ковид-19 цар тахлын үеийн харилцагчдын хэрэгцээ шаардлагад нийцүүлэн үйлчилгээний сувгийн хүртээмж, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх, Засгийн газраас гаргасан шийдвэрүүдийг дэмжин олон нийтэд хүргэх зэрэг шаардлагатай арга хэмжээнүүдийг түргэн шуурхай, ур дунтэйгээр авч ажиллалаа. Мөн бид бүтэн жилийн турш нийт ажилтнуудынхаа 70 хувийг гэрээс нь ажиллуулж, банкны үйл ажиллагааг зогсолтгүй явуулж чадсан билээ.

Банкны удирдлагын баг нь бүтэн жилийн турш стратегийн зорилтууд буюу үндэсний хэмжээнд тэргүүлэгч банкны байр сууриа бататгах, илүү энгийн, ойлгомжтой, харилцагч

төвтэй банк болох зэрэг зорилго тавин ажиллалаа. 2020 онд Ковид-19-ийн тодорхойгүй нөхцөл байдлыг үл харгалзан бид цахим шийдлүүд болон үйл ажиллагаагаа тогтвортой хүргэхээр зорин ажиллаж бизнесийн үр дүн сайн гарлаа. 2020 оны жилийн эцсийн байдлаар өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний харьцаа 18.9 хувь, нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ 18.2 хувьтай байсан нь зохицой харьцаа болох 12 хувь ба 10 хувийг хангасан үзүүлэлт юм.

Бид банк санхүүгийн арвин туршлагатай Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн шинэ гишүүдээ 2020 онд хүлээн авлаа. Ноён Эцто Уэхара нь Савада Холдингс компанийг төлөөлсөн ТУЗ-ийн ердийн гишүүнээр, ноён А. Тамир, ноён Аарт Йонгеяанс, хатагтай Т.Дарьбум нар нь төлөөлөн удирдах зөвлөлийн хараат бус гишүүнээр тус тус томилогдоо. Шинэ гишүүд маань хэдийнээ салбар дахь ур чадвар болон туршлагаараа үлгэрлэн манлайлаад байна. Өнгөрсөн таван жилийн турш хувь нэмрээ оруулан ажилласан эрхэм гишүүд болох Ёшиаки Мишима, Наото Одагири, Францис Хоок нарт Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн өмнөөс баярлаж талархсанаа илэрхийлж, сайн сайхныг хүсэж байна.

2020 оны 12-р сард банкны шинэ гүйцэтгэх захирлаар Р. Мөнхтуяа томилогдсон тухай бид мэдээлсэн. Тэрээр 2016 оноос хойш Гүйцэтгэх захирлын албыг хашсан Жон Беллийн халааг авсан бөгөөд Мөнхтуяа нь ХААН Банканд 26 жил ажилласан ба үүний 10 гаруй жилийн хугацаанд Гүйцэтгэх захирлын орлогчоор ажилласан туршлагатай удирдагч юм. Төлөөлөн

удирдах зөвлөлийн гишүүд болон ХААН Банкны нийт харилцагч, хамтрагч, ажилтнуудынхаа өмнөөс ХААН Банкны анхны эмэгтэй Гүйцэтгэх захирал болсон хатагтай Р. Мөнхтуяад халуун баярыг хүргэж, сайн сайхныг хүсье. Мөн ХААН Банкыг тэргүүлэгч байх суурийг бэхжүүлж, Монгол Улсын банкны салбарын цахим шилжилтийг түүчээлэгчдийн нэг болоход үнэтэй хувь нэмрийг оруулсан ноён Жон

Беллд талархсанаа илэрхийлж байна.

Бидэнтэй цуг байсан Монгол Улсын өнцөг булан бүрт болон нийслэл Улаанбаатар хотод байгаа 2.6 сая ХААН Банкны харилцагчдадаа талархаж байна. 2021 онд бүгдээрээ энх тунх байж сайн цаг ирнэ гэдэгт итгэж байна. Мөн бид 2021 онд түүхт 30 жилийн ойгоо амжилт бүтээл дүүрэн угтаж байна.

Хидео Савада

Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн дарга

Р. Мөнхтуяа

Гүйцэтгэх захидал

ГҮЙЦЭТГЭХ ЗАХИРЛЫН МЭНДЧИЛГЭЭ

Цахимжуулалтын стратегийн хүрээнд нийт төлбөр тооцооны гүйлгээний 97% нь банкны цахим сувгуудаар хийгдэж байна. Цаашид бид онлайнаар зээл авах хялбар үйлчилгээг илүү олон харилцагчдад хүргэх зорилготой байна.

Сайн байцаана уу, Та бүхэнтэй амжилт бүтээлээр дүүрэн 2020 оны жилийн тайлангаараа мэндчилж байгаадаа баяртай байна.

Дэлхий нийтийг хамарсан цар тахлын улмаас 2020 он манай улс төдийгүй дэлхий дахинд ихээхэн сорилттой жил байлаа. Бид, энэ үед харилцагчидтайгаа хамт байж, тэднийг сонсож шаардлагатай бүтээгдэхүүн үйлчилгээг үзүүлэх, Монгол Улсын эдийн засгийг дэмжих, банкныхаа мэдээллийн технологийн болон санхүүгийн хүчин чадлаа сайжруулахад анхаарч ажиллалаа.

ХААН Банкны актив хөрөнгө 18.8 хувиар өсөж, 12.1 их наяд төгрөг, татаан төвлөрүүлсэн хөрөнгө 21.8 хувиар өсөж 10.8 их наяд төгрөг, харилцагчдад олгосон зээлийн хэмжээ 6.7 хувиар өсөж 5.3 их наяд төгрөгт хүрснээр бид 161.2 тэрбум төгрөгийн татварын дараах цэвэр ашигтай ажиллав. Эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд цар тахлын улмаас үзүүлэх нөлөөллийг тогтмол судлан шинжилж, урьдчилан сэргийлэн зохистой харьцааны шалгур үзүүлэлтүүдийг тайлант жилийн турш хангаж байсныг дурдахад таатай байна.

Бид өнгөрөгч 2020 онд бизнесийн зээлийн аян зарлах, жижиг дунд бизнесийг дэмжих хөтөлбөр

хэрэгжүүлэх, цар тахлын хүнд үеийг даван туулахад нь харилцагчдадаа дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор зээлийн гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулах хүсэлтийг цахимаар хүлээн авах зэрэг олон ажлыг гүйцэтгэлээ. Энэ хүрээнд бизнесийн зээл 900 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэнээс гадна бүх салбар нэгжээрээ дамжуулан 109 мянга гаруй зээлийн гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулах хүсэлтийг шийдвэрлэлээ.

Цахимжуулалтын стратегийн хүрээнд нийт төлбөр тооцооны гүйлгээний 97% нь банкны цахим сувгуудаар хийгдэж байна. Цаашид бид онлайнаар зээл авах хялбар үйлчилгээг илүү олон харилцагчдад хүргэх зорилготой байна.

Ажилтнууд маань харилцагчдад шинэ технологийг ашиглахад нь тусалж, үйлчилгээгээ тайлбарлан ойлгуулах нь энэ цаг үед улам бүр чухал болж буй. Банк санхүүгийн бүтээгдэхүүний зөв хэрэглээг таниулах, интернэт банк, аппликацийн, карт, киоск зэргийг хэрхэн ашиглах, мэдээллийн аюулгүй байдлаа хамгаалах арга замын тухай зааварчилгаа мэдээллийг өгсөн аян, хөтөлбөр, видео контентуудыг санхүүгийн боловсрол олгох зорилтын хүрээнд тасралтгүй хүргэлээ.

Техник технологийн дэвшилд түшиглэн онлайнаар буюу зайнас ажиллах горим нэлээд хэдэн жилийн өмнөөс эхэлсэн ч өнөөдрийнх шиг өргөн цар хүрээтэй явагдаж, шинэ эгэл амьдралын хэв маяг болж тогтоно гэдгийг тухайн үед хэн ч төсөөлөөгүй нь лавтай. Бид 2020 оны дийлэнх хугацаанд төв банкны ажилтнуудын 70 хүртэлх хувийг зайнас ажиллах нөхцөлийг бүрдүүлж ажиллалаа.

Байгууллагын соёлын хувьд 2020 онд ажилтнуудын сургалт хөгжлийн чиглэлээр томоохон өөрчлөлт хийлээ. Бид ажилтнууддаа багш төвтэй сургалтаас бие даан суралцдаг арга барилд шилжихэд нь дэмжлэг үзүүлсэн юм. Банк ажилтнууддаа зориулан KB Academy гэсэн сургалтын платформыг нэвтрүүлж, мэргэжлийн болон хувь хүний хөгжлийн бүх сургалтыг цахим хэлбэрт шилжүүлээд байна. Түүнчлэн 250 гаруй ажилтнаа олон улсын LinkedIn Learning платформын сургалтад хамруулан бие даан суралцсан мэдлэг чадвараа хуваалцдаг соёлыг бий болгосон нь хамт олноосоо эерэг үнэлгээ авсан билээ. Банкны зүгээс энэхүү суралцах соёлыг үргэлжлүүлэн хөгжүүлж, мэдлэгээ хуваалцах замаар өсөж дэвжих хандлагыг үргэлж дэмжих болно.

Монгол Улсын ТОП аж ахуйн нэгжийн хувьд ХААН Банкны

үлгэрлэл нийгэм, эдийн засгийн орчинд сайн үр нөлөө үзүүлдэгт бид итгэдэг. Тогтвортой хөгжил, нийгмийн хариуцлагын хүрээнд урт хугацааны болон цаг үеийн хэрэгцээ шаардлагаас үүссэн олон төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүллээ. 2020 онд бид боловсрол, байгаль орчин ойжуулалт, эрүүл мэнд, нийгмийн аж амьдралыг дээшлүүлэх чиглэлээр онцгойлон анхаарлаа. Түүнчлэн, хүн төрөлхтөнд тулгамдаад буй аюулт өвчний тархалтаас урьдчилан сэргийлэх зорилгоор Улсын онцгой комиссоос уриалсан хандивын аянд нэгдэн 124 сая төгрөгийн дэмжлэг үзүүлсэн юм.

Бид бүх түвшинд харилцагч, зохицуулагч болон бусад оролцогч талуудтайгаа нягт хамтран ажиллаж, цар тахлын улмаас удааширсан эдийн засагт өсөлт, эерэг өөрчлөлт бий болгохын төлөө тууштай ажиллах болно.

ХААН Банкны ажилтнууд 2021 онд түүхт 30 жилийн ойгоо амжилт бүтээл, шинэ зорилго тэмүүлэл дүүрэн угтаж байна. Хамтдаа бүтээсэн, хөгжүүлсэн бүхэн маань харилцагч бүрд үнэ цэнэ, өсөлт хөгжлийг өгнө гэдэгт чин сэтгэлээсээ итгэж байна. 2021 ондоо бүх нийтээрээ энх тунх байж, амжилт бүтээлээр дүүрэн байхыг хүсэн ерөөе.

Та бүхний дэмжлэгт талархсан,

Р. Мөнхтуяа
Гүйцэтгэх захирал

КОВИД-19-ИЙН ҮЕД АВСАН АРГА ХЭМЖЭЭНҮҮД

“

2020 оны 3-р сард Монгол Улсад анх бүртгэгдсэн Ковид-19 цар тахалтай холбоотой ХААН Банк харилцагчдадаа зайнаас үйлчилгээ авах, зайны сувгийн хүрэлцээг нэмэгдүүлэхээс (интернэт банк, харилцагчийн мэдээллийн төв болон киоск машин) гадна нийгмийн хариуцлагын хүрээнд харилцагчдад чиглэсэн шимтгэл хураамж чөлөөлөх, улсын онцгой комиссын аянд нэгдэж тахалтай тэмцэх үйлсэд дэмжлэг үзүүлэх гэх мэт олон талт арга хэмжээг авч ажиллалаа. Тухайлбал:

- Зайнаас банкны үйлчилгээ авахад дэмжлэг үзүүлж харилцагчийн боловсрол болон цахим үйлчилгээг дэмжсэн мэдээллийг олон нийтэд хүргэж ажиллав.
  - Засгийн газрын 2020 оны 2-р сарын шийдвэрийн дагуу хууль тогтоомжийн хүрээнд иргэдийн тэтгэврийн зээлийг тэглэв. Мөн золгох үйл ажиллагааг цахимаар дэмжих зорилгоор Цагаан сарын баярын үеэр цахим банкаар хийгдэх гүйлгээний шимтгэлийг тэглэсэн.
  - Зээлийн гэрээнд бүтцийн өөрчлөлт оруулах шимтгэл болон нэмэгдүүлсэн хүүгээс 2020 оны 2-р сарын 1-нээс 12-р сарын 31-ний өдрийг дуустал хугацаанд чөлөөлөн, харилцагчдын хүсэлтийг хялбаршуулсан байдлаар судалж шийдвэрлэсэн байна.
  - Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн тушаалын дагуу Ковид-19 давагдашгүй хүчин зүйлийн улмаас хүсэлт гаргасан 25 мянга орчим Ипотекийн зээлдэгчдийн зээлийн эргэн төлөлтөд өөрчлөлт оруулж хуваарт төлбөрийг хойшлуулсан.
  - Монголбанкны Ерөнхийлөгчийн тушаалаар гарсан “Активыг ангилах, активын эрсдэлийн сан байгуулж, зарцуулах”
- журамд өөрчлөлт орсон дагуу Ковид-19-ын нөхцөл байдлаас шалтгаалан орлогод нь өөрчлөлт орсон иргэдийн хэрэглээний зээлүүдийн хувьд нэмэлт зээл олгохгүйгээр зээлийн хугацааг 12 хүртэл хугацаагаар 1 удаа сунгах зохицуулалтыг 2020 оны 4-р сараас мөрдөж эхлэсэн. Зээлийн гэрээнд бүтцийн өөрчлөлт оруулахад өр орлогын харьцаа хангаж байгаа, 30 сарын хугацааны доторх хэрэглээний зээлүүдийн хувьд нэмэлт зээл олгох болон хугацааг 12 сараас дээш хугацаагаар сунгах боломжтой байхаар зохицуулав.
- Тайлант оны 3-р сараас 11-р сар хүртэл хугацаанд нийт 82,000 орчим хүсэлтийг, үүн дотроо 70,149 хүсэлтийг онлайнаар хүлээн авч, 77,713 зээлийн гэрээнд бүтцийн өөрчлөлт оруулав.
- 2020 оны 11-р сарын 12 буюу дотоодод халдвартарснаар хатуу хөл хорио тогтоож эхэлснээс хойш хугацаанд нийт 57,581 хүсэлтийг, үүн дотроо 56,980 хүсэлтийг онлайнаар хүлээн авч, 13,520 зээлд зээлийн гэрээнд бүтцийн өөрчлөлт тус тус оруулаад байна.
- Түүнчлэн цахимаар хийгдэх банк хоорондын гүйлгээний шимтгэл хураамжийг 20 хувь бууруулж ажиллалаа.

- УИХ-аас баталсан “Коронавируст халдвартын цар тахлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, нийгэм, эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах тухай” хуулийн 10 дугаар зүйлийн 4-т заасны дагуу 5 сарын 29-нөөс харилцах дансны хүүг тэглэсэн.
- Олон нийтийн хандивын аянд банкны төлбөр цуглуулах платформоор хангаж, урлаг соёлын 2 том арга хэмжээг ивээн тэтгэж, үндэсний хэмжээний хандивын аяанг дэмжин ажиллалаа. Түүнчлэн, УОК-т 124 сая төгрөгийн мөнгөн дэмжлэг үзүүлсэн байна.
- Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын яамтай хамтран хатуу хөл хорооны дэглэмийн үед Төрөөс олгож буй тэтгэвэр, хүүхдийн мөнгө, хalamжийн мөнгийг түргэн шуурхай олгож, картгүй иргэдийг картжуулах ажлыг анхаарч өргөн хүрээтэй зохион байгууллаа.

25,000

зээлдэгчдийн ипотекийн зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарыт өөрчлөлт оруулсан.

77,713

3-11-р сард 77,713 зээлийн гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулсан.

13,520

11-12-р сарын хатуу хөл хорооны үед 13,520 зээлийн гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулсан.

20%

Цахимаар хийгдэх банк хоорондын гүйлгээний шимтгэл хураамжийг 20 хувь бууруулсан.

124 сая

төгрөг Улсын Онцгой Коммист хандивласан.

• LIVE

2020.04.15, 15:00

ОНЛАЙН БАНК ГЭРЭЭСЭЭ ОРЬЁ

Гар утсаараа картын үйлчилгээг
хэрхэн авах вэ?

ЦАР ТАХЛЫН ҮЕД ЗАЙНААС ҮЙЛЧИЛГЭЭ АВАХ СУВГИЙН ХҮРЭЛЦЭЭГ НЭМЭГДҮҮЛЭХЭД ЧИГЛЭСЭН АЖЛУУД

- Шинээр тэтгэврийн зээлийн бүтээгдэхүүн, мессежээр тэтгэврийн зээлийн хүсэлтийг хүлээн авч, судлах шинэ үйл ажиллагааны процессыг нэвтрүүлсэн.
- Зээлийн гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулах, хүүхдийн данс нээх, хадгаламжийн бүтээгдэхүүний завсрлын гүйлгээ хийх, цахим үйлчилгээнд бүртгүүлэх, харилцагчийн мэдээлэл шинэчлэх, хадгаламж барьцаалсан зээл зайнаас авах гэх мэт үйлчилгээний хүсэлтийг Харилцагчийн мэдээллийн төвөөр болон вебсайтаар дамжуулан авч ажиллалаа.
- Байгууллагын харилцагчийн хүсэлт, цахим үйлчилгээг хүргэх зорилгоор тусгайлсан байгууллагын шугам нээж, үйлчилгээ үзүүлэх нөөц боломжийг нэмэгдүүллээ.
- Карт, ПОС-ын онлайн захиалга идэвхжүүлж, харилцагчид гэрээсээ гарах шаардлагагүйгээр картаа гэртээ хүргүүлэн авч байна.
- Харилцагчийн мэдээллийн төвийн харилцагчдад хүргэх үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлсэн. Хөл хорионы үед харилцагчийн үйлчилгээг түргэн шуурхай үзүүлэх зорилгоор ийнхүү зайнаас авах үйлчилгээний цар хүрээг тэллээ.

БИДНИЙ АМЖИЛТУУД 2020

БАНК САНХҮҮГИЙН ЧАДАВХИ

ХААН Банк нь 2020 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар 12.1 их наяд төгрөгийн активтай болж, өмнөх оны 10 их наяд төгрөгийн актив хүрсэн амжилтаа ахиулж ажиллаж чадлаа. (Дэлгэрэнгүйг 24-р хуудаснаас)

ХАРИЛЦАГЧ ТӨВТЭЙ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Харилцагчийн үйлчилгээний хүрээнд бид түргэн шуурхай, энгийн ойлгомжтой, хүртээмжтэй сувагтай, анхааралтай сонсдог, харилцагчдаа халамжилдаг гэсэн 5 зарчмыг баримтлан ажиллалаа. Бид монголдоо анх удаа TPIN үйлчилгээ нэвтрүүлснээр харилцагчдадаа олон төрлийн үйлчилгээ, лавлагаа, мэдээллүүдийг зайнаас түргэн шуурхай авах боломжийг нэмэгдүүллээ. 2020 оны хувьд бид харилцагчдадаа зайнаас буюу цахимаар үйлчилгээ үзүүлэхдээ онцгой анхааран ажиллаж, харилцагчийн сэтгэл ханамж өмнөх онтой харьцуулахад 3.4 хувиар өссөн байна. (Дэлгэрэнгүйг 35-р хуудаснаас)

ЦАХИМ ШИЛЖИЛТ

Ковид-19 цар тахалтай холбоотойгоор банкны үйлчилгээг хувь болон байгууллагын нийт харилцагчдадаа ойртуулж гэрээсээ гаралгүй төлбөр тооцоо, худалдан авалт болон бусад бүхий л санхүүгийн хэрэгцээ шаардлагаа зохицуулахад нь хялбар шийдлүүдлийг санал болгон ажиллалаа. Тухайлбал, байгууллагын харилцагчдад зориулж цалин дамжуулах үйлчилгээг цахим болгосноос гадна Corporate Getaway үйлчилгээг нэвтрүүлж чадсанаар банкны үйлчилгээг илүү найдвартай, илүү хурдан цахимаар хүртэх боломжтой болсон. (Дэлгэрэнгүйг 27-р хуудаснаас)

ОНЛАЙН ХАДГАЛАМЖ БАРЬЦААЛСАН ОНЛАЙН ЗЭЭЛ

Цар тахалтай холбоотойгоор хадгаламж барьцаалсан зээлийг онлайн хувилбарт шаардлагатай хөгжүүлэлтийг хийж, барьцаалагдах хадгаламжийн зээлийн төрлийг нэмэгдүүллээ. Ингэснээр нийт зээлдэгчдийн онлайнаар зээл авсан үзүүлэлт өмнөх оныхоос дөрөв дахин өссөн үзүүлэлттэй байлаа. элгэрэнгүйг 29-р хуудаснаас)

ТЕЕН ХҮҮХДИЙН БАГЦ

ХААН Банк анх удаа 7-17 насны хүүхдүүдэд зориулсан TEEN санхүүгийн багц бүтээгдэхүүнийг танилцууллаа. Энэхүү бүтээгдэхүүн нь сургуулийн насны хүүхдүүд болон эцэг эхчүүдэд тулгамддаг бэлэн мөнгөний эрсдэл, зарлагын хяналт, хүүхдийн санхүүгийн боловсрол зэрэг асуудлуудыг шийдэж өгсөн олон талын ач холбогдолтой бүтээгдэхүүн болсон. (Дэлгэрэнгүйг 29-р хуудаснаас)

ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖИЛ БА КОМПАНИЙН НИЙГМИЙН ХАРИУЦЛАГА

Бид Нэгдсэн Үндэсний Байгууллага (НҮБ)-ын Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилго, НҮБ-ын дэргэдэх Даян дэлхийн гэрээний 10 зарчим, Монголын Тогтвортой санхүүжилт (ТоС) хөтөлбөрийн 8 зарчмыг үйл ажиллагаандaa мөрдөөд зогсохгүй банкныхаа "Тогтвортой хөгжлийн бодлого"-ыг хэрэгжүүлж ажиллалаа. 2020 онд цар тахлын улмаас сорилтууд их байсан хэдий ч нийгмийн сайн сайхны төлөөх бодитой хөрөнгө оруулалтаа нэмэгдүүлэн 19 төсөл, хөтөлбөрийг амжилттай хэрэгжүүлэн, ХААН Банк Сангараа дамжуулан нийгмийн сайн сайханд нийт 5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгө оруулалт хийлээ. (Дэлгэрэнгүйг 73-р хуудаснаас)

НОГООН ЗЭЭЛИЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮН

ХААН Банк нь байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагаа эрхэлдэг бизнесийг санхүүжүүлэх, бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нь авч буй иргэн болон ААН-д зориулан банкны өөрийн эх үүсвэрийн, хөнгөлөлттэй нөхцөл бүхий Ногоон бизнесийн зээлийн бүтээгдэхүүнийг тайлант онд шинээр нэвтрүүллээ. (Дэлгэрэнгүйг 31-р хуудаснаас)

САНХҮҮГИЙН БОЛОВСРОЛ ОЛГОХ ХӨТӨЛБӨР

Бүх нийтийн санхүүгийн боловсролыг дээшлүүлэх хөтөлбөрийн хүрээнд бид санхүүгийн залилан, луйвраас урьдчилан сэргийлэх, хуримтлалын ач холбогдол, мөнгөн тэмдэгтийн зөв зохистой хэрэглээг таниулах ажлыг мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран нийт гурван аян, хөтөлбөрийг амжилттай зохион байгуулсанас гадна санхүүгийн боловсрол олго мэдээ мэдээллийг бэлтгэн бүтэн жилийн турш түгээлээ. (Дэлгэрэнгүйг 71-р хуудаснаас)

МОНГОЛ УЛСЫН ШИЛДЭГ БАНК

“

2020 он ХААН Банкны хувьд өрнүүн амжилтаар дүүрэн, үр бүтээлтэй жил болж өнгөрлөө. Бид олон улсын ес, үндэсний хэмжээний дөрвөн нэр хүндтэй, томоохон шагнал хүртэж хамгийн хүртээмжтэй, найдвартай, манлайлагч банк гэдгээ баталлаа.

Олон улсын тавцанд нэр нөлөө бүхий The Banker, Euromoney, Asiamoney зэрэг сэтгүүлээс бидний харилцагчийн үйлчилгээний чанар, шинээр нэвтрүүлж буй бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, цахим шилжилтийн хурд, техник технологийн дэвшил, коронавируст халдвартын цар тахлын эсрэг авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, нийгэмд үр өгөөжтэй олон төсөл хөтөлбөрийг санаачлан ажиллаж байгааг өндөрөөр үнэлж, “Монгол Улсын шилдэг банк”-аар тус өргөмжилсөн билээ. Тэр дундаа The Banker сэтгүүл ХААН Банкийг “Монгол Улсын шилдэг банк”-аар таван жилийн дараа дахин шалгаруулсан нь дэлхий нийтээр цар тахалтай тэмцэж буй хүнд үед харилцагч, ажилтнуудынхаа аюулгүй байдлыг хангахын зэрэгцээ шуурхай үйлчилгээг үзүүлэн бат найдвартай ажилласан амжилтыг маань үнэлсэн ёслолт үйл боллоо.

Мөн бид Global Finance сэтгүүлээс “Монгол Улсын шилдэг кастодиан банк” болон Global Banking and Finance сэтгүүлээс “Монгол Улсын харилцагчийн сэтгэл ханамжаар тэргүүлэгч банк” шагналыг анх удаа хүртсэн нь олон улсад биднийг

олон талаас нь үнэлж дүгнэж буйн илэрхийлэл юм..

Бид олон улсын тавцанд нэр хүндээ бататгахын сацуу үндэсний хэмжээнд салбартаа түүчээлэн ажиллаж байна. Тухайлбал, Монголын татварын албанаас “Хамгийн их татвар төлсөн ААН”, “Хамгийн ашигтай ажилласан ААН”, “Хамгийн олон хүнийг ажлын байраар хангасан ААН” зэрэг шагнал хүртсэн амжилтыг үзүүллээ. Түүнчлэн 2020 онд Монгол Улсын шилдэг аж ахуйн нэгжийг тодруулдаг ТОП-100 аж ахуйн нэгжийн шалгаруулалтад бид сүүлийн дөрвөн жил дараалан дөрөвдүгээрт эрэмбэлэгдсэн нь улс орныхоо хөгжил, эдийн засагт үнэтэй хувь нэмэр оруулсныг цохон тэмдэглэсэн явдал хэмээн харж байна.

Тайлант онд гаргасан эдгээр амжилтууд бол эрхэм харилцагчид, итгэлт түншүүд, үнэнч ажилтнуудын маань хамтын бүтээл бөгөөд цаашид ч үр өгөөжтэй өсөлтийг үргэлжлүүлэн, банк санхүүгийн үйлчилгээнүүдийг хамгийн тулхтай, цэгцтэй, түргэн шуурхай хүргэн ажилласаар байх болно.

2020 ОНД ХҮРТСЭН ШАГНАЛУУД

Олон улсын хэмжээнд:

- Euromoney сэтгүүл: 2020 оны "Монгол Улсын шилдэг банк"
- Asiamoney сэтгүүл: 2020 оны "Монгол Улсын шилдэг банк"
- The Banker сэтгүүл: 2020 оны "Монгол Улсын шилдэг банк"
- Global Finance сэтгүүл: 2020 оны "Монгол Улсын шилдэг кастодиан банк"
- Global Banking and Finance сэтгүүл: 2020 оны "Монгол Улсын харилцагчийн сэтгэл ханамжаар тэргүүлэгч банк"
- The Asian Banker сэтгүүл: 2020 оны Ази, Номхон далайн бүсийн ТОП-500 банкны 56 дугаарт эрэмбэлэгдлээ.
- Европын Сэргээн Босголт Хөгжлийн Банк (ЕСБХБ): 2020 оны "Хамгийн идэвхтэй аккредитив нээгч банк"
- Азийн Хөгжлийн Банк (АХБ): 2020 оны "Монгол Улсын шилдэг хамтрагч банк"
- CCW Digital нийгэмлэг: 2020 оны "Харилцагчийн мэдээллийн төв, агентуудад зориулсан сургалт хөгжлийн хөтөлбөр" хэсгийн ТОП-5-д багтсан.

Үндэсний хэмжээнд:

- Монгол Улсын Засгийн газар, MYXAYT: 2020 оны ТОП-100 ААН-ийн дөрөвдүгээрт эрэмбэлэгдлээ.
- Татварын ерөнхий газар: 2020 оны "Хамгийн их татвар төлсөн ААН"-ийн зургадугаарт, "Хамгийн ашигтай ажилласан ААН"-ийн тавдугаарт, "Хамгийн олон хүнийг ажлын байраар хангасан ААН"-ийн хоёрдугаарт тус тус эрэмбэлэгдлээ.

“

*Бид олон улсын 9,
үндэсний хэмжээний 4
нэр хүндтэй, томоохон
шагналыг хүртлээ.*

БИД ЗОГСОЛТГҮЙ БҮТЭЭСЭР

EUROMONEY шагналыг 11 удаа хүртсэн

Монголын цорын ганц банк

КОМПАНИЙН ЗАСАГЛАЛ

“

Засаглалын бүтэц, түүний үйл ажиллагаа тогтвортой, сайн байх нь чанартай шийдвэр гаргалт, удирдлагын залгамж халааг оновчтой төлөвлөх, цаашид компани аль ч талаар бие даасан, хараат бус байж, хэтийн хөгжилд түүштэй анхаарах нөхцөлийг бүрдүүлж өгдөг. Компанийн сайн засаглалыг хэрэгжүүлснээр олон эерэг үр дүнг бий болгодог билээ.

ХААН Банк нь компанийн сайн засаглалын олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн зарчмуудыг баримталдаг. Эдгээрийг бодитой хэрэгжүүлснээр олон улсын үнэлгээний агентлагуудын дунд банкны байр суурь батжиж, Монголдоо тэргүүлэгч банкны нэр хүндийг хадгалахаас гадна

хөрөнгийн зардлыг бууруулж, үр ашгийг нэмэгдүүлэх зэрэг олон боломж нээгддэг.

Монгол Улсын тэргүүлэгч банкны хувьд бид компанийн засаглалын туршлагыг сайжруулж, зах зээлд тэргүүлэгч байхыг зорьсоор ирсэн бөгөөд Олон улсын санхүүгийн корпорацийн (ОУСК) компанийн засаглалын зөвлөхүүдтэй хамтран банкны компанийн засаглалын цогц үнэлгээ хийдэг. Хамгийн сүүлийн байдлаар (2 жил тутамд) 2019 оны 4 сард үнэлгээ хийлгэсэн бөгөөд уг үнэлгээ нь компанийн засаглалын өнөөгийн түвшин, шаардлагатай өөрчлөлтүүдийг тодорхойлж, компанийн засаглалын бодлого журмыг боловсронгуй болгох тухайд санал, зөвлөгөө өгөх зорилготой юм.

Хувьцаа эзэмшигчид	Эзэмшлийн хувь
"Савада Холдингс" ХХК (Япон улс, Токио хот)	45.55%
"Эйч Эс Интернэйшнл" (Ази) Лимитед (Хонконг)	14.45%
"Таван Богд трейд" ХХК (Монгол Улс, Улаанбаатар хот)	25.31%
Д.Хулан (Монгол Улс, Улаанбаатар хот)	14.69%
	100.00%

“САВАДА ХОЛДИНГС” ХХК БА “ЭЙЧ ЭС ИНТЕРНЭЙШНЛ” (АЗИ) ЛИМИТЕД

1958 онд анх үүсэн байгуулагсан цагаасаа санхүүгийн бизнес эрхэлж буй бөгөөд хувьцаагаа олон нийтэд арилжаалдаг (Токиогийн Хөрөнгийн биржийн бүртгэлийн дугаар 8699). Тус компани нь гол төлөв санхүүгийн бизнес эрхэлдэг компаниудын хувьцааг эзэмшдэг Холдинг компани бөгөөд одоогоор 7 харилцан хамаарал бүхий компанийтай. Үүнд Gaitame.com Co., Ltd., H.S. International (Asia) Ltd. (HSIA), H.S. Securities Co., Ltd., H.S. Servicer Co., Ltd., JSC Solid Bank, Khan Bank LLC болон OJSC Kyrgyzkommertsbank зэрэг орно. Дэлгэрэнгүйг www.sawada-holdings.co.jp үзнэ үү.

2008 онд “Савада Холдингс” ХХК нь Хонконг дахь охин компани “Эйч Эс Интернэйшнл” (Ази) Лимитед компаниид өөрийн хувиасаа шилжүүлсэн бөгөөд “Савада Холдингс” ХХК нь “Эйч Эс Интернэйшнл”(Ази) Лимитед компаниар дамжуулан шууд болон шууд бусаар ХААН Банкны 60%-ийг эзэмшдэг.

ХААН Банкны ТҮЗ-ийн дарга, ноён Хидео Савада нь 2020 оны 9 дүгээр сарын 30-ны өдрийн байдлаар “Савада Холдингс” компанийн 26.81%-ийг эзэмшиж байна.

“ТАВАН БОГД ТРЕЙД” ХХК

Таван Богд Групп нь 18 охин компани, 4 хөрөнгө оруулалттай компани нийт 12,000 гаруй ажилтантайгаар бизнесийн салбар бүртээ манлайлан, ард түмнийхээ амьдралын чанарыг дээшлүүлэхийн төлөө ажиллаж байна. Таван Богд Группийн толгой компани болох “Таван Богд трейд” ХХК нь 1995 онд байгуулагсан бөгөөд Улаанбаатар хотод төв оффис нь байрладаг. Таван Богд Групп нь худалдаа үйлчилгээ, үйлдвэрлэл, аялал жуулчлал болон зочид буудал, уул уурхайн тоног төхөөрөмжийн бэлтгэн нийлүүлэлт, банк зэрэг салбаруудад үйл ажиллагаа явуулдаг. Таван Богд Группийн эзэмшилд ХААН Банкнаас гадна “Говь” ХК, “Улаанбаатар гурил” ХХК, “Кэмпински ХААН Палас” зочид буудал зэрэг нэр хүндтэй аж ахуйн нэгжүүд багтдаг. Мөн “Toyota”, “Volkswagen”, “Bridgestone” болон “Xerox” брэндийн албан ёсны дистрибутер бөгөөд “KFC”, “Pizza Hut” болон “Little sheep” брэндийн сүлжээ ресторануудын Монгол дахь албан ёсны франчайз эрхийг эзэмшдэг.

ХААН Банкны Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүн ноён Ц.Баатарсайхан нь Таван Богд Группийн үүсгэн байгуулагч бөгөөд хувьцаа эзэмшигч, ерөнхийлөгч юм. “Таван Богд Трейд” ХХК нь 2003 оноос ХААН Банкны хувьцааг эзэмшиж байна.

Д.ХУЛАН

Таван Богд Группийн үүсгэн байгуулагч, хувьцаа эзэмшигч бөгөөд 2003 оноос ХААН Банкны Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүнээр ажиллаж, 2010 оноос ХААН Банкны хувьцаа эзэмшигч болсон байна.

ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛ

ХААН Банкны Төлөөлөн удирдах зөвлөл (ТУЗ) нь дотоодын болон дэлхийн санхүүгийн салбарт арвин их туршлагатай нийт найман гишүүнээс бүрддэг бөгөөд гишүүдийг Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн хурлаас жил бүр сонгон томилдог. ХААН Банкны ТУЗ-ийн хурал нь сар тутамд хуралдаг бөгөөд хурлыг видео-конференс хэлбэрээр зайнаас хөтлөн явуулдаг.

Банкны зарим чухал үйл ажиллагааны чиглэлүүдэд илүү хяналт, анхаарал хандуулан, ажлын үр дүнг сайжруулах зорилгоор ТУЗ нь дэргэдээ Аудит, Эрсдэл, Хүний нөөц болон Засаглал, цалин урамшууллын гэсэн дөрвөн байнгын хороотой байдаг.

АУДИТЫН ХОРОО

ТУЗ-ийн дэргэдэх Аудитын хороо нь банкны нягтлан бodoх бүртгэл, дотоод аудитын үйл ажиллагаанд хяналт тавихаас гадна дүрэмд тусгагдсан бусад үүрэг, хариуцлагыг хүлээдэг.

Аудитын хороо нь банкны санхүүгийн нөхцөл байдалд тогтмол хяналт тавьж, нягтлан бodoх бүртгэл, комплаенс, хэрэгжилтийг хангах болон бусад хяналтын механизмын үр дүнтэй, найдвартай байдал зэрэгт дүгнэлт зөвлөмж өгдөг. Мөн банкны үйл ажиллагаа үнэн зөв, ил тод, хариуцлагатай, нээлттэй зарчмаар явж байгаа эсэхэд хяналт тавьдаг хороо юм.

ЭРСДЭЛИЙН ХОРОО

ТУЗ-ийн дэргэдэх Эрсдэлийн хороо нь банкны эрсдэлийг зохистой удирдах үүрэг хүлээн, банкинд учирч болох эрсдэлийг урьдчилан илрүүлэх зорилгоор тухайн эрсдэлийн өсөлт, хязгаарын тоон үзүүлэлт дээр үндэслэн санал зөвлөмж гарган ажлаа ТУЗ-д шууд тайлагнадаг.

ЗАСАГЛАЛ, ЦАЛИН УРАМШУУЛЛЫН ХОРОО

ТУЗ-ийн дэргэдэх Засаглал, цалин урамшууллын хороо нь ажилтнуудын цалин урамшуулал болон банкны сайн засаглалын зарчмын биелэлт, ТУЗ-ийн дэмжлэг үзүүлэх үргийг хэрэгжүүлэхэд тусалдаг. Банкны сайн засаглалын зарчмууд нь Монголбанкаас тавьсан шаардлага болон олон улсын тэргүүн туршлагыг нэвтрүүлэх зорилгоор байнга шинэчлэгддэг.

ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ХОРОО

ТУЗ-ийн дэргэдэх Хүний нөөцийн хороо нь ТУЗ-д Банкны хүний нөөц болон талант менежментийн бодлого, банкны зохистой соёлыг чиглүүлэх, удирдах үргийг хэрэгжүүлэхэд туслах, улмаар Банкны бизнесийн зорилтдоо хүрэх, бизнесээ тогтвортой хөгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх үүрэгтэй юм.

ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ГИШҮҮД

“

ХИДЕО САВАДА

ТУЗ-ийн дарга

“Савада Холдингс” ХХК-ийн
ТУЗ-ийн дарга

Ц. БААТАРСАЙХАН

ТУЗ-ийн гишүүн

Таван Богд Группийн
Ерөнхийлөгч

ЭЦҮТО УЭХАРА

ТУЗ-ийн гишүүн

“Савада Холдингс” ХХК-ийн
Гүйцэтгэх захирал

Д. ХУЛАН

ТУЗ-ийн гишүүн

Таван Богд Группийн
Тэргүүн дэд ерөнхийлөгч

“

ЖОН ЛО

ТУЗ-ийн гишүүн

Тэрээр байгууллагын банк болон хөрөнгө оруулалтын банкны чиглэлд 30 гаруй жил ажилласан арвин туршлагатай нэгэн бөгөөд тэрбээр өмнө нь ОУСК-ийн Олон Улсын Санхүүгийн Зах Зээлийн газарт банкны мэргэжилтнээр ажиллаж байсны дээр Ситибанк болон Жи Пи Морган зэрэг банкуудад Ази, номхон далайн бус хариуцан удирдах түвшиний албан тушаалууд хашиж байсан.

А. ТАМИР

ТУЗ-ийн хараат бус гишүүн

Интегрейтед Финаншиал Сервис ХХК-ийн үүсгэн байгуулагч бөгөөд Ерөнхий захирал.

ХАНС ААРТ ЙОНГЕЯАНС

ТУЗ-ийн хараат бус гишүүн

Тэрээр банк санхүүгийн салбарын эрсдлийн удирдлагын чиглэлээр нийт 44 жил ажилласан туршлагатай нэгэн бөгөөд Нидерландын Вант улсын Эй Би Эн АМРО (Нидерландын 3 дугаар том банк) банк, Би Эн Пи Парисбанк, Саудын Холланди Банк гэх зэрэг санхүүгийн байгууллагад удирдах албан тушаал хашин ажиллаж байсан болно.

Т. ДАРЬБУМ

ТУЗ-ийн хараат бус гишүүн

Тэрээр банк санхүүгийн салбарт эрсдэлийн удирдлага, дүн шинжилгээ, нягтлан бодох бүртгэл, эрсдэлт хөрөнгө, үнэт цаас, бондын чиглэлээр мэргэшсэн олон улсын арвин туршлагатай нэгэн бөгөөд Канад улсын Торонто хотод төвтэй TD Bank Group (Канад улсын хоёр дахь том банк мөн Хойд Америкийн зургаа дахь том банк)-д 13 гаруй жил ажилласан туршлагатай болно.

ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГА

“

R. МӨНХТУЯА

Гүйцэтгэх захирал

Б. ЭРДЭНЭДЭЛГЭР

Гүйцэтгэх захирлын
орлогч

Д. АРИУНБАТ

Иргэдийн банк хариуцсан
дэд захирал

T. УУГАНБАЯР

Байгууллагын банк
хариуцсан дэд захирал

Д. ДУГАРБААТАР

Ерөнхий аудитор

Д. ЭНХБААТАР

Эрсдэл хариуцсан дэд
захирал

Ш. ОЛЗИЙ-ЛЮУШ

Санхүү, захиргаа
хариуцсан дэд захирал

САЧИН НАИР

Мэдээллийн технологи
хариуцсан дэд захирал

Г. МӨНХБАЯР

Үйл ажиллагаа хариуцсан
дэд захирал

Ш. ГАНБЯМБА

Хүний нөөц хариуцсан
дэд захирал

Б. БАЯНБАТ

Бизнес хөгжил хариуцсан
дэд захирал

М.ЧАНЦАЛМАА

Комплаенс хариуцсан
дэд захирал

О. АРИУНТУЛГА

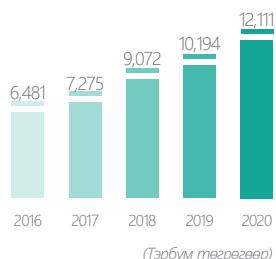
ТҮЗ-ийн нарийн
бичгийн дарга

САНХҮҮГИЙН ГОЛЛОХ ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

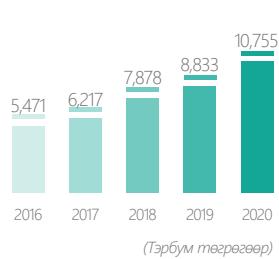
ХААН Банк 2020 онд амжилттай ажиллан, Монголбанкны шалгуур, үзүүлэлтүүдийг хангаж, зах зээлд тэргүүлэгч байр сууриа хэвээр хадгалан дараах амжилтуудыг үзүүллээ.

Нийт актив

2020 онд нийт актив өмнөх онтой харьцуулахад 18.8 хувиар өсөж 12.1 их наяд төгрөгт хүрлээ. Энэ нь нийт банкны системийн хэмжээнд тэргүүлсэн үзүүлэлт бөгөөд системийн 33.2 хувийг эзэлж байна.

Татан төвлөрүүлсэн хөрөнгө

ХААН Банкны нийт татан төвлөрүүлсэн хөрөнгө 21.8 хувь буюу 1.9 их наяд төгрөгөөр өсөж 10.8 их наяд төгрөгт хүрлээ. Нийт татан төвлөрүүлсэн хөрөнгийн 87.1 хувийг нь харилцагчаас татсан эх үүсвэр, 10.9 хувийг банк, санхүүгийн байгууллагаас татсан зээллэг тус тус бүрдүүлж байна. Харилцагчаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгө өмнөх оноос 29.8 хувиар өсөж 9.4 их наяд төгрөгт хүрлээ.

Нийт зээл

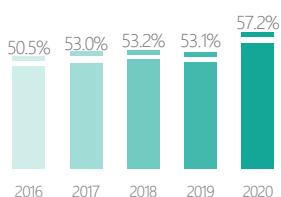
ХААН Банкны нийт зээлийн багц өнгөрсөн оноос 6.7 хувь буюу 328.6 тэрбум төгрөгөөр өсөж 5.27 их наяд төгрөгт хүрлээ. 2020 онд банкны системийн 30.8 хувийг бүрдүүлсэн бөгөөд тэргүүлэгч байр сууриа хадгалсаар байна. Өнгөрсөн онд нийт зээлийн багцад чанаргүй зээл 6.7 хувийг эзэлсэн байна.

Өөрийн хөрөнгө

Өөрийн хөрөнгийн хэмжээ 1.22 наяд төгрөгт хүрсэн нь 2019 оноос 35.7 тэрбум төгрөгөөр өссөн үзүүлэлт бөгөөд үүний 161.2 тэрбум нь тайлант жилийн хуримтлагдсан ашиг бүрдүүлж байна. Эдийн засаг хямралтай үед ч бид 2020 оны жилийн эцэсийн байдлаар нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ 18.2 хувь, (Зохистой харьцаа >10 хувь), нийт өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний харьцаа 18.9 хувь (Зохистой харьцаа >12 хувь)-тай ханган ажиллалаа.

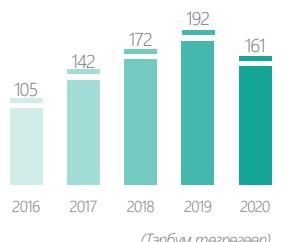
Төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа

Түргэн борлогдох актив 2020 онд 5.7 их наяд төгрөг байсан бөгөөд ХААН Банкны төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа 57.2 хувь (Зохиостой харьцаа >20 хувь)-тай гарсан байна.

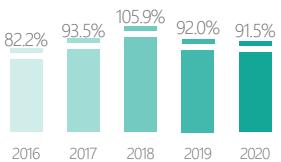
АШИГТ АЖИЛЛАГАА

Татварын дараах цэвэр ашиг

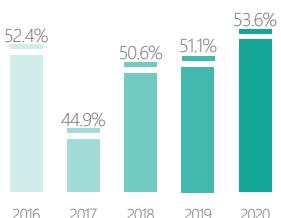
2020 онд ХААН Банк 161.2 тэрбум төгрөгийн татварын дараах цэвэр ашигтай ажиллаа. Үүнээс: Хүүгийн цэвэр орлого 432.5 тэрбум төгрөг, нийт үйл ажиллагааны орлого 597.7 тэрбум төгрөгт хүрлээ.

Зээлийн эрсдэлийн сан чанаргүй зээлийн харьцаа

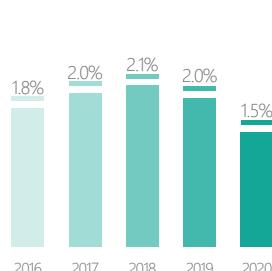
Тайлант онд банк зээлийн болзошгүй эрсдэлийн санг хангалттай түвшинд барихад анхаарч ажиллаа. 2020 оны эцсийн байдлаар сангийн нийт чанаргүй зээлтэй харьцуулсан харьцаа 91.5 хувь буюу өндөр түвшинд байлаа.

Үр ашгийн харьцаа

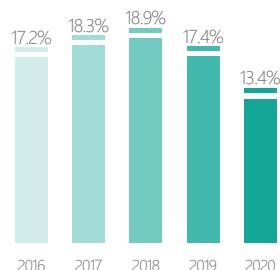

Мэдээлэл технологи, цахимжуулалт, ПОС, ATM-ын тоог нэмэгдүүлэн салбар, тооцооны төвийн засвар шинэчлэлтэй холбоотойгоор банкны үйл ажиллагааны зардал өсөж, үр ашгийн харьцаа 53.6 хувь болсон.

Активын өгөөж

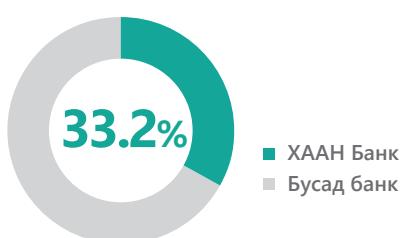
Өөрийн хөрөнгийн өгөөж

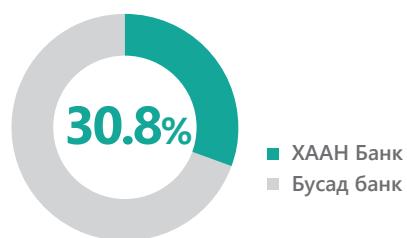
Эдийн засгийн өсөлт саарсан нь банкны ашигт ажиллагаанд мөн сөрөг нөлөө үзүүллээ. 2020 оны эцэст банкны активын өгөөж 1.5 хувь, өөрийн хөрөнгийн өгөөж 13.4 хувтай байлаа.

ЗАХ ЗЭЭЛ ЭЗЛЭЛТ

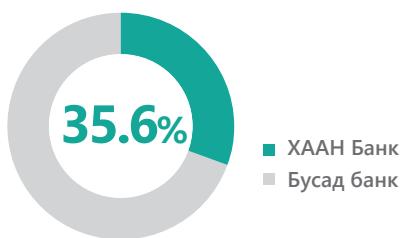
Нийт актив

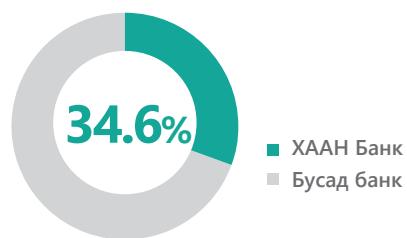
Нийт зээл

Харилцагчаас татан төвлөрүүлсэн хөрөнгө

Нийт өөрийн хөрөнгө

ЦАХИМ БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

ЦАХИМ БҮТЭЭГДЭХҮҮН, ҮЙЛЧИЛГЭЭНИЙ ТОВЧ ТҮҮХ

Он	Үйлчилгээ
2006 он	Мессаж банк
	Интернэт банк
2007 он	Мобайл банк
	АТМ
2011 он	Ухаалаг мэдээ
	АТМ (Хөдөлгөөнт)
2012 он	Телефон банк
	И-Биллинг
2013 он	Ухаалаг банк
	ТВ Банк
2015 он	Экспресс банк, АТМ (Орлого, зарлага)
	Мобайл банк 2.0 - USSD
2017 он	Qipay
	Khanpay
2018 он	КИОСК
	Khanbank Апп
	Онлайн бүртгэл үйлчилгээ
2020 он	Corporate gateway

Гар утасны мессажээр дамжуулан бүх төрлийн дансны үлдэгдэл шалгах, арилжааны болон албан ханшны мэдээллийг хулээн авах боломжтой болов.

Монгол Улсад анх удаа мобайл банк, интернэт банкны үйлчилгээг нэвтрүүллээ.

Бэлэн мөнгөний машиныг орон даяар байршуулан цахим банкны биет сувгийн хөгжлийг эхлүүлэв.

Орлого, зарлагын гүйлгээгээ харах Ухаалаг мэдээ үйлчилгээ, Хөдөлгөөнт ATM-г зах зээлд амжилттай нэвтрүүллээ.

Монгол Улсад анх удаа "Interactive voice response" технологийг ашиглан дансны үлдэгдэл шалгах, гүйлгээ хийх, хэрэглээний төлбөр төлөх боломжийг харилцагчдад нээж өгөв.

Хэрэглээний төлбөрөө хялбар шуурхай төлөх боломжтой болов.

Ухаалаг утастай харилцагчдад зориулсан "Ухаалаг банк" аплликэйшнийг нэвтрүүлэв.

IPTV хэрэглэгчдэд хэрэглээний төлбөрөө ТВ-эр дамжуулан гэрээсээ өөрийн данснаас шилжүүлэх боломжийг олгов.

Бэлэн мөнгөөр дансандaa орлого хийх боломжтой ATM нэвтрүүлж, 24 цагийн "Экспресс банк" төвүүдийг шинээр нээлээ.

Мобайл банк үйлчилгээг шинэчлэн сайжруулж, USSD технологи дээр суурilsan Мобайл банк 2.0 үйлчилгээг амжилттай нэвтрүүлэв.

Монголд анх удаа QR кодоор төлбөр төлөх QPay үйлчилгээ, хурууны хээгээр интернэт банканд нэвтрэх Finger print үйлчилгээг тус тус нэвтрүүллээ.

Фэйсбуукийн найзууд руугаа, утасны дугаараар, өөрт ойр байршилаар гэхчлэн хамгийн хялбар, шуурхай агаар мөнгө шилжүүлэх боломжийг олгов.

Монголд анх удаа Цахим банкны хөгжлийн шинэ хуудас нээн өөртөө үйлчлэх Кiosk машиныг зах зээлд амжилттай нэвтрүүллээ.

Интернэт банк, "Khan Bank" аплликэйшний дизайн, функцийд томоохон шинэчлэлт хийв.

Салбар, нэгж дээр ирэлгүйгээр зайнлас цахим үйлчилгээнд бүртгүүлэх, карт захиалах боломжтой боллоо.

ОУ-ын стандартын Google Apigee-д суурilsan аюулгүй байдал, өндөр нууцлал бүхий байгууллагад зориулсан үйлчилгээг анх 2018 онд туршиж эхэлсэн бол 2020 онд зах зээлд амжилттай нэвтрүүллээ.

ЦАХИМ БАНКНЫ ТООН ҮЗҮҮЛЭЛТ

- 2016 онд цахим хэрэглэгчийн тоо 900 мянга байсан бол 2020 оны байдлаар 156 хувиар өсч, гүйлгээний тоо 430 хувиар өссөн.
- 2016 онд интернет банкны хэрэглэгчийн тоо 297 мянга байсан бол 2020 оны байдлаар 329 хувиар өсч, гүйлгээний тоо 2202 хувиар өссөн.
- 2016 онд мобайл банкны хэрэглэгчийн тоо 676 мянга байсан бол 2020 оны байдлаар 125 хувиар өсч, гүйлгээний тоо 419 хувиар өссөн.
- 2016 онд нийт ATM-ын тоо 872 байсан бол 2020 оны байдлаар Монгол Улсын өнцөг булан бүрт 1275 ATM-тэй болсон бөгөөд ATM дээр хийгддэг бэлэн болон бэлэн бус гүйлгээ 55 хувиар өссөн. Мөн шинээр нэвтрүүлж эхлээд буй Киоск төхөөрөмжийн тоо 144 болж нэмэгдсэн.

ЦАХИМ БАНКНЫ БАРИМТАЛЖ БҮЙ БОДЛОГО, СТРАТЕГИ, ЗОРИЛТ

ХААН Банкны цахим шилжилтийн I шат

Цахим шилжилтийн стратегийн эхний шатанд банкийг платформжуулах, шинэ түвшинд гарахад зориулсан сууриа бэлдэх бодлого баримталж буй. Энэ хүрээнд сүүлийн гурван жил платформжуулах ажилд идэвхтэй хөрөнгө оруулалт хийж, шаардлагатай платформуудыг шинээр нэвтрүүлэх, дижитал шилжилтийг шинэ түвшинд гарахад зориулан бат суурь тавихаар хичээн зүтгэж байна. Үүний хүрээнд:

1. CRM нэвтрүүлэхээр CRM next платформ,
2. Цахим сувгийн үйлчилгээнүүдээ нэгтгэх, платформжуулахад зориулан Omni Channel Hub шийдэл,
3. Мэдээллийн төвийн хүчин чадлыг сайжруулах, шинэ түвшинд гарахад зориулж Ameou платформуудыг нэвтрүүллээ.

ХААН Банкны цахим шилжилтийн II шат:

Цахимжуулалтын стратегийн эхний шат нь платформжуулах байсан бол хоёрдугаар шат нь хөрөнгө оруулсан платформуудынхаа өгөөжийг нэмэгдүүлэх, банкны үйл ажиллагааны шат дарааллыг бүрэн автоматжуулахад чиглэнэ. Ингэснээр харилцагчдад шуурхай, найдвартай цахим үйлчилгээг хамгийн дөхөм байдлаар хүргэх үндэс бий болох юм. Тиймээс ХААН Банкны ирэх жилүүдийн стратегийн гол зорилтуудын нэг нь үйл ажиллагааны бүрэн автоматжуулалт болон цахим сувгуудын үсрэнгүй хөгжил байх болно.

ШИНЭ БҮТЭЭГДЭХҮҮН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

ОНЛАЙН ХАДГАЛАМЖ БАРЬЦААЛСАН ЗЭЭЛИЙН САЙЖРУУЛАЛТ БОЛОН ОНЛАЙН СУВГИЙН БОРЛУУЛАЛТ

Хадгаламж барьцаалсан зээлийн (ХБ3) онлайн хувилбарт шаардлагатай хөгжүүлэлтийг хийж, барьцаалагдах хадгаламжийн дансны төрлийг 2-7 төрөл болгон нэмэгдүүллээ. Нийт зээлдэгчдийн 86 хувь нь онлайнаар зээл авсан нь өмнөх оны мөн үеийнхээс дөрөв дахин өссөн үзүүлэлт юм. Багцын дүнгээр нийт ХБ3-ийн 49 хувь нь онлайнаар олгогджээ. Энэ төрлийн зээлийн хүү хадгаламжийн хүү дээр +4.8% (салбараар +6%) байгаа ба онлайнаар зээлээ авах нь амар хялбар бөгөөд зардал багатай зэрэг дижитал сувгийн давуу талууд олон.

ҮЛ ХӨДЛӨХ ХӨРӨНГӨ БАРЬЦААЛСАН ШИНЭ ЗЭЭЛИЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮН

"Үл хөдлөх хөрөнгө барьцаалсан" шинэ зээлийн бүтээгдэхүүнийг 2020 оны наймдугаар сарын 19-нд зах зээлд нэвтрүүллээ. Энэхүү зээлийг өөрийн өмчлөлийн орон сууц, хашаа байшин, оффис зэрэг үл хөдлөхтэй иргэд авах боломжтойгоороо онцлог юм. 2020 оны эцсийн байдлаар 1,000 орчим харилцагчид уг бүтээгдэхүүнийг хүргэж ажиллалаа.

7-17 НАСНЫ СУРАГЧДАД ЗОРИУЛСАН TEEN БАГЦ БҮТЭЭГДЭХҮҮН

ХААН Банк Монгол Улсад анх удаа хүүхдэд зориулсан TEEN санхүүгийн багц бүтээгдэхүүнийг 2020 оны есдүгээр сарын 12-нд зах зээлд амжилттай нэвтрүүллээ. Насны ангиллаас хамааран дотоодын болон олон улсын картаас сонгох боломж, "Боловсрол хүүхдийн ирээдүй" хугацаатай хадгаламж, үнэгүй ухаалаг мэдээ үйлчилгээ, картыг дагалдсан олон төрлийн хөнгөлөлт урамшуулал бүхий TEEN багц бүтээгдэхүүнийг хүүхэд залуусын таашаалд нийцсэн өнгөлөг, шинэлэг загвараар гаргаж, тухайн зорилтот бүлэгт танигдсан Vandebo хамтлагыг элч болгон хамтарч ажилласан нь өндөр амжилт үзүүлсэн.

TEEN багц нь хүүхэд, эцэг эх, сургуульд тулгардаг нийтлэг асуудлуудыг цогцоор нь шийдэх зорилготой бүтээгдэхүүн бөгөөд хүүхдэд мөнгөтэй зөв харьцах, ухаалаг зарцуулах, ирээдүйдээ зориulan хадгалах зэрэг санхүүгийн боловсролыг багаас нь олгох, эцэг эхчүүдийн хувьд ухаалаг мэдээ үйлчилгээ болон ХААН Банк аппликеишн ашиглан хүүхдийнхээ хэрэглээнд хяналт тавих, хүүхдийг бэлэн мөнгөний эрсдэлээс хамгаалах, сургууль боловсролын байгууллагын хувьд эрүүл аюулгүй сургалтын орчныг бүрдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх олон талын ач холбогдолтой.

Үүний зэрэгцээ хүүхэд, эцэг эх, сургуульд тулгардаг өдөр тутмын төлбөр тооцоотой холбоотой асуудлыг шийдвэрлэх зорилгоор 2020 оны 9-10 дугаар сард дунд сургуулиудад өдөрлөг, танилцуулга зохион байгуулах, сургуулийн цайны газруудад ПОС төхөөрөмжөө байршуулан ажиллалаа.

Бид TEEN хүүхдийн багц үйлчилгээг 2020 он дуустал харилцагчдадаа үнэгүй санал болгосон ба арваннэгдүгээр сарын 30-ны байдлаар нийт 37 мянга орчим хүүхэд багцад бүртгүүлээд буй бөгөөд багцаар болон дангаар 44 мянга орчим ширхэг TEEN карт захиалагдаж, 34 мянга орчим харилцагч шинээр данс нээлгэсэн үзүүлэлттэй байна.

БАЙГУУЛЛАГАД ЗОРИУЛСАН ШИНЭ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Бид байгууллагын харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээг шийдэхээс гадна тэдний цахим шилжилтийг дэмжин ажиллаж байна. Энэ хүрээнд нээлттэй банкны платформ бүхий "Corporate Gateway" үйлчилгээ, цахимаар цалин дамжуулах үйлчилгээ тэргүүтнийг зах зээлд шинээр нэвтрүүлснээр цахим гүйлгээний тоог нэмэгдүүлж, шилжилтийг нэг алхмаар урагшлуулж чадлаа.

Corporate Gateway

ХААН Банкны байгууллагын харилцагчид тус үйлчилгээнд нэгдсэнээр дараах давуу тал, боломжийг олгоод буй. Үүнд:

- Ургэлж нээлттэй 24/7
- Банкны салбар нэгжийг зорих шаардлагагүй
- Олон улсын стандартад нийцсэн мэдээллийн аюулгүй байдал
- Програмаасаа орлого зарлагын мэдээллийг авах боломжтой тул давхар шивэлт хийх шаардлагагүй
- Гүйлгээ хийх болон дансны хуулга татах үйлчилгээг автоматжуулах
- Байгууллагын онцлогт тохируулан програмын тохиргоог хийх
- Гүйлгээний мэдээллийг нэгдсэн байдлаар хүлээн авч, хяналт тавих
- Гүйлгээний эрхийн тохиргоо хийх
- Тоон гарын үсгээр хаанаас ч, хэдийд ч баталгаажуулах

Цахимаар цалин дамжуулах үйлчилгээ

Энэхүү үйлчилгээ нь байгууллагын харилцагчдад цалин олгох үйлчилгээг илүү хялбар, шуурхай болгож өгснөөрөө давуу талтай юм. Байгууллагын харилцагчид салбар нэгж рүү ирж гүйлгээ хийх шаардлагагүй болсон төдийгүй 2021 оны зургадугаар сарын 30-ны өдрийг дуустал цахимаар цалингийн гүйлгээ хийхэд үнэгүй болгон дэмжсэн. Цаашид бид байгууллагын харилцагчдадаа зориулсан үйлчилгээнүүдээ тасралтгүй сайжруулж, бүрэн цахимжсан, өндөр өгөөжтэй болгохыг зорин ажиллаж байна.

НОГООН ЗЭЭЛИЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮН

ХААН Банк нь байгаль орчинд ээлтэй үйл ажиллагаа эрхэлдэг бизнесийг санхүүжүүлэх, бүтээгдэхүүн үйлчилгээг нь авч буй иргэн болон ААН-д зориулан банкны өөрийн эх үүсвэрийн, хөнгөлөлттэй нөхцөл бүхий Ногоон бизнесийн зээлийн бүтээгдэхүүнийг тайлант онд шинээр нэвтрүүллээ.

Байгальд ээлтэй үйл ажиллагааг санхүүжүүлэх зориулалтаас нь хамаарч нэг тэрбум төгрөг хүртэл хэмжээтэй, 60 сар хүртэл хугацаатай, жилийн 15 хувийн хүйтэй Ногоон эргэлтийн хөрөнгийн зээл, Ногоон бизнесийн зээлийн шугам, Ногоон хөрөнгө оруулалтын зээл, Ногоон санхүүгийн түрээсийн зээлүүдийг олгож байна.

Харин иргэдийн ногоон хэрэглээнд зориулан Засгийн газраас санаачлан хэрэгжүүлж буй "Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр"-ийг дэмжин, агаарын бохирдол бууруулах чиглэлээр хамтарч, хөнгөлөлттэй нөхцөл бүхий "Өрхийн ногоон зээл"-ийг 2019 оноос олгож эхэлсэн билээ. Энэ хүрээнд иргэд цахилгаан халаагуур, эко ариун цэврийн байгууламж, дулаалгын материал худалдан авах боломжтой байсан бол 2020 оны тавдугаар сараас эхлэн бүрэн цахилгаан автомашин, цахилгаан мотоцикл, цахилгаан скүтер, унадаг дугуй, сэргээгдэх эрчим хүчний тоног төхөөрөмж (газрын гүний дулаан, дулааны насос, нарны хавтан зэрэг), НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн CHIP гэрийн дулаалга, органик хог хаягдаар компост хийх төхөөрөмж, стандартын шаардлага хангасан сайжруулсан гэрийн зуух тэргүүтнийг худалдан авах боломжтой болсон. "Өрхийн ногоон зээл"-ийг жилийн найман хувийн хүйтэй олгож буйгаараа онцлог юм.

Мөн аялал жуулчлалын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг аж ахуйн нэгжүүд цахилгаан халаагуур, нарны эрчим хүчээр ажилладаг гэрэлтүүлэг, бага оврын цэвэрлэх байгууламж байгуулах болон эрүүл ахуйн шаардлага хангасан тоног төхөөрөмж худалдан авахдаа энэхүү хөтөлбөрт хамрагдах боломжтой хэвээр байна.

ЦАР ТАХЛЫН ҮЕД ЗАЙНААС ҮЙЛЧИЛГЭЭ АВАХ СУВГИЙН ХҮРЭЛЦЭЭГ НЭМЭГДҮҮЛЭХЭД ЧИГЛЭСЭН АЖЛУУД

Зээлийн гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулах, хүүхдийн данс нээх, хадгаламжийн бүтээгдэхүүний завсрлын гүйлгээ хийх, цахим үйлчилгээнд бүртгүүлэх, харилцагчийн мэдээлэл шинэчлэх, хадгаламж барьцаалсан зээл авах гэх мэт үйлчилгээний хүсэлтийг харилцагч зайнаас Харилцагчийн Мэдээллийн Төвөөр болон вебсайтаар дамжуулан өгөх боломжийг бүрдүүлэв.

ТУСГАЙ НӨХЦӨЛТЭЙ ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙН ДААТГАЛ

Тайлант оны эцсээр Тусгай нөхцөлтэй тээврийн хэрэгслийн даатгалын бүтээгдэхүүнийг шинээр нэвтрүүлэхдэхамтран ажиллах гэрээг байгуулсан бөгөөд тээврийн хэрэгслийн энгийн даатгалын бүтээгдэхүүнтэй харьцуулахад эрсдэлийн хамгаалалт хүчирхэгжиж, онцлог үйлчилгээнүүд нэмэгдсэн, харилцагчийн сэтгэл ханамжид бүрэн нийцэх бүтээгдэхүүн юм. Даатгуулагч хариуцлага хүлээхгүйгээр 100% нөхөн төлбөр авах боломжтой нь уг бүтээгдэхүүний гол давуу тал юм. Түүнчлэн үндсэн эрсдэлийн хамгаалалтаас гадна дараах нэмэлт үйлчилгээг авах боломжтой. Үүнд: Тээврийн хэрэгслийг зөөн тээврэлэх зардал, хохирол үнэлгээний зардал, засварын дараах гадна дотор угаалгын зардал, жолоочийн гэнэтийн ослын (ослын улмаас учирсан бэртэл гэмтлийн эмнэлэг эмчилгээнд) зардал, осолд орсон тээврийн хэрэгсэл засварын газарт гурав болон түүнээс дээш хоногийн хугацаагаар байх үед таксигаар үйлчлүүлэх зардал, MAS үйлчилгээ (дугуй нөхөн үйлчилгээ, хөлдсөн машин асаах үйлчилгээ, аккумулятор холбох үйлчилгээ, 4 дугуй солих үйлчилгээ /даатгалын гэрээний жилийн хугацаанд нэг удаа/, хаалга онгойлгох үйлчилгээ, шатахуун хүргэх үйлчилгээ) зэрэг багтана.

ТӨЛБӨР ТООЦООНЫ ШИНЭ ХЭРЭГСЭЛ PASS УХААЛАГ ХЭТЭВЧ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Тайлант оны долдугаар сард зах зээлд нэвтрүүлсэн Pass ухаалаг хэтэвч нь идэвхтэй төлөвтэй төлбөрийн картыг цахим хэтэвч аппликэйшнд холбож, QR код уншуулах хэлбэрээр төлбөр тооцоо хийх боломжийг олгож буй бүтээгдэхүүн юм. Pass цахим түрийвч нь Ковид-19 цар тахлын үед аливаа төхөөрөмжид хүрэлцэх эрсдэлээс сэргийлж, зайнлас төлбөр тооцоо хийх боломжийг олгосноороо харилцагчид, мерчантуудын талархлыг хүлээж буй. Үүнээс гадна ХААН Банкны ПОС төхөөрөмж дээрээс авах боломжтой эл бүтээгдэхүүн картаар хийх гүйлгээнээс хоёр дахин хурдан гэдгээрээ давуу талтай. Одоогийн байдлаар 21 мянга орчим ПОС төхөөрөмж Pass-ыг дэмжиж байна.

2020 оны арванхоёрдугаар сарын байдлаар:

- Апп таталтын тоо: 100,337
- Бүртгэлтэй харилцагчийн тоо: 93,211
- Бүртгэлтэй картын тоо: 49,143

UPI КРЕДИТ, UPI ДЕБИТ КОНТАКТЛЭСС КАРТЫН БҮТЭЭГДЭХҮҮНҮҮД

Банк 2019 оны наймдугаар сараас эхлэн бүх төрлийн виза картуудаа зайнаас унших kontaktless функцтэй гаргаж эхэлсэн бол 2020 оны нэгдүгээр сард ЮнионПэй кредит картыг, наймдугаар сард ЮнионПэй энгийн дебит картыг мөн функцтэйгээр зах зээлд нэвтрүүллээ.

Карт эзэмшигчид ХААН Банкны ПОС төхөөрөмжүүд дээр картаа зайнаас уншуулан, 10 мянган төгрөг хүртэлх дүнтэй гүйлгээнд PIN код оруулалгүй худалдан авалт хийх боломжтой. Банкны зүгээс энэхүү PIN шаардахгүй гүйлгээний дунг 50 мянган төгрөгт хүргэхээр холбогдох хөгжүүлэлтийг хийж байна.

Ийнхүү PIN код шаардахгүй гүйлгээний дунг нэмэгдүүлснээр өдөр тутмын бага дүнтэй гүйлгээг түргэн шуурхай гүйцэтгэх, карт эзэмшигч ПОС төхөөрөмжид хүрэх шаардлагагүй болох, халдвар хамгааллын дэглэмийг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг болж буй. Нөгөө талаар NFC/contactless буюу зайнаас төлбөр тооцоо хийх боломжийг харилцагчдад таниулах, давуу талыг сурталчлах, сургах чиглэлээр KYB мерчант болон харилцагчдад чиглэсэн ажлууд хийгдсэн. Цаашид Монголбанкны систем дээр хөгжүүлэлт хийгдсэний дараа дотоодын банкууд хооронд kontaktless картыг хүлээн авах боломж нээгдэх юм.

SWIFT GPI СИСТЕМЭЭ ГАДААД ШИЛЖҮҮЛЭГ ЛАВЛАХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

2020 оны нэгдүгээр сараас эхлэн Олон улсын төлбөр тооцооны сүлжээ SWIFT-ийн GPI системийг нэвтрүүлэн, дэлхийн ТОП 4,000 банктай мөр зэрэгцэн олон улсын гадаад шилжүүлгийн стандарт системийг Монголд анх удаа амжилттай нэвтрүүллээ. Ингэснээр дэлхийн хаанаас ч, хэдийд ч хийгдсэн төлбөрийн мэдээллийг оролцогч талууд бодит цагийн горимд шууд харах боломжийг бүрдүүлсэн юм.

Харилцагчийн илгээсэн, эсвэл хүлээн авах гадаад шилжүүлгийн дамжиж буй үе шатууд, түүнд зарцуулагдсан хугацаа болон шимтгэл суутгалын мэдээллийг нээлттэй, шуурхай, цагийн хязгааргүйгээр эцсийн хүлээн авагчид хүрсэн эсэхийг лавлах үйлчилгээг үзүүлж эхэллээ. Энэ нь шилжүүлэгч, хүлээн авагч нарын итгэлцлийг бататган, бизнес харилцаанд нь дэмжлэг болохоос гадна гүйлгээний хурд, зардлыг нээлттэй ил тод болгох, зайнаас шуурхай мэдээлэл авах, арилцагчдын сэтгэл ханамжийг дээшлүүлэх давуу талтай болсон.

Цаашид гадаад шилжүүлгийн цогц үйлчилгээг харилцагч нарт илүү ойр хүргэх зорилгоор цахим сувгууд болон суурь системд хөгжүүлэлт хийх төсөл хөтөлбөрүүд хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

БАГЦ ШИЛЖҮҮЛГИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Азийн хөгжлийн банкны санхүүжилтээр Монголбанкнаас хэрэгжүүлж буй “Төлбөрийн системийн шинэчлэл” төслийн хүрээнд багц шилжүүлгийн системийг шинээр нэвтрүүлсэнээр их хэмжээний гүйлгээ хүлээн авч дамжуулах процессыг шинээр бүрдүүлсэн билээ. Тус шинэчлэгдсэн системийн үр дүнд Төрийн сан, Сангийн яамнаас үзүүлж буй хөнгөлөлт, урамшуулал, халамж, хүүхдийн мөнгийг дамжуулах хугацааг гурав дахин бууруулж, 3-4 цагийн дотор боловсруулдаг болсноор төрийн үйлчилгээг хүртээмжтэй болгон сайжруулахад хувь нэмэр оруулсан төдийгүй энэ төрлийн гүйлгээг лавлах харилцагчийн дуудлага 70 гаруй хувиар буурч, дуудлагын шугам нь харилцагч нарт илүү хүртээмжтэй болсон үр дүн үзүүллээ.

ХАРИЛЦАГЧИЙН МЭДЭЭЛЛИЙГ ДАНСНЫ НЭГДСЭН САНД БҮРТГЭХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Монголбанкнаас хэрэгжүүлж буй “Төлбөрийн системийн шинэчлэл” төслийн дэд төслийн хүрээнд харилцагчийн дансны мэдээллийг Дансны нэгдсэн санд бүрдүүлснээр төрийн үйлчилгээний төлбөр тооцоог дамжуулах болсон билээ. Энэ хүрээнд харилцагчдын банк хоорондын гүйлгээг саадгүй хүлээн авах зорилгоор дансны нэр, дансны IBAN дугаарыг нэгдсэн журмаар бүртгүүлэх ажлыг жилийн хоёр дахь хагаст хэрэгжүүлсэн юм. Ингэснээр харилцагчид төлбөр тооцоонд хүлээн авагчийн нэрийг алдаагүй ашиглах, гүйлгээ буцаагдах тохиолдоос урьдчилан сэргийлэн төсөвт байгууллагын ажилчдын цалин, халамж, хүүхдийн мөнгөний төлбөр тооцоо харилцагчийн дансанд амжилттай дамжих болсон.

Мөн банк хоорондын төлбөр тооцоонд дансны IBAN дугаарын ашиглалт, хэрэглээг хялбаршуулах, мэдээллийн нууцлалыг хангах үүднээс Орлуулах мэдээлэл бүртгүүлэх үйлчилгээг нэвтрүүлсэн билээ. Дансны нэгдсэн санд цахим шуудангийн хаяг, утас зэрэг дахин давтагдашгүй орлуулах мэдээлэл бүртгүүлснээр бусад банкны шилжүүлэгч нар хялбар байдлаар Дансны нэгдсэн сангаас лавлан, шилжүүлэг дамжуулах боломжийг бүрдүүлэх зорилготой болно.

AMEYO СИСТЕМ

Энэ жил олон улсын стандартыг хангасан технологи бүхий “Ameyo” шинэ системийг нэвтрүүлсэн нь бидний хувьд 2020 оны онцлох үйл явдал боллоо. Энэхүү системийг нэвтрүүлснээр харилцагчийн нууцлалыг олон улсын стандартын дагуу өндөр түвшинд хангаж, үйлчилгээний сувгуудыг нэгтгэж, нэгдсэн үйлчилгээг хөгжүүлснээр цахим шилжилт нэг алхмаар урагшилсан. Ameyo систем нь хаанаас ч ажиллах боломжтой уян хатан систем бөгөөд цар тахлын үеэр бид зайнлас буюу гэрээсээ ажиллаж харилцагчдадаа үйлчилгээгээ тогтмол, тасралтгүй үзүүлсэн билээ. Цаашид харилцагчийн үйлчилгээгээ тогтмол сайжруулан өдөр тутмын процессуудыг автоматжуулан, бүрэн цахимжих боломжийг нэмэгдүүлэхийг зорьж байна.

ХАРИЛЦАГЧИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

“

ХААН Банк харилцагч төвтэй банк болох зорилгын хүрээнд харилцагчдадаа бүтээгдэхүүн үйлчилгээнийхээ чанарыг хамгийн өндөр түвшинд хүргэх стратеги баримтлан ажиллаж байна. Харилцагчийн үйлчилгээгээ сайжруулахыг зорин бид дараах таван зарчмыг баримтлан ажиллаж байна.

**Түргэн шуурхай, Энгийн ойлгомжтой, Хүртээмжтэй сувагтай,
Анхааралтай сонсдог, Харилцагчдаа халамжилдаг**

Бид 2020 онд ХААН Банкны системд харилцагчийн үйлчилгээг сайжруулах зорилгоор Монголдоо анх удаа “Таних код” буюу TPIN үйлчилгээ нэвтрүүлснээр харилцагчдынхаа алтан цагийг хэмнэн, мэдээллийн аюулгүй байдлыг бүрэн хангаж олон төрлийн үйлчилгээ, лавлагаа, мэдээллүүдийг зайнаас түргэн шуурхай авах боломжийг нэмэгдүүлсэн. Мөн түүнчлэн олон улсын стандартад нийцсэн орчин үеийн шинэ технологи болох Ameyo систем, CRM системийг шат дараалалтайгаар нэвтрүүлж ажиллалаа.

TPIN үйлчилгээг нэвтрүүлж, Ameyo систем болон CRM системийг шат дараалалтайгаар нэвтрүүлсэн.

Харилцагчийн мэдээллийн төвийн шугамын хүчин чадлыг жилээс жилд нэмэгдүүлж, зайнаас үйлчилгээ авах сувгийн хүрэлцээг сайжруулан, байгууллагын харилцагчдад зориулсан шугамыг шинээр нээн өргөжүүллээ. 2020 онд бид харилцагчдадаа зайнаас буюу цахимаар үйлчилгээ үзүүлэхдээ онцгой анхаарч ажилласнаар чатбот үйлчилгээ өнгөрсөн онтой харьцуулахад 131 хувиар өссөн ба дуудлагын үйлчилгээ өнгөрсөн онтой харьцуулахад гурван хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Байгууллагын харилцагчдад зориулсан шугамыг шинээр нээсэн.

Харилцагчаас ирүүлсэн санал хүсэлт, шийдвэрлэлтийн чанарыг тогтмол сайжруулах, харилцагчийн хүлээлгийн хугацааг бууруулахад чиглэн нийт хүлээн авсан санал, хүсэлтийн 96 хувийг хяналтын хугацаанд шийдвэрлэж, 50 гаруй хувийг анхны хандалтаар шийдвэрлэн ажилласан. Харилцагчаас ирүүлсэн нэгж санал, хүсэлт шийдвэрлэлтийн дундаж хугацааг өмнөх онуудын дунджаас 12 хувиар бууруулж чадлаа.

Санал, хүсэлт шийдвэрлэлтийн дундаж хугацааг 12 хувиар бууруулсан.

Бид олон улсын мэргэжлийн судалгааны байгууллагатай хамтран “Тандагч харилцагчийн судалгаа”-ны аргыг ашиглан нийслэл болон орон нутагт нэгдсэн нэг стандартын дагуу үйлчилгээний чанараа хэмжин ажиллаж байна. 2020 оны эцсийн байдааар харилцагчийн сэтгэл ханамж өмнөх онтой харьцуулахад 3.4 хувиар өссөн үзүүлэлттэй гарсан юм.

Харилцагчийн сэтгэл ханамж өмнөх оноос 3.4 хувиар өссөн.

Бид цаашид харилцагчийн үйлчилгээгээ улам сайжруулан, шинэ түвшинд хүргэж, олон улсын стандартад нийцсэн техник технологийг дотоод үйл ажиллагаандаа тогтмол нэвтрүүлэхийг зорин ажиллах болно.

ИРГЭДИЙН БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

БИЗНЕСИЙН ЗЭЭЛИЙН АЯН

Бизнес эрхлэгч харилцагчдадаа зориулан гурван сарын хугацаанд Бизнесийн зээлийн аяныг зохион байгууллаа. Энэхүү аяны хүрээнд зээлийн хүүг бууруулан, хугацааг уртасгаж, барьцаа хөрөнгийн шаардлага болон бүрдүүлэх материалын тоог багасган илүү таатай нөхцөлийг бизнес эрхлэгч иргэн, аж ахуй нэгжүүдээ зориулан бүрдүүлж өгсөн. Ингэснээр бизнесийн зээлийн хэмжээг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 40 хувиар нэмэгдүүлсэн байна.

ЗЭЭЛИЙН ГЭРЭЭНИЙ БҮТЦЭД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ

Ковид-19 цар тахлын хүнд үед нийт салбар, тооцооны төвүүдээрээ болон онлайнаар зээлийн гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулах хүсэлтийг хүлээн авч амжилттай шийдвэрлэсэн байна. Давхардсан тоогоор 144 мянган харилцагчийн 2.6 их наяд зээлийн гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулах хүсэлт шийдвэрлэсэн байна.

ТЭТГЭВРИЙН ЗЭЭЛ

Иргэний тэтгэвэр барьцаалсан зээлийн төлбөрийг нэг удаа төлөх хуулийн дагуу 2020 оны хоёрдугаар сард тэтгэврийн зээлтэй харилцагчийн зээлийг төлж, шинэ нөхцөл шаардлагын дагуу тэтгэврийн зээлийг хурдан шуурхай олгож эхэлсэн. Мөн цар тахлын үед тэтгэврийн зээлийн хүсэлтийг зайнаас авах үйлчилгээг амжилттай туршилаа.

КОМПЛАЕНС ХЭРЭГЖИЛТ

Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн хэрэгжилтийг тогтмол хангуулах, банк болон харилцагчийг эрсдэлээс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх зорилгоор сэжигтэй, луйврын гүйлгээ, түүнтэй холбоотой үйлдлийг таньж мэдэх, мэдээлэх тухай сургалтуудыг зохион байгуулж, ажилтнуудаа хуулийн хэрэгжилт хангуулахад сайтар бэлтгэлээ. Мөн харилцагчийг таних үйлчилгээг хялбаршуулах ажлын хүрээнд бүртгэлтэй харилцагчийг ТҮЦ машины лавлагаагаар тодорхойлох, олон удаагийн давтамжтай итгэмжлэлийг эх хувиар нь авахгүй нотариатын хуулбараар үйлчлэх боломжтой болгосон.

ХАРИЛЦАГЧИЙН МЭДЭЭЛЭЛ ШИНЭЧЛЭЛТ

Банк хуулийн хүрээнд хүлээсэн үүргийнхээ дагуу харилцагчдын хувийн мэдээллийг шинэчлэх ажлыг тогтмол хийж гүйцэтгэж байна. Харилцагчийн мэдээлэл үнэн бодит байх нь харилцагчид үзүүлж буй үйлчилгээг илүү түргэн шуурхай, эрсдэлгүй хүргэх боломжийг бурдуулдэг. Холбогдох хуульд харилцагч мэдээллээ шинэчлэхэд хамtran ажиллах тухай заасан байдаг тул бид өнгөрсөн гурван жилийн хугацаанд харилцагчид энэ тухай тайлбарлан ойлгуулах, мэдээлэх, сануулах ажлуудыг авч хэрэгжүүлсний үр дүнд харилцагчид мэдээллээ шинэчлэх ажилд идэвхтэй оролцож байна. Тайлант хугацаанд байгууллагын мэдээлэл шинэчлэх ажлыг эхлүүлж иргэдийн мэдээлэл шинэчлэх ажлыг үргэлжлүүлэн 90 хувийн гүйцэтгэл үзүүллээ.

ДИЖИТАЛ ТООЦООНЫ ТӨВ

Дэлхий нийтийн цахим банкны шилжилттэй хөл нийлүүлж, цахим дэвшил рүү ямагт тэмүүлэн байдаг ХААН Банк Улаанбаатар хотод анхны дижитал тооцооны төвөө байгууллаа. Бид цаашид энэ төрлийн тооцооны төвийг нэмэгдүүлэх зорилго тавин ажиллаж байна.

ЗАЙНААС ХҮСЭЛТ ШИЙДВЭРЛЭХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Ковид-19 цар тахлаас үүдсэн хөл хорионы үед харилцагчийн хадгаламж барьцаалсан зээл авах, хүү орсон хугацаатай хадгаламжаас зарлага гаргах, хугацаатай хадгаламж цуцлах, онлайн гэрээ хийх зэрэг үйлчилгээ үзүүлж, зайнаас хүсэлт шийдвэрлэх баг гарган амжилттай туршлаа. Зайнаас хүсэлт шийдвэрлэх үйлчилгээ харилцагчид эрэлттэй цагаа олсон шийдэл байсан тул цаашид илүү боловсронгуй болгож үргэлжлүүлэхээр шийдвэрлээд байна.

ЦАР ТАХЛААС УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХ, ХАМГААЛАХ

Ковид-19 цар тахлын онцгой үеүдэд харилцагч болон ажилтнуудаа эрсдэлээс хамгаалах чиглэлээр урьдчилан сэргийлэх үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулсан. Холбогдох хууль, тогтоомж мэргэжлийн байгууллагуудын хэрэгжүүлж буй заавар зөвлөмжийг цаг тухай бүрт хэрэгжүүлэн ажиллалаа.

АЖЛЫН БАЙРНЫ СТАНДАРТ

Тайлант онд бид Монгол орон даяар байрлах 96 салбар, тооцооны төвүүдийн стандарт засварын ажлыг үргэлжлүүлснээр ХААН Банкны салбар 100 хувь, тооцооны төвийн 70 хувь нь нэгдсэн стандарт бүхий шинэлэг өнгө төрхтэй боллоо. Ажлын байрны стандартын төслийг бид 2017 онд эхлүүлсэн бөгөөд ирэх 2 жилдээ багтаан бүх салбар, тооцооны төвөө 100 хувь ижил стандарттай болгох зорилт тавин ажиллаж байна.

МАЛЧДЫГ ЧАДАВХЖУУЛАХ СУРГАЛТ ЗӨВЛӨГӨӨ

Малчдыг чадавхжуулах хөтөлбөрийн хүрээнд 10 аймгийн 26 сум дахь малчдын бүлгийг түшиглэн нийт малчин өрхийн 30 хувьд сургалт олголоо. Ингэснээр малчдыг бизнес сэтгэлгээнд чиглүүлэн, нэг малаас хүртэх бизнесийн үр өгөөжийг дээшлүүлэх, мал малагаа, бэлчээр ашиглалтыг зөв зохистой ашиглах арга зөвлөмжүүдээрхангасан юм. Үүний үр дүнд тогтвортой мал аж ахуйг хөгжүүлэн, үндэсний үйлдвэрлэлийн сайн нийлүүлэгч болгох, өртгийн сүлжээгээр харилцагчдыг холбох, банк нийгмийн хариуцлагыг хэрэгжүүлэн, тогтвортой хөгжлийг дэмжигч банкны урт хугацааны зорилтыг хэрэгжүүлэх, банкийг олон улсад болон дотоодод сурталчлах зорилготой хөтөлбөр хэрэгжих буй болно. Мөн тооцооны төвүүдийн ажилтнуудыг онлайн сургалтанд хамруулан тухайн орон нутагтаа заавар зөвлөмж хүргэх сургагч багшаар бэлтгэсэн.

ХУВИЙН БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Бид хувийн банкны цогц үйлчилгээг 10 дахь жилдээ мэргэжлийн өндөр түвшинд хүргэн ажиллаж байна. Монгол Улсын эдийн засагт үнэмлэхүй хувь нэмэр оруулж буй иргэдэд Priority үйлчилгээг, манлайлагч залууст Signature үйлчилгээг санал болгон ажилладаг билээ. Тайлант онд хувийн банкны татан төвлөрүүлсэн хөрөнгө, зээлийн багц 2019 онтой харьцуулахад 1.2 дахин өсөж, зах зээл эзлэлт таван хувиар нэмэгдсэнээр энэ төрлийн үйлчилгээгээр салбартаа тэргүүлж байна. Мөн бид Герман улсын Sparkesse банкны туршлагаар дотоод үйл ажиллагаагаа улам сайжруулан ажиллаж буй.

ХУНИЙ НӨӨЦ

Хувийн банкны харилцагчдад тусгайлан үйлчилгээ үзүүлдэг харилцааны менежерүүдэд мэдлэг, ур чадварыг дээшлүүлэх сургалт, үйл ажиллагааг мэргэжлийн байгууллагуудтай хамтран зохион байгууллаа.

ХУВИЙН БАНКНЫ ЛАВЛАХ ТӨВ

Хувийн банкны харилцагчдад зориулсан 75331917 тусгай шугамаар харилцагчийн дуудлагыг 24/7 цагаар хүлээн авч шийдвэрлэн ажиллалаа. Бид харилцагчаас ирүүлсэн санал, хүсэлт бүрийг нарийвчлан шинжилж, үйлчилгээний чанараг дээшлүүлэн ажиллаж байна. Харилцагчийн дуудлага бүрийг алдалгүй хүлээн авч харилцагчийн хүсэлтийг богино хугацаанд шийдвэрлэх зорилгоор лавлах төвийн програм хангамжинд томоохон шинэчлэлт хийж, дэвшилтэт технологийн боломжуудыг нэвтрүүллээ.

ХАРИЛЦАГЧИЙН СЭТГЭЛ ХАНАМЖ

Харилцагчийн сэтгэл ханамж бол амжилтын түлхүүр байдаг. Тиймээс бид "Net Promoter Score" аргачлалыг ашиглан харилцагчийн сэтгэл ханамжийг тогтмол хэмжин үйлчилгээгээ улам бүр сайжруулан ажиллаж байна.

ХАРИЛЦАГЧДАД ЗОРИУЛСАН ХӨНГӨЛӨЛТ, УРАМШУУЛАЛ

Priority болон Signature дебит карт, Платинум болон Signature кредит картаа ашиглан давхардсан тоогоор 200 гаруй худалдаа, үйлчилгээний байгууллагуудаас 3-30 хувийн хөнгөлөлттэй худалдан авалт хийх боломжийг харилцагчдадаа олгоод байна. Түүнчлэн онлайн худалдан авалтын үнийн дүнгээс 10 хувийг буцаан олгох аяныг анх удаа хэрэгжүүлэн, харилцагчдаа урамшууллаа.

ХААН PRIORITY ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Хувийн банкны мэргэшсэн харилцааны менежер нь Priority буюу тусгайлан тохижуулсан салбар нэгжээр дамжуулан тав тухтай орчинд санхүүгийн цогц үйлчилгээг түргэн шуурхай хүргэн ажиллаж байна.

Priority үйлчилгээг нэвтрүүлсний 10 жилийн ой

ХААН Банк нь үнэ цэнэтэй харилцагчдадаа банк санхүүгийн дээд зэрэглэлийн үйлчилгээг тав тухтай орчинд хүргэх зорилт тавин ХААН Priority үйлчилгээг нэвтрүүлсний 10 жилийн ой 2020 онд тохиолоо. Ойн баярын хүрээнд талархлын хүлээн авалтыг Priority нэгж дээр зохион байгуулж, харилцагчдадаа зориулан ХААН галерейн сан хөмрөгийн сор бүтээлүүдийг түүвэрлэн цоморлиг ном гарган дурсгалаа.

Priority харилцагчдад зориулсан арга хэмжээ

Жил бүр уламжлал болгон зохион байгуулдаг “Сонгодог үдэш” хүндэтгэлийн арга хэмжээг Монголын шилдэг уран бүтээлчидтэй хамтран харилцагчдадаа хүргэлээ. Залуу, шилдэг уран бүтээлчдийн уран зургийн үзэсгэлэнгийн нээлтийн арга хэмжээг ХААН галерейд зохион байгуулж харилцагчдадаа толилуулав.

ХААН SIGNATURE ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Оргилд тэмүүлэгч, манлайлагч Signature харилцагчдадаа дэвшилтэт технологи, орчин үеийн шинэлэг загварыг хослуулсан цахим банкны цогц үйлчилгээ, тусгай нөхцөл бүхий зээлийн бүтээгдэхүүн, дебит болон кредит карт, хөнгөлөлт урамшуулал, VIP үйлчилгээг санал болгохоос гадна нийгмийн сайн сайхны төлөө хэрэгжүүлдэг төсөл, хөтөлбөрүүдэд оролцож, сайн үйлсийг хамтдаа бүтээж байна.

Signature үйлчилгээ

Бид тусгай нөхцөл бүхий Signature цалингийн зээл, Signature орон сууцны зээл, Signature амины орон сууц худалдан авах болон орон сууц барихад зориулсан зээлийн бүтээгдэхүүнээрээ харилцагчдын санхүүгийн хэрэгцээ шаардлагыг ханган ажиллаа. Уулзалтын цаг товлох онлайн үйлчилгээгээр завгуй харилцагчдынхаа цагийг хэмнэн харилцааны менежертэй уулзан санхүүгийн цогц үйлчилгээг авах боломжоор ханган ажиллаа. Шинийг эрэлхийлэгч, хөгжилд тэмүүлэгч харилцагчдадаа зориулан Posted. тн платформоор дамжуулан Signature харилцагчид зориулсан мэдээ, мэдээллийг хүргэлээ.

Сайн үйлс

Signature картын хураамжийн орлогоос хуримтлал үүсгэн жил бүр нийгмийн сайн сайханд хувь нэмэр оруулах "Хамтдаа бүтээх сайн үйлс"-ийг ХААН Банк Сангаар дамжуулан хэрэгжүүлдэг билээ. Цар тахлын энэ цаг үед "Signature" харилцагчдынхаа дэмжлэг, оролцоотойгоор эрсдэлээс сэргийлэх чухал ач холбогдолтой, иргэд олон нийтийн эрүүл мэндийг хамгаалахад бодит дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор дэвшилтэт технологи бүхий ариутгалын хаалгыг бүтэн жилийн ариутгалын бодисын цэнэглэлт, цэвэрлэгээ үйлчилгээний зардлын хамтаар бүрэн хариуцаж улсын таван том эмнэлэг болох Эх хүүхдийн эрүүл мэндийн үндэсний төв, Улсын гуравдугаар төв эмнэлэг, Хавдар судлалын үндэсний төв, "Хүрээ" амаржих газар, "Амгалан" амаржих газрын хүлээн авах хэсэгт суурилуулан ажиллаа.

ЖИЖИГ ДУНД БИЗНЕС ЭРХЛЭГЧДЭД ЗОРИУЛСАН БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Тайлант онд ХААН Банк Жижиг дунд бизнес эрхлэгчдэд хүргэх үйлчилгээгээ улам сайжруулан, банкны салбарт эзлэх байр сууриа бататгалаа. Өмнөх онтой харьцуулахад ЖДБ-ийн харилцагчийн тоо 9 хувиар нэмэгдсэн ба зах зээл эзлэлт 49.1 хувь болж өссөн үзүүлэлттэй байна.

БИЗНЕСИЙН ЗЭЭЛИЙН АЯН

ХААН Банк нь жил бүр бизнес эрхлэгчдийг дэмжих үүднээс бизнесийн зээлийн аянг амжилттай зохион байгуулсаар ирсэн. 2018 оноос эхлэн бизнесийн аянг илүү өргөн хүрээтэйгээр зохион байгуулж ирсэн бөгөөд 2020 онд “Covid-19” цар тахлын үед учирч буй сорилтыг хамтдаа давах уриатайгаар бизнесийн зээлийн аянг зарлан аяны хүрээнд олгосон зээлийн дүн 30 хувиар өссөн байна.

ҮЙЛДВЭРЛЭЛИЙГ ДЭМЖИХ ЗЭЭЛИЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮНҮҮД

ХААН Банкны зүгээс экспортлож буй бараа бүтээгдэхүүний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх, чанарыг сайжруулах зорилгоор үйлдвэрлэлийн салбарыг дэмжих 3 төрлийн зээлийн бүтээгдэхүүнийг гаргаад байна. Үүнд:

- **Нутгийн брэндийг дэмжих зээл** буюу орон нутгийн бизнес эрхлэгчдэд тухайн орон нутгийн онцлог нутгийн брэнд бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэхтэй холбоотой үүсэх эргэлтийн хөрөнгө, хөрөнгө оруулалтын хэрэгцээ, шаардлагыг санхүүжүүлэхэд зориулсан бизнесийн зээлийн бүтээгдэхүүн.
- **Өртгийн сүлжээний зээл** буюу бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, түүхий эд нийлийн худалдах, үйлчилгээ үзүүлэх, тэдгээрийг зах зээлд нийлийн холон явцын дунд хадгалах, тээвэрлэх, савлах зэрэгт талуудын оролцоог нэмэгдүүлэх, үүгээр дамжуулан чанартай бүтээгдэхүүнийг олноор үйлдвэрлэхийг дэмжих зорилгоор олгогдох бизнесийн болон хэрэглээний зээлийн бүтээгдэхүүн.
- **Экпортыг дэмжих зээл** буюу экспортлох зорилгоор бараа, бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, тухай үйлдвэрт хөрөнгө оруулалт хийх, өргөжүүлэх, экспортлохтой холбоотой үйл ажиллагааны зардлыг санхүүжүүлэхэд зориулсан бизнесийн зээлийн бүтээгдэхүүн.

УУЛЗАЛТ ТОВЛОХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

ХААН Банк нь 2020 оны 6-р сарын 02-нд бизнес эрхлэгчдэд зориулсан тусгай уулзалт товлох үйлчилгээг нэвтрүүллээ. Энэхүү үйлчилгээг ашиглан ХААН Бизнес Үйлчилгээнд нэгдсэн бизнес эрхлэгчид нь цахимаар өөрт ойр байрлах бизнес төвүүд дээр хүссэн цагтаа уулзалт товлож, банкны бүтээгдэхүүн үйлчилгээний талаарх мэдээлэл авах боломжтой болж байгаа юм.

ЖДУ-ИЙН ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

ХААН Банк нь 2019 оны 6-р сард Киргизстан, Рванда, Монгол, Никарагуа, Гүрж зэрэг хөгжиж буй улс орнуудад 1992 оноос жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийг идэвхтэй дэмжин ажиллаж буй Швейцарь улсад төвтэй Business Professionals Network Сантай хамтран ажиллах санамж бичигт гарын үсэг зурсан. Уг хамтын ажиллагааны хүрээнд талууд жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжих ЖДУ-ийн Хөгжлийн Хөтөлбөрийг санаачлан хэрэгжүүлж буй. Хөтөлбөрийн хүрээнд бизнес эрхлэгчийг 3 үе шаттайгаар сонгон шалгаруулах ба хөтөлбөрт сонгогдсон харилцагчдыг дараах 4 үндсэн зарчмын хүрээнд чадавхжуулах юм.

“ХАРИУЦЛАГАТАЙ МАЛЧИН” ХӨТӨЛБӨР

ХААН Банк нь 2018 оноос эхлэн Тогтвортой ноос ноолуурын эвсэлтэй хамтран “Хариуцлагатай Малчин” хөтөлбөрийг жил бүр дараалан амжилттай зохион байгуулж байна. Хөтөлбөр хэрэгжсэн хугацаанд өнөөдрийн байдлаар нийт төслийн оролцогч 26 хоршооноос 5 хоршоо нь үндэсний үйлдвэрүүдтэй бүтээгдэхүүн нийлүүлэх гэрээ байгуулсан бөгөөд эдгээр хоршооны гишүүн 15 малчин өрхөд хөнгөлөлттэй зээлийг ХААН Банкаар дамжуулан олгоод байна. Түүнчлэн, өнгөрсөн хугацаанд бид тогтвортой арга замаар мал ахуйгаа эрхлэх, бэлчээр нутгаа зохистой ашиглах зөв дадал, ойлголт мэдлэгийг бусдадаа түгээн дэлгэрүүлэх 108 сургагч багшийг бэлтгэсэн.

ЖИЖИГ ДУНД БИЗНЕС ЭРХЛЭГЧДИЙГ ДЭМЖИХ ТӨВ

2020 онд цар тахлын улмаас улс орон даяар хөл хороо тогтоож, бизнес эрхлэгч бүрийн өмнө “Ийм хүнд цагт хэрхэн бизнесээ удирдах вэ?” гэсэн асуулт тулгарсан сорилттой жил байлаа. Энэ үед санхүүгийн бус үйлчилгээг үзүүлэх замаар ЖДБ эрхлэгч харилцагчдыг бизнесээ амжилттай удирдахад дэмжих ажилладаг ХААН Банкны Жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжих төв (ЖДБЭДТ) харилцагчидтайгаа хамт байж, бэрхшээлийг боломж болгох үйлсэд сэтгэл тавин зүтгэлээ. Бид жижиг дунд бизнес эрхлэгч харилцагчдынхаа шаардлагатай ур чадварыг хөгжүүлэх, бизнесийн үйл ажиллагааг нь чадваржуулах, цар хүрээг нь өргөжүүлэх, хөгжлийн шинэ шатанд гарах боломжийг нэмэгдүүлэхэд чиглэн ажилладаг бөгөөд бизнес эрхлэгчид болон тэдний баг хамт олныг хөгжүүлэх бүхий л боломжийг эрэлхийлэн танхим, онлайн, хосолсон хэлбэрээр зөвлөх үйлчилгээ, менежментийн хөтөлбөрүүд, сургалт, арга хэмжээнүүдийг зохион байгуулан ажиллалаа.

МЕНЕЖМЕНТИЙН ЗӨВЛӨХ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Бие даасан зөвлөх үйлчилгээ

Тайланд онд бид гурван байгууллагад бие даасан зөвлөх үйлчилгээ үзүүллээ. Энэ хүрээнд тэдгээр байгууллагын менежментийн багтай хамтран тухайн байгууллагын өнөөгийн нөхцөл байдлыг олон улсын дотоод болон гадаад шинжилгээний арга аргачлал ашиглан дүгнэж, ирээдүйд үйл ажиллагаагаа илүү системтэйгээр удирдах арга барилд суралцуулах замаар ашигт ажиллагаагаа нэмэгдүүлэх, үйл ажиллагаагаа урт хугацаанд тогтвортой өсөлтийг ханган ажиллах зөвлөгөө зөвлөмжийг өгч ажилсан юм.

Цахим түргэвчилсэн оношилгоо

Бид энэ үйлчилгээг 2020 онд шинээр санаачлан хэрэгжүүлсэн бөгөөд орон зай, цаг хугацаа хамаарахгүйгээр байгууллагын өнөөгийн нөхцөл байдлыг менежментийн функц тус бүрээр нь түргэн хугацаанд тодорхойлсноор функц тус бүрийн сүл тал, алдаатай үйл ажиллагааг илрүүлэн засаж сайжруулах, цаашдын тогтвортой үйл ажиллагааг хадгалахад үнэ цэнэ нь оршиж буй. 2020 оны хувьд бид гурван байгууллагад цахим түргэвчилсэн оношилгоо хийж ажиллалаа.

Стратегийн хөгжлийн хөтөлбөр

ХААН Банкны ЖДБЭДТ Швейцарын ЖДҮ дэмжигч BPN Монгол сантай хамтран жижиг дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд дутагдаж буй ур чадварыг сайжруулах, бизнес эрхлэгчдийг чадавхжуулах зорилгоор хамтарсан сургалт, зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэн, шаардлагатай санхүүжилтийн боломжоор хангаж бизнесийг цогцоор нь дэмжсэн хөтөлбөрийг санаачлан хэрэгжүүллээ. Тус хөтөлбөрт есөн байгууллагын 18 харилцагч тодорхой сонгон шалгаруулалтаар оролцож төгслөө.

Санхүүгийн хөтөлбөр

Бизнес эрхлэгч захирал байгууллагынхаа санхүүгийн тайланг зөв унших, түүн дээр харьцааны шинжилгээ хийх чадварт суралцах нь ирээдүйд учирч болох олон үр ашиггүй зардал, эрсдэлээс хамгаалагдах боломж олгодог. Тиймээс бид 11 бизнес эрхлэгч захирлуудыг санхүүгийн хөтөлбөрт хамруулан дээрх ур чадварыг олголоо.

“СОРИЛТЫГ ХАМТЫН ХҮЧЭЭР” ОНЛАЙН ФОРУМ

Дэлхий дахинд тулгарч буй өнөөгийн нөхцөл байдалд бизнесийнхээ үйл ажиллагааг тогтвортой хадгалах, шаардлагатай менежментийн арга барил, туршлага, ноу-хау зэрэг мэдээллээр хангах, бизнесийн хэрэгцээ шаардлагад тохиорсон зөвлөх үйлчилгээг авах, менежментийн зөвлөх үйлчилгээний хөнгөлөлттэй тэтгэлэгт (ЕСБХБ) хөтөлбөрт хамрагдан бизнесээ өргөжүүлэх боломжуудын талаар ойлгуулан таниулах зорилготой B2B арга хэмжээг Улаанбаатарын бизнес эрхлэгчдийн дунд анх удаа онлайнаар амжилттай зохион байгууллаа. Тус арга хэмжээнд ХААН Банк, Европын холбоо, ЕСБХБ, ММЗИ, топ жижиг дунд бизнес эрхлэгчид оролцсон бөгөөд өргөн хүрээг хамарсан, ач холбогдол өндөр үйл явдал боллоо.

Тус онлайн форумыг орон нутгийн бизнес эрхлэгчдийн дунд анх удаа шинэлэг хэлбэрээр буюу орон нутгийн 24 салбарыг зэрэг холбон шууд дамжуулалтыг зохион байгууллаа. Уг арга хэмжээнд 24 салбарын 240 хүн оролцсон бөгөөд цаг үеийн хэрэгцээ шаардлагыг сорогоор мэдрэн хэрэгжүүлсэн ажил хэмээн онцолж байв. Энэ үеэр мэргэшсэн зөвлөхүүд маркетинг, санхүүгийн сүүлийн үеийн мэдээлэл, арга туршлагыг хуваалцаж, менежментийн функц тус бүрээр тухайн чиглэлд мэргэшсэн зөвлөхүүдтэй шууд холбогдон сонирхсон асуултаа асууж, зөвлөгөө авах боломжийг харилцагчдад олгосноороо онцлог байв.

ДЭЛХИЙН ТҮВШНИЙ УР ЧАДВАРЫГ ЭЗЭМШИХ ЦОГЦ СУРГАЛТ

Тайлант хугацаанд бизнес эрхлэгч захирлуудын удирдах ур чадварыг хөгжүүлэх, цаг үеийн нөхцөл байдалтай уялдуулан бизнесийнхээ үйл ажиллагаанд уян хатан шийдвэрүүдийг гаргах арга аргачлалд суралцах, тасралтгүй хөгжих боломжийг ханган ажиллалаа. Энэ дундаас харилцагчдаа хөгжүүлж, чадавхжуулах чиглэлд хэрэгжүүлсэн хамгийн том төсөл нь бизнес эрхлэгч удирдлагуудад зориулсан “Дэлхийн түвшний менежер” цогц сургалт юм. Олон улсын энэхүү сургалтыг Англи улсын The Global Growth Institute болон Гүрэн академитай хамтран албан ёсны эрхтэйгээр ХААН Банк харилцагч нартаа үнэ төлбөргүй суралцах боломжийг олгосон. “Дэлхийн түвшний менежер” цогц сургалтад харилцагч сурснаараа олон улсын бизнесийн байгууллагуудын түгээмэл ашигладаг менежментийн үр дүнтэй аргуудаас суралцах, тэдгээрийг үйл ажиллагаандаа шингээх заавар зөвлөмжийг мэргэжлийн зөвлөх багш нараас авахаас гадна харилцагчид хоорондоо бизнесээ удирдаж буй арга туршлагаа хуваалцах давуу талтай.

МЕНЕЖМЕНТИЙН БУСАД СУРГАЛТУУД

Татварын хуулиудад оруулсан шинэчлэлийн хүрээнд бизнес эрхлэгч, харилцагчдын үйл ажиллагаанд учирч болохуйц эрсдэлийг тооцож, бууруулах зорилгоор татварын мэргэшсэн зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагатай хамтран сургалт зохион байгуулсан.

Цаг үеийн нөхцөл байдалтай уялдуулан хүний нөөцийн оновчтой удирдлагаар баг хамт олноо чиглүүлэх үүрэг захирал бүхний өмнө тулгарсан. Бид энэхүү чиглэлд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор “Хүний нөөцийн оновчтой удирдлага” сэдэвт онлайн сургалтыг мэргэшсэн эксперттэй хамтран зохион байгууллаа.

Тус сэдвийн дор “Хямралын үеийн мөнгөн урсгалын мөнежмент” буюу санхүү, “Хямралын дараах бизнес моделийн шинэчлэл” буюу бизнес төлөвлөлт сэдвүүдээр мэргэжлийн зөвлөхүүдтэй хамтран онлайн сургалт зохион байгууллаа.

Өртгийн сүлжээг хөгжүүлэх, фермер эрхлэгчдийг дэмжих, үр ашгийг нэмэгдүүлэх зорилгоор ХААИС-ийн доктор, агрономичтой хамтран танхимын болон газар дээрх практик хосолсон нэг өдрийн сургалтаар малын тэжээлийг хэрхэн хямд зардлаар өндөр үр ашигтай тариалалт хийх арга аргачлалд фермер эрхлэгчид амжилттай суралцсан юм.

Богино болон урт хугацааны бизнес төлөвлөгөө гаргахын ач тусыг ойлгуулах, үр өгөөжтэй төлөвлөх арга аргачлалд сургах, шинэчлэх дадал хэвшүүлэх зорилгоор харилцагчдад зориулсан бэлэн загвар ашиглуулан сургалтыг зохион байгуулдаараа давуу талтай юм.

ХАРИЛЦАГЧДАД ЗОРИУЛСАН ОФФИС, НОМЫН САН

ЖДБЭДТ-өөр үйлчилүүлж байгаа харилцагчдыг цогцоор нь дэмжих, хөгжүүлэх зорилгоор харилцагчдын номын сан /сүүлийн үеийн шинэ 600 гаруй номтой/, интернет орчин бүхий оффис, сургалтын танхимуудыг ХААН Банкны Сөүл оффист бүрэн тохижуулан ажиллуулж байна. Цаг үеийн нөхцөл байдалтай холбоотой танхимын ашиглалт төдийлөн сайн байгаагүй боловч бид 2020 онд номын сангийн үйл ажиллагаагаа автоматжуулах, гар ажиллагааг багасгах зорилгоор номын сангийн програмыг худалдан авч номын бүртгэл, тооллого, ашиглалтыг сайжруулахаар ажиллалаа.

Цаг үеийн нөхцөл байдалтай уялдуулан бид харилцагчдадаа үзүүлэх санхүүгийн бус үйлчилгээгээ хүргэх арга барилаа шинэчлэн, үйлчилгээний чанарыг сайжруулж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилт тавин ажиллалаа. Боломжит сувгуудыг ашиглан сургалт, арга хэмжээнүүдээ танхимаар болон онлайннаар тасралтгүй зохион байгуулан ажилласаар байна.

БАЙГУУЛЛАГАД ЗОРИУЛСАН БАНКНЫ ҮЙЛЧИЛГЭЭ

“

Бид байгууллагын харилцагчдадаа санхүүгийн дэвшилтэт, цогц үйлчилгээг хүргэж тогтвортой, найдвартай харилцааг эрхэмлэн ажилладгаас гадна харилцааны менежерүүдийг тусгайллан бэлтгэж, илүү мэргэжлийн, илүү хариуцлагатай үйлчилгээ хүргэхийг зорьдог. Тайлант онд бид байгууллагад зориулсан банкны үйлчилгээний хүрээнд гялалзсан амжилт олныг бүтээснээс дараахыг онцольё:

84 тэрбум

ЕСБХБ-тай хамтарсан 84 тэрбум төгрөгийн зээл олгосон.

230 тэрбум

Нэг зээлдэгчид олгосон хамгийн том зээл буюу 230 тэрбум төгрөгийн зээл олгосон.

49.7%

Аж ахуй нэгж,
байгууллагуудад олгосон зээлийн хэмжээ өмнөх оноос 49.7 хувиар өссөн.

БАЙГУУЛЛАГУУДАД ЗОРИУЛСАН ЗЭЭЛИЙН ҮЙЛЧИЛГЭЭ

Тайлант он Ковид-19 цар тахал болон хорио цээрийн дэглэмээс шалтгаалж зах зээл, эдийн засгийн сорилтуудтай тулгарсан амаргүй жил байсан хэдий ч бид хөрөнгө оруулалт, эргэлтийн хөрөнгийн санхүүжилтээрээ Монгол Улсын эдийн засгийн тулгуур болсон уул уурхай, барилга бүтээн байгуулалт, худалдаа үйлчилгээ, үйлдвэрлэл, шатахууны импортын салбарыг дэмжиж, эдийн засгийн эргэлтэд бодит хувь нэмрээ оруулан ажиллалаа. Тухайлбал, бид Монголын тэргүүлэгч компаниудын нэг Оюутолгой ХХК-тай хамтын ажиллагааны гэрээгээ сунгаж, ханган нийлүүлэгчдэд нь зориулсан хөнгөлөлттэй нөхцөл бүхий зээлийн бүтээгдэхүүнээр хамтран ажиллаж буй нь цар тахлын хүнд үед жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийг дэмжин, бизнесийн эрсдэлийг нь бууруулж, эрсдэл багатай богино хугацаат зээлийн багцыг нэмэгдүүлэх боломжийг бүрдүүллээ.

ХӨРӨНГӨ ЗОХИЦУУЛАЛТ БОЛОН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧДЫН ХАРИЛЦАА

ТӨЛБӨРИЙН ЧАДВАР

ХААН Банк Монголбанкаас тогтоосон заавал байлгах нөөц болох төгрөгийн зургаан хувь, валютын 12 хувь болон төлбөрийн чадварын харьцаа 25 хувийг тайлант хугацааны турш тогтмол хангаж ажиллалаа. Мөн Төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс тогтоосон хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн мэдэгдлийн дагуу Актив пассивын удирдлагын хороо төлбөрийн чадварын харьцааг хамгийн багадаа таван хувиар илүү буюу 30 хувиас дээш ханган ажилласан байна. Түүнчлэн ХААН Банк нь олон улсын зээлдүүлэгч байгууллагын тавьсан шаардлагын дагуу Базел III-т заасан төлбөрийн чадварын харьцаанууд болох эх үүсвэрийн тогтвортой байдлын харьцаа, богино хугацааны төлбөрийн чадварыг хангах харьцааг биелүүлэн ажиллалаа.

МӨНГӨНИЙ ЗАХ ЗЭЭЛ

Банк нь хөрвөх чадвар бүхий илүүдэл хөрөнгөөрөө Монголбанк, Засгийн газрын үнэт цаасанд хөрөнгө оруулахаас гадна дотоод, гадаадын банк хоорондын зах зээлд богино хугацаатай хадгаламж байршуулан эрсдэл баатай, хөрвөх чадвар өндөртэй, хүүгийн орлого бүхий хөрөнгө оруулалт хийдэг. Бид Монголбанкны болон Засгийн газрын үнэт цаасны зах зээлд тэргүүлэх байр сууриа тогтвортой хадгалж, 2020 онд Монголбанкны гаргасан нийт үнэт цаасны 48.1 хувийг худалдан авсан байна. ХААН Банк тайлант онд богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанаас нийт 291.5 тэрбум төгрөгийн орлого олжээ.

ВАЛЮТ БОЛОН АЛТНЫ АРИЛЖАА

ХААН Банк нь валютын арилжааны дотоодын зах зээлийн 30 орчим хувийг дангаар эзэлдэг бөгөөд банкны өргөн сүлжээ, салбаруудаар дамжуулан харилцагчдын валют арилжааны хэрэгцээг хурдан шуурхай, чанартай хүргэн ажиллаж байна. 2020 онд бид банк хоорондын цахим арилжааны системд оролцох үндсэн хоёр дилерийн нэгээр тасралтгүй сонгогдон ажиллаж, банк хоорондын валют арилжааны хөгжилд чухал байр суурь эзэлж ирлээ. Түүнчлэн гадаад худалдаа эрхэлдэг томоохон аж ахуйн нэгжүүдэд зориулан валютын ханшийн эрсдэлээс хамгаалах своп, форвард хэлцлийг идэвхтэй хийсээр байна.

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧДЫН ХАРИЛЦАА

Дэлхийн нийтээр цар тахлын улмаас эдийн засгийн хүндхэн сорилттой тулгарсан 2020 онд бид олон улсын зах зээлээс бичил болон жижиг дунд бизнес эрхлэгч харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээг хангахаар 2020 онд нийт 24.8 сая ам.долларын урт хугацаат зээлийн эх үүсвэрийг олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас татан аваад байна. Ингэснээр гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас авсан урт хугацаат зээлийн нийт үлдэгдэл 293.9 сая ам.долларт хүрч банкны нийт эх үүсвэрийн 7.7 хувийг эзэлж буй.

Банк 2020 онд Швейцарийн хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын менежментийн тэргүүлэх компани болох "BlueOrchard" – ын удирдаж буй хөрөнгө оруулалтын сангудаас нийт 20 сая ам.долларын урт хугацаат зээлийн эх үүсвэрийг турван жилийн хугацаатай хүлээн авсан билээ. Түүнчлэн 2020 онд ХБНГУ –ын "Frankfurt School Financial Services GmbH" байгууллагаас нийт 4.8 сая ам.долларын урт хугацаат зээлийн эх үүсвэрийг турван жилийн хугацаатай авсан. Тус эх үүсвэрүүд нь банкны бичил болон жижиг дунд бизнес эрхлэгчдийн урт хугацаат санхүүгийн хэрэгцээг дэмжихэд зориулагдаж байна.

ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГЫН ТОГТОЛЦОО БОЛОН ЗАСАГЛАЛ

Эдийн засгийн нөхцөл байдал хувьсан өөрчлөгдж, банкны бизнесийн үйл ажиллагаа өргөжин тэлж, санхүүгийн шинэлэг бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ бий болохын хэрээр банк олон төрлийн эрсдэлтэй тулгарч байдаг бөгөөд нийт харилцагч, хувь нийлүүлэгчид болон ажилтуудынхаа эрх ашгийг хамгаалахын сацуу бизнесийн зорилтууддаа хүрэхийн тулд эрсдэлийн оновчтой удирдлага шаардлагатай байдаг. Иймээс ХААН Банк эрсдэлийн удирдлагыг олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн стандарт зөвлөмжийн дагуу тогтмол сайжруулж, ТУЗ-аас ажилтнууд хүртэл өдөр тутмын үйл ажиллагаанд тасралтгүй хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо нь эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх, мониторинг хийх, дахин хянах, тасралтгүй сайжруулах үйл ажиллагаанд чиглэсэн эрсдэлийн удирдлагын бодлого, журам, арга аргачлал, зорилт хийгээд тэдгээрт тусгагдсан эрх, үүргээс гадна эрсдэлийн удирдлагын төлөвлөгөө, нөөц бололцоо, хариуцлагуудаас бүрддэг.

Банкны эрсдэлийн удирдлагын зорилго нь Хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хүрээнд банкны стратеги, зорилтуудад нөлөө үзүүлж болзошгүй эрсдэлийг тодорхойлж үр дүнтэй удирдахад оршино.

Банк энэхүү зорилгын хүрээнд дараах үндсэн төрлүүдээр эрсдэлийг удирдан ажиллаж байна. Үүнд:

- Хөрвөх чадварын эрсдэл
- Зээлийн эрсдэл
- Зах зээлийн эрсдэл
- Үйл ажиллагааны эрсдэл
- Хууль, комплаенсийн эрсдэл
- Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл
- Мэдээлэл технологийн эрсдэл багтана.

Банкны ТУЗ нь эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо, эрсдэлийн засаглал болон эрсдэлийн соёлыг бүрдүүлэхэд ерөнхий чиг үүргээр хангах үүрэгтэй оролцож байна.

ХАМГААЛАЛТЫН ГУРВАН ШУГАМ

Банк "Хамгаалалтын гурван шугам" загварыг ашиглан эрсдэлийг удирдах үүрэг хариуцлагуудыг тохиромжтой байдлаар хуваарилж ажилладаг.

Хамгаалалтын 1-р шугам: Бизнесийн чиглэлүүд болон тэдгээрийн дэмжих функциүүд

Эрсдэл хариуцагч: Өөрсдийн бизнес, үйл ажиллагаанд үүсэж болзошгүй эрсдэлүүдийг хариуцах, тасралтгүй үр дүнтэй удирдана. Үүнд: банкны нийт салбар, тооцооны төв, Төв банкны бизнесийн үйл ажиллагаа хариуцсан нийт газар, алба, дэмжлэг үзүүлэгч бусад газар, алба болон холбогдох үйл ажиллагааны чиглэлийн хороод багтана.

Хамгаалалтын 2-р шугам: Эрсдэлийн функцийн функц болон эрсдэлийн удирдлагад дэмжлэг үзүүлэгч функциүүд

Эрсдэлийн чиглүүлэгч: Хамгаалалтын 1-р шугамын эрсдэлийн удирдлагыг чиглүүлнэ. Эдгээр функциүүд нь уг бодлогоор хүлээсэн үүрэг хариуцлагын хүрээнд хамгаалалтын 1-р шугамын газар, нэгжүүдийн эрсдэлийн удирдлагын үйл явцуудад хяналт шалгалт болон сорилт хийх эрхтэй байна. Үүнд: Эрсдэлийн удирдлага хариуцсан нэгжүүд, Төв банкны холбогдох газар, албад болон эрсдэлийн хороод багтана. Хамгаалалтын 2-р шугамын бүтэц болон үр дүнтэй ажиллагаанд Эрсдэл хариуцсан дэд захидал чиг үүргээр хангана.

Хамгаалалтын 3-р шугам: Дотоод аудитын функцийн функц

Хараат бус баталгаажуулагч: Банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо, эрсдэлийн засаглал болон дотоод хяналтад хараат бусаар шалгалт хийж үр дүнтэй байдлыг баталгаажуулна. Дотоод аудитын функцийн функц нь Хамгаалалтын 1 ба 2-р шугамаас хараат бусаар үүрэг хариуцлагуудаа хэрэгжүүлэх бөгөөд ТУЗ-д тайлagnаж ажиллана. Үүнд: Банкны Дотоод аудитын нэгжүүд ба Дотоод аудитын хороо багтана.

ХҮЛЭЭН ЗӨВШӨӨРӨХ ЭРСДЭЛ

Банк нь эрсдэлийн удирдлагын зорилгыг биелүүлэх үүднээс үйл ажиллагаа болон шийдвэр гаргалаадаа Хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийг авч үзэх бөгөөд холбогдох үйл ажиллагаа, үүрэг хариуцлагуудыг Банкны хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн тогтолцооны бодлогод тусган хэрэгжүүлж байна.

Банк нь өөрийн хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийг бизнес төлөвлөгөөтэй нийцүүлж жил тутам тодорхойлдог. Хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн мэдэгдэл / ХЗЭМ/-ийг ТУЗ батладаг бөгөөд Гүйцэтгэх удирдлага хэрэгжүүлж ажилладаг.

Хүлээн Зөвшөөрөх Эрсдэлийн Мэдэгдэл /ХЗЭМ/ нь Банкны нийт харилцагч, хувьцаа эзэмшигчид болон ажилтнуудынхаа эрх ашгийг хамгаалах, түүнчлэн бизнес төлөвлөгөө, зорилтууддаа хүрэхийн тулд банкны хүлээн зөвшөөрч болох нийт эрсдэлийн хэмжээг илэрхийлдэг.

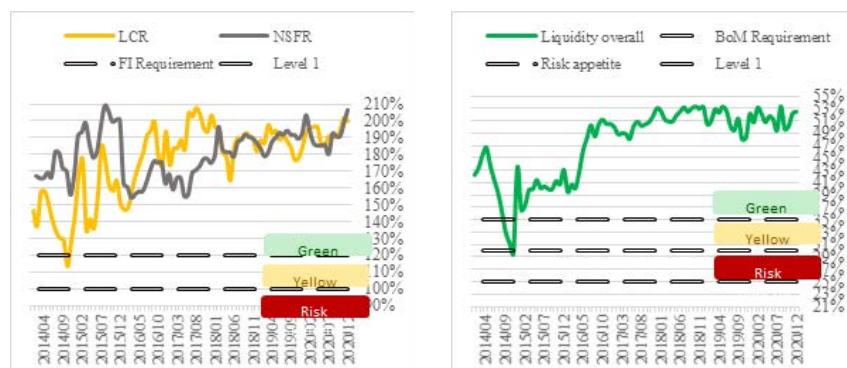
Банк нь бизнес зорилтуудаа биелүүлэхээс гадна оролцогч талуудын өмнө итгэл хүлээсэн банк хэвээр байхын тулд уг ХЗЭМ-ийн хүрээнд ажиллана. Банк нь өөрийн эрхэм зорилго, стратегийн чиглэлд эрсдэлийн удирдлагын зохистой зарчмууд, эрсдэлээ ухамсарласан шийдвэр гаргах үйл явц болон үр дүнтэй харилцаа холбоог тогтмол хэрэгжүүлж байна.

ХАМГААЛАЛТЫН ГУРВАН ШУГАМ

Хөрвөх чадварын эрсдэл гэдэг нь банкны өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээ алдагдаагүй боловч харилцагчийн өмнө хүлээсэн төлбөрийн үүргээ цаг хугацаанд нь биелүүлж чадахгүйд хүрэх эсвэл тухайн үүргийг биелүүлэх явцад төлөвлөгдөөгүй зардал гаргах нөхцөл үүсэхийг хэлнэ.

Хөрвөх чадварын эрсдэлийн хүрээний онцлох ажлуудаас:

Бид хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд Монголбанк болон олон улсын банк санхүүгийн байгууллагуудын зүгээс тавьдаг шаардлага үзүүлэлтүүд, Basel III стандартын "LCR" (Liquidity Coverage Ratio), "NSFR" (Net Stable Funding Ratio) харьцаа үзүүлэлтүүдийг тогтмол хангаж ажиллалаа. 2020 оны эцсийн байдлаар хөрвөх чадварын үзүүлэлт 52%, LCR 199% NSFR 209% тус тус байлаа.

ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

2020 он дэлхий дахин төдийгүй манай улсын хувьд коронавирусын цар тахалтай тэмцсэн амаргүй жил байсан билээ. Цар тахлын эдийн засагт үзүүлэх сөрөг нөлөө бизнес эрхлэгчдэд илүү хүнд цохилт болсон нь гарцаагүй. Тиймээс ХААН Банк цар тахлын зээлийн багц болон зээлдэгчдэд үзүүлэх нөлөөллийг тогтмол судалж шинжлэн, урьдчилан сэргийлэхэд анхаарч ажиллалаа. Мөн цар тахлын улмаас санхүүгийн хүндрэлд орсон харилцагч нартаа хөнгөлөлт чөлөөлөлтийг олгон, гэрээний бүтцэд өөрчлөлт оруулан эрсдэлийг бууруулан, харилцагч нараа дэмжин ажилласан.

ХААН банк нь Эрт илрүүлэлтийн системээр /Early warning system/ зээлдэгч болон зээлийн багцын болзошгүй эрсдэлийн дохиог эрсдэл үүсэхээс өмнө буюу эрт үед нь илрүүлэх замаар “Анхаарах зээл”-ийг тодорхойлон, эрсдэлээс урьдчилан сэргийллээ. Early warning system болон стресс тестийн шинжилгээгээр коронавирусын зээлийн багц дахь нөлөөллийг тогтоон, болзошгүй эрсдэлийн санг тооцон, холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлсэн.

Жил бүр ТҮЗ-аас баталдаг Хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн мэдэгдлийн хүрээнд, банк зээлийн эрсдэлийн дотоод лимитүүдийг тогтоон, лимитийн гүйцэтгэл, “Анхаарах зээл” болон зээлийн багцын чанартай холбоотой асуудлыг сар бүр Зээлийн эрсдэлийн хороогоор хэлэлцэн хяналт тавьж, шаардлагатай арга хэмжээг цаг алдалгүй авч ажиллаж байна.

Зээлийн эрсдэлийн хүрээний онцлох ажлуудаас:

- Банк скорингийн /“Application scoring”/ загвараа сайжруулан “Зан төлвийн скоринг” /“Behavioral scoring”/-ийг хөгжүүлэн улмаар 2020 оны наймдугаар сараас зээлийн шийдвэр гаргалтад ашиглаж эхэллээ. Behavioral scoring нь machine learning дээр сууриссан загвар юм. Ингэснээр зээлийн судалгаа, шийдвэр гаргалт хурдасч, харилцагч нартаа хялбар дөхөм төдийгүй түргэн шуурхай хугацаанд зээлийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээгээ хүргэх боломжтой болсон.
- 2020 онд мөн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээний аргачлалыг /Credit risk rating module/ шинэчилсэн бөгөөд зээлийн шийдвэр гаргалт, зээлийн багцын төлөвлөлт, зээлийн хяналт хийх боломж илүү сайжирсан
- Коронавирусээс шалтгаалсан банкны активын чанарт үзүүлэх нөлөөллийг турван хувилбарт стресс тэстээр шинжилсэн. Стресс тестиийн үр дүнгээр Монгол улсын Засгийн газраас авч хэрэгжүүлсэн хөл хорионы арга хэмжээ нь боловсрол, тээвэр, уул уурхай, үйлчилгээ, урлаг спорт үзвэр үйлчилгээ, худалдааны салбаруудад шууд нөлөө үзүүлж байгаа нь тодорхойлогдсон.

- Банк санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандарт 9 (СТОУС 9)-ын аргачлал, гарын авлагыг шинэчлэн баталж, үйл ажиллагаандаа мөрдлөг болгон ажиллаж байна.
- Монголбанкны холбогдох журамд үндэслэн, 2020 оны зургадугаар сард “Чанаргүй активыг бууруулах стратеги”-ийг шинэчилсэн. Тус стратеги нь 2020-2024 оны хугацааг хамарсан бөгөөд энэ хугацаанд чанаргүй зээлийг үе шаттайгаар бууруулах зорилт тавиад байна.
- Зээл төлүүлэлтийг сайжруулах, чанаргүй зээлийг бууруулах зорилгоор 2020.07-12 сар хүртэлх хугацаанд “Чанаргүй зээлийг бууруулах аян”-ыг зохион байгуулсан бөгөөд үүний үр дүнд аяны хүрээнд хамруулсан багцын хувьд чанаргүй зээлийг 11.1 хувиар бууруулан ажиллалаа.

ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

Банк нь жил бүрийн бизнес төлөвлөгөө ба стратеги зорилгын хүрээнд хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн мэдэгдлийг баталж, түүний хүрээнд санхүүгийн ба санхүүгийн бус эрсдэлийн хязгаарлалтуудыг тодорхойлон хэрэгжүүлж хяналт тавьдаг. Тайлант хугацаанд банк нь Монголбанкны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтүүдийг тогтмол хангаж ажиллахын зэрэгцээ зах зээлийн эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх түвшинд нь удирдлаа.

2020 онд Дэлхийн санхүүгийн зах зээлд Ковид-19 цар тахлаас үүдэлтэй тогтвортгүй байдал, эрсдэл нэмэгдсэн ч банк нь хөрвөх чадвар ба өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний үзүүлэлтийг өндөр хэвээр хадгалж, үр ашигтай эрсдэлийн удирдлагын бодлогыг хэрэгжүүлэн бэхжүүллээ.

Зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын газар нь банкны зах зээлийн эрсдэлийг үнэлэх аргачлал, загварыг олон улсын шилдэг туршлага, дэлхийн стандартад нийцүүлэн тасралтгүй хөгжүүлэхийн зэрэгцээ банкны бизнес, өдөр тутмын үйл ажиллагааг дэмжих зорилгын дор банкны удирдлага, холбогдох газар нэгжийн ажилтнуудыг зах зээлийн мэдээ, судалгаагаар тогтмол хангаж ажиллалаа.

Тайлант онд банк нь Монголбанкны гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн зохистой харьцаа үзүүлэлтүүдийг тогтмол хангаж ажиллахын зэрэгцээ гадаад валютын нээлттэй позицийн ашиг, алдагдлыг өдөр бүр Хамгийн Их Эрсдэл (Value-at-Risk)-ийн аргачлалааар хэмжиж, АПУХорооноос тогтоосон дотоод лимитийн хүрээнд удирдлагыг хэрэгжүүлсэн.

Үүний зэрэгцээ зах зээл дэх хүүний өөрчлөлтөөс шалтгаалж банкны арилжааны бүртгэл болон банкны бүртгэлийн нээлттэй позицоос хүлээж болзошгүй эрсдэлийг хэмжиж, АПУХорооноос баталсан эрсдэлийн лимитүүдийн хүрээнд удирдан ажиллалаа. Үүнд:

- Зах зээл дэх хүүний өөрчлөлтөөс шалтгаалж арилжааны зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө оруулалтын хэрэгслүүдийн үнэ цэнэ буурах эрсдэл болон хөрөнгийн хөрвөх чадварын эрсдэлийг хамгийн бага байлагах үүднээс хөрвөх чадвараар тохируулсан хамгийн их эрсдэлийн аргачлалаар хэмжиж, багцийн позиц ба стоп-лосс лимитүүдийн хүрээнд хэрэгжилтийг хангаж ажиллалаа.
- Мөн банкны бүртгэлийн богино ба урт хугацааны хүүний үр ашигтай эрсдэлийн удирдлага (IRRBB)-ын хүрээнд орлого ба эдийн засгийн өртгийн хандлагын аргачлалуудаар хэмжиж, дотоод лимитүүдийн хүрээнд хэрэгжилтийг хангаж ажиллалаа.

Түүнчлэн банк нь өөрийн эрсдэл даах чадварыг үнэлэх, цаашлаад том хэмжээний гэнэтийн өөрчлөлтөөс учирч болзошгүй алдагдлыг тэсвэрлэх, хангалттай хэмжээний өөрийн хөрөнгө ба төлбөрийн чадварын чадамжтай эсэхийг тодорхойлох, хүндрэлийг даван туулах шаардлагатай нөөцийг бүрдүүлэх, онцгой нөхцөл байдлын үед авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөний үр ашигтай байдлыг нэмэгдүүлэх зорилгоор улирал тутам санхүүгийн болон санхүүгийн бус эрсдэлийн үзүүлэлтүүдэд стресс тестиийн шинжилгээг хийдэг.

ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

Бид өнгөрсөн хугацаанд Банкны Эрсдэлийн удирдлагын өрөнхий бодлого болон Хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн тогтолцооны бодлогыг тус тус олон улсын шилдэг туршлага, зөвлөмжүүдэд үндэслэн шинэчлэн боловсруулж, ТУЗ-аар батлууллаа.

Түүнчлэн банкны стресс тестиийн бодлого, журмыг шинэчлэн боловсруулж, шинэчилсэн бодлого, журмын хүрээнд банкны эрсдэлийн бүх үндсэн төрлүүдийг багтаасан стресс тестиийн нэгдсэн шинжилгээ, тайланг тогтмол хийлээ.

Банкны Санхүүгийн бус эрсдэлийн бодлогын хүрээнд Төв банкны бүх газар нэгжүүдийн үндсэн процессыг нэгтгэн GRC системд бүртгэсэн бөгөөд эдгээр үндсэн процессуудад эрсдэл, хяналтын бие даасан үнэлгээг RSCA аргачлалаар хийж, түлхүүр эрсдэл болон түлхүүр хяналтуудыг тодорхойлон үнэлж, GRC системд бүртгэж ажиллалаа. Ингэснээр өдөр тутмын үйл ажиллагаанд үүсч болзошгүй түлхүүр эрсдэлүүдийг эрт илрүүлэх, эрсдэлийг бууруулах зохих хяналтуудад нөөцийг зөв хуваарилах замаар бизнесийн өсөлтийг дэмжиж, үр ашгийг нэмэгдүүлж байна.

Эрсдэлийн соёлыг бэхжүүлэхэд ажилтан бүрийн оролцоо чухал тул нийт ажилтнуудад зориулсан эрсдэлийн удирдлагын мэдлэгийг нэмэгдүүлэх чиглэлийн сургалт, мэдээ, мэдээллийг цахимаар болон танхимаар тогтмол зохион байгууллаа.

ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

Эрсдэлийн Удирдлагын хороо	2020 оны Эрсдэлийн Удирдлагын хороо болон дэд хороодоор дамжуулан эрсдэлийн самбар, эрсдэлийн удирдлагатай холбоотой үүссэн асуудлыг хэлэлцэж, тухай бүр холбогдох шийдвэрүүдийг гаргаж ажилласан.
Эрсдэлийн хяналт	Банканд мөрдөгдөх бодлого, журмын хяналтыг сайжруулах зорилгоор онлайн хурлын системийг бий болгож, түүгээр дамжуулан шинэ болон шинэчлэх шаардлагатай бодлого журмуудыг хянаж, баталлаа.
Хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн мэдэгдэл	Гүйцэтгэх удирдлагын багийн хүрээнд банкны хэмжээнд учирч болох томоохон эрсдэлүүдийг тухай бүр холбогдох арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэн 2020 онд удирдан ажилласан нийт эрсдэлийг 21.5 хувиар бууруулж ажиллалаа.
Эрсдэл хяналтын үнэлгээ	Банкны Хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн тогтолцооны бодлогын хүрээнд батлагдсан 2020 оны Хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн мэдэгдлийн дагуу зохих эрсдэлийн дотоод лимитүүдийг боловсруулж холбогдох хороодоор батлуулж, тухай бүрт хяналт тавьж, бизнес зорилтуудыг дэмжиж ажиллалаа.
Сургалт хөгжлийн хүрээнд	Эрсдэл хяналтын бие даасан үнэлгээний аргачлалын хүрээнд банкны хэмжээн дэх процессыудад учирч болох эрсдэлүүдийг урьдчилан тодорхойлж, үнэлгээ хийж ажиллалаа.
Эрсдэлийн менежерүүд	Нийт ажилтнуудад эрсдэлийн соёлыг төлөвшүүлэх ажлын хүрээнд давхардсан тоогоор 18,151 ажилтанд эрсдэлийн сургалт мэдээлэл хүргүүлсэн байна.
	Байгууллагын эрсдэлийг оновчтой, шуурхай, үр дүнтэй удирдах зорилгоор эрсдэлийн менежерүүдийг бий болгож, үе шаттай сургалтуудад хамруулж ажиллалаа.

МЭДЭЭЛЛИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

Мэдээллийн аюулгүй байдлын (МАБ) эрсдэл гэдэг нь мэдээллийн хөрөнгийн сүл талыг ашигласнаар түүний нууцлал, бүрэн бүтэн, хүртээмжтэй байдал алдагдаж хохирол хүлээх эрсдэл юм. Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг системтэйгээр тодорхойлох, дүгнэх, дүн шинжилгээ хийх, эрсдэлийг бууруулах болон тайлагнахын тулд банк нь "ISO31000-Эрсдэлийн удирдлагын зарчмууд ба зааварчилгаа" болон "ISO27005-Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн удирдлага" зэрэг стандартын дагуу олон улсад шалгарсан шилдэг арга туршлагуудыг үйл ажиллагаандаа хэрэгжүүлэн ажилладаг.

2020 онд Мэдээллийн аюулгүй байдлын газар нь Төв банкны газар албад болон Улаанбаатарын иргэдийн банк, Орон нутгийн иргэдийн банкны салбар, тооцооны төвүүдэд эрсдэлийн үнэлгээг түүвэрчилсэн байдааар хийж гүйцэтгэсэн. Тус үнэлгээгээр илэрсэн эрсдэлүүдийг МАБ-ын эрсдэлийн дэд хорооны эрсдэлийн самбарт бүртгэн, удирдан ажиллалаа.

МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИЙН ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

2020 онд бид албан ёсны Мэдээлэл технологийн эрсдэлийн дэд хороо байгуулж, үйл ажиллагаандаа дагаж мөрдөх "МТ-ийн эрсдэлийн дэд хорооны журам"-ыг боловсруулж Эрсдэлийн удирдлагын хороогоор батлууллаа. Мөн олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн СОВИТ тогтолцоонд суурилсан МТ-ийн эрсдэлийн хэмжүүр үзүүлэлтүүдийг нэвтрүүлэн үйл ажиллагаагаа дүгнэж ажиллалаа. Түүнчлэн мэдээллийн аюулгүй байдлын өндөр ач холбогдолтой эрсдэлүүдийг бууруулах арга хэмжээ авч аюулгүй байдлыг сайжруулан ажилласан.

Харилцагчдадаа хүргэж буй бүтээгдэхүүн үйлчилгээг ямагт олон улсын жишигт нийцүүлэх, харилцагчдынхаа гадаад гүйлгээг саадгүй шуурхай дамжуулах нь бидний эн тэргүүнд урьдал болгодог чухал ажлуудын нэг билээ. Тиймээс дотоодын мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх (МУТСТ), харилцагч таньж мэдэх (ХТМ) ажиллагааны шаардлага, хууль тогтоомж, дүрэм журмыг чанд мөрдөн ажиллахын зэрэгцээ түүнд тавих хяналтыг сайжруулах зорилго тавин Комплаенсын дотоод хяналтын хөтөлбөрийг боловсруулан, дараах арга хэмжээнүүдийг авч хэрэгжүүлэн ажиллаж байна. Үүнд:

ТӨР БОЛОН ХУВИЙН ХЭВШЛИЙН ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Олон улсын санхүүгийн хориг арга хэмжээ авах байгууллага (FATF)-аас Монгол Улсыг мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх, үй олноор хөнөөх зэвсэг дэлгэрүүлэхийг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх хангалтгүй тогтолцоотой хэмжээн үнэлж, 2019 оны аравдугаар сард саарал жагсаалтад оруулсны улмаас энэ нь зөвхөн банкны бизнесийн үйл ажиллагаанд тодорхой хэмжээнд нөлөөлөөд зогсохгүй улс орны гадаад харилцаа, эдийн засаг, олон улсын худалдаа, хөрөнгө оруулалтыг эрсдэлд оруулах нөхцөл байдал үүссэн юм. Тиймээс ХААН Банк Монгол Улсыг FATF-н саарал жагсаалтаас гаргахтай холбоотой төр, хувийн хэвшлийн байгууллагуудын төлөөлөл бүхий үндэсний ажлын хэсэгт оролцож ажилласан бөгөөд 2020 оны аравдугаар сард Монгол Улс саарал жагсаалтаас албан ёсоор гарсан. Мөн бид Сангийн сайдын 2020 оны дөрөвдүгээр сарын 27-ны өдрийн 90 дүгээр тушаалаар байгуулагдсан Монгол Улсын мөнгө угаах, терроризмийг санхүүжүүлэх Үндэсний эрсдэлийн үнэлгээний дэд ажлын хэсэгт хамрагдаж, Монголбанк болон арилжааны бусад банкуудтай хамтран банкны салбарын эрсдэлийг үнэлэх ажилд идэвхийлэн оролцож байна.

КОМПЛАЕНСИЙН БОДЛОГО ЖУРАМ

ХААН Банкны харилцагч таньж мэдэх, бүртгэх үйл ажиллагааны журам, мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхээс урьдчилан сэргийлэх журмыг шинэчлэн боловсрууллаа. Улмаар Улс төрд нөлөө бүхий этгээдийн талаар баримтлах бодлого, Хориг арга хэмжээний бодлого, Авилаа хээл хахуулийн эсрэг баримтлах бодлого, Гүйлгээний хяналтын журам зэргийг шинээр боловсруулан, мөрдөн ажиллаж байна. Энэ дагуу банканд данстай болон дансгүй, тохиолдлын чанартай үйлчилгээ авч буй иргэнтэй бизнес харилцаа тогтоож, үйлчилгээ үзүүлэхдээ харилцагчаа бүрэн таньж мэдэх үйл ажиллагааны нарийвчилсан зохицуулалтуудыг оруулж өгсөн. Тухайлбал, харилцагчийн бизнесийн үйл ажиллагаа, орлого, мөнгөн хөрөнгө нь хууль ёсны эсэхийг баталгаажуулах, банкны бүтээгдэхүүн үйлчилгээ, төлбөр

тооцооны систем мөнгө угаах, санхүүгийн гэмт хэрэгт ашиглагдах эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, хяналт тавих үйл ажиллагааг тодорхойлон журамласан юм. Эдгээр бодлого журам, хяналтын гол зорилго нь харилцагчийн хэрэгцээ шаардлагад тохирсон бүтээгдэхүүн үйлчилгээг санал болгох, аливаа хууль бус ажиллагаа, залилангаас харилцагчаа хамгаалах, улмаар санхүүгийн тогтвортой үйлчилгээг хууль ёсны ажил, бизнес эрхэлж буй харилцагчдадаа хүргэхэд оршино.

КОМПЛАЕНСИЙН ХЯНАЛТ, ЦАХИМ ХӨТӨЛБӨР

Харилцагчаа таньж мэдэх ажиллагааны хүрээнд харилцагчийн эрсдэлийг үнэлэх, дэлгэрэнгүй мэдээлэл, албан ёсны бичиг баримт гаргуулан авах, баталгаажуулан шалгах, мэдээллийг шинэчлэхэд төрийн нээлттэй мэдээллийн санг ашигласнаар харилцагчийг хүлээлгэх, хүндрэл учруулахаас зайлсхийхийн зэрэгцээ гар ажиллагааг бууруулан автоматжуулах хөтөлбөр, төлөвлөгөөг боловсруулж, системийн хөгжүүлэлт дээр ажиллаж байна.

Гүйлгээний хяналтын удирдлагыг сайжруулах зорилгын хүрээнд гадаад гүйлгээ, өндөр эрсдэлтэй гүйлгээ болон бэлэн мөнгөний гүйлгээний хяналтыг сайжруулж, сэжигтэй гүйлгээ илрүүлэх, зохицуулагч байгууллагад мэдээлэл хүргүүлэх үүргийн дагуу хяналтын тусгай програм хангамжийн ашиглалтыг сайжруулж, автоматжуулах төслийн ажлуудыг үе шаттайгаар авч хэрэгжүүлж байна.

Хууль тогтоомж, зохицуулагч байгууллагаас тавьж буй чухал шаардлагын нэг болох хориг арга хэмжээг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой хяналтын тогтолцоог сайжруулах, өгөгдэл мэдээллийг олон улсын хоригтой тулгах ажиллагаа боловсронгуй болгох зорилгын хүрээнд программын хөгжүүлэлт, тогтолцоог шат дараатайгаар хэрэгжүүлж, хяналтыг Комплаенсийн газарт төвлөрүүлэн, гуравдагч этгээдийн мэдээллийн санг нэвтрүүллээ. Түүнчлэн гадаадын улсуудын мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх эрсдэлийг үнэлэх матрицыг олон улсын стандартад нийцүүлэн боловсруулж, ХААН Банкны харилцагчаар бүртгэхээс татгалзах, гадаад гүйлгээг дамжуулахыг хязгаарлах улс орны жагсаалтыг шинэчлэн үйл ажиллагаандaa мөрдөн ажиллаж байна.

КОМПЛАЕНСИЙН СУРГАЛТ

Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх тэргүүтэй санхүүгийн аливаа гэмт хэрэгт өртөх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх, банкны хэмжээнд комплаенсын соёлыг төлөвшүүлэх зорилгын хүрээнд ХААН Банкны ТУЗ, Гүйцэтгэх удирдлага, Төв банк болон салбар тооцооны төвүүдэд ажиллаж буй ажилтнууд, харилцагчадаа чиглэсэн төрөл бүрийн сургалтуудыг зохион байгууллаа. Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх хяналтын орчныг сайжруулахад мэргэшсэн ур чадвар бүхий комплаенсын мэргэжилтнүүд автоматжуулалт, програмын тусгай хөгжүүлэлтээс дутуугүй чухал учраас Комплаенсын газар, Харилцагчийн бүртгэлийн газар, Иргэдийн банкны газрын ажилтнуудын бүтэц, зохион байгуулалтыг шат дараатайгаар сайжруулж байна.

МЭДЭЭЛЛИЙН ТЕХНОЛОГИ

2020 он цар тахлаас шалтгаалсан эдийн засгийн сорилт ихтэй хүнд үе байсан ч нөгөө талаар цахим шилжилтийн хурдыг нэмэгдүүлэх тулхэц болж, цахим сувгийн зайлшгүй хэрэгцээг хэрэглэгчдэд ойлгуулсан, шинэ боломжуудыг олгосон жил боллоо. Тайлант онд бид харилцагчдын хэрэгцээ шаардлагад нийцсэн хамгийн сүүлийн үеийн техник технологийн шийдлүүдийг хэрэгжүүлэн, үйл ажиллагаагаа олон улсын сайн туршлагуудад тулгуурлан сайжруулж ажиллалаа.

БАНКНЫ СИСТЕМИЙН ХЭМЖЭЭНД ХИЙСЭН ТЕХНОЛОГИЙН ШИНЭЧЛЭЛТ

Мэдээлэл технологийн үйл ажиллагааны автоматжуулалтын хүрээнд олон улсын шинэлэг аргачлал болох DevOps туршлагыг нэвтрүүлж ажилласан бөгөөд энэ нь бизнесийн үйл ажиллагааг харилцагч талд илүү хурдан, найдвартай, чанартай хүргэх ач холбогдолтой юм. Уг ажлын үр дүнд гол системийн орчинг бэлдэх хугацаа тав хоногоос нэг цаг, долоон цагаас 20 минут болж буурсан төдийгүй зарим гар ажиллагаатай тохиргооны ажлын хугацааг хоёр цагаас таван минут болгон сайжруулсан төдийгүй үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлсээр байна.

Харилцагчийн үйлчилгээ, сэтгэл ханамжийг тогтмол сайжруулах зорилгын хүрээнд харилцагчийн мэдээллийн төвлөрсөн санг үүсгэн, дүн шинжилгээ хийх боломжийг бүрдүүллээ. Мөн харилцагчийн үйлчилгээний дуудлагын төвийн Ameyo системийн сайжруулалт үргэлжлэн хийгдсэн бөгөөд хүчин чадал нэмэгдүүлэлт, автоматжуулалтыг дэмжин ажиллалаа.

Техник хангамжийн хэт хамаарлыг багасгах, зардлыг зөв зохистой удирдах, уламжлалт data төвийн нарийн төвөгтэй удирдлагын үйл ажиллагааг хялбаршуулах, автоматжуулалтын уян хатан байдлыг дэмжих гол боломжийг олгох програм хангамж дээр суурилсан data төв (Software defined data center)-ийг үйл ажиллагаандaa нэвтрүүлэн ажиллаж байна.

СИСТЕМИЙН ТАСРАЛТГҮЙ БАЙДАЛ

Системийн тасралтгүй хэвийн үйл ажиллагааг ханган ажиллах нь бидний гол зорилт байдаг. Тайлант оны хувьд өмнөх жилүүдийн адил сайжруулалтуудыг тогтмол хийсний үр дүнд гэмтлийн сэргээн босголтын хугацаа өмнөх жилтэй харьцуулахад 18 орчим хувиар багассан төдийгүй харилцагчийн гомдолд хариу арга хэмжээ авах дундаж хугацааг өмнөх жилээс 10 дахин багасгасан. Мөн системийн тасралтгүй бэлэн байдлыг төлөвлөсөн хязгаартаа барьж ажиллаж чадсан ба тасалдлын хугацааг өмнөх жилийнхээс 50 хувиар бууруулсан амжилттай байна.

Цар тахлын үед банкны үйл ажиллагааны хэвийн тасралтгүй байдлыг хангах үүднээс ажилчдын зайнаас ажиллах нөхцөлийг 100 хувь ханган ажиллаж,

СИСТЕМУУДЫН ШИНЭЧЛЭЛТ

шаардлагатай системийн сайжруулалтуудыг богино хугацаанд нэвтрүүлж чадсан нь бидний өмнөх суурь бэлтгэл ажлууд сайтар хангагданы үр дүн билээ.

АППЛИКЭЙШН СИСТЕМҮҮДИЙН ШИНЭЧЛЭЛТ

Системийн шинэчлэл нь найдвартай төлөв, аюулгүй байдлын чанарыг дээшлүүлж, давуу тал болон сайжруулалтуудыг авчирдаг байнгын үйл ажиллагаа юм. Уг үйл ажиллагааны хүрээнд тайлант онд Oracle, Microsoft, Apigee зэрэг гол системүүдийн хамгийн сүүлийн үеийн шинэчлэлт, сайжруулалтуудыг амжилттай нэвтрүүллээ.

Бид мэдээлэл технологийн удирдлага, үйлчилгээний тогтолцооны сайжруулалт, нэвтрүүлэлтийг хийхдээ олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн COBIT, ITIL тогтолцоонуудад тулгуурладаг. 2020 оны хувьд биелэлтүүдийг ханган ажилласны хүрээнд Мэдээлэл технологийн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагааны баримт бичиг сайжруулалт, хэмжүүр үзүүлэлтүүдийг өргөжүүлэн сайжрууллаа. Мэдээлэл технологийн үндсэн процессуудад эрсдэлийн үнэлгээ хийж, арга хэмжээний төлөвлөгөөнүүдийг тодорхойлон хэрэгжүүлж байна. Эрсдэл бууруулах арга хэмжээнүүдийг амжилттай хэрэгжүүлсэн бөгөөд тайлант жилд мэдээллийн аюулгүй байдлын өндөр ач холбогдол бүхий эрсдэлүүдэд арга хэмжээ авч аюулгүй байдлыг улам батжуулж чадлаа.

Мэдээлэл технологийн санхүү, худалдан авалт, төсөл, хөтөлбөрийн удирдлагын оффис болон эрсдэлийн удирдлагуудад төвлөрөн Мэдээлэл технологийн бизнес засаглалын газрыг шинэчлэн байгуулж, 2020 онд бизнесийн газар нэгжүүдтэйгээ ойр ажиллаж, томоохон санал, санаачлагуудыг нарийн зохион байгуулалттайгаар хэрэгжүүлэхээр хөтөлбөрийн удирдлагын оффисыг хөгжүүллээ.

БИЗНЕС ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ШИНЭЧЛЭЛТ

Харилцагчдад олгох цахим боломжуудыг нэмэгдүүлэх гол зорилтын доор 2020 онд бид бизнес болон технологийн 130 гаруй төсөл, хөтөлбөрийг нэвтрүүлэн ажилалаа. Тухайлбал, зээлийн үйл ажиллагааг хялбаршуулах хэд хэдэн төсөл багтсан бөгөөд хэрэглэгчийн зан авирын (behavior) дүн шинжилгээнд суурилсан онооны (scoring) систем, онлайн хадгаламж барьцаалсан зээлийн сайжруулалт зэргийг дурдаж болох юм. Мөн Киоск сувгийн хүртээмжтэй байдал болон үйлчилгээний төрлийн нэмэгдүүлэлтийн ажлуудыг хийж гүйцэтгэснийг өмнөх хэсгүүд дээр мэдээлсэн болно.

МЭДЭЭЛЛИЙН АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ

“

ХААН Банк нь харилцагчийн болон банкны мэдээллийн аюулгүй байдлыг ханган ажиллахын тулд олон улсын шалгарсан арга барил, санал санаачилгыг хэрэгжүүлэн ажилладаг ба боловсон хүчин, техник технологийн үйл ажиллагаа нь дээрх арга барилыг хэрэгжүүлэхэд чухал үүрэг оролцоотой байдаг. Мөн түүнчлэн мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлд суурисан бодлогыг банкны хэмжээнд хэрэгжүүлэн ажилладаг бөгөөд олон улсад шинээр гарч буй аюул занал, халдлагуудын эсрэг үйл ажиллагааны болон технологийн сайжруулалтыг тогтмол нэвтрүүлэн ажилладаг.

ОЛОН УЛСЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН СТАНДАРТУУД

PCI DSS

ХААН Банк нь бус нутагтаа PCI DSS - Төлбөрийн картын аюулгүй байдлын стандартын 3.2 хэмээх хамгийн сүүлийн хувилбарын бүх шаардлагуудыг хангасан анхдагч банк болсон юм. Энэхүү стандарт нь нарийн чанд шалгууртай бөгөөд жил бүр тус стандартын хэрэгжилтийг олон улсын эрх бүхий аудитын байгууллагаар шалгуулж, баталгаажуулдаг. ХААН Банк нь PCI DSSv3.2 стандартын шаардлагуудыг амжилттай хэрэгжүүлсээр ирсэн бөгөөд 2020 онд сертификатаа баталгаажуулан дахин гардан авсан

ISO27001:2013

Мөн бид мэдээллийн аюулгүй байдал, бизнесийн тасралтгүй үйл ажиллагааг хангах үүднээс ISO27001:2013 олон улсын стандартын дагуу Мэдээллийн Аюулгүй Байдлын Удирдлагын Тогтолцоог 2014 оноос эхлэн амжилттай хэрэгжүүлсээр ирсэн бөгөөд жил бүр олон улсын байгууллагаар магадлан итгэмжлэгдсэн аудит хийлгэн баталгаажуулдаг. Энэхүү олон улсын стандарт нь ХААН Банкны нийт салбар, тооцооны төв болон Төв банкны хэмжээнд хэрэгждэг бөгөөд тайлант онд бид баталгаажуулах сертификатаа дахин амжилттай гардан авлаа.

ОЛОН УЛСЫН АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН СТАНДАРТУУД

Банкны дотооддоо зохион байгуулагддаг мэдээллийн аюулгүй байдлын сургалтаар нийт ажилтнууд өдөр тутмын үйл ажиллагаандaa харилцагчийн болон мэдээллийн аюулгүй байдлыг хэрхэн хангаж ажиллах болон учирч болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх мэдлэг ойлголт, сургалтыг тогтмол авч мэдлэгээ бататган ажилладаг. Үүнээс гадна ХААН Банкны зүгээс харилцагчдадаа зориулан өөрийн хувийн болон нууцлалтай мэдээллийн аюулгүй байдлыг хангах тухай мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх хөтөлбөрийг өөрсдийн санал санаачилгаар тогтмол хийж гүйцэтгэдэг. Үүнээс гадна

нийт ард иргэдийг цахим залилан, санхүүгийн луйвраас урьдчилан сэргийлэх мэдлэг олгох зорилгын хүрээнд Цагдаагийн Ерөнхий Газар, Монголбанк болон Монголын Банкны Холбооноос санаачлан банкууд дунд хэрэгжүүлсэн “Ятгах тусам нягтал”, “Нягтлах тусам аюулгүй” ээлжит аянуудыг манлайлан, идэвх санаачилгатай оролцож хамтран ажилласан. Аяны хүрээнд бид дараах сувгуудаар харилцагчдадаа мэдээлэл түгээж ажилласан:

- Улаанбаатар болон орон нутаг дахь ХААН Банкны нийт салбар, тооцооны төвүүд;
- ХААН Банкны орлого зарлагын Экспресс ATM-тэй байршуулуд;
- Монгол Улс даяар нийт ХААН Банкны ATM-н дэлгэцүүд;
- Харилцагчдын ухаалаг гар утасны мессеж мэдэгдэл;
- Ухаалаг банк апликацийны мэдэгдэл цэс;
- ХААН Банкны албан ёсны вэбсайт болон сошиал хуудсууд;
- Олон нийтийн мэдээллийн вэбсайтууд;
- Харилцагчдадаа зориулан эрхлэн гаргадаг Харилцагчийн сонин гэх мэт.

Харилцагчдад түгээсэн зөвлөмжүүдээс дурдвал:

- Мэдээллийн аюулгүй байдлын ерөнхий зөвлөмж
- Төлбөрийн картын аюулгүй байдлын зөвлөмж
- ATM болон ПОС машин ашиглах аюулгүй байдлын зөвлөмж
- Гадаад шилжүүлэг хийхдээ анхаарах аюулгүй байдлын зөвлөмж
- Нууц үгийн аюулгүй байдлын зөвлөмж
- Цахим банкны аюулгүй байдлын зөвлөмж
- Киоск төхөөрөмж аюулгүй ашиглах зөвлөмж
- Олон нийтийн сүлжээ ашиглах аюулгүй байдлын зөвлөмж
- Хуурамч и-мэйл буюу фишинг гэж юу вэ, түүнийг таних тухай зөвлөмж
- Гар утсанд агуулагдах нууцлалтай мэдээллийн болон тэдгээрийг хамгаалах зөвлөмж
- Бусдын мэдээллийн нууцлал болон хувийн орон зайг хүндэтгэх тухай зөвлөмж
- Хувийн нууцлалтай мэдээлэл болон ямар мэдээллээ дамжуулж болохгүй тухай зөвлөмж
- COVID-19-өөр халхавч хийсэн цахим луйврын төрлүүд болон тэдгээрээс урьдчилан сэргийлэх зөвлөмж зэрэг сэдвүүдээр харилцагч өөрөө мэдээллийн аюулгүй байдлаа хангах зөвлөмж мэдээллүүдийг бэлтгэн харилцагчдадаа дээрх сувгуудаар тогтмол хүргүүлэн ажилласан болно.

ХҮНИЙ НӨӨЦ

ХААН Банк нь Монгол Улсын хөдөлмөрийн зах зээлд “Тэргүүний ажил олгогч” буюу “Employer of choice” бодлогын хүрээнд хүний нөөцийн уян хатан, оновчтой стратеги, бодлогыг хэрэгжүүлж, байгууллагын соёлыг бэхжүүлэн, ажилтны зөв хандлага, эерэг зан төлөвийг хэвшүүлэх, ажилтны оролцоог нэмэгдүүлэх, сэтгэл ханамж, гүйцэтгэл, үр бүтээмжтэй ажиллах нөхцөл бүрдүүлэх замаар банкны урт хугацааны, тогтвортой өсөлт хөгжилд хувь нэмрээ оруулан ажиллалаа.

Манай банкны амжилтын хөдөлгүүр бол 2 сая 600 мянган харилцагчийн итгэлт анд нь болсон урам зориг, эрч хүчээр дүүрэн ажилтнууд билээ. Бид 2020 онд 6300 гаруй ажилтандаа эерэг соёлтой, ажиллахад таатай нөхцөл, өрсөлдөхүйц цалин, хөнгөлөлт урамшуулал, хангамж, тасралтгүй сурч, хөгжих боломжоор хангаж ажилласаа дурдвал:

БАЙГУУЛЛАГЫН СОЁЛ, АЖИЛТНЫ ИДЭВХ ОРОЛЦОО

Ажилтны идэвх оролцоо

ХААН Банк нь Хүний нөөцийн бодлого, стратегийн тэргүүлэх чиглэл, зорилгоо тодорхойлоходоо нэн тэргүүнд ажилтны дуу хоолой, санал санаачилгыг сонсож, үйл ажиллагаандаа тусган тогтмол шинэчлэн сайжруулдаг. Энэ хүрээнд “Ажилтны судалгаа”-г гадны мэргэжлийн байгууллагатай хамтран зохион байгуулсан. Судалгааны үр дүнд ажилтны идэвх оролцооны индекс 80 хувь давж, ажилтны цэвэр идэвхжүүлэлтийн оноо /eNPS/ +19 хүрсэн нь бид эерэг соёлыг бүрдүүлэн, ажилтнаа эрхэмлэсэн, үр бүтээмжтэй ажиллахад нь шаардлагатай бодлого, үйл ажиллагаа, орчин нөхцөлийг бүрдүүлсний нэгэн илрэл боллоо.

Ажил олгогчийн брэнд видео

Байгууллагын соёл, ажил олгогчийн брэнд, дүр төрхийг хөдөлмөрийн зах зээлд таниулах, улмаар авьяастай, өндөр ур чадвартай ажилтнуудыг татах зорилгоор “Ажил олгогчийн брэнд видео”-г мэргэжлийн студитэй хамтран бүтээлээ. Энэ видеогоор ажил горилогч, хөрөнгө оруулагчид, удирдлагууд, ажилтнууд, харилцагч болон хамтран ажиллагч түншүүддээ доорх санааг хүргэхийг зорилоо.

- Байгууллагын эерэг соёл
- Тохилог, тав тухтай ажлын байр
- Мэргэжлийн, чадварлаг хамт олон
- Ахиж дэвших, хөгжих ижил тэгш боломж
- Олон улсын тэргүүн туршлагыг нэвтрүүлэх төсөл хөтөлбөрүүд
- Шударга цалин, хөнгөлөлт, урамшуулал

Та бүхэн видеог [Энд](#) дарж үзэх боломжтой.

АЖИЛТАН ТӨВТЭЙ ХҮНИЙ НӨӨЦ

Хүний нөөцийн систем (ERP)

Хүний нөөцийн үйл ажиллагааг хялбаршуулан ажилтандаа чиглэсэн, харилцагч төвтэй болгож, Хүний нөөцийн 10 гол функцыг бүрэн автомат болгох ERP системийг нэвтрүүлэн ажиллаж байна. Ингэснээр гар ажиллагаанд зарцуулах цаг, ажиллах хүчийг стратеги, бодлого боловсруулахад чиглүүлэх, цаг хугацаа, цаас хэмнэх зэргээр тогтвортой хөгжлийн зорилтыг дэмжихэд хувь нэмрээ оруулаа.

Ажлын байрны үнэлгээ

Ажлын байрны түвшин зэрэглэлийг шинэчлэн тогтоох зорилгоор олон улсын PwC компанитай хамтран Strata аргачлалын дагуу "Ажлын байрны үнэлгээ" төслийг хэрэгжүүлж, 300 гаруй ажлын байрны үнэлгээ, шинжилгээг хийв. Ингэснээр бид олон улсын тэргүүн туршлага, бизнесийн орчин нөхцөлд уядуулан өндөр гүйцэтгэлтэй соёлыг бэхжүүлэх хүрээнд цалин урамшууллын тогтолцоог шинэчлэн сайжруулж, шат дараалалтайгаар нэмэгдүүллээ.

Онцгой нөхцөл байдлын удирдлага

Ковид-19 цар тахлын эрсдэлт нөхцөл байдал үүссэнтэй холбогдуулан нийт ажилтнууд болон харилцагчдынхаа эрүүл мэнд, аюулгүй байдлыг хамгаалах, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэхэд нэн тэргүүнд анхаарч, зайнаас ажиллуулах боломж нөхцөлийг бүрдүүлж, ажлын уян хатан, богиносгосон цагийн системийг нэвтрүүлэхийн зэрэгцээ ажилтнууддаа халдварт хамгааллын бүхий л хэрэгсэл болон дархлаа дэмжих бүтээгдэхүүнээр бүрэн хангаж ажиллав.

Хүний нөөц, ур чадвар бүрдүүлэлт

ХААН Банкны өрсөлдөх чадварыг сайжруулах, чадварлаг хүний нөөцийг бүрдүүлэх зорилгоор Цалинтай дадлагын хөтөлбөр, ХААН Банкны нэрэмжит олимпиад, Шилдэг оюутан хөтөлбөрийг зохион байгуулан оюутан залууст ажлын байр олгоход дэмжин ажиллалаа. Мөн бид ажилтан сонгон шалгаруулах бодлого, тогтолцоогоо шинэчлэн сайжруулж, үйл ажиллагааг автоматжуулан, хөдөлмөрийн насны иргэн бүрт хөдөлмөр эрхлэх ижил тэгш боломж олон, шударга, нээлттэй, мэргэжлийн ёс зүйтэй сонгон шалгаруулалтыг зохион байгуулан ажиллаж, нийт 600 гаруй иргэнийг ажлын байраар хангасан байна.

Технологийн эрин үеийн хурдацтай өөрчлөлтөд нээлттэй хандаж, дасан зохицдог, шинийг санаачлагч, асуудлыг бүтээлчээр шийддэг, өндөр бүтээмжтэй ажилтнууд нь ХААН Банкны урт хугацааны тогтвортой үйл ажиллагаа, хөгжил, дэвшлийг хамтдаа бүтээнэ гэдэгт бид итгэдэг.

ТАСРАЛТГҮЙ СУРАЛЦАХ СОЁЛ

Өндөр гүйцэтгэлтэй, тасралтгүй суралцах соёл, сэтгэлгээг бэхжүүлэх, мэдлэг мэдээллийг цаг алдалгүй хүртээмжтэй хүргэх зорилгоор цахим сургалтын үйл ажиллагааг танхимын сургалттай хослуулан амжилттай нэвтрүүлэн ажиллаж байна.

KB Academy: Бид KB Academy дотоодын цахим сургалтын системийг нэвтрүүлж, тус системээрээ дамжуулан ажилтнууддаа дотоод, гадаадын сургалт, мэдээ мэдээлэл, подкаст, зөвлөмж зэрэг олон төрлийн контентуудыг цаг хугацаа, орон зайнаас үл хамааран тогтмол хүргэн ажиллаж байна. 2020 онд нийт 71,509 идэвхтэй суралцагч цахим сургалтуудад хамрагдсан.

Мэргэшсэн ажилтнууд: Байгууллагын стратеги зорилтыг амжилттай хэрэгжүүлэх чадварлаг ажилтнуудыг ажил үүрэгт нь мэргэшүүлж, ур чадварыг нь нэмэгдүүлэх зорилгоор нийт 2,994 ажилтныг мэргэшсэн болон мэргэжлийн сертификаттай сургалтад амжилттай хамруулан ажиллалаа.

LinkedIn Learning: Линкедин цахим сургалтын системээр дамжуулан ажилтнууддаа дэлхийн шилдэг багш нарын бэлтгэсэн цахим сургалтад хүссэн үедээ хамрагдаж, суралцах боломжийг 200 ажилтанд олгов. Ажилтнууд 16,189 цахим сургалтад хамрагдсан нь сургалтын үзүүлэлтээрээ дэлхийн жишгээс давсан үзүүлэлт болж өөрсдийн суралцах соёлын туршлагаа Linkedin Learning цахим сургалтын системд бүртгэлтэй дэлхийн суралцагч нарт хуваалцав.

“

2994

мэргэшсэн ажилтнууд

16,000

гаруй цахим сургалтад
хамрагдсан

УДИРДАХ АЖИЛТНЫ ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР

“

973

удирдах ажилтан

ТАЛАНТ МЕНЕЖМЕНТ

ИРГЭДИЙН БАНКНЫ АЖИЛТNUУДЫН СУРГАЛТ, ХӨГЖИЛ

“

1500

*гаруй ажилтан
хамрагдсан*

ХААН Банкны стратеги, зорилго зорилтыг амжилттай хэрэгжүүлэх шилдэг удирдах ажилтныг бэлтгэх, манлайллын ур чадварыг тогтмол хөгжүүлэх зорилгоор таван цогц хөтөлбөр бүхий "Хөгжлийн хөтөлбөр"-ийг амжилттай хэрэгжүүлж, давхардсан тоогоор нийт 973 удирдах ажилтныг хамруулсан байна. Үүнээс онцолвол:

Excellence дотоодын манлайллын хөтөлбөр: Уг хөтөлбөр нь ХААН Банкны дотоодын туршлага дээр үндэслэн, банкны дотоод сургагч багш нарын боловсруулсан манлайллын хөтөлбөр гэдгээрээ онцлогтой. Хөтөлбөр нь банкны үнэт зүйл бүхий "Амжилтын 5 зан төлөв"-ийг бэхжүүлэх, удирдах ажилтнуудыг тасралтгүй хөгжүүлэх, манлайллын ур чадварыг хөгжүүлэх зорилготой.

Ажлын байран дээрх Коучинг (Coaching) хөтөлбөр: ХААН Банканд коучинг соёлыг бий болгох, ажилтан болон удирдах ажилтан хоорондын харилцаа холбоог илүү сайжруулах зорилгоор дэлхийн жишигт нийцсэн Коучинг хөтөлбөрийг амжилттайгаар хэрэгжүүлж байна. Энэхүү хөтөлбөр нь ажилтнуудын ур чадвар, нөөц бололцоог нээн илрүүлж, сургаж хөгжүүлдгээрээ онцлогтой.

Банкны алсын хараа, эрхэм зорилго, стратегийн хэтийн зорилгыг хэрэгжүүлэх хүсэл эрмэлзэл, тэмүүлэл, идэвх оролцоо бүхий өндөр гүйцэтгэлтэй талант ажилтныг ажилд авах, сургаж хөгжүүлэх, тэднийг урт хугацаанд тогтвортой, үр бүтээлтэй ажиллуулах замаар банкны бизнесийн ашигт ажиллагааг нэмэгдүүлэх зорилготой "Талант Менежмент"-ийн бодлогыг амжилттай хэрэгжүүлэн ажиллаж байна.

Харилцагчийн үйлчилгээг өндөр түвшинд буюу тэдний эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн зээлийн болон бусад бүтээгдэхүүн үйлчилгээг мэргэжлийн түвшинд борлуулах, чанартай зээлийн багцыг бүрдүүлэх, зөвлөх чадвартай харилцааны менежер бэлтгэх сургалтуудад нийт 1500 гаруй ажилтнуудыг хамруулаад байна.

АЖИЛТНЫ НИЙГМИЙН АСУУДАЛ, ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЧИГЛЭЛЭЭР

Бид ажилтнуудынхаа нийгмийн хөгжлийн санд төвлөрүүлсэн хөрөнгөөр ажилтанд буцалтгүй тусlamж олгох, тэтгэврийн хуримтлалын сан, өндөр настны нэмэгдэл тэтгэвэр, сургалтын тэтгэлэг, хөнгөлөлт хангамжийн хөтөлбөрүүд, эрүүл мэндийн үзлэг шинжилгээ, даатгалд хамруулах, урлаг спортын уралдаан тэмцээнүүд, шагнал урамшуулал, ажил амьдралын тэнцвэр хангах зорилго бүхий сонирхогчдын клубуудын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэн ажиллалаа. Мөн Ковид-19 цар тахлаас ажилтнуудаа сэргийлэх, хамгаалах, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйг ханган ажиллах цогц бодлогыг амжилттайгаар хэрэгжүүллээ.

Тайлант онд авч хэрэгжүүлсэн үйл ажиллагаанууд

Үйл ажиллагаа	Хамрагдсан байдал
Онлайн болон биечилсэн 30 гаруй тэмдэглэлт үйл явдал, олон нийтийн арга хэмжээ	6,000 гаруй ажилтан
Дотоод болон гадаадын 20 гаруй спортын уралдаан тэмцээн	1,400 гаруй ажилтан
ХААН Банкны тэтгэврийн хуримтлалын сан	1,798 ажилтан
Ажилтны хүүхдэд зориулсан нийт 60 сая төгрөгийн сургалтын тэтгэлэгт хөтөлбөр	80 хүүхэд
Яаралтай, анхан шатны, сувилахуйн эмчилгээ, зөвлөгөө	930 ажилтан
Эрүүл мэндийн урьдчилсан сэргийлэх үзлэг болон бусад шинжилгээ	1,300 гаруй ажилтан
Банкны 17 клубын үйл ажиллагаа	1,000 гаруй ажилтан
Эрүүл мэндийн даатгал, Ковид даатгал, гэнэтийн ослийн даатгал	1,500 гаруй ажилтан

САНХҮҮГИЙН БОЛОВСРОЛЫН ХӨТӨЛБӨР

Бүх нийтийн санхүүгийн боловсролыг дээшлүүлэх хөтөлбөрийн хүрээнд мэргэжлийн байгууллагууд аян, хөтөлбөрүүдээр дамжуулан санхүүгийн бүтээгдэхүүний зохистой хэрэглээ, хуримтлалын ач холбогдлын тухай таниулах ажлыг тогтмол хийж байна.

2020 ОНЫ ОНЦЛОХ АЯН, ХӨТӨЛБӨРҮҮД:

Нягтлах тусам аюулгүй (2020.04.20-2020.06.20)

- Олон нийтэд санхүүгийн залилан, луйвраас урьдчилан сэргийлэх мэдээ, мэдээлэл хүргэх, бүх нийтийн санхүүгийн боловсролыг дээшлүүлэх зорилгоор Монголбанк, ЦЕГ-тай хамтран “Нягтлах тусам аюулгүй” аяныг 2020 оны 4 дүгээр сарын 20-ноос 6 дугаар сарын 20-ныг дуустал хугацаанд улс орон даяар хэрэгжүүлсэн. Аян хэрэгжсэн хугацаан дахь үр дүнд санхүүгийн гэмт хэргийн хувь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 24.2 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна.
- Энэхүү аян нь цувралаар явж байгаа бөгөөд мэргэжлийн байгууллагууд, арилжааны банкууд хамтран олон нийтэд санхүүгийн гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх мэдээлэл, зөвлөгөөг хүргэж буйгаараа онцлог юм.

Дэлхийн хуримтлалын өдөр (2020.10.01-2020.10.31)

- Жил бүрийн 10-р сарын 31-нд Дэлхийн хуримтлалын өдөр тохиодог бөгөөд Монголбанк, Монголын Банкны Холбоо, Шпаркассэ банкны Монгол дахь сан, Хадгаламжийн даатгалын корпораци, арилжааны банкууд хамтран хуримтлалын өдөрт зориулсан үйл ажиллагааг зохион байгуулдаг. Энэ жил Улаанбаатар, Эрдэнэт, Дархан болон Баруун-Урт хотуудад хуримтлалын өдрийн нэгдсэн арга хэмжээ зохион байгуулагдсан юм. Аяны хүрээнд бүх ажилтнууддаа санамж хүргүүлж аяны хугацаанд олон нийтэд хуримтлалын тухай зааж сургах, ЕБС-ийн насны хүүхдүүд, их дээд сургуулийн оюутнуудад “Хуримтлуулахад хялбар” хичээл орох чиглэл өгч ажиллалаа.

Мөнгөн дэвсгэртийн зохистой хэрэглээг таниулах аян (2020.08.10-2020.10.01)

- Үндэсний мөнгөн тэмдэгт төгрөгийн зөв зохистой хэрэглээг дэлгэрүүлэх, мөнгөн тэмдэгтийн насхилтыг уртасгах зорилгоор “Халаасанд бус хэтэвчинд, овоонд бус хэрэглээнд” аяныг Монголбанкнаас санаачлан хэрэгжүүлсэн. Аяны хэрэгжих хоёр сарын хугацаанд олон нийтэд санхүүгийн боловсрол олгох, төгрөгийн зохистой хэрэглээний тухай мэдлэг мэдээлэл түгээх ажлыг олон нийтийн мэдээллийн хэрэгслээр түгээсэн.

Нэг дусал нэвтрүүлэг

- Банкны карт, хадгаламж, зээлийн тухай ерөнхий ойлголт, хувийн болон гэр бүлийн санхүүгийн төлөвлөлтийг хэрхэн өөрийн онцлогт тохируулан хийх, хувийн мэдээллээ хамгаалах, цахим орчинд эрсдэлээс хамгаалах зэрэг хэрэгтэй сэдвүүдээр мэдээлэл бэлтгэн MGL радиогийн нэг дусал нэвтрүүлгээр бүтэн жилийн турш хүргэж ажиллаа.

ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖИЛ БА КОМПАНИЙН НИЙГМИЙН ХАРИУЦЛАГА

ХААН Банк Тогтвортой хөгжлийн бодлогоо 4 чиглэлд төвлөрөн хэрэгжүүлж, дараах загварын дагуу үйл ажиллагаанд даагаж, мөрдөн ажиллаж байна.
Үүнд:

ТОГТВОРТОЙ ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО БА КОМПАНИЙН НИЙГМИЙН ХАРИУЦЛАГА

ХААН Банкны "Тогтвортой хөгжлийн бодлого"-ын загвар

ТОГТВОРТОЙ САНХҮҮЖИЛТ

Тогтвортой хөгжлийн бодлогынхоо хүрээнд байгаль орчин, нийгэмдээлтэй бизнесийг дэмжих, "ногоон" тодотголтой бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг харилцагчдадаа санал болгох замаар тэдний хариуцлагатай үйл ажиллагаа, хэрэглээний тухай мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэхэд бидний гол зорилго оршиж буй билээ.

Уг зорилгоо бодитой ажил болгох үүднээс тайлант хугацаанд тусгайлан Ногоон зээлийн төслийн харилцаа, чиг үүргийг хариуцсан баг бий болгосон. Салбартаа тэргүүлэгч банкны хувьд, ийнхүү тусгайлсан багтай болсноор харилцагчдад хариуцлагатай хэрэглээ, ногоон санхүүгийн мэдлэг ойлголтыг нэмэгдүүлэх, ногоон зээлийн бүтээгдэхүүний нэр төрлөө нэмэгдүүлэхээр зорин ажиллаж байна. Тайлант хугацаанд ХААН Банк 10 гаруй төрлийн хэрэглээний болон бизнесийн ногоон зээлийг харилцагчдад санал болгон, хамтран ажиллаж байна.

2020 оны сүүлчээр ХААН Банк Люксембургийн томоохон хөгжлийн хөрөнгө оруулалтын менежментийн компани "BlueOrchard"-ын удирдаж буй

“

24.8

*сая ам.долларын урт
хугацаат санхүүжилт*

"Covid-19 Emerging & Frontier Markets MSME Support Fund", "BlueOrchard MicroFinance Fund" болон Германы "Frankfurt School Financial Services GmbH" байгууллагатай нийт 24.8 сая ам.долларын урт хугацаат санхүүжилтээр хамтран ажиллаж эхэлсэн. Дэлхий нийтээр цар тахлын улмаас эдийн засаг хүндхэн байгаа энэ үед ХААН Банк олон улсын зах зээлээс бичил болон жижиг дунд бизнес эрхлэгч харилцагчдынхаа санхүүгийн хэрэгцээг хангах урт хугацаат санхүүжилт татаж, сорилтыг хамтын хүчээр даван туулахаар зорьж байна.

ОАЖЯ, Орчны бохирдлыг бууруулах Үндэсний хорооны дэмжлэгтэйгээр агаар, орчны бохирдлыг бууруулах зорилгоор гэр хорооллын бүсэд амьдардаг иргэдэд хөнгөлөлттэй нөхцөлөөр ногоон зээлийг санал болгон ажиллаж байна. ХААН Банкны харилцагч эрчим хүчиний хэмнэлттэй цахилгаан халаагуур, стандартын шаардлага хангасан сайжруулсан гэрийн зуух, стандартын шаардлага хангасан жорлон, гэр, байшингийн дулаалга, 100% цахилгаан автомашин, цахилгаан мотоцикл, цахилгаан скүүтер, унадаг дугуй, сэргээгдэх эрчим хүчиний тоног төхөөрөмж, НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн CHIP гэрийн дулаалга, органик хаягдаар компост хийх төхөөрөмж, амины орон сууцны цэвэрлэх байгууламжийг ХААН Банктай хамтран ажилладаг гэрээт байгууллагуудаас худалдан авч суурилуулахад энэхүү зээл олгогдоно.

Мөн ХААН Банкны зүгээс нийгмийн хариуцлагын хүрээнд агаарын болон хөрсний бохирдлыг бууруулах, иргэдийн эко хэрэглээг дэмжих зорилгоор олгогдох Ногоон зээлийг өөрийн эх үүсвэрээр олгож байгаа. Энэхүү зээл нь ХААН Банктай хамтран ажиллах гэрээтэй бэлтгэн нийлүүлэгчээс бүтээгдэхүүн, үйлчилгээг авах хүсэлтэй иргэдэд олгогдоно.

Мөн бусад байгаль орчин, хариуцлагатай бизнесийг дэмжих, бизнес, төслүүд хөрхэн байгаль орчин, нийгэмд ээлтэй үйл ажиллагаа явуулах, юуг сайжруулж улсын эдийн засаг, ногоон хөгжилд хувь нэмрээ оруулж болох чиглэлд 72 зээлийн хүсэлтэд байгаль орчин, нийгмийн эрсдэлийн үнэлгээ хийн, дүгнэлт гаргаж, зөвлөгөө, мэдээлэл хүргэн хамтран ажиллалаа.

ТОГТВОРТОЙ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА

Бид Тогтвортой хөгжлийн бодлогын хүрээнд өдөр тутмын үйл ажиллагаандaa тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг нэвтрүүлэх, уялдуулах, хэвшүүлэх ажлуудыг чухалчлан гүйцэтгэж байна. Энэхүү зорилтын хүрээнд банкны дотоод үйл ажиллагааны удирдлагууд, ажилтнууд зэрэг бүх түвшинд анхааран ажиллахыг эрмэлзэж байна.

ХААН Банк 2015 оноос эхлэн Монгол Улсад анхлан эрчим хүчийг хэмнэх эко ATM-г нэвтрүүлж байв. Жил бүр ATM-ны тоог нэмэгдүүлэн, хөрөнгө

оруулалт хийж ирсэн ба тайлант хугацаанд шинээр нийт 26 ширхэг эко ATM-г суурилуулсан ба ХААН Банк нийт 1243 ширхэг эко ATM-ны хэвийн үйл ажиллагааг ханган ажиллаж байна.

Харилцагчдад санхүүгийн үйлчилгээг ойртуулах, хялбаршуулах зорилгоор "КИОСК" буюу бэлэн бус төлбөр тооцооны машины үйлчилгээг нэвтрүүлээд байгаа билээ. Тайлант хугацаанд ХААН Банк нь нийт 43 киоск машин суурилуулсан бөгөөд эдгээр машины тусламжтайгаар теллерээс авдаг зарим үйлчилгээг 24/7 авах боломжтой болгосон юм. Өөрөөр хэлбэл, харилцагч өөрт хэрэгцээтэй дансны тодорхойлолт, хуулга, зээлийн үлдэгдэлтэй эсэх тодорхойлолт авах, мөн ХААН Банк дотор болон банк хооронд бэлэн бус гүйлгээ хийх, дебит картын захиалга, нөхөн авалт, сунгалт, кредит картын төлбөр хийх, карт идэвхтэй, идэвхгүй болгох, мөн интернет банк аппликацийн, мобайл банк, ухаалаг мэдээ үйлчилгээнд бүртгүүлэх зэрэг үйлчилгээг 24 цагийн турш авах боломжтой. Мөн онлайн оператортой холбогдож видео дуудлага хийснээр үйлчилгээний зааварчилгаа, хүссэн мэдээллээ авах боломжтой юм. Бид цаг хугацаа, дугаарлалт, орон зайнаас үл хамааран харилцагч бүрт банкны үйлчилгээг ойртуулах санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлэн ажиллаж байна. КИОСК машины хэрэглээг таниулан, нэмэгдүүлэх нь цаасны хэрэглээг бууруулан байгаль орчинд эерэг нөлөө үзүүлэх, мөнгөн дэвсгэрт хэвлэх зардлыг бууруулахаас гадна, мөнгөн дэвсгэртэй харьцахад үүсэх өвчлөлөөс иргэдийг хамгаалах зэрэг шууд бус олон давуу талтай ба цаашид илүү олон хөгжүүлэлт хийхээр ажиллаж байна. Одоогийн байдлаар нийт 128 КИОСК нэвтрүүлэн хэвийн үйл ажиллагаа явуулж байна.

**ХААН Банкны УБ хотын
62, орон нутгийн 298,
нийт 360 тооцооны төв
хөгжлийн бэрхшээлтэй
иргэд нэвтрэх налуу
замтай болсон.**

ХААН Банкны хувьд Монгол орны өнцөг булан бүрт байрлах тооцооны төвүүдээр дамжуулан бүх харилцагчдадаа санхүүгийн цогц үйлчилгээг хүртээмжтэй хүргэх зорилтын хүрээнд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн үйлчилгээ авах боломж, нөхцөлийг бүрдүүлж ажиллахад тууштай анхаарч ирсэн билээ. Тайлант хугацаанд орон нутгийн 1, УБ хотын 7 тооцооны төвийн байранд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг саадгүй үйлчилгээ авах боломжийг бүрдүүлэн налуу замыг шинээр хийсэн. 2020.12.31-ний байдлаар ХААН Банкны УБ хотын 62, орон нутгийн 298, нийт 360 тооцооны төв хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд нэвтрэх налуу замтай болоод байна. Үүнээс гадна бид өндөр настан, жирэмсэн эхчүүдийг дараалалгүй үйлчлүүлэх боломжийг ХААН Банкны бүх тооцооны төвд мөрдөн ажиллаж байна.

ТОГТВОРТОЙ НИЙГМИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

“

*ХААН Банк Сан нь
байгуулагдсан цагаасаа
хойш нийт 470 төсөл
хөтөлбөрийг 5 тэрбум
гаруй төгрөгөөр
санхүүжүүлсэн.*

ХААН Банк нь 2007 онд ХААН Банк Сангаа байгуулснаар олон нийт, нийгмийн сайн сайханд чиглэсэн төсөл, хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх үндсэн үүргийг гүйцэтгэж ирлээ. ХААН Банк Сан компанийн нийгмийн хариуцлага болон тогтвортой хөгжлийг бодитоор хэрэгжүүлэх, үлгэрлэх, төлөвшүүлэхэд манлайлан оролцсоор байна. ХААН Банк Сан нь 2007 онд байгуулагдсан цагаасаа эхлэн “Хүмүүсийн амьдралыг бодитой өөрчилж, нийгмийн сайн сайханд хувь нэмрээ оруулна” уриан дор 47 төсөл хөтөлбөрийг 5 тэрбум гаруй төгрөгөөр санхүүжүүлэв.

ХААН Банк Сангийн төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх чиглэлд:

- Хүүхэд залуусын боловсролыг дэмжих
- Олон нийтийн эрүүл мэндийг хамгаалах
- Байгаль орчноо хамгаалах
- Нийгмийн эмзэг бүлгийг дэмжих
- Соёл урлагийг дэмжих
- Орон нутгийн хөгжлийг дэмжих
- Тогтвортой хөгжлийн 17 зорилтыг хэрэгжүүлэх зэрэг ажлууд багтдаг билээ.

ХААН Банк Сангаараа дамжуулан нийгмийн сайн сайханд хувь нэмрээ оруулах, тогтвортой хөгжлийн зорилтуудыг дэмжих чиглэлд төрийн болон төрийн бус байгууллагууд, орон нутаг, нийгмийн бүлгүүдтэй хамтран үндэсний хэмжээний урт болон богино хугацаат 19 төсөл хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, нийт 500 сая орчим төгрөг зарцууллаа.

2020 онд нийгэмд оруулсан хөрөнгө оруулалтууд, хэрэгжүүлсэн төсөл хөтөлбөрүүдийг тоймлон танилцуулбал:

БОЛОВСРОЛ

“

60

*сурагчид нийт 60 сая
төгрөгийн тэмгэлэг
олголоо.*

2020-2021 оны хичээлийн жилд хөдөө орон нутгийн ерөнхий боловсролын сургуулийн төгсөх ангийн 60 шилдэг сурагчийг шалгаруулан “ХААН Банкны нэрэмжит тэтгэлэгт хөтөлбөр”-т хамруулан, нийт 60 сая төгрөгийн тэтгэлэг олголоо. 2007-2020 оны хугацаанд ХААН Банк Сангаараа дамжуулан нийт 1,846 оюутан залууст сургалтын төлбөрийн тодорхой хувийн тэтгэлэг олгоод байна.

2020-2021 оны хичээлийн жилд сурагчийн ширээнээс оюутны амьдралд анхлан хөл тавьж буй шинэхэн оюутнуудад зориулсан “RISE” шинэ оюутны хөгжлийн хөтөлбөрийг гурав дахь жилдээ амжилттай хэрэгжүүллээ. Тус хөтөлбөр нь оюутан залууст оюутны амьдралд хурдан дасан зохицох, амжилттай суралцах, өөрийгөө хөгжүүлэх, хувийн санхүүгээ зөв зохицуулах, хувь хүний чадваруудад суралцах болон их хотын соёлтой иргэн байхад чиглүүлэх, дэмжих зорилготой билээ. 2020 оны 10-р сарын 31-нд зохион байгуулсан “RISE” хөтөлбөрийн нээлтийн арга хэмжээнд нийт 400 гаруй шинэ оюутныг хамруулж, олны танил, туршлагатай, амжилттай яваа эрхмүүд өөрийн туршлага болоод үзэл бодлоо хуваалцан, чөлөөт ярилцлагыг өрнүүлсэн.

ХААН Банк Сангаас 2020 онд Тогтвортой хөгжил гэж юу болох, яагаад дэлхий нийтээрээ үүнд зайлшгүй анхаарах шаардлагатай байгаа тухай мэдлэг ойлголтыг олон нийтэд хүргэх, мэдээ мэдээллийг түгээх зорилгоор Unread.mn вэбсайттай хамтран тогтвортой хөгжлийн талаар онцолдог “2030” цахим товхимлыг бэлтгэн 14 хоног тутам уншигчдын хүртээл болгож эхэлсэн. “2030” цахим товхимол нь олон нийтэд хүрсэн цагаасаа хойш нэг жилийн хугацаанд нийт 5,000 гаруй тогтмол уншигчтай болж чадсан байна. Та цахим товхимолд www.2030.mn хаягаар хандан бүртгүүлэх боломжтой.

“Бүхнийг Хүүхдийн Төлөө” уриан дор хүүхдийн төлөөх бүтээн байгуулалт өрнүүлэх “Хүүхдийн төлөөх фонд”-ыг дэмжин ХААН Банк нийт 500 сая төгрөгийн хандив өргөн, хүүхэд залуусын боловсрол, соён гэгээрлийг дэмжлээ.

ЭРҮҮЛ МЭНД

2020 онд цар тахлын улмаас “Хавдрын эсрэг үндэсний аян”-ыг олон нийтэд эрүүл мэндийн мэдээлэл өгөхөд зорин ажилласан бөгөөд 2011 оноос хэрэгжүүлж эхэлсэн тус аянд нийслэлийн есөн дүүргийн болон Монгол орны 21 аймгийн нийт 150 мянга гаруй иргэнийт хавдраас урьдчилан сэргийлэх зорилготой үнэ төлбөргүй үзлэг оношилгоонд хамруулж, 1.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт хийгээд байна. Тус аяны хүрээнд Дэлхийн хавдартай тэмцэх өдрийг жил бүр уламжлал болгон тэмдэглэж заншисан

ба уг өдрөөр олон нийтийн эрүүл мэндийн боловсролыг дэмжих тодорхой контентууд бэлтгэн хүргэлээ. Улсын хэмжээнд хавдрын эрт илрүүлгийг эрчимжүүлэх, ажлын нөхцлийг сайжруулахад дэмжлэг үзүүлэн Хавдар судалалын үндэсний төв болон 21 аймгийн хавдар бүртгэгч наарт суурин компьютер болон шаардлагатай тоног, төхөөрөмж, эд хэрэгслийг хандивалаа. Хавдраар өвдсөн хүний гэр бүл, тэдний туулж буй сорилт, энэ өвчинөөс урьдчилан сэргийлэх нь яагаад чухлыг ухааруулах зорилготой “Гэргий” бүрэн хэмжээний уран сайхны киног ивээн тэтгэсэнээс гадна “Хавдрын эсрэг нимбэг” ТББ-тай хамтран хавдар өвчний тухай дэлгэрэнгүй мэдээлэл хүргэх 12 цуврал подкаст олон нийтэд хүргэж, хавдартай хүмүүсийн ар гэрийнхний сэтгэл зүйн судалгааг хийж, тэдэнд туслах гарын авлага бэлтгэлээ.

“

150 мянга гаруй иргэнийг хавдраас урьдчилан сэргийлэх үнэ төлбөргүй үзлэг оношилгоонд хамруулж, 1.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт олгосон.

COVID-19 цар тахалтай холбогдуулан ХААН Банк нийгмийн хариуцлагын хүрээнд Улсын онцгой коммисст 100 сая төгрөгийн хандив өгч, 21 аймаг, Зүүнхараа, Багануур, Замын-Үүдийн онцгой комисст тус бүр 1 сая төгрөгийн хандив дэмжлэг үзүүлсэн.

ХААН Банк Сан нь 2020 онд П.Н.Шастины нэрэмжит Улсын гуравдугаар төв эмнэлэг, Нийгмийн эрүүл мэндийн үндэсний төвтэй хамтран “Цусны даралт ихсэлтийн эсрэг аян”-ыг дөрөв дөх жилдээ амжилттай хэрэгжүүлж буй бөгөөд цар тахалтай холбогдуулан олон нийтэд эрүүл мэндийн боловсрол олгох зорилгоор Дэлхийн зүрхний өдрийг сошиал орчинд тэмдэглэн өнгөрүүлж, олон нийтэд хэрхэн цусны даралт ихсэлтээс урьдчилан сэргийлэх эрүүл мэндийн зөвлөгөөг хүргэхээс гадна Улсын 3-р төв эмнэлэгт эрүүл хоололтын үзүүлэх сургалтын өрөөг тохижууллахад дэмжлэг үзүүлэн хамтран ажиллалаа.

БАЙГАЛЬ ОРЧИН

“

1,530
мод тарилаа

ХААН Банк нийгмийн хариуцлагын хүрээнд жил бүр “ХААН Банкны ой” мод тарих хөтөлбөр хэрэгжүүлдэг бөгөөд тайлант хугацаанд Улаанбаатар хотын 5 хүүхэд хамгаалал, асрамжийн төвийн гаднах талбайд бяцхан гацуурын төгөл байгуулж өгсөн ба ХААН Банк орон нутгийн салбаруудын гадна талбайд ХААН Банкны ажилтнууд хамтран нийт 1,530 мод тарилаа. Түүнчлэн “Хэрхэн мод тарих” тухай видео контент бэлтгэн олон нийтэд хүргэлээ.

НИЙГМИЙН ЭМЗЭГ БҮЛЭГ

Эмэгтэйчүүдийг дэмжих, жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах зорилгоор бид "Улаанбаатар хотын эмэгтэйчүүдийн зөвлөл", "Эх үрс-Энэрэл" хөдөлгөөнтэй хамтран "Өрх гэр ногоо" төслийг нийслэлийн захын хорооллын орлого багатай, өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийн амьжирааны түвшинг дээшлүүлж, тогтвортой орлого олох боломж олгооор амжилттай хэрэгжүүллээ. Өнгөрсөн хугацаанд Улаанбаатар хотын есөн дүүргийн нийт 350 гаруй өрхөд бодит үр өгөөжөө өгсөн маш өргөн хүрээтэй төсөл болж чадсан бөгөөд ХААН Банкны нийгмийн хариуцлагыг хэрэгжүүлэгч ХААН Банк Сан 2009-2012 онд энэхүү төслийг санхүүжүүлэн хамтран ажиллаж ирсэн. 2020 онд 20 өрх толгойлсон эмэгтэйчүүдийг сонгон авч, тэднийг орлогын ногоо тарих сургалтад хамруулж нийт 14 төрлийн, 10 тн ургац хураан авч, 9-р сард Ургацын баяр хийж, тариалсан ногоогоо худалдаалав.

“

20 өрх толгойлсон
эмэгтэйчүүдийг
сургалтад хамрууллаа.

2020 онд ХААН Банк Сангаас "Монголын парабочигийн холбоо"-той хамтран тус холбооны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдэд парабочи спортын төрлөөр сургалт орж, дотоодын болон олон улсын тэмцээн уралдаан, арга хэмжээнүүдэд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэн, ивээн тэтгэж ажилласан. Энэхүү спортоор хичээллэснээр хүүхдүүд бие бялдрын хувьд хөгжих, нийгэмших, хүч чадал, тэсвэр тэвчээр, тактикийн чадвар болоод оюуны чадамжаа нэмэгдүүлэх олон давуу талтай. Уг төслөөр 14 төрлийн спортын тоног, хэрэгсэл худалдан авч, 3 бүсийн сургалт зохион байгуулахад санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэн, ивээн тэтгэж ажилласан.

СОЁЛ УРЛАГ

ХААН Банкны Гүйцэтгэх захирал асан Ж.Питер Морроу олон нийтэд төдийлөн танигдаж амжаагүй уран бүтээлчдийг дэмжин ХААН Банканд Монголын орчин үеийн бүтээлүүдийг цуглуулан, ХААН галерейн эхлэлийг тавьсан билээ. 2020 онд ХААН галерейд Ж.Питер Морроу агсны хувийн цуглуулаас сорчилсон "Миний Монгол" үзэсгэлэн гарч, тус үзэсгэлэнд Монголын модерн урлагийн нэрт төлөөлөгчдийн бүтээлүүдээс бүрдсэн нийт 20 гаруй уран зургийг дэлгэсэн юм. Ж.Питер Морроу агсны "Миний Монгол" ном 2017 онд англи хэлээр хэвлэгдсэн бол 2020 онд монгол хэлээр олны хүртээл болсон билээ. Уг номыг уншигчдад хүргэхэд ХААН Банк Сан дэмжин ажилласан нь мөн л түүний санаачилсан, нийгмийн хариуцлагыг хэрэгжүүлэх ХААН Банкны тусгай нэгж юм.

ХААН БАНК ХХК

(Монгол Улсад бүртгэлтэй аж ахуйн нэгж)

Аудитлагдсан санхүүгийн тайлан

2020 оны 12 дугаар сарын 31

АГУУЛГА

ХААН БАНК ХХК

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний
өдрөөр дуусгавар болсон жилийн
санхүүгийн тайлан

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ.....	83
ТӨЛӨӨЛӨН УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН ДАРГА БОЛОН ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ.....	84
ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН	85-86
АШИГ, АЛДАГДАЛ БА БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН.....	88
САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН	89
ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН.....	90
МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН	91-92
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА	93-188

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

ТУЗ-ИЙН ГИШҮҮД

Хидэо Савада
Ц. Баатарсайхан
Т. Дарьбум
Эцүто Уэхара
Аарт Йонгианс
Жон Ло
Д. Хулан
А. Тамир

НАРИЙН БИЧГИЙН ДАРГА:

О. Ариунтулга

АЛБАН ХАЯГ:

ХААН Банк Цамхаг
Чингисийн өргөн чөлөө 6,
Стадион Оргил-1, Хан-Уул дүүрэг,
Улаанбаатар- 17010, Монгол улс

АУДИТОРУУД:

Эрнст энд Янг Монголия Аудит ХХК
Мэргэшсэн нягтлан бодогчид

ГҮЙЦЭТГЭХ УДИРДЛАГЫН МЭДЭГДЭЛ

ХААН Банк ХХК-ийн (цаашид Банк гэх) Төлөөлөн удирдах зөвлөл (ТУЗ)-ийн дарга Хидео Савада, Гүйцэтгэх захирал Р.Мөнхтуяа, Санхүү, Захиргаа хариуцсан дэд захирал Ш.Өлзий-Аюуш болон Санхүү удирдлагын газрын захирал Н.Баасанцээ, бид энэхүү тайлангийн 5–102 дугаар хуудсанд үзүүлсэн, Банкны санхүүгийн тайлангууд нь 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал хийгээд тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (“СТОУС”)-ын дагуу үнэн зөв, бодитой илэрхийлсэн гэдгийг үүгээр мэдэгдэж байна.

R. Mönchtya
R. МӨНХТУЯА
Гүйцэтгэх захирал

N. Baasanczee
Н.БААСАНЦЭЭ
Санхүүгийн удирдлагын газрын захирал

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН

EY-Mongolia Audit LLC
Suite 206, 8 Zeynha Building
Socol Street 21
Ulaanbaatar 14251
Mongolia

Tel: +976 11 314032 / +976 11 312066
Fax: +976 11 312042
ey.com

“

ХААН Банк ХХК-ийн хувьцаа
эзэмшигчдэд

Дүгнэлт

Бид ХААН Банк ХХК ("Банк")-ийн 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх Банкны санхүүгийн байдлын тайлан, тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн ашиг, алдагдал ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлан, өмчийн өөрчлөлтийн тайлан, мөнгөн гүйлгээний тайлан, нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын товчоо болон бусад тайлбар тодруулгуудаас бүрдсэн санхүүгийн тайлангуудад аудит хийж гүйцэтгэлээ.

Бидний дүгнэлтээр дээр нэрлэсэн санхүүгийн тайлангууд нь 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн байдал хийгээд тухайн өдрөөр дуусгавар болсон санхүүгийн жилийн үйл ажиллагааны үр дүн, мөнгөн гүйлгээг Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт ("СТОУС")-ын дагуу материаллаг алдаагүй, үнэн зөв толилуулсан байна.

Дүгнэлтийн үндэслэл

Бид энэхүү аудитын ажлыг Аудитын олон улсын стандарт ("АОУС")-ын дагуу хийж гүйцэтгэлээ. Уг стандартуудын дагуу хүлээсэн үүрэг хариуцлагуудыг энэхүү тайлангийн "Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага" хэсэгт харуулав. Бид Нягтлан бодогчдын ёс зүйн олон улсын стандартын зөвлөлөөс баталсан "Мэргэшсэн нягтлан бодогчдын ёс зүйн дүрэм"-ийн дагуу Банкнаас хараат бус бөгөөд уг дүрэмд заасны дагуу өөрсдийн бусад ёс зүйн үүрэг хариуцлагаа бүрэн биелүүлсэн болно. Бидний олж авсан аудитын нотолгоо нь бидний гаргасан дүгнэлтэд хангалттай, зохистой үндэслэл болж чадна гэдэгт бид итгэлтэй байна.

Санхүүгийн тайлангуудтай холбоотойгоор удирдлага болон засаглах эрх мэдэл бүхий этгээдүүдийн хүлээх хариуцлага

Санхүүгийн тайлангуудыг СТОУС-ын дагуу бэлтгэх, үнэн зөв толилуулах ба залилан, алдааны улмаас үүсч болох материаллаг буруу илэрхийлэлгүй санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх боломжийг бий болгоход шаардлагатай гэж удирдлагын тодорхойлсон дотоод хяналтуудад удирдлага хариуцлага хүлээнэ.

Банкны удирдлага нь санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэхдээ Банкны үйл ажиллагааг зогсоох эсвэл татан буулгахаар төлөвлөсөн эсвэл эдгээрээс өөр бодит сонголт байхгүйгээс бусад тохиолдолд санхүүгийн тайлангуудыг гаргахдаа удирдлага нь тасралтгүй байх зарчмын дагуу Банкны үйл ажиллагааг тасралтгүй явуулах чадварыг үнэлэх, боломжтой бол тасралтгүй байх зарчимтай холбоотой асуудлуудыг тодруулах, нягтлан бодох

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН (үргэлжлэл)

“

ХААН Банк ХХК-ийн хувьцаа
эзэмшигчдэд

бүртгэлийн тасралтгүй байх суурийг хэрэглэх үүрэгтэй. Засаглал хариуцсан этгээдүүд нь Банкны санхүүгийн тайлагналын үйл явцад хяналт тавих үүрэгтэй.

Санхүүгийн тайлангийн аудитад хүлээх аудиторын үүрэг хариуцлага

Залилан эсвэл алдаанаас үүссэн материаллаг буруу тайлагналуудаас санхүүгийн тайлан нь бүхэлдээ ангид эсэх талаарх үндэслэлтэй баталгаа олж авах, дүгнэлт бүхий аудиторын тайлан гаргах нь бидний зорилго юм.

Зохистой баталгаажуулалт гэдэг нь өндөр түвшний баталгаажуулалт боловч “АОУС”-ын дагуу хийгдсэн аудит нь оршин байгаа материаллаг буруу тайлагналуудыг байнга илрүүлнэ гэсэн баталгаа биш юм. Буруу тайлагналууд нь залилан эсвэл алдаанаас үүсч болох ба хэрэв тэдгээр нь дангаараа эсвэл нийтдээ санхүүгийн тайланд үндэслэн гаргасан хэрэглэгчдийн эдийн засгийн шийдвэрт нөлөөлөх магадлалтай бол материаллагт тооцогдоно.

“АОУС”-ын дагуу хийх аудитын үед бид мэргэжлийн үнэлэмж, мэргэжлийн үл итгэх зарчмыг баримтлан ажилладаг. Бид мөн:

- Залилан эсвэл алдааны улмаас үүсч болох санхүүгийн тайлангийн материаллаг буруу тайлагналуудын эрсдэлүүдийг таних, үнэлэх, тэдгээр эрсдэлд тохирох аудитын горимуудыг боловсруулах, гүйцэтгэх, өөрсдийн дүгнэлтэд үндэслэл болохуйц хангалттай, зохистой аудитын нотолгоог олж авах. Залилан нь хүйвалдах, бичиг баримт хуурамчаар үйлдэх, санаатайгаар орхигдуулах, буруу мэдэгдэл хийх, дотоод хяналтыг зөрчих зэрэг үйлдлүүдтэй холбоотой байж болох тул залилангаас үүдэн гарсан материаллаг буруу тайлагналыг илрүүлэхгүй байх эрсдэл нь алдаанаас үүдэн гарсан буруу тайлагналыг ирүүлэхгүй байх эрсдэлээс өндөр байдаг.
- Банкны дотоод хяналтын үр нөлөөтэй байдалд дүгнэлт өгөх зорилгоор биш тухайн нөхцөл байдалд тохирохуйц аудитын горим боловсруулахын тулд аудитад хамааралтай дотоод хяналтын талаар ойлголт олж авах.
- Хэрэглэсэн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд нь зохистой эсэх, удирдлагын зүгээс нягтлан бодох бүртгэлийн ойролцоолсон тооцооллууд, тэдгээрт холбогдох тодруулгууд нь үндэслэлтэй эсэхийг үнэлэх.
- Нягтлан бодох бүртгэлийн тасралтгүй байх зарчмыг удирдлага зохистой хэрэглэсэн эсэх, олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн Банкны үйл ажиллагаагаа тасралтгүй явуулах чадамжид мэдэгдэхүйц эргэлзээ үүсгэж болох үйл явдал эсвэл нөхцөл байдалтай холбоотой материаллаг тодорхой бус байдал байгаа эсэхийг дүгнэх. Хэрэв материаллаг тодорхой бус байдал байна гэж дүгнэвэл, бид аудиторын тайландаа санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгыг хийж өгөх эсвэл ийм тодруулга

ХАРААТ БУС АУДИТОРЫН ТАЙЛАН (үргэлжлэл)

“

ХААН Банк ХХК-ийн хувьцаа
эзэмшигчдэд

хангалтгүй бол дүгнэлтээ өөрчлөх шаардлагатай болдог. Аудиторын тайлан гарах өдөр хүртэл олж авсан аудитын нотолгоонд үндэслэн бид дүгнэлтээ гаргадаг. Гэхдээ ирээдүйн үйл явдал эсвэл нөхцөл байдал Банкны тасралтгүй байх зарчмыг алдагдуулж болно.

- Санхүүгийн тайлангууд (үүнд тодруулгууд багтана)-ын ерөнхий толилуулга, бүтэц, агуулгыг үнэлэх мөн санхүүгийн тайлангууд нь зөв толилуулгын шаардлагыг хангахуйц байдлаар холбогдох ажил гүйлгээ, үйл явдлуудыг илэрхийлсэн эсэхийг үнэлэх.

Бид аудитын ажлын төлөвлөсөн хамрах хүрээ, цаг хугацаа, томоохон хэмжээний дутагдал болон аудитын явцад олж тогтоосон дотоод хяналтын томоохон доголдол зэргийг багтаасан асуудлуудыг засаглал хариуцсан этгээдүүдэд мэдэгддэг.

Бусад зүйл

Энэхүү тайланг өөр ямар нэгэн зорилгоор биш, Монгол Улсын "Компанийн тухай хууль"-ийн 94 дүгээр зүйлд заасны дагуу Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн захиалгаар аудитыг гүйцэтгэн Банкны хувьцаа эзэмшигчдэд зориулан гаргалаа. Бид энэхүү тайлангийн агуулгын хүрээнд өөр аливаа нэг туравдагч талын өмнө хариуцлага хүлээхгүй болно.

Гарын үсэг зурсан

Б. Мөнхжин
Захирал

Баталсан

Адриан Чу
Партнер

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн

АШИГ, АЛДАГДАЛ БА БУСАД ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ОРЛОГЫН ТАЙЛАН

		2020	2019
	Тод.	Мян.төг	Мян.төг
Хүүгийн орлого	3	1,070,069,841	1,086,791,281
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэгдэх санхүүгийн хэрэглүүрийн хүүгийн орлого	3.1	18,944,624	13,551,084
Хүү болон түүнтэй адилтгах зардал	4	(656,553,501)	(658,993,221)
Хүүгийн цэвэр орлого		432,460,964	441,349,144
Шимтгэл, хураамжийн орлого	5	159,625,125	141,452,517
Шимтгэл, хураамжийн зардал	5	(12,307,510)	(11,695,374)
Шимтгэл, хураамжийн цэвэр орлого		147,317,615	129,757,143
Гадаад валют арилжааны олз		13,860,554	16,663,155
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн гарз	6	(4,224,878)	(2,687,477)
Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн олз		12,172,561	1,414,192
Үйл ажиллагааны бусад (зардал)/орлого	7	(3,854,538)	1,597,981
Үйл ажиллагааны нийт орлого		597,732,278	588,094,138
Үнэ цэнийн бууралтын сан	8	(65,431,570)	(37,233,902)
Үйл ажиллагааны цэвэр орлого		532,300,708	550,860,236
Үйл ажиллагааны зардал	9	(321,161,426)	(295,805,342)
Татварын өмнөх ашиг		211,139,282	255,054,894
Орлогын албан татварын зардал	10	(49,920,000)	(63,493,395)
Тайлант жилийн ашиг		161,219,282	191,561,499
Бусад дэлгэрэнгүй орлого (татварын дараах):			
Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдах бусад дэлгэрэнгүй орлого – (татварын дараах):			
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланда бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээний (гарз)/олз	26	(3,617,499)	15,370,459
Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц	26	7,325,074	16,389,171
Дараагийн тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдахгүй бусад дэлгэрэнгүй орлого – (татварын дараах):			
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланда бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээний (гарз)/олз	26	(7,898)	39,492
Барилгын дахин үнэлгээ	26	64,792,320	–
Татварын дараах бусад дэлгэрэнгүй орлого		68,491,997	31,799,122
Тайлант жилийн татварын дараах нийт дэлгэрэнгүй орлого		229,711,279	223,360,621

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болно.

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөрх

САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

		2020	2019
	Тод.	Мян.төг	Мян.төг
ХӨРӨНГӨ			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	11	4,827,975,047	3,361,216,170
Монголбанкинд заавал байлагх нөөц	11	743,335,598	749,980,745
Бусад банк ба санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	12	85,400,721	119,455,256
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	13	82,094,281	85,050,250
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	14	4,925,483,235	4,629,008,689
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	15	113,040,064	97,851,964
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	15	201,033,487	287,225,467
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	15	3,148,784	3,159,315
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	15	529,202,397	348,912,819
Хараат компанийд оруулсан хөрөнгө оруулалт		301,888	301,888
Бусад хөрөнгө	16	76,142,085	51,048,206
Үндсэн хөрөнгө	17	465,928,170	405,803,192
Биет бус хөрөнгө	18	50,718,804	41,271,652
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	19	7,362,765	14,068,338
НИЙТ ХӨРӨНГӨ		12,111,167,326	10,194,353,951
ӨР ТӨЛБӨР			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	20	25,825,049	109,064,048
Рено хэлцэл	21	184,890,799	197,870,997
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	22	9,370,844,845	7,217,771,673
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	13	206,964	219,478
Зээлээр авсан санхүүжилт	23	1,173,586,423	1,308,695,905
Хоёрдогч өглөг	24	—	56,316,854
Бусад өр төлбөр	25	105,019,286	80,254,174
Түрээсийн өглөг	19	7,960,407	14,905,332
Орлогын татварын өр төлбөр	10.3	6,155,494	9,998,555
Хойшлогдсон татварын өр төлбөр	10.2	7,467,039	5,760,791
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР		10,881,956,306	9,000,857,807
БАНКНЫ ХУВЬЦАА ЭЗЭМШИГЧИДЭД НОГДОХ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ			
Энгийн хувьцаа	26	58,071,253	52,792,048
Халаасны хувьцаа	26	(7,589,226)	(2,183,728)
Бусад нөөц	26	112,569,423	44,958,724
Хуримтлагдсан ашиг		1,066,159,570	1,097,929,100
НИЙТ ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		1,229,211,020	1,193,496,144
НИЙТ ӨР ТӨЛБӨР БА ӨӨРИЙН ХӨРӨНГӨ		12,111,167,326	10,194,353,951

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болно.

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн

ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН

	Энгийн хувьцаа	Халаасны хувьцаа	Бусад нөөц		Хуримтлагдсан ашиг	Нийт
			мян.төг	мян.төг		
			(Тод. 26)	(Тод. 26)		
2019 оны 1 сарын 1-ний өдрийн байдааар	52,792,048	(28,613,934)	13,953,554	926,281,068	964,412,736	
Тайлант жилийн ашиг	—	—	—	191,561,499	191,561,499	
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	—	—	31,799,122	—	31,799,122	
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	—	—	31,799,122	191,561,499	223,360,621	
Шилжүүлэг	—	20,707,419	—	(20,707,419)	—	
Хойшлогдсон татварын өглөгийн буцалт	—	5,722,787	—	—	5,722,787	
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц	—	—	(793,952)	793,952	—	
2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдааар	52,792,048	(2,183,728)	44,958,724	1,097,929,100	1,193,496,144	
2020 оны 1 сарын 1-ний өдрийн байдааар	52,792,048	(2,183,728)	44,958,724	1,097,929,100	1,193,496,144	
Тайлант жилийн ашиг	—	—	—	161,219,282	161,219,282	
Бусад дэлгэрэнгүй орлого	—	—	68,491,997	—	68,491,997	
Нийт дэлгэрэнгүй орлого	—	—	68,491,997	161,219,282	229,711,279	
Өмчид гарсан өөрчлөлт	5,279,205	(5,405,498)	—	(193,870,110)	(193,996,403)	
Хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нөөц	—	—	(881,298)	881,298	—	
2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдааар	58,071,253	(7,589,226)	112,569,423	1,066,159,570	1,229,211,020	

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болно.

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

		2020	2019
	Тод.	Мян.төг	Мян.төг
ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Татварын өмнөх ашиг		211,139,282	255,054,894
Тохируулгууд:			
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт		42,849,196	41,728,137
Үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал	8	65,431,570	37,233,902
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	9	52,901,548	40,675,543
Биет бус хөрөнгийн хорогдол	9	10,897,441	11,667,444
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл	9	7,171,432	6,382,833
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны гарз	17	544,999	2,450,178
Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны гарз	18	1,513	2,646,277
Үндсэн хөрөнгө борлуулсны гарз/(олз)	17	47,053	(24,254)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэдэх өрийн хэрэглүүр борлуулсны олз		3,438,877	—
Барилгын дахин үнэлгээний цэвэр алдагдал	9, 28	2,582,396	—
Түрээсийн өлгөгийн хүүгийн зардал	19	1,780,891	2,469,685
Зээлээр авсан эх үүсвэрийн хүүгийн зардал		62,477,557	101,944,757
Валжын ханшийн өөрчлөлтийн хэрэгжээгүй ашиг		(25,814,813)	(840,727)
Санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний өөрчлөлтийн цэвэр алдагдал	7	6,070,711	—
Мөнгөн гүйлгээний хейджийн хөдөлгөөн		4,282,832	10,625,804
Санхүүгийн үйл ажиллагаанаас үүссэн мөнгөн бус зүйлс		2,237,148	1,145,738
Ажлын капиталын өөрчлөлтийн өмнөх үйл ажиллагааны ашиг		448,039,633	513,160,211
Үйл ажиллагааны хөрөнгийн өөрчлөлтууд:			
Монголбанкинд заавал байлах нөөц		14,993,156	(92,530,086)
Бусад банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж		33,667,708	173,421,344
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа		(356,504,817)	(484,494,318)
Бусад хөрөнгө		(29,119,384)	21,618,414
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн урьдчилгаа	19	(465,859)	(803,505)
Үйл ажиллагааны өр төлбөрийн өөрчлөлтууд:			
Бусад банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж		(86,934,454)	(149,684,024)
Репо хэлцэл		(12,980,198)	95,466,143
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж		2,151,881,534	1,019,590,365
Бусад өр төлбөр		22,415,857	15,932,306
Үйл ажиллагаанаас орсон мөнгөн гүйлгээ		2,184,993,176	1,111,676,850
Төлсөн хүү		(76,395,530)	(103,077,993)
Түрээсийн өлгөгийн хүүгийн хэсэгт хамаарах төлөлт	19	(1,780,891)	(2,469,685)
Орлогын албан татварын төлөлт	10.3	(53,290,038)	(58,571,535)
Үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн гүйлгээ		2,053,526,717	947,557,637
ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Худалдан авсан санхүүгийн хөрөнгө оруулалт		(1,274,340,337)	(721,075,756)
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт борлуулалт		1,185,496,823	884,559,126
Үндсэн хөрөнгө борлуулалт		310,907	357,304
Үндсэн хөрөнгө худалдан авалт	17	(51,719,561)	(99,279,689)
Биет бус хөрөнгө худалдан авалт	18	(20,346,106)	(26,830,336)
Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагаанаас орсон цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(160,598,274)	37,730,649
САНХҮҮГИЙН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭ			
Зээлээр авсан санхүүжилтийн эргэн төлөлт, цэвэр		(170,090,659)	(99,290,049)
Хоёрдогч өлгөгийн эргэн төлөлт, цэвэр		(55,339,500)	(105,270,800)
Будаан худалан авсан хувьцаа		(193,996,403)	—
Түрээсийн өлгөгийн төлөлт		(6,944,925)	(4,104,944)
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд зарцуулсан цэвэр мөнгөн гүйлгээ		(426,371,487)	(208,665,793)
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн цэвэр ёсэлт		1,466,556,956	776,622,493
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний улдэгдэл		3,362,657,909	2,586,035,416
Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн улдэгдэл	11	4,829,214,865	3,362,657,909

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болно.

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн
**МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ
 ТАЙЛАН (үргэлжлэл)**

	2020	2019
	Мян.төг	Мян.төг
Мөнгөн бус хөдөлгөөн		
Барилгын дахин үнэлгээ	26	64,792,320
ХҮҮТЭЙ ХОЛБООТОЙ ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ МӨНГӨН УРСГАЛ		
Хүлээн авсан хүүгийн орлого	984,572,338	1,034,639,399
Төлсөн хүүгийн зардал	488,173,602	491,175,402

Доорх хүснэгтэд санхүүгийн үйл ажиллагааны өр төлбөрүүдийн тайлан дахь эхний болон эцсийн үлдэгдлийн тохируулгыг харуулав:

	Зээлээр авсан эх үүсвэр	Хоёрдогч өглөг	Түрээсийн өглөг	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2020 оны 1-р сарын 1	1,308,695,905	56,316,854	14,905,332	1,379,918,091
Шинээр авсан/нэмэгдсэн	299,473,115	–	–	299,473,115
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд ангилагдсан эргэн төлөлт	(469,563,774)	(55,339,500)	(6,944,925)	(531,848,199)
Цэвэр эргэн төлөлт	(170,090,659)	(55,339,500)	(6,944,925)	(232,375,084)
Хойшлогдсон төлбөр	(883,324)	–	–	(883,324)
Хойшлогдсон төлбөрийн хорогдуулалт	3,097,963	22,509	–	3,120,472
Гэрээний өөрчлөлтийн олз	(1,129,808)	–	–	(1,129,808)
Мөнгөн бус хөдөлгөөн	1,084,831	22,509	–	1,107,340
Үндсэн үйл ажиллагаанд ангилагдсан хүүгийн төлөлт	(73,673,575)	(2,721,955)	(1,780,891)	(78,176,421)
Хуримтлагдсан хүү	61,447,962	1,029,595	1,780,891	64,258,448
Гадаад валютын ханшийн хөдөлгөөн	46,121,959	692,497	–	46,814,456
2020 оны 12-р сарын 31	1,173,586,423	–	7,960,407	1,181,546,830
2019 оны 1-р сарын 1	1,368,151,121	162,426,777	17,041,329	1,547,619,227
Шинээр авсан/нэмэгдсэн	806,171,334	–	–	806,171,334
Санхүүгийн үйл ажиллагаанд ангилагдсан эргэн төлөлт	(905,461,383)	(105,270,800)	(4,104,944)	(1,014,837,127)
Цэвэр эргэн төлөлт	(99,290,049)	(105,270,800)	(4,104,944)	(208,665,793)
Шинэ түрээс	–	–	1,968,947	1,968,947
Хойшлогдсон төлбөр	(2,781,715)	–	–	(2,781,715)
Хойшлогдсон төлбөрийн хорогдуулалт	3,825,976	101,477	–	3,927,453
Мөнгөн бус хөдөлгөөн	1,044,261	101,477	1,968,947	3,114,685
Үндсэн үйл ажиллагаанд ангилагдсан хүүгийн төлөлт	(91,385,402)	(11,692,591)	(2,469,685)	(105,547,678)
Хуримтлагдсан хүү	92,594,698	9,350,059	2,469,685	104,414,442
Гадаад валютын ханшийн хөдөлгөөн	37,581,276	1,401,932	–	38,983,208
2019 оны 12-р сарын 31	1,308,695,905	56,316,854	14,905,332	1,379,918,091

Хавсаргасан тодруулгууд нь энэхүү санхүүгийн тайлангийн салшгүй нэг хэсэг болно.

САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА

1. БАНКНЫ ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

ХААН Банк нь ("Банк") Монголбанкнаас ("МБ") олгосон 2 тоот зөвшөөрлийн дагуу Банк, санхүүгийн үндсэн үйлчилгээг 2006 оны 11 дүгээр сарын 22-ны өдрөөс хойш үзүүлж байна.

Банк нь Монгол Улсад бүртгэлтэй, тус улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулдаг хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани юм. Банкны төв байрны албан ёсны хаяг нь ХААН Банк Цамхаг, Чингисийн өргөн чөлөө 6, Стадион, Оргил-1, Хан Улл дүүрэг, Улаанбаатар хот - 17010, Монгол Улс.

Банкны толгой компани нь Япон улсад бүртгэлтэй Савада Холдинг ХК бөгөөд Токиогийн Хөрөнгийн Бирж дээр бүртгэлтэй болно.

Банкны 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр тасалбар болсон санхүүгийн тайланг 2021 оны 3 дугаар сарын 31-ний өдрийн Гүйцэтгэх захирлын тушаалаар Төлөөлөн Удирдах Зөвлөлөөс олгосон мэдлийн хүрээнд, гаргахыг зөвшөөрсөн.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО

2.1 Тайлан бэлтгэх үндэслэл

Банкны санхүүгийн тайлангууд Нягтлан бодох бүртгэлийн олон улсын стандартын зөвлөл (НББОУСЗ)-өөс баталж гаргасан Санхүүгийн тайлагналын олон улсын стандартууд (СТОУС)-ын дагуу бэлтгэгдсэн болно.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн болон өмчийн хэрэглүүр, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө, үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр болон үндсэн хөрөнгийг эс тооцвол санхүүгийн тайлангуудыг түүхэн өртийн зарчмаар бэлтгэсэн болно. Санхүүгийн тайлан дахь дүнгүүдийг тодруулгад өөрөөр зааснаас бусад тохиолдолд мянгачлан, Банкны үйл ажиллагааг Монгол Улсын мөнгөн тэмдэгт болох Монгол төгрөгөөр тайлагнасан.

2.2 Санхүүгийн тайлангийн толилуулга

Банк нь санхүүгийн байдлын тайлангийн зүйлсийг хөрвөх чадварынх нь дарааллаар толилуулсан. Санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн дараах 12 сарын дотор (богино хугацаанд) ба 12 сараас хойших хугацаанд (урт хугацаанд) хүлээн авах эсвэл төлөх төлбөрийн талаарх шинжилгээг тодруулга 32-т толилуулсан.

Ирээдүйн үйл явдлаас хамааралгүйгээр хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэвэршүүлэх хуулиар олгогдсон эрхтэй ба доорх бүх нөхцөлд цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хандлагатай байгаа үед санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрүүдийг хооронд нь цэвэршүүлж, цэвэр дүнг санхүүгийн байдлын тайланд толилуулна. Үүнд:

- Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед
- Чанаргүйдэл гарсан үед
- Банк эсвэл түүний хамтрагч талууд төлбөрийн чадваргүй болсон эсвэл дампуурсан үед.

Мастер цэвэршүүлэлтийн гэрээтэй үүсмэл хөрөнгө болон өр төлбөрийг зөвхөн чанаргүйдэл үүссэн үед биш дээрх бүх нөхцлүүдэд цэвэршүүлэлтийн шаардлага хангаж байгаа үед зөвхөн цэвэр дүнгээр нь толилуулна.

2.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого ба толилуулгад орсон өөрчлөлтүүд

2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр болсон доорх СТОУС-үүд болон нэмэлт өөрчлөлтүүдээс бусад Банкны хэрэгжүүлж буй нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогууд нь өмнөх санхүүгийн жилийнхтэй адил байна. Эдгээр нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ стандартуудыг нэвтрүүлсний үр дүн болон өөрчлөлтийн нөлөөг доор тайлбарлав. Нэмэлт өөрчлөлт болон тайлбарийг 2020 оноос анхлан мөрджэх эхлэх боловч банкны санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлэхгүй юм.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.3 Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого ба толилуулгад орсон өөрчлөлтүүд (үргэлжлэл)

Хэрэв өөрөөр заагаагүй бол шинэ болон нэмэлт өөрчлөлт орсон стандарт, тайлбарууд нь 2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс эсвэл түүнээс хойших тайлант жилүүдэд хүчин төгөлдөр болно. Банк нь өөр ямар нэгэн батлагдсан боловч хэрэгжик эхлээгүй байгаа стандартуудыг мөрдөж эхлээгүй байгаа болно.

НББОУС 1, НББОУС 8 нэмэлт өөрчлөлт: "Материаллаг" тодорхойлолт

2018 оны 10-р сард НББОУС3 нь НББОУС 1-ийн Санхүүгийн тайлангийн танилцуулга ба НББОУС 8-ийн Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооны өөрчлөлт, алдаа зэрэгт нэмэлт өөрчлөлт оруулан, "материаллаг" гэсэн тодорхойлолтыг стандартуудад нийцүүлж, тодорхойлолтыг илүү тодруулж өгсөн. Шинэ тодорхойлолтоор "тухайн мэдээллийг орхисон, буруу бичсэн эсвэл тодорхой бус орхисон тохиолдол нь санхүүгийн тайлангийн үндсэн хэрэглэгчдийн санхүүгийн тайланг үндэслэн гаргасан шийдвэрт нөлөөлөх бол уг мэдээлэл нь материаллаг гэж тусгажээ. "Материаллаг" гэх тодорхойлолтонд оруулсан өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй гэж үзэж байна.

СТОУС 3 нэмэлт өөрчлөлт: Бизнесийн тодорхойлолт

2018 оны 10-р сард НББОУС3-өөс Бизнесийн нэгдлийн стандартын дагуу бизнесийн тодорхойлолтод нэмэлт өөрчлөлт оруулсан нь худалдаж авсан үйл ажиллагаа болон хөрөнгүүд нь бизнес мөн эсэхийг тодорхойлоход аж ахуйн нэгжүүдэд туслах зорилготой юм. Бизнес гэж тодорхойлох шаардлагуудыг тодорхой болгож, зах зээлд оролцогчид алга болсон элементийг орлох чадвартай эсэх гэсэн үнэлгээг хасаж, худалдаж авсан үйл явц нь бодитой эсэхийг үнэлэх заавар нэмж, бизнес болон гарцын тодорхойлолтуудыг илүү нарийвчлан тодруулж, сонголтоор бодит үнэ цэнийн төвлөрлийн тестийг танилцуулсан. Нэмэлт өөрчлөлтүүдийн хамт шинэ жишээ тайлбаруудыг оруулсан болно. Эдгээр нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд нөлөөлөхгүй.

СТОУС 7, СТОУС 9 ба НББОУС 39 нэмэлт өөрчлөлт: Жишиг зээлийн хүүгийн шинэчлэл

СТОУС 9 ба НББОУС 39 Санхүүгийн хэрэгслийд нэмэлт өөрчлөлт : Хүлээн зөвшөөрөлт ба хэмжилтэд жишиг шинэчлэлээс шууд хамааралтай бүх хейдкийн харилцаанд хэд хэдэн хөнгөлөлтийг үзүүлдэг. Хэрэв шинэчлэл нь хейдкийн зүйл эсвэл хейдкийн хэрэгслийн жишигт сууринсан мөнгөн урсгалын хугацаа эсвэл хэмжээнд тодорхойгүй байдлыг бий болгож байвал хейдкийн харилцаанд нөлөөлнө. Хейдкийн нэрлэсэн үнэ цэнэ болон дуусгавар болох хугацаа зэргийг нарийвчлан Тодруулга 13-т тусгасан.

2018 оны 3-р сарын 29-ний өдөр гаргасан Санхүүгийн тайлангийн үзэл баримтлалын тайлбар

Үзэл баримтлалын тайлбар нь стандарт биш бөгөөд үүнд агуулагдах ойлголтууд нь бусад ямар ч стандартын үзэл баримтлал, шаардлагыг хүчингүй болгохгүй. Үзэл баримтлалын тайлбарын зорилго нь НББОУС3-д стандарт боловсруулахад туслацаа үзүүлэх, холбогдох стандарт байхгүй тохиолдолд нягтлан бодох бүртгэлийн туштай бодлого боловсруулахад туслах, бүх талуудад стандартыг ойлгох, тайлбарлахад туслах явдал юм. Үзэл баримтлалын тайлбарт үндэслэн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого боловсруулсан аж ахуйн нэгжүүдэд нөлөөлнө. Шинэчилсэн үзэл баримтлалын тайлбарт зарим шинэ ойлголт, шинэчилсэн тодорхойлолтууд мөн хөрөнгө, өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрөх шалгуурыг багтаасан бөгөөд зарим чухал ойлголтыг тодруулсан болно. Эдгээр нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд нөлөөлөхгүй болно.

СТОУС 16-д оруулсан Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлтийн нэмэлт, өөрчлөлтүүд

2020 оны 5-р сарын 28-нд НББОУС3 нь Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлтийн тухай СТОУС 16-д түрээсийн нэмэлт өөрчлөлт оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь түрээслэгчдэд Ковид-19 цар тахлын шууд үр дагавраас үүдэлтэй түрээсийн хөнгөлөлтийг бүртгэх түрээсийн өөрчлөлтийн бүртгэлийн талаарх СТОУС 16-н зааврыг хэрэгжүүлэхэд хөнгөлөлт үзүүлдэг. Энэхүү хөнгөлөлтийн зорилго нь түрээслэгч нь түрээслүүлэгчээс Ковид-19-тэй холбоотой авсан түрээсийн хөнгөлөлтийг түрээсийн өөрчлөлт мөн эсэхийг үнэлэхгүй байж болох сонголтыг оруулж өгсөн. Энэ сонголтыг хийсэн түрээслэгч нь Ковид-19-тэй холбоотой түрээсийн хөнгөлөлтийг СТОУС 16-д заасан түрээсийн өөрчлөлт гэж үзээгүй үед тооцонтой адил аргаар тооцно. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2020 оны 6-р сарын 1-ний өдрөөс хойших тайлант жилийн хугацаанд хамаарах ба эрт хэрэгжүүлж эхлэхийг зөвшөөрнө. Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь Банкны санхүүгийн тайланд материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй.

2.4 Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд

Банкны санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэж гаргах өдрийн байдлаар батлагдаж гарсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байсан стандартуудын жагсаалтыг дор үзүүлэв. Банк нь эдгээр стандартуудыг хүчин төгөлдөр үйлчилж эхлэх өдрөөс мөрдөж эхэлнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.4 Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд (үргэлжлэл)

Жишиг хүүгийн шинэчлэл (ЖХШ)- 2-р үе шатанд СТОУС 9, НББОУС 39, СТОУС 7, СТОУС 4 ба СТОУС 16-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд

2020 оны 8 дугаар сард НББОУС3 нь Жишиг хүү (ЖХ)-ээс Эрсдэлгүй хүү (ЭХ)-д шилжихтэй холбоотой бүртгэлийн асуудлуудыг шийдэх үүднээс дээр дурдсан стандартуудад өөрчлөлт нэмэлт оруулсан. ЖХШ 2-р үе шатанд олон хөнгөлөлт, нэмэлт тодруулга орж байгаа. Энэхүү хөнгөлөлт нь санхүүгийн хэрэгслийг ЖХ-ээс ЭХ-д шилжүүлэх шилжилтийн үед хамаарна. Гэрээний дагуух мөнгөн урсгалыг тооцох хүүг ЖХШ-ийн хүрээнд өөрчилөхөд, практикийн хувьд хэрэгжүүлэхэд амар байлгах үүднээс энэхүү өөрчлөлтийг хөвөгч хүүгийн өөрчлөлт гэж үзнэ. Энэхүү өөрчлөлтийг хийх хугацаа нь ЖХ-ээс ЭХ-д шилжих цаг хугацаатай эдийн засгийн үр өгөөжийн хувьд давхцах ёстой.

ЖХШ -ийн 2-р үе шат нь хүүгийн жишиг үнэлгээг ЭХ -ээр солих үед Банкны хейджийн харилцааг үргэлжлүүлэх боломжийг олгох түр зуурын хөнгөлөлтийг үзүүлдэг. Энэхүү хөнгөлөлтийг хэрэгжүүлэхийн тулд Банк хейджийн тэмдэглэгээ, хейджийн баримт бичигт нэмэлт өөрчлөлт оруулах шаардлагатай. Үүнд ЭХ-г тайлбарлах зорилгоор хейджийн эрсдэлийг болон хейджийн хэрэгслийн тайлбарыг дахин тодорхойлох ба/эсвэл ЭХ-г харгалzan хейджийн үр дүнг үнэлэх аргад нэмэлт өөрчлөлт оруулах юм. Хейджийн баримт бичгийн шинэчлэлтийг тайлант хугацааны эцэст хийж цаашид хэрэгжүүлнэ. Өнгөрсөн хугацаан дахь хейджийн үр дүнг үнэлэхдээ, Банк нь хейдж тус бүр дээр сонголт хийж, бодит үнэ цэнийн хуримтлагдсан өөрчлөлтийг тэг болгож тооцож болно.

Банк нь хүүгийн эрсдэлийн бүрэлдэхүүн хэсгийг тусад нь тодорхойлсон тохиолдолд хейджийн зүйлийн бодит үнэ цэнэ эсвэл мөнгөн гүйлгээний өөрчлөлтийг гэрээний дагуу тогтоогоогүй хүүгээр тодорхойлж болно. Гол нь энэ тохиолдолд, уг хүү нь хейджийн хүүгийн эрсдэлийн бүрэлдэхүүн хэсгийг тусад нь тодорхойлох боломжтой бөгөөд уг хүү нь өргөн хэрэглэгддэг зах зээл дээр зээл, деривативийн үнийг тогтооход тогтсон жишиг болон хэрэглэгддэг хүү байх хэрэгтэй.

Хараахан тогтсон жишиг болж тогтоогоогүй байгаа шинэ ЭХ-нуудийн хувьд хэрэв Банк ул үндэслэлтэйгээр уг ЭХ-г 24 сарын дотор дангаараа тодорхойлогдох боломжтой болно гэж үзэж байвал дээрх шаардлагаас чөлөөлөгднө. Банк нь бүлэг хейджийн хэрэгслийн хувьд ЭХ-ээс хамааран уг бүлэг хейджийг дэд бүлгүүдэд хуваах шаардлагатай. ЖХШ-ийн 2-р үе шатыг хэрэгжүүлэхээс өмнө зөвхөн ЖХШ-ээс болж цүцлэгдсан бөгөөд ЖХШ -ийн 2-р үе шатыг хэрэгжүүлэхэд хейджийн нягтлан бодох бүртгэлийн шалгуурыг хангасан аливаа хейджийн харилцааг анх хэрэгжүүлж эхэлсэн өдрөөр дахин сэргээнэ. Банк нь ЖХШ-ийн 2-р үе шатыг 2021 оны 1 сарын 1-ны өдрөөс эхлэн хэрэгжүүлнэ.

СТОУС 17 Даатгалын гэрээ

2017 оны 5-р сард НББОУС3 нь даатгалын гэрээний хүлээн зөвшөөрөлт, хэмжилт, тайлагнал болон толилуулгын зарчмуудыг тусгасан нягтлан бодох бүртгэлийн иж бүрэн шинэ стандарт болох СТОУС 17 Даатгалын гэрээ стандартыг баталсан. СТОУС 17 хүчин төгөлдөр болох хугацаанаасаа эхлэн 2005 онд гарсан СТОУС 4 Даатгалын гэрээ стандартыг орлоно. СТОУС 17 нь даатгалыг гаргаж буй аж ахуйн нэгжийн төрлөөс үл хамааран бүх төрлийн даатгалын гэрээнд (жишээлбэл, амь нас, шууд бус даатгал, давхар даатгал гэх мэт) мөн түүнчлэн тодорхой онцлог бүхий баталгаа болон санхүүгийн хэрэгслийдийг хамаарна. Хамрах хүрээний хувьд цөөн хэдэн зүйлсийг үл хамаарна. СТОУС 17 нь СТОУС 9 эсвэл СТОУС 17-ийн хүрээнд ямар хэрэгслүүд эсвэл бүрэлдэхүүн хэсгүүд орохыг тодорхойлоход нөлөөлж болох даатгалын шинж чанар бүхий банкны бүтээгдэхүүний нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ шаардлагыг танилцуулсан.

Даатгалын үйлчилгээ үзүүлдэг зээлийн карт ба түүнтэй адилтгах бүтээгдэхүүнүүд: эдгээр бүтээгдэхүүнийг ихэнх олгогчид СТОУС 9-ийн дагуу санхүүгийн хэрэгсэл болох нягтлан бодох бүртгэлийн зарчмаар үргэлжлүүлэх боломжтой болно. СТОУС 17 нь даатгалын гэрээний тодорхойлолтыг хангасан зээлийн картын гэрээг (мөн түүнтэй адилтгах зээлийн болон төлбөрийн зохицуулалт бүхий бусад гэрээг) зөвхөн хэрвээ тухайн үйлчлүүлэгчтэй байгуулсан гэрээний үнийг тогтооходо үйлчлүүлэгчийн даатгалтай холбоотой эрсдэлийг үнэлээгүй бол хамаарахгүй. Даатгалын хамаарах хүрээ нь зээлийн картын гэрээний нөхцлөөр хангдах тохиолдолд, олгогч нь дараах зүйлийг хийх шаардлагатай:

- Даатгалын бүрэлдэхүүн хэсгийг салгаж, түүнд СТОУС 17-г хэрэглэнэ
- Холбогдох бусад стандартуудыг (жишээлбэл, СТОУС 9, СТОУС 15 Хэрэглэгчидтэй байгуулсан гэрээний орлого эсвэл НББОУС 37 Нөөц, болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө гэх мэт) бусад бүрэлдэхүүн хэсгүүдэд хэрэглэнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.4 Батлагдсан боловч хэрэгжиж өхлээгүй байгаа стандартууд (үргэлжлэл)

Даатгалын тодорхойлолтыг хангасан боловч даатгалын тохиолдлын нөхөн төлбөрийг гэрээний дагуу даатгуулагчийн үүргийг биелүүлэхэд шаардагдах хэмжээгээр хязгаарласан зээлийн гэрээ: Зээл олгогчид – жишээ нь. нас барагтаас болон чөлөөлөгдсөн зээл - СТОУС 9 эсвэл СТОУС 17-г хэрэглэх сонголттой тул сонголт нь багцын түвшинд явагдах бөгөөд эргэлт буцалтгүй болно.

СТОУС 17 нь 2023 оны 1-р сарын 1-ний өдөр болон түүнээс хойших тайлант жилийн хугацаанд хүчин төгөлдөр болно. Банк нь анх удаа СТОУС 17-г хэрэглэх өдрөөс өмнө буюу түүнээс өмнө СТОУС 9 ба СТОУС 15-ийг хэрэгжүүлсэн тохиолдолд хүчин төгөлдөр болох хугацаанаас өмнө хэрэглэж өхлэхийг зөвшөөрнө. Банк одоогоор СТОУС 17-ын санхүүгийн тайлангийн нөлөөллийг үнэлэх шатандаа явж байна.

НББОУС 1-ийн нэмэлт өөрчлөлт: Богино хугацаат болон урт хугацаат өр төлбөрийн ангилал

2020 оны 1-р сард НББОУСЗ нь НББОУС 1-ийн 69-76-р хэсэгт нэмэлт өөрчлөлт оруулах замаар өр төлбөрийг урт ба богино хугацаат гэж ангилах шаардлагыг тодорхойлсон. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь:

- Төлбөр тооцоог хойшлуулах эрх гэж юу болох
- Хойшлуулах эрх нь тайлант хугацааны эцэст олгогдсон байх
- Аж ахуйн нэгжийн хойшлуулах эрхээ хэрэгжүүлэх магадлал энэ ангилалд нөлөөлөхгүй
- Зөвхөн хөрвөх өр төлбөрт оруулсан дериватив нь өөрөө өмчийн хэрэгсэл болох тохиолдолд л өр төлбөрийн хугацаа нь түүний ангилалд нөлөөлөхгүй.

Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь 2023 оны 1-р сарын 1-нээс хойших тайлант жилийн хугацаанд хүчин төгөлдөр үйлчилдэг болох бөгөөд эдгээрийг ухрааж бүртгэх аргаар хэрэгжүүлнэ. Банк одоогоор энэхүү нэмэлт, өөрчлөлт нь одоогийн практикт хэрхэн нөлөөлөх, одоо хэрэгжиж буй зээлийн гэрээнд дахин хэлэлцээр хийх шаардлагатай эсэхийг үнэлж байна.

Үндсэн хөрөнгө: Зориулалтаар ашиглаж өхлэхээс өмнөх орлого - НББОУС 16-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлт

2020 оны 5-р сард НББОУС-аас “Үндсэн хөрөнгө - Зориулалтаар ашиглаж өхлэхээс өмнөх орлого”-г батласан бөгөөд үүнд аж ахуйн нэгж байгууллагууд үндсэн хөрөнгийг өөрийн өртгөөс тухайн хөрөнгийг байршил, нөхцөл байдалд нь авчрах явцад үүссэн/бий болсон эд хөрөнгийг зарж борлуулахаас олсон орлогыг хасахыг хориглосон. Үүний оронд аж ахуйн нэгж эдгээр зүйлсийн борлуулалтаас олсон орлого, эдгээр бүтээгдэхүүнтэй холбоотой зардлыг ашиг, алдагдын тайланд бүртгэнэ.

Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойши хайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр болох бөгөөд тухайн хөрөнгө хэрэглэхэд бэлэн болсон аль эсвэл анх удаа нэмэлт өөрчлөлтийг хэрэгжүүлж өхлэсэн хугацаанаас өмнөх хамгийн боломжит хугацаа руу аваачин урвуу хамааралтайгаар хэрэгжүүлнэ. Энэхүү өөрчлөлт нь санхүүгийн тайланд нь материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэгсэл - Санхүүгийн өр төлбөрийг хэрэгсэхгүй болгох ‘10 хувь’ тай тэнцэх төлбөрийн хураамжийн тест

2018-2020 оны туршид НББОУС-ын үйл явцыг жил бүр сайжруулж, НББОУСЗ-өөс СТОУС 9-д нэмэлт өөрчлөлт оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлтөөр аж ахуйн нэгж шинэ эсвэл өөрчлөгдсөн санхүүгийн өр төлбөрийн нөхцөл нь анхны санхүүгийн өр төлбөрийн нөхцөлөөс ялгаатай эсэхийг үнэлэхдээ төлбөрийн хэмжээг нэмж оруулсан болно. Эдгээр төлбөрт зөвхөн зээлдэгч ба зээлдүүлэгчийн хооронд төлсөн эсвэл хүлээн авсан төлбөр орох бөгөөд үүнд бусдын өмнөөс зээлдэгч эсвэл зээлдүүлэгчийн төлсөн буюу авсан төлбөр багтсан болно. Байгууллага нь уг нэмэлт өөрчлөлтийг тухайн аж ахуйн нэгжид анх хэрэгжүүлсэн тайлант жилд эсвэл дараа нь өөрчилсөн эсвэл солигдсон санхүүгийн өр төлбөрт энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийг хэрэгжүүлнэ.

Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойших тайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр болно. Банк энэхүү өөрчлөлтийг хэрэгжүүлж эхэлсэнээс хойш эсвэл дараа нь өөрчилсөн санхүүгийн өр төлбөрүүдэд хэрэгжүүлэх ба энэ нь санхүүгийн тайланд нь материаллаг нөлөө үзүүлэхгүй гэсэн хүлээлттэй байна.

Үзэл баримтлалын хүрээний зөвлөмж- СТОУС 3-т оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд

2020 оны 5-р сард НББОУСЗ-өөс СТОУС 3 Бизнесийн нэгдэл - үзэл баримтлалын хүрээний талаархи нэмэлт, өөрчлөлтийг оруулсан. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь 1989 онд гаргасан Санхүүгийн тайланг бэлтгэх, танилцуулах хүрээ, түүний шаардлагыг мэдэгдэхүйц өөрчлөхгүйгээр 2018 оны 3-р сард баталсан Санхүүгийн тайлагналын үзэл баримтлалын хүрээний зөвлөмжөөр солих зорилготой байсан.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.4 Батлагдсан боловч хэрэгжиж эхлээгүй байгаа стандартууд (үргэлжлэл)

Түүнчлэн удирдах зөвлөлөөс НББОУС 37 эсвэл СТОУХ 21 Татварт хамаарах өр төлбөр ба болзошгүй өр төлбөрийн улмаас үүсэх “2 дахь өдөр” болзошгүй ашиг, алдагдлаас зайлсхийх үүднээс СТОУС 3-г хүлээн зөвшөөрөх зарчимд үл хамаарах зүйлийг нэмэлтээр оруулсан. Мөн удирдах зөвлөлөөс санхүүгийн тайлан бэлтгэх, танилцуулах тогтолцооны зөвлөмжийг оруулснаар нөлөөлөлд өртэж болзошгүй хөрөнгийн талаар СТОУС 3-т байгаа удирдамжийг тодруулж өгсөн.

Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойших тайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр үйлчилнэ. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь Банкинд нөлөөлөхгүй гэж үзэж байна.

Давагдашгүй гэрээ - Гэрээ биелүүлэх зардал - НББОУС 37-д оруулсан нэмэлт өөрчлөлтүүд

2020 оны 5-р сард НББОУС3-өөс НББОУС 37-д нэмэлт өөрчлөлт оруулж, гэрээ нь давагдашгүй эсвэл алдагдалтай эсэхийг үнэлэхдээ аж ахуйн нэгж ямар зардлыг тооцо шаардлагатайг тодорхойлсон. Нэмэлт өөрчлөлтүүд нь “шууд хамааралтай зардлын хандлагыг” хэрэгжүүлдэг. Бараа, үйлчилгээ үзүүлэх гэрээнд шууд хамааралтай зардлууд нь нэмэгдсэн өртөг болон гэрээний үйл ажиллагаатай шууд холбоотой зардлын хуваарилалтыг хоёуланг багтаана. Ерөнхий болон захиргааны зардал нь гэрээнд шууд хамааралгүй бөгөөд гэрээнд заасны дагуу нөгөө талдаа тодорхой төлбөр тооцоогүй тохиолдолд хасагдана.

Энэхүү нэмэлт өөрчлөлт нь 2022 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөс хойших тайлангийн хугацаанд хүчин төгөлдөр үйлчилнэ. Банк эдгээр нэмэлт өөрчлөлтийг анх оруулсан тайлангийн жилийн эхэнд бүх үргээ биелүүлээгүй байгаа гэрээнүүдэд хэрэгжүүлнэ. Банк энэхүү нэмэлт өөрчлөлтийн үр нөлөөг үнэлж байна.

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй

Гадаад валютын хөрвүүлэлт

Банкны үйл ажиллагааны валют нь Монгол төгрөг юм. Гадаад валютаар хийсэн гүйлгээг анх бүртгэхдээ гүйлгээ хийсэн өдрийн ханшийн түвшинд хөрвүүлэн үйл ажиллагааны валютаар бүртгэнэ. Гадаад валютаар бүртгэгдсэн мөнгөн хөрөнгө, төлбөрүүдийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн ханшаар дахин хөрвүүлдэг. Мөнгөн зүйлсийн төлөгдсөн буюу хүлээн авсан эсвэл хөрвүүлснээс үссэн бүх зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ. Өрийн өртөг нь гадаад валютаар хэмжигдэх мөнгөн бус зүйлүүдийг анхны гүйлгээний өдрийн ханшаар хөрвүүлнэ. Төгрөгийн нэгж ам долларийн харьцах ханш 2020 оны 12-р сарын 31 болон 2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрүүдийн байдлаар 2,849.51 төгрөг болон 2,733.52 төгрөг байв.

Орлогыг хүлээн зөвшөөрөх

Үр ашигт хүүгийн аргачлал

СТОУС 9-ийн дагуу хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгүүд, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тодорхойлно. СТОУС 9-ийн дагуу бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан тодорхойлно. Үр ашигт хүү гэдэг нь санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрийн ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалуудыг хугацааных нь туршид эсвэл тохиромжтой гэж үзсэн богино хугацаанд дансны үнэ хүртэл нь дискаунтчилсан хүү юм.

Үр ашигт хүүг (цаашлаад, санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан өртгийг) үр ашигт хүүгийн салшгүй хэсэг болох худалдан авалтын хөнгөлөлт, урамшуулал, шимтгэл болон зардлыг оролцуулан тооцдог. Банк нь зээлийн нийт хугацааны турш тогтмол өгөөж хүртэнэ гэсэн хамгийн сайн тооцооллыг илэрхийлэх өгөөжийн хувиар хүүгийн орлогыг бүртгэдэг. Тиймээс өөр шатлалуудад тооцогдсон хүүгийн түвшнүүдийн нөлөөлөл болон бүтээгдэхүүний нийт хугацааны бусад шинж чанаруудыг (урьдчилж төлсөн төлбөр, нэмэгдүүлсэн хүү болон шимтгэлүүд) оролцуулан тооцдог.

Хэрэв санхүүгийн хөрөнгийн хүлээгдэж буй мөнгөн урсгал нь зээлийн эрсдэлээс бусад шалтгаанаар өөрчлөгдсөн бол ирээдүйд орж ирэх мөнгөн урсгалуудын өөрчлөлтийг анхны үр ашигт хүүгээр дискаунтчилан цаашлаад дансны үнийг тохируулна. Уг өөрчлөлт нь зэрэг эсвэл сөрөг залруулгаар санхүүгийн байдлын тайланд тухайн санхүүгийн хөрөнгө эсвэл өр төлбөрийн дансны үнэд нөлөөлж үр ашигт хүүгийн аргаар тооцоолсон хүүгийн орлого/зардлыг нэмэгдүүлж эсвэл бууруулж болно.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Орлогыг хүлээн зөвшөөрөх (үргэлжлэл)

Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого/зардал

Цэвэр хүүгийн орлого болон зардлыг үр ашигт хүүгийн арга болон бусад аргыг ашиглан тооцдог. Эдгээрийг хүүгийн орлого болон зардлын аль алины хувьд харьцуулагдахуйц мэдээллийг харуулахын тулд орлогын тайланда тусад нь толилуулсан болно.

Банк нь зөвхөн дээр дурьдсан санхүүгийн хэрэглүүрийн хувьд үр ашигт хүүгийн аргаар хүүгийн орлого болон зардлыг тооцоолдог.

Бусад хүүгийн орлого болон зардалд үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хейдж хэлцлийн хүү болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэгдэхээр хэмжигддэг бүх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрүүдийн хүү (гэрээний хүүгийн хувь хэмжээгээр тооцдог худалдах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгөөс бусад) орно.

Банк нь үнэ цэнэ буурсан гэж үзсэнээс бусад санхүүгийн хөрөнгийн хүүгийн орлогыг үр ашигт хүүгийн аргаар уг санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнээс тооцдог.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ буурч ("Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралт" тодруулгын дагуу), "3-р шатлал" –д орсон тохиолдолд Банк үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан цэвэр өртгөөс хүүгийн орлогыг тооцно. Санхүүгийн хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орохоо больсон ("Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралт" тодруулгын дагуу) тохиолдолд хүүгийн орлогыг дансны үнээс тооцно.

Худалдаж авсан болон үүссэн үнэ цэнийн бууралт (XAYYЦБ) санхүүгийн хөрөнгүүдийн хувьд, Банк нь хүүгийн орлогыг зээлээр залруулагдсан үр ашигт хүүгээр хөрөнгийн хорогдуулсан өртгөөс тооцно. Зээлээр залруулагдсан үр ашигт хүү нь анх хүлээн зөвшөөрөх үед ирээдүйн мөнгөн гүйлгээг XAYYЦБ хөрөнгийг хорогдуулсан өртөг руу хорогдуулах хүү юм.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэгдэхээр хэмжигддэг арилжааны хөрөнгө ба санхүүгийн хүүгийн орлогыг гэрээнд заасан хүүгээр бүртгэнэ.

Хураамж ба шимтгэлийн орлого

Банк нь өөрийн харилцагч наарт үзүүлдэг төрөл бүрийн үйлчилгээнээс хураамж, шимтгэлийн орлого олдог. Хураамжийн орлогыг дараах хоёр бүлэгт хувааж болно. Үүнд:

Гүйлгээний үйл ажиллагаанаас олсон шимтгэлийн орлого

Тодорхой хугацааны туршид үйлчилгээг үзүүлж олох орлогыг тэр хугацааны туршид нь хуримтуулна. Эдгээр хураамжид шимтгэлийн орлого, хөрөнгийн удирдлага, хамгаалалтын болон бусад удирдлага, зөвлөгөөний хураамжууд орно.

Банк нь өргөн цар хүрээний санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлж үүнээсээ шимтгэл ба хураамж авдаг. Банк санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлснээр үр ашигт өгөөжийн нэг хэсэг биш болох бүх шимтгэлийн орлогоо (төлбөрийн картын хураамж, гар утасны үйлчилгээ г.м) цаг тухайд нь гүйцэтгэл биелэгдсэн үед нь бүртгэдэг. Банк өөрийн зээлийн багцын нэг хэсэг болон бусад оролцогчдод хүчинтэй үр ашигт хүүгийн хэсгүүдээс өөртөө авч үлдээгүй.

Холбогдох санхүүгийн хэрэглүүрийн салигүй хэсэг болох хураамжийн орлого

Банкны холбогдох санхүүгийн хэрэглүүрийн салшгүй хэсэг болох хураамжийн орлого нь: зээл олголтын шимтгэл, татан авагдах магадлалтай зээлүүд дээр зээлийн үйлчилгээний шимтгэл болон зээлтэй холбоотой бусад шимтгэлүүд орно. Эдгээр шимтгэл нь (өсөн нэмэгдэх аливаа зардлын хамт) зээлийн үр ашигт хүүгийн залруулга гэж хүүгийн орлогоор хүлээн зөвшөөрөгднө. Харин татан авахгүй нь бараг тодорхой болсон зээлүүдийн зээлийн үйлчилгээний шимтгэл нь хугацааны эцэст орлогоор хүлээн зөвшөөрөгднө.

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн гарз

Арилжааны үйл ажиллагааны үр дүнд санхүүгийн хөрөнгө ба "худалдах зорилгоор эзэмшиж буй" санхүүгийн өр төлбөр болон үүсмэл хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз, гарзууд багтана.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хэрэглүүр - анхны хүлээн зөвшөөрөлт

Хүлээн зөвшөөрөх өдөр

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа, харилцагчдын харилцах болон хадгаламжаас бусад бүх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийг анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө арилжаа хийсэн өдрөөр (Банк нь тухайн хэрэглүүрийн гэрээний нэг тал болсон өдөр) хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд хэвийн нөхцөлтэй арилжаа буюу санхүүгийн хөрөнгө худалдан авах, худалдахад холбогдох хөрөнгийг зах зээлийн журам, хэлцлээр тогтоосон хугацаанд зайлшгүй шилжүүлэхийг шаарддаг арилжаа орно. Харилцагчдад олгосон зээл болон урьдчилгаа нь хөрөнгийг харилцагчдын дансанд шилжүүлсэн үед хүлээн зөвшөөрнө. Банк нь харилцагчдын харилцах, хадгаламжийг Банкинд шилжсэн үед хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хэмжилт

Санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн ангилал нь гэрээний нөхцөл болон бизнес загвар дээр үндэслэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрөөс бусад бүх санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хэмжилт нь тэдгээрийн бодит үнэ цэнэ дээр гүйлгээний зардлыг нэмсэн дүн байна. Худалдааны авлагын анхны хэмжилт нь гүйлгээний дүнгээр байна. Санхүүгийн хэрэглүүрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн үеийн бодит үнэ цэнэ нь гүйлгээний үнээс өөр байх тохиолдолд Банк нь "эхний өдөр"-ийн ашиг алдагдалыг доор тайлбарласны дагуу бүртгэнэ.

"Эхний өдөр"-ийн ашиг ба алдагдал

Ажил гүйлгээний үнэ нь бодит үнэ цэнээсээ ялгаатай бөгөөд бодит үнэ цэнэ нь зах зээлийн ажил гүйлгээнээс ажиглагдахуйц өгөгдөл суурилсан үнэлгээний аргачлал ашигласан байвал Банк нь бодит үнэ цэнэ болон ажил гүйлгээний үнийн зөрүүг цэвэр арилжааны орлогоор хүлээн зөвшөөрнө. Зарим өгөгдөл нь ажиглагдахуйц мэдээлэлд суурилаагүй үнэлгээний загвараар тооцсон тохиолдолд ажил гүйлгээний үнэ болон бодит үнэ цэнийн зөрүүг зөвхөн орлого орж ирэх нь тодорхой болсон эсвэл санхүүгийн хэрэглүүрийг үл хүлээн зөвшөөрөх тохиолдолд л ашиг, алдагдлын хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хэмжих ангилал

Банк өөрийн бүх хөрөнгийг бизнесийн загвар болон гэрээний нөхцөл дээр үндэслэн дараах аль нэгээр нь ангилна:

- Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх;
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланда бүртгэгдэх;
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэгдэх

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр болон арилжааны үнэт цаасны багцыг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөр ангиж хэмжинэ. Хэмжилт болон хүлээн зөвшөөрөлтийн зөрчлийг арилгаж эсвэл бууруулж байгаа нөхцөлд Банк нь санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэгдэх гэж тодорхойлж болно.

Зээлийн баталгаанаас бусад санхүүгийн өр төлбөрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх эсвэл арилжаалах санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр эсвэл бодит үнэ цэнийн зорилгоор эзэмшиж байгаа бол бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэгдэх гэж ангилна.

Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт

Банк нь үнэлгээний аргачлалуудыг ашиглан санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлох, толилуулахдаа дараах түвшнийг хэрэглэдэг. Үүнд:

- Түвшин 1- санхүүгийн хэрэглүүр - Үнэлгээнд ашиглагдсан өгөгдлүүд нь хэмжилтийн өдрөөрх бирж дээр бүртгэлтэй ижил төсөөтэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дээрх залруулаагүй үнэ. Банк нь хэмжээ болон хөрвөх чадварын хувьд адил төстэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн арилжааны хангалттай үйл ажиллагаатай мөн санхүүгийн тайлангийн өдрөөр, заавал болон хэрэгжих үнийн саналтай байхыг идэвхтэй зах зээл гэж үзнэ.
- Түвшин 2- санхүүгийн хэрэглүүр - Үнэлгээнд ашиглагдсан өгөгдлүүд нь өндөр ач холбогдолтой ба, санхүүгийн хэрэглүүрийн хугацааны туршид шууд болон шууд бусаар ажиглах боломжтой зах зээлийн өгөгдлүүд юм. Эдгээр өгөгдлүүдийн дотор идэвхтэй зах зээл дээрх ижил төстэй хөрөнгө болон өр төлбөрийн үнэ, идэвхгүй

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийн тодорхойлолт (үргэлжлэл)

зах зээл дээрх ижил төстэй хэрэглүүрийн үнэ болон хүүгийн хувь, өгөөжийн муруй, харгалзах хэлбэлзэл болон зээлийн эрсдэлийн хүрээ зэрэг ажиглагдахуйц өгөгдлүүд орно. Мөн, тухайн хөрөнгийн байршил эсвэл харьцуулах зүйлсийн үнэлэгдсэн хэрэгсэлтэй хэр холбогдох зэргээс залруулга шаардлагатай байж болно. Гэвч дээрх залруулгыг нийт хэмжилтэд чухал ач холбогдолтой ашиглагдахуйц бус өгөгдөл дээр үндэслэсэн бол Банк нь хэрэглүүрийг Түвшин 3-т ангила.

- Түвшин 3- санхүүгийн хэрэглүүр - Эдгээрт, хэмжилтэд мэдэгдэхуйц нөлөө үзүүлдэг бодит үнэ цэнийн нэг болон түүнээс дээш ажиглагдахуйц бус өгөгдлүүд багтана.

Банк нь үнэлгээний техник, хэрэгжүүлж буй аргачлалууд болон загварын тохируулгуудаа тогтмол хянаж үздэг. Гэвч суурь загвар нь Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийг үнэлэхтэй холбоотой бүх хүчин зүйлүүд болох зээлийн эрсдэл, өөрийн зээлийн эрсдэл болон санхүүжилтийн зардал зэргийг бүрэн дүүрэн хамруулж чадахгүй байх магадлалтай юм. Иймд Банк нь бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх санхүүгийн хэрэглүүртэй холбоотой зээлийн эрсдэлийг тооцоолоход төрөл бүрийн техник хэрэглэдэг ба үүнд хөрөнгө тус бүрийн хувьд ашиглалтын хугацааны туршид холбогдох талд хүлээгдэж буй зээлийн эрсдэлийг багцад сууриссан аргачлалаар тооцох нь багтдаг бөгөөд энэ нь холбогдох талд хүлээгдэж буй барьцаагүй санхүүгийн хэрэглүүрийн зээлийн эрсдэлийг тусгахын тулд хийгддэг. Банк өөрийн зээлийн үнэ цэнийг зах зээлийн бодит өгөгдлүүдээс, тухайлбал арилжаалагдсан өр, зээлийн эрсдэлийн свопын зээлийн эрсдэлийн үнэ болон арилжаалагдсан өрийн хоёрдогч үнүүдээс, тооцдог. Дэлгэрэнгүйг бодит үнэ цэнийн хэмжилт тодруулга 30-аас үзнэ үү.

Тайлант хугацааны эцэс бүрт Банк нь санхүүгийн тайландаа тайлагнасан хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд түвшин хооронд хөдөлгөөн гарсан эсэхийг дахин нягталж үздэг.

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр

Бусад Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах хадгаламж, харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа болон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх санхүүгийн хэрэглүүр

Банк нь доорх нөхцөлүүд хангагдсан тохиолдолд бусад Банк, санхүүгийн байгууллагад байршуулсан харилцах хадгаламж, харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа болон бусад санхүүгийн хэрэглүүрийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэнэ:

- Бизнесийн загварын зорилго нь гэрээнд заасан мөнгөн төлбөрийг цуглуулах зорилгоор санхүүгийн хөрөнгийг эзэмшиж байгаа
- Санхүүгийн хөрөнгүүдийн гэрээний нөхцөл нь тодорхой үеүүдэд үлдэгдлийн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн мөнгөн гүйлгээг ихэсгэдэг.

Эдгээр нөхцөлүүдийн дэлгэрэнгүйг дор үзүүлэв.

Бизнесийн загварын тест

Бизнесийн зорилгодоо хүрэхийн тулд санхүүгийн хөрөнгийг хамгийн үр дүнтэйгээр удирдах түвшинд Банк нь бизнес загвараа тодорхойлно.

Банкны бизнес загвар нь хэрэглүүрийн түвшинд биш нийлмэл багцын түвшинд хянагддаг ба дараах ажиглагдахуйц хүчин зүйлсээс хамааран:

- Бизнес загварын үнэлгээ болон тухайн бизнес загварт хамарагдаж буй санхүүгийн хөрөнгийг нь хэрхэн үнэлэгдэж Банкны удирдлагад тайлагнадаг;
- Бизнес загварын (тухайн бизнес загварт хамарагдах санхүүгийн хөрөнгө) гүйцэтгэлд нөлөөлж буй эрсдэл ба эдгээр эрсдэлийг хэрхэн хянах аргачлал
- Байгууллагын удирдлагуудад хэрхэн урамшуулалт олгодог (санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ эсвэл гэрээний цуглуулсан мөнгөн ургсал дээр үндэслэдэг)
- Борлуулалтын хүлээгдэж буй давтамж, үнэ цэнэ ба хугацаа нь үнэлгээ хийхэд чухал хүчин зүйл болно

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр (үргэлжлэл)

Бизнес загварын тест нь хамгийн боломжит хувилбар дээр үндэслэдэг ба 'хамгийн мүү' эсвэл 'стрэсс' нөхцөлүүдийг харгалзан үздэггүй. Хэрэв анхны хүлээн зөвшөөрөлтийн дараах мөнгөн урсгал нь анх таамагласан хүлээлтээс өөр байвал Банк тухайн бизнес загварт хамааралтай санхүүгийн хөрөнгийн ангиллыг солихгүй бөгөөд харин уг мэдээллийг шинээр санхүүгийн хөрөнгө худалдаж авах үед үнэлгээндээ оруулан үздэг.

Үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөрийн тест (YTXT test)

Санхүүгийн хэрэглүүрийн ангиллын хоёр дахь шат бол Банк үндсэн төлбөр ба хүүгийн тестийн шаардлагыг хангаж буй эсэхийг тодорхойлохын тулд санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний нөхцөлийг дүгнэдэг.

Энэхүү тестийн хүрээнд 'Үндсэн' гэдэг нь анхны хүлээн зөвшөөрөх үеийн санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнэ бөгөөд санхүүгийн хөрөнгийн ашиглах хугацааны туршид өөрчлөгдж болно (жишээ нь, үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлт эсвэл урамшуулал/хөнгөлөлтийн хорогдуулалт).

Зээлийн гэрээн дэх хүүгийн хамгийн гол элемент нь мөнгөний өнөөгийн үнэ цэнэ болон зээлийн эрсдэл байдаг. Үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөрийн тестийн үнэлгээг хийхийн тулд Банк нь хүүгийн түвшнийг тогтоосон хугацаа гэх мэт холбогдох хүчин зүйлс, үнэлэмжийг авч үздэг.

Негөө талаас, эрсдэл үүрэх магадлал багатай гэрээний заалт эсвэл үндсэн зээлийн зохицуулалттай холбоогүй гэрээний мөнгөн гүйлгээний тогтвортгүй байдал зэрэг нь зөвхөн үндсэн төлбөр болон хүүгийн төлбөрийн үлдэгдэл дүнгийн гэрээний мөнгөн гүйлгээнд нөлөөлөхгүй. Ийм тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэх үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр нь санхүүгийн хэрэглүүр эсвэл бусад гэрээ байхын тулд доорх З шинж чанарыг бүгдийг агуулах шаардлагатай:

- Үнэ цэнэ нь тодорхой хүүгийн түвшин, санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ, өргөн хэрэглээний бараа бүтээгдэхүүний үнэ, валютын ханшийн өөрчлөлт, зээлжих зэрэглэл болон гэрээний холбогдох талын үүрэг хариуцлагад хамаarahгүй бусад хувьсагчийн өөрчлөлтөөс хамаардаг бол
- Анхны цэвэр хөрөнгө оруулалт шаарддаггүй эсвэл зах зээлийн хүчин зүйлсийн өөрчлөлтөнд ижил байдлаар хандахаар хүлээгдэж буй адил төсөөтэй гэрээнд шаардлагатайгаас бага анхны цэвэр хөрөнгө оруулалт шаарддаг бол
- Ирээдүйд төлөгдөхөөр бол

Банк нь төрөл бүрийн харилцагчидтай үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хэлцлүүд хийдэг бөгөөд эдгээрт урт хугацааны гадаад валютын кросс своп, богино хугацааны форвард гэрээ хэлцлүүд болон богино хугацааны гадаад валютын своп хэлцэл орно. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг ба бодит үнэ цэнэ нь зэрэг байгаа үед хөрөнгө, харин сөрөг байгаа үед өр төлбөр гэж бүртгэнэ. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хейджийн нягтлан бodoх бүртгэл хэрэглэж байгаагаас бусад үед "Арилжааны цэвэр орлого"-д бүртгэдэг.

Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, Банк НББОУС-32 санхүүгийн хэрэглүүр толилуулга болон арилжаалах зорилгоор эзэмшдэггүй өмчийн тодорхойлолтонд нийцсэн зарим өмчийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр рүү буцаах боломжгүйгээр ангилна. Энэ ангилал нь хэрэглүүрийн түвшинд суурилан тодорхойлогддог.

Энэ өмчийн хэрэглүүрийн олз гарзыг хэзээ ч ашиг алдагдлын тайланд бүртгэхгүй. Банк хүлээн авах орлогын санхүүгийн хэрэглүүртэй холбоотой зардлыг нөхөн төлбөрт ашигласан тохиолдолд ашиг нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх бол бусад үед төлбөрийн эрх нь баталгаажсан тохиолдолд ногдол ашгийг бусад үйл ажиллагааны орлого гэж ашиг алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэх өмчийн хэрэглүүр нь үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамаarahгүй.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэх өрийн хэрэглүүр

Банк нь доорх нөхцөлийн хангасан тохиолдолд СТОУС-9-ийн Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрт ангилна:

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр (үргэлжлэл)

- Бизнесийн загварын зорилгоор эзэмшиж байгаа санхүүгийн хэрэглүүр, гэрээний мөнгөн гүйлгээг цуглуулах болон борлуулах зорилгоор эзэмших
- Санхүүгийн хөрөнгийн гэрээний нөхцөл нь зөвхөн үндсэн төлбөр ба хүүгийн тестийг хангах

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр нь бодит үнэ цэнээр хэмжигдэх бөгөөд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз, гарз нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэнэ. Хүүгийн орлого болон гадаад валютын ханшийн олз, гарзыг хорогдуулсан өргтөөр бүртгэх санхүүгийн хөрөнгүүдийн адил ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцооллыг тодруулга 28-д тайлбарласан. Банк нь нэг төрлийн үнэт цааснаас нэгээс олныг эзэмшдэг бол эхэлж авснаа эхэлж зарлагадах зарчмаар бүртгэнэ. Ул хүлээн зөвшөөрөх үед бусад дэлгэрэнгүй орлогод хуримтлагдсан олз, гарз нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлангаас ашиг, алдагдлын тайлан руу дахин ангилагдана.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөр

Энэ ангилал дахь санхүүгийн хөрөнгө нь арилжаалах зорилгоор эзэмшээгүй бөгөөд анх хүлээн зөвшөөрөхдөө удирдлагаас тодорхойлогдсон эсвэл СТОУС 9-н дагуу заавал бодит үнэ цэнээр хэмжих шаардлагатай гэж тодорхойлсон хөрөнгүүд байна.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө нь санхүүгийн байдлын тайланд бодит үнэ цэнээр бүртгэгдэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөд тодорхойлсон хэрэглүүрээс олсон хүүгийн орлого эсвэл зардал нь үр ашигт хүүг ашиглан мөн хөнгөлөлт/урамшууллыг нь харгалзсан дүнгээр тооцдог. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгөөс олсон хүүгийн хэмжээг гэрээний хүүг ашиглан бүртгэнэ. Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүрийн ногдол ашгийн орлогыг төлбөр хийх эрх тогтоогдсон үед үйл ажиллагааны бусад орлогод бүртгэнэ.

Гаргасан өрийн хэрэглүүр ба зээлээр авсан санхүүжилт

Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, зээллэгүүдийг дараагийн тайлант хугацаанд үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өргтөөр нь хэмжинэ. Хорогдуулсан өргтгийг тооцоходоо зээл авах үеийн хөнгөлөлт, урамшуулал ба үр ашигт хүүгийн нэг салшгүй хэсэг болж буй зардлуудыг авч үзнэ. Өр төлбөр ба өөрийн хөрөнгийн аль алиных нь элементүүдийг агуулсан нийлмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг, хүлээн зөвшөөрөгдөх өдөр салгана.

Санхүүгийн баталгаа, аккредитив болон олгогдоогүй зээлийн амлалт

Банк нь санхүүгийн баталгаа, аккредитив болон зээлийн амлалт гаргадаг.

Санхүүгийн баталгаа гаргаж өгсний улмаас хүлээн авсан урамшууллыг санхүүгийн тайлангуудад (сангийн хамт) анхлан бүртгэхдээ бодит үнэ цэнээр нь бүртгэнэ. Ийнхүү анхлан хүлээн зөвшөөрсний дараагийн тайлант үед баталгаа бүрт Банкны хүлээх хариуцлагыг хэмжихдээ анхлан хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэсэн хуримтлагдсан хорогдлыг хассан дүн болон тодруулга 27-д толицуулсан хүлээгдэж буй алдагдал хоёрын аль өндрөөр нь хэмжинэ.

Хүлээн авсан урамшууллыг баталгааны хугацааны туршид ашиг, алдагдлын тайланд "Хураамж ба шимтгэлийн орлого"-оор хүлээн зөвшөөрнө.

Олгогдоогүй зээлийн амлалт болон аккредитив нь амлалт бөгөөд энэхүү амлалтын хугацаанд Банк нь урьдчилан тодорхойлсон нөхцөлтэй зээлийг харилцагчид олгох шаардлагатай. Санхүүгийн баталгааны гэрээнүүдийн адилаар тэдгээр гэрээнүүдэд "Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал"-ын шаардлагуудын дагуу сан байгуулна.

Санхүүгийн баталгаа, аккредитив болон ашиглагдаагүй зээлийн гэрээний үнэ цэнэ нь зах зээлд олгогдо зээлийн гэрээний нөхцөлтэй ижил байхаас гадна санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдахгүй. Энэхүү санхүүгийн хэрэглүүрийн нэрлэсэн үнэ болон үнэ цэнийн бууралтын хүлээгдэж буй алдагдал нь Тодруулга 27-д тусгагдсан.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөр (үргэлжлэл)

Харилцагчдын харилцах, хадгаламж

Үүнд харилцагчдаас авсан харилцах, хугацаагүй, хугацаатай хадгаламж болон Банкны баталгааны эх үүсвэр хамаарна. Банк нь харилцагчийн харилцах хадгаламжийг мөнгөн хөрөнгө нь Банкинд шилжсэн үед хүлээн зөвшөөрдөг.

Анхны хэмжилтийн дараа үед харилцагчдад өгөх өр төлбөрүүдийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

Бусад санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж

Бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудаас татсан төгрөгийн болон валютын хадгаламжууд болон дотоод гадаадын арилжааны Банкууд, Монголбанкны хугацаатай хадгаламжууд мөн хамаарна. Анхны хэмжилтийн дараа бусад банк, санхүүгийн байгууллагуудад өгөх өр төлбөрийг үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан хорогдуулсан өртгөөр нь хэмжинэ.

Санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрүүдийн дахин ангилаал

Банк санхүүгийн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрснөөс хойш бизнесийн шугам худалдан авах, дуусгах болон цуцлах онцгой нөхцөл байдлаас бусад нөхцөлд дахин ангилахгүй. Санхүүгийн өр төлбөр дахин ангилагддаггүй.

Санхүүгийн хөрөнгө үл хүлээн зөвшөөрөлт

Хугацаа болон нөхцөлд их хэмжээгээр өөрчлөлт орсонтой холбоотой үл хүлээн зөвшөөрөх

Харилцагчдад олгосон зээл гэх мэт санхүүгийн хөрөнгийг гэрээний нөхцөл нь шинэ зээл шиг болж өөрчлөгдөхөд үл хүлээн зөвшөөрнө. Үнэ цэнийн бууралт хүлээн зөвшөөрөгүй тохиолдолд эдгээр хөрөнгийн хувьд зөрүүг нь үл хүлээн зөвшөөрөлтийн олз, гарзаар бүртгэнэ. Шинээр хүлээн зөвшөөрсөн зээл нь үнэ цэнэ буурсан зээлийг худалдаж авсан нөхцөлд биш бол уг зээл нь зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал тооцоолох үүднээс 1-р шатлалд ангилагдана.

Банк харилцагчид олгосон зээлийг үл хүлээн зөвшөөрөх эсэхийг үнэлэхдээ доорх нөхцөлүүдийг авч үздэг:

- зээлийн валют өөрчлөгдсөн
- өмчийн шинж чанар тодорхойлогдсон
- бизнесийн түнш өөрчлөгдсөн
- өөрчлөлтийн улмаас YTXT-ийн шалгуур хангахгүй байх

Хэрвээ өөрчлөлт нь мөнгөн урсгалд мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлээгүй бол энэ өөрчлөлтийг үл хүлээн зөвшөөрөх гэж авч үзэхгүй. Мөнгөн урсгалын өөрчлөлтийг анхны үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан дунд үндэслэн Банк үнэ цэнийн бууралтын алдагдал бүртгээгүй бол өөрчлөлтийг нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ.

Их хэмжээний өөрчлөлтөөс бусад үед үл хүлээн зөвшөөрөх

Санхүүгийн хөрөнгө

Банк санхүүгийн хөрөнгийг (санхүүгийн хөрөнгийн хэсэг эсвэл хоорондоо төстэй нэг бүлэг санхүүгийн хөрөнгүүдийн хэсэг) тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн, эсвэл

Дараах тохиолдолд санхүүгийн хөрөнгийг (санхүүгийн хөрөнгийн хэсэг эсвэл хоорондоо төсөөтэй нэг бүлэг санхүүгийн хөрөнгийн хэсэг) үл хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- Банк тухайн хөрөнгөөс мөнгөн урсгал хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн, эсвэл
- “Дамжуулан өнгөрөөх” хэлцлийн дагуу хүлээн авсан мөнгөө нийт дүнгээр нь удаан хугацаагаар
саатуулалгүйгээр гуравдагч талд төлөх үүрэг хүлээсэн.

Дамжуулан өнгөрөөх хэлцэл нь Банк тухайн санхүүгийн хөрөнгөөс хүлээх гэрээний эрхээ хадгалж үлдэх бөгөөд (анхны хөрөнгө) доорх гурван нөхцөл биелж байх нөхцөлд гэрээний үүргийн дагуу тэдгээр хүлээн авсан мөнгөн урсгалыг нэг болон түүнээс дээш байгууллагад (эцсийн хүлээн авагчид) шилжүүлнэ:

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Их хэмжээний өөрчлөлтөөс бусад үед үл хүлээн зөвшөөрөх (үргэлжлэл)

- Хэрэв тухайн нэг байгууллагын зээлдүүлсэн дүн дээр зах зээлийн хүүгээр хуримтлагдсан хүйтэй хамт бүрэн авах эрхтэй богино хугацаат урьдчилгааг оруулалгүйгээр Банк нь эцсийн хүлээн авагчид анхны хөрөнгө нь дүйцэх хэмжээний мөнгөн урсгалыг цуглуулаагүй цагт ямар нэгэн төлбөр төлөх үүрэггүй болно;
- Банк нь эцсийн хүлээн авагчдаас үнэт цааснаас бусад нөхцөлөөр анхны хөрөнгийг зарах эсвэл барьцаалж болохгүй;
- Банк нь эцсийн хүлээн авагчдын өмнөөс цуглуулсан мөнгөн урсгалыг удаан хугацаагаар саатуулалгүйгээр шилжүүлэх үүрэгтэй

Үүнээс гадна, Банк нь тэдгээр мөнгөн урсгалыг, цуглуулсан өдрөөс шаардлагатай гүйвуулгын өдөр хүртэлх мөнгө болон түүнтэй адилтгах хөрөнгө оруулалт хийсэн хугацаанаас бусад үед дахин хөрөнгө оруулалтад оруулахгүй.

Шилжүүлэлтийг зөвхөн доорх нөхцөлүүдийг хангасан тохиолдолд үл хүлээн зөвшөөрнө:

- Банк хөрөнгийн бараг бүх эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлсэн, эсвэл
- Банк тухайн хөрөнгөтэй холбоотой эрсдэл ба өгөөжийг шилжүүлэгүй болон хадгалж үлдээгүй боловч хөрөнгийн хяналтыг шилжүүлсэн.

Хэрвээ шилжүүлэгч холбогдолгүй гуравдагч этгээдэд хөрөнгийг бүхэлд нь зарах болон шилжүүлэхэд нэмэлт хязгаарлалтгүйгээр тухайн чадварыг эзэмшдэг гэж үзсэн үед Банк хяналтыг шилжүүлсэн гэж үзнэ.

Банк хөрөнгөөс мөнгө хүлээн авах эрхээ шилжүүлсэн эсвэл "дамжуулан өнгөрөөх" хэлцэл хийсэн боловч хөрөнгөтэй холбоотой ихэнх эрсдэл, өгөөж болон хяналтыг шилжүүлэгүй тохиолдолд хөрөнгийг Банкны уг хөрөнгөд үргэлжлүүлэн оролцсоор байх хэмжээгээр нь хүлээн зөвшөөрнө. Энэ тохиолдолд Банк холбогдох өр төлбөрийг мөн хүлээн зөвшөөрнө. Шилжүүлсэн хөрөнгө ба холбогдох өр төлбөр Банкны хадгалж үлдсэн эрх, үүргийг тусган харуулсан сууриар хэмжинэ.

Энэхүү үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн баталгаа хэлбэртэй байвал оролцоог тус хөрөнгийн анхны бүртгэлийн дүн ба Банкны төлөх шаардлагатай болох хамгийн их дүнгийн аль багаар хэмжинэ.

Хэрэв шилжүүлсэн хөрөнгөд үргэлжилсэн оролцоо бичгээр эсвэл худалдан авах опцион (эсвэл аль аль нь) хэлбэрээр байвал, Банкны үргэлжилсэн оролцоо нь эргүүлэн худалдан авахад төлөх шаардлагатай дүнгээр хэмжигдэнэ. Хөрөнгөд бичгээр худалдан авах опцион заасан байгууллагын үргэлжилсэн оролцоо нь шилжүүлсэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ болон нөхцөлийн хэрэгжих үнийн аль багаар хязгаарлагдана.

Санхүүгийн өр төлбөр

Санхүүгийн өр төлбөрийг төлөхөөс чөлөөлөгдсөн, өр төлбөр цуцлагдсан эсвэл хугацаа нь дууссан бол үл хүлээн зөвшөөрдөг.

Хэрэв одоо байгаа санхүүгийн өр төлбөрийн зээлдүүлэгч нь хэвээрээ боловч ялгаатай нөхцөлтэй зээлийн гэрээгээр сольсон эсвэл одоо байгаа зээлийн нөхцөл эрс өөрчлөгдсөн бол эдгээр өөрчлөлт шинэчлэлтийг анхны санхүүгийн өр төлбөрийн үл хүлээн зөвшөөрөлт ба шинэ өр төлбөрийн хүлээн зөвшөөрөлт гэж үзнэ. Анхны санхүүгийн өр төлбөрийн бүртгэлийн дүн ба төлсөн дүн хоёрын зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрийг цэвэршүүлэх

Ирээдүйн үйл явдлаас хамааралгүйгээр хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг цэвэршүүлэх хуулиар олгогдсон эрхтэй ба доорх бүх нөхцөлд цэвэр дүнгээр нь барагдуулах хандлагатай байгаа үед санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрүүдийг хооронд нь цэвэршүүлж, цэвэр дүнг санхүүгийн байдлын тайланд толилуулна.

Санхүүгийн хөрөнгө, санхүүгийн өр төлбөрийг СТОУС-ын цэвэршүүлэх шалгуурыг хангасан тохиолдоос бусад тохиолдолд нэгтгэсэн санхүүгийн байдлын тайланд тусад нь тусгадаг.

- Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед
- Чанаргүйдэл гарсан үед
- Банк эсвэл түүний хамтрагч талууд төлбөрийн чадваргүй болсон эсвэл дампуурсан үед.

Холбогдох нэрлэсэн дүнг Тодруулга 13-т толилуулсан.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдал (ЗҮЦХА) аргын ерөнхий ойлголт

Банк "санхүүгийн хэрэглүүр" ангилалд хамаарах зээлийн үүрэг болон санхүүгийн баталгаа, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэгүй бусад өрийн хэрэглүүр болон бүх зээлд зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын сан бүртгэсэн. СТОУС 9-н дагуу өмчийн хэрэглүүр нь үнэ цэнийн бууралтад орохгүй.

ЗҮЦХА нь хөрөнгийн ашиглалтын нийт хугацаанд үүсэх зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлаас хамаарна. Хэрэв анх бүртгэнээс хойш алдагдал нь мэдэгдэхүйц хэмжээгээр өсөөгүй бол алдагдал нь 12 сарын хүлээгдэж буй алдагдлаас хамаарна. Зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц өөрчлөгдсөн эсэхийг хэмжих Банкны бодлого журмыг тодруулга 28-д тайлбарлав.

Ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА нь нийт хугацааны ЗҮЦХА аргын нэг хэсэг байх бөгөөд тайлагналын өдрийн дараах 12 сард санхүүгийн хэрэглүүрийн чанаргүйдлийн магадлалын үр дунгээр ЗҮЦХА-г илэрхийлнэ.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн үндсэн багцаас шалтгаалан нийт хугацааны ЗҮЦХА болон ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА-г тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр тооцоолно. Банк нь бүлэг санхүүгийн хөрөнгийг бүлгийн үнэлгээний аргаар хэмжинэ.

Банк нь үнэлгээ хийх журмыг тодорхойлсон бөгөөд тайлант үеийн эцэс бүрт санхүүгийн хэрэглүүрийн үлдэх хугацаанд үүсч болох эрсдэлийн өөрчлөлтийг харгалзан санхүүгийн хэрэглүүрийг анх бүртгэнээс хойш ЗҮЦХА-д мэдэгдэхүйц өссөн эсэхийг авч үзнэ.

Дээр дурьдсан процесс дээр тулгуурлан, Банк нийт зээлийн багцаа зээлийг шатлал 1, шатлал 2, шатлал 3 гэж ангилсан:

Шатлал 1: Зээлийг анх хүлээн зөвшөөрөх үед Банк нь 12 сарын ЗҮЦХА-г бүртгэнэ. Мөн шатлал 1-рүү үүсч болох эрсдэл нь буурсан шатлал 2-ын зээлүүд дахин ангилагдана.

Шатлал 2: Анх хүлээн зөвшөөрсөн үеэс зээлийн үүсч болох эрсдэл ихэссэн үед Банк нь нийт хугацааны ЗҮЦХА-г бүртгэнэ. Мөн шатлал 2-рүү үүсч болох эрсдэл нь буурсан шатлал 3-ын зээлүүд дахин ангилагдана.

Шатлал 3: Үнэ цэнийн бууралтад орсон зээлүүд багтана. Банк нь нийт хугацааны турш ЗҮЦХА-г бүртгэнэ.

Банк нь санхүүгийн хөрөнгийг төлөгдөх нийт дүн эсвэл зарим хэсгийг төлөгдөх боломжгүй гэж үзвэл санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнийг бууруулна. Үүнийг санхүүгийн хөрөнгийн (хэсэгчилсэн) үл хүлээн зөвшөөрөлт гэнэ.

ЗҮЦХА тооцоолол

Банк нь үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдлыг хэмжих магадлалын-жигнэсэн турван хувилбараар ЗҮЦХА-г тооцоолдог. Мөнгөний дутагдал нь гэрээний дагуух мөнгөн гүйлгээ болон эргэн төлөгдөхөөр хүлээгдэж буй мөнгөн гүйлгээний зөрүү юм.

ЗҮЦХА тооцооллын механизмийг болон гол элементүүдийн хамт доор үзүүлэв:

ЧМ Чанаргүйдлийн магадлал (ЧМ) нь өгөгдсөн цаг хугацаанд төлбөрийн чадваргүй болох магадлалаар тооцоолно. Хэрвээ хэрэглүүр нь өмнө нь үл хүлээн зөвшөөрч байгаагүй мөн харгалзах багцад үргэлжлүүлэн байгаа бол үнэлсэн хугацааны тодорхой хугацаанд нэг удаа алдагдал үүсэх боломжтой.

ЧӨД Чанаргүйдэлд өртөх дүн (ЧӨД) нь тайлагналын дараах зээлийн хүлээгдэж буй өөрчлөлт, гэрээний дагуух үндсэн төлбөр болон хүүгийн эргэн төлөлт, зээлийн үргийн хүрээнд нэмж олгосон дүн болон төлбөр хоцорсноор үүсэх хуримтлагдсан хүүг харгалзсан тооцоолол.

АХЧ Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл (АХЧ) нь өгөгдсөн цаг хугацааны туршид чанаргүйдлийн үеийн алдагдлын тооцоолол юм. Энэ нь гэрээний дагуу мөнгөн урсгал болон зээлдэгч хүлээн авахаар тооцоолсон дүн, барьцаа хөрөнгө борлуулсан дүнгийн нийлбэрийн зөрүүнээс тооцно.

ЗҮЦХА тооцоолох үед Банк 3 хувилбарыг авч үздэг. (суурь, эерэг болон сөрөг). Эдгээр нь өөр өөр ЧМ, ЧӨД болон АХЧ-д хамарагдана. Олон тооны хувилбайг үнэлэхдээ алдагдал хүлээсэн зээл хөрхэн нөхөгдөх, зээлийн эргэн төлөгдөх магадлал болон барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ эсвэл түүнийг борлуулснаар олж болох дунгүүдийн нэгдлийг авч үзнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

ЗҮЦХА тооцоолол (үргэлжлэл)

Үнэ цэнийн бууралтын зардал болон буцаалтыг санхүүгийн хөрөнгийн нийт дансны үнийн өөрчлөлтийн олз гарзын тохиуулгаас тусад нь бүртгэх болон толилуулна.

ЗҮЦХА-ын аргыг доор хураангуйлав:

Шатал 1:

Ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА нь нийт хугацааны ЗҮЦХА загварын нэг хэсэг байх бөгөөд тайлагналын өдрийн дараах 12 сард санхүүгийн хэрэглүүрийн чанаргүйдлийн үр дүнгээр ЗҮЦХА-ыг илэрхийлнэ. Банк нь ирээдүйн 12 сарын ЗҮЦХА тайлагналын өдрөөс хойш 12 сарын дотор ЧМ-д үндэслэн тооцдог. ЧӨД-ийн урьдчилсан төсөөлөлд 12 сарын дотор хүлээгдэж буй ЧМ-ыг хэрэглэх бөгөөд хүлээгдэж буй АХЧ-аар үржүүлэгдэж анхны үр ашигт хүйтэй ойролцоо дүнгээр хорогдуулна. Энэхүү тооцооллыг дээр дурдсан гурван хувилбар тус бүрт авч үзнэ.

Шатал 2:

Зээлийг анх олгосноос хойш тухайн зээлд зээлийн эрсдэлийн мэдэгдэхүйц өсөлттэй байгаа нь тогтоогдсон зээлүүдэд Банк нь нийт хугацааны ЗҮЦХА-ын сан байгуулан бүртгэнэ. Санг байгуулахдаа дээрхийн адилаар хэд хэдэн хувилбарууд дээр үндэслэн тооцоолох боловч ЧМ болон АХЧ-ыг нь нийт хугацаанд тооцоолж гаргана. Хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдал нь үр ашигт хүйтэй ойролцоо дүнгээр хорогдуулна.

Шатал 3:

Үнэ цэнэ буурсан гэж үзсэн зээлийн хувьд, Банк нь нийт хугацааны ЗҮЦХА-ыг бүртгэнэ. Энэ аргачлал нь Шатал 2-т ашигласантай ижил бөгөөд ЧМ-ыг 100% гэж үзнэ.

ХАҮҮЦБ

ХАҮҮЦБ хөрөнгө анх хүлээн зөвшөөрөх үед үнэ цэнэ буурсан санхүүгийн хөрөнгө юм. Банк нь зөвхөн анх хүлээн зөвшөөрсөн үеэс хойшихи магадлалаар жигнэсэн гурван хувилбарыг зээлээр тохиуулсан үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан хуримтлагдсан нийт хугацааны ЗҮЦХА-г хүлээн зөвшөөрнө.

Зээлийн
үүрэг болон
аккредитив

Зээлийн үүрэгт нийт хугацааны ЗҮЦХА тооцоход, Банк нь ирээдүйд олгогдох зээлийн үүргийн дүнг тооцоолно. Зээл олгогдох тохиолдолд ЗҮЦХА нь магадлал жигнэсэн гурван хувилбараар хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдлын өнөөгийн үнэ цэнээр тооцогдоно. Хүлээгдэж буй мөнгөний дутагдал нь хүлээгдэж буй үр ашигт хүүгээр хорогдуулсан байна.

Зээл болон зээлийн үүргээс бүрдэх кредит картын хувьд, ЗҮЦХА нь зээлийн ЗҮЦХА-ийн хамтаар тооцогдож толилуулгадана. Зээлийн үүрэг болон аккредитивийн хувьд, ЗҮЦХА нь бусад өглөгт хүлээн зөвшөөрөгднө.

Санхүүгийн
баталгааны
гэрээнүүд

Банкны санхүүгийн баталгаа тус бүрийн үүрэг нь анх хүлээн зөвшөөрсөн дүнгээс ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрөгдсөн хуримтлагдсан хорогдол хассан дүн болон ЗҮЦХА сангийн аль ихээр нь хэмжигдэнэ. Банк нь ЗҮЦХА-г эзэмшигчид нөхөн олго дүнгийн өнөөгийн үнэ цэнэ дээр үндэслэн тооцно. Эрсдэлээр тохиуулсан хүүгээр дутагдлыг хорогдуулна. Тооцоолол нь магадлал жигнэсэн гурван хувилбар дээр хийгдэнэ. Санхүүгийн баталгааны ЗҮЦХА нь бусад өглөгт хүлээн зөвшөөрөгднө.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэх өрийн хэрэглүүр

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн ЗҮЦХА нь санхүү байдлын тайланд санхүүгийн хөрөнгийн дансны үнийг бууруулахгүй бөгөөд бодит үнэ цэнээр байна. Үүний оронд, хэрвээ хөрөнгө нь хорогдуулсан өргөөр бүртгэсэн байсан бол үүсэх үнэ цэнийн бууралтыг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтаар болон нөгөө талд ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэнэ. Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн хуримтлагдсан алдагдлыг хөрөнгийг үл хүлээн зөвшөөрөх үед ашиг, алдагдлын тайланд шилжүүлэн бүртгэнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

ЗҮЦХА тооцоолол (үргэлжлэл)

Кредит карт ба бусад зээлийн шугамууд

Банкны бүтээгдэхүүний санал нь олон төрлийн аж ахуйн буюу жижиглэнгийн зээлийн болон кредит картын хэрэглүүрийг багтаасан бөгөөд үүнд Банк нэг өдрийн өмнөх мэдэгдлээр хэрэглүүрийг цуцлах, эсвэл бууруулах эрхтэй. Банк зээлийн алдагдлын эрсдэлийг гэрээний мэдэгдлийн хугацаагаар зөвхөн хязгаарладаггүй бөгөөд үүний оронд үйлчлүүлэгчдийн зан төлөв, чанаргүйдлийн магадлал болон цаашдын эрсдэлийг бууруулах журмыг харгалзан хугацааны туршид үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тодорхойлон тооцдог. Банкны өмнөх туршлага болон банкны хүлээлт дээр үндэслэн эдгээр бүтээгдэхүүнүүдийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг тооцдог хугацаа нь зээлийн картын хувьд арван хоёр сар, зээлийн төлбөрийг хэтрүүлсэн тохиолдолд гучин зургаан сар байдаг.

Эдгээр бүтээгдэхүүнүүдийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц ихэссэн эсэх талаар одоо байгаа үнэлгээ нь зээлийн бусад бүтээгдэхүүнтэй адил байна. Энэ нь харилцагчийн дотоод зээлийн зэрэглэлд суурилсан боловч хэрэглээний өөрчлөлт зэрэг чанарын хүчин зүйлүүдээс ихээхэн шалтгаалж байгаа.

Зээлийн карт болон овердрафт-д үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлыг дискаунтлахад ашигладаг зээлийн хүүгийн хэмжээ нь тухайн бүтээгдэхүүнүүдийн өртөж болзошгүй хугацааны туршид тооцогдох жилийн үр ашигт хүүгийн жилийн түвшинг үндэслэнэ. Энэхүү тооцоонд олон бүтээгдэхүүнүүд сар бүр бүрэн төлөгддөг тул хүү тооцоогүй болно.

Ирээдүйн мэдээлэл

ЗҮЦХА-ын загварт, Банк эдийн засгийн өгөгдлүүд дээр суурилсан ирээдүйн мэдээлэл дээр тулгуурладаг. Үүнд нь:

- Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
- Инфляци
- Ажилгүйдлийн түвшин
- Бодлогын хүү
- Гадаад валютын ханш

ЗҮЦХА-ын тооцоололд ашиглаж буй мэдээлэл нь санхүүгийн тайлангийн өдрөөрх зах зээлийн бүх шинж тэмдгийг агуулаагүй байх магадлалтай. Үүнийг шийдэхийн тулд, эдгээр ялгаа нь мэдэгдэхүйц материаллаг үед заримдаа түр тохиуулга хийдэг.

Зээлийн сайжруулалт: Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээ болон санхүүгийн баталгаа

Санхүүгийн хөрөнгийн эрсдэлийг бууруулах үүднээс, Банк нь боломжтой үедээ барьцаа хөрөнгийг ашигладаг. Барьцаа хөрөнгө нь төрөл бүрийн хэлбэрээр байдаг, жишээ нь: мөнгөн хөрөнгө, үнэт цаас, аккредитив болон баталгаа, үл хөдлөх хөрөнгө, авлага, бараа материал, бусад санхүүгийн бус хөрөнгө болон үр дүнгийн тооцооны гэрээ байна. Барьцаа хөрөнгийг эзэмшээгүй тохиолдолд Банкны санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэхгүй.

Зээлийн сайжруулалтаас хүлээгдэж буй мөнгөн урсгалыг, СТОУС-ын дагуу тусад нь хүлээн зөвшөөрөх шаардлагагүй бөгөөд өр төлбөрийн хэрэглүүрийн гэрээний нөхцөлүүдийн салшгүй хэсэг гэж тооцогддог ба зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын хэмжилтэд оруулдаг. Үүний үндсэн дээр барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцоонд нөлөөлдөг. Барьцаа хөрөнгийг ерөнхийд нь анх хүлээн зөвшөөрөхдөө болон жилд 1 удаа дахин үнэлдэг. Гэхдээ маржин шаардлага зэрэгтэй холбоотой бэлэн мөнгө болон үнэт цаасыг өдөр тутамд үнэлдэг.

Боломжийг нэмэгдүүлэх зорилгоор, Банк нь барьцаа хөрөнгийн зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн хөрөнгийг үнэлэхдээ идэвхтэй зах зээлийн мэдээллийг ашигладаг. Идэвхтэй зах зээл байхгүй бусад санхүүгийн хөрөнгийг үнэлгээний аргийг ашиглан үнэлдэг. Санхүүгийн бус барьцаа хөрөнгийг (жишээ нь: үл хөдлөх хөрөнгө) ипотекийн зуучлагч буюу гуравдагч этгээдээс ирсэн мэдээлэлд эсвэл орон сууцны үнийн индексүүдэд үндэслэн үнэлнэ.

Барьцаалагдан зээл нь зээлийн гэрээний нөхцөлд тусгагдсан эсвэл зээлийн салшгүй хэсэг болох ба зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцоонд хамрагдан болно.

Зээлийн гэрээний нөхцөлтэй холбоогүй баталгааг балансын гадуурх зүйл ангид салангид үзүүлэх бөгөөд үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын тооцооллыг хийдэг.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Хураан авсан барьцаа хөрөнгө

Хураан авсан барьцаа хөрөнгө нь уг хөрөнгийг бүртгэсэн өдрөөрх холбогдох зээлийн үлдэгдлийн хорогдуулсан өртөг болон бодит үнэ цэнээс борлуулах өртгийг хассан дүнгийн аль багаар анхлан хүлээн зөвшөөрдөг ба холбогдох зээл болон урьдчилгаа мөн тэдгээрийн үнэ цэнийн бууралтын санг балансын бүртгэлээс хасдаг. Дараагийн тайлант үеүдэд, хураан авсан барьцаа хөрөнгийг өртөг болон бодит үнэ цэнээс түүний борлуулахтай холбоотой гарах зардлыг хассан дүнгийн аль багаар бүртгэдэг ба эдгээр хөрөнгүүд нь тайланда бусад хөрөнгө хэсэгт тайлагнагддаг.

Данснаас хасах

Банк нь хөрөнгийн эргэн төлөлтийг зогсоосон үед санхүүгийн хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн данснаас хасна. Хэрвээ данснаас хасах үнэ хуримтлагдсан алдаглаас их тохиолдолд, зөрүүгээр нь алдагдлыг нэмэгдүүлж дараа нь дансны нийт үнийн дүнг бууруулна. Дараах үеийн эргэн төлөлтуүд нь зээлийн алдагдлын зардлыг бууруулна.

Гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон зээлүүд

Банк нь заримдаа барьцаа хөрөнгийг хурааж авахын оронд зээлдэгчийн санхүүгийн хүндрэлийг зохицуулах үүднээс зээлийн үндсэн нөхцөлд хөнгөлөлт, өөрчлөлт оруулдаг.

Зээлдэгчийн одоогийн эсвэл хүлээгдэж буй санхүүгийн хүндрэлээс үүдэн хөнгөлөлт, өөрчлөлтийг Банк хийж болно гэж үздэг бөгөөд зээлдэг санхүүгийн хувьд хүндрэл учраагүй бол Банк энэхүү хөнгөлөлт, өөрчлөлтийг зөвшөөрөхгүй болно. Санхүүгийн хүндрэлийг харуулсан үзүүлэлтүүд нь Гэрээг биелүүлээгүй байх эсвэл Зээлийн Эрсдэлийн газруудаас гаргасан үзүүлэлтүүдээр тодорхойлогдоно. Энэхүү өөрчлөлтүүдэд төлбөрийн хугацааг сунгах, зээлийн шинэ нөхцөлийг зөвшөөрөх зэрэг орно. Гэрээний нөхцөл өөрчлөгдсөний дараа аливаа үнэ цэнийн бууралтыг тооцоходо өөрчлөлтөөс өмнө тооцоолсон анхны үр ашигт хүүг ашиглан хэмжинэ. Банк нь шинэчилсэн хуваарийн дагуу зээл цаашид хэвийн төлөгдөгдхийг баталгаажуулан хянадаг.

Зээлийг дахин тохируулж, өөрчилсөн боловч үл хүлээн зөвшөөрөгүй тохиолдолд зээлийн эрсдэл ихээхэн хэмжээгээр нэмэгдсэн гэж үздэг тул зээлийг 2-р шатанд ангилдаг. Хөрөнгө нь 2-р шатанд ангилагдсаны дараа зөвхөн дараах шалгууруудыг хангаж байж өөр шат руу ангилагдах боломжтой:

- Бүх зээлүүд нь хэвийн байх ёстой
- Шинэчлэсэн төлбөрийн эргэн төлөлтийн хуваарийн дагуу зургаан сарын хугацаанд тогтмол төлбөрийг хийж байсан байх
- Үйлчлүүлэгч нь 30 хоногоос дээш хэтэрсэн ямар ч гэрээ байгуулаагүй байх

Гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон хөрөнгийн талаарх мэдээллийг 28-р тодруулгад тусгасан болно.

Хейджийн бүртгэл

Хейджийн бүртгэлийн хүрээнд хейджийг бодит үнэ цэнийн хейдж, мөнгөн гүйлгээний хейдж эсвэл гадаад үйл ажиллагаанд оруулсан цэвэр хөрөнгө оруулалтын хейдж гэж ангилна

Банкны хейджийн зорилгын дагуу хийгдсэн боловч хейджийн бүртгэлийг нөхцлийг хангаагүй гүйлгээг санхүүгийн тайланд эдийн засгийн хейджийн харилцаа гэж нэрлэдэг.

Хейдж эхлэх үед Банк нь хейджийн харилцаа нь хейджийн нягтлан бодох бүртгэл хийх шалгуурыг хэрхэн хангаж байгааг албан ёсоор баримтжуулдаг. Мөн хейджийн хэрэгсэл ба хейджийн зүйлийн хоорондох хейджийн харилцаа болон эрсдэлийн шинж чанар, эрсдлийн менежментийн зорилго, хейдж хийх стратеги, хейджийн харилцааны үр дүнг үнэлэхэд ашиглагдах арга зэргийг багтаан тэмдэглэдэг болно.

Хейджийн бүртгэлийн шалгуурыг хангахын тулд хейджийн харилцаа нь ирээдүйд өндөр үр дүнтэй байх ёстой бөгөөд өмнөх тогтоосон хугацаанд (жишээ нь: нэг сар) өндөр үр дүнтэй байсныг харуулах шаардлагатай. Хейджийн эрсдэлд хамаарах бодит үнэ цэнэ эсвэл мөнгөн гүйлгээний өөрчлөлтийг хейджийн хэрэгслээр 80% -иас 125% -ийн хооронд нөхөх төлөвтэй байгаа тохиолдолд хейджийг өндөр үр дүнтэй гэж үзнэ.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Хейджийн бүртгэл (үргэлжлэл)

Хейджийн эрсдэлд хамаарах хейджийн зүйлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг тооцоолохын тулд Банк таамаглалын дериватив аргыг ашигладаг. Таамаглалын дериватив арга нь хейджийн эрсдэлд өртөхөд хамгийн тохиромжтой хейджийн хэрэгсэл болох нэрлэсэн деривативыг бий болгох явдал юм (хүүгийн своп эсвэл форвард хэлцэл нь энгийн нөхцөлгүйгээр байх мөн хейджийн харилцааг эхлүүлэх үед бодит үнэ цэнэ 0 байна). Дараа нь таамаглалын деривативын бодит үнэ цэнийг үр ашгийг үнэлэх, үр ашиггүй байдлыг хэмжихийн тулд бодит хейджийн хэрэгслийн үнэ цэнийн өөрчлөлтийг харьцуулсан хейджийн ирээдүйн мөнгөн гүйлгээний өнөөгийн цэвэр үнэ цэнийн прокси болгон ашигладаг.

Мөнгөн гүйлгээний хейдж

Хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө эсвэл өр төлбөр болон ирээдүйд гарах магадлал өндөр гүйлгээтэй холбоотой мөнгөн гүйлгээ өөрчлөгдөж ашиг алдагдалд нөлөөлөх эрсдэлээс хамгаалах зорилгоор хейдж хийхийг мөнгөн гүйлгээний хейдж гэнэ.

Үүсмэл хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн үр өгөөжтэй хэсэг нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод мөнгөн гүйлгээний хейдж гэж бүртгэгдэх, өөрийн хөрөнгийн нөөц хэсэгт хуримтлагдана. Бодит үнэ цэнийн үр өгөөжгүй хэсэгтэй хамааралтай олз, гарз нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор дамжин тайлант жилийн ашиг, алдагдалд бүртгэгдэнэ. Хейджийн хэрэглүүрийн хугацаа дууссан, худалдсан эсвэл хэрэгжүүлсэн эсвэл тухайн хейдж нь хейджийн шалгуурыг хангахаа больсон тохиолдолд, бусад дэлгэрэнгүй орлогод хуримтлагдсан олз гарз нь тайлант жилийн ашиг, алдагдал руу бүртгэгдэнэ.

Хейдж үр ашиггүй байдал дараах тохиолдолд үүсэж болно:

- Хейджийн хэрэглүүр болон хейджээр хамгаалагдсан зүйлийн мөнгөн урсгалын ялгаа
- Хейджийн хэрэглүүр болон хейджээр хамгаалагдсан зүйлийн хөнгөлөлтөд ашигласан өөр өөр хүүгийн түвшний муруй
- Тодорхойлолтын үед бодит үнэ цэнэ нь 0-с бусад хейджийн хэрэгжүүлэлт мэт ашиглах деривативууд
- Хейджийн хэрэглүүр болон хейджээр хамгаалагдсан зүйлийн бодит үнэ цэнэд харилцагч талуудын зээлийн эрсдэлийн өөрчлөлтийн үзүүлэх нөлөө

Хейджийн үр ашигт байдлыг шалгахын тулд Банк хейджийн хэрэгслийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг хейджийн эрсдэлд (форвард хүүгийн өөрчлөлт эсвэл хүүгийн түвшний эрсдэл) хамаарах хейджийн зүйлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлттэй харьцуулж, таамаглал үүсгэсэн деривативаар төлөөлүүлэн харьцуулсан болно.

Банк хоорондын жишиг хүүгийн шинэчлэлийн 1-р үе шат нь урьдчилан таамагласан гүйлгээ хийх магадлал өндөр байгаа эсэхийг тодорхойлох зорилгоор хейджийн мөнгөн гүйлгээнд үндэслэсэн банк хоорондын хүүг банк хоорондын жишиг хүүгийн шинэчлэлийн үр дүнд өөрчлөгдөөгүй гэж үзэхийг шаарддаг.

Бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Мөнгөн гүйлгээний тайланд зааснаар бэлэн мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөд касс дахь мөнгө, Монголбанкин дахь хязгаарлалтгүй харилцах данс, Засгийн газрын үнэт цаас болон бусад Банкин дахь харилцах ба 3 сар түүнээс бага хугацаатай хадгаламжууд орно.

Төв Банкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн үлдэгдэл

Монголбанкинд байршуулсан, заавал байлгах нөөцийн үлдэгдлийг хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх бөгөөд Банкны өдөр тутмын үйл ажиллагааг санхүүжүүлэхэд ашиглах боломжгүй, заавал байлгах нөөцийн хүүгүй хадгаламж тул үүнийг мөнгөн гүйлгээний тайлан дахь мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгөд оруулахгүй.

Буцаан худалдан авах хэлцлүүд

Ирээдүйд тодорхой заасан хугацаанд буцаан худалдан авах нөхцөлтэй хэлцэл ("repo")-ийн дор худалдсан үнэт цаасыг санхүүгийн байдлын тайлангаас үл хүлээн зөвшөөрөхгүй. Учир нь Банк эзэмшилтэй холбоотой ихэнх эрсдэлийг хүлээж, өгөөжийг хүртэж байна.

Санхүүгийн байдлын тайланда хүлээн авсан бэлэн мөнгөө хөрөнгөөр,repo хэлцлийн хуримтлагдсан хүүг өр төлбөрөөр тус тус тусгах ба энэ нь Банкинд олгосон зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ. Борлуулсан ба ирээдүйд буцаан худалдан авах үнийн зөрүүг хүүгийн зардал гэж үзэж үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна. Нөгөө тал нь үнэт цаасыг худалдах эсвэл дахин барьцаалах

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Буцаан худалдан авах хэлцлүүд (үргэлжлэл)

Эрхтэй бол, Банк нь тухайн үнэт цааснуудыг санхүүгийн байдлын тайландаа борлуулахад бэлэн барьцаанд тавьсан санхүүгийн хөрөнгө эсвэл борлуулахад бэлэн барьцаанд тавьсан санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын аль тохиромжтой ангилалд үлдээнэ.

Эсрэгээрээ, буцаан худалдах хэлцэл ("урвуу репо")-ийн дор худалдан авсан үнэт цааснуудыг санхүүгийн байдлын тайланд хүлээн зөвшөөрдөггүй. Төлсөн мөнгөө хуримтлуулсан хүүгийн хамт тайлан тэнцэлд "Зээлсэн үнэт цаас ба урвуу буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөний барьцаа" гэж тусгах ба энэ нь Банкнаас авсан зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулыг илэрхийлнэ. Худалдан авсан ба буцаан худалдах үнийн зөрүүг "Хүү болон түүнтэй адилтгах орлого" гэж бүртгэх ба үр ашигт хүүгийн аргыг ашиглан гэрээний хугацааны турш хуримтлуулна.

Хэрэв буцаан худалдах хэлцлээр худалдан авсан үнэт цаасыг гуравдагч талд худалдсан бол үнэт цаасыг буцаан өгөх үүргийг "Худалдах зорилгоор эзэмшиж буй санхүүгийн өр төлбөр" гэж бүртгэх ба бодит үнэ цэнээр нь хэмжиж, бодит үнэ цэнийн аливаа олз эсвэл гарзыг "Арилжааны цэвэр орлого"-д бүртгэнэ.

Түрээс

Банк нь гэрээ байгуулагдах үед түрээсийн шинж чанар агуулсан эсэхийг үнэлдэг. Өөрөөр хэлбэл гэрээнд тодорхойлогдож байгаа хөрөнгийг хэсэг хугацааны турш ашиглан хянах эрхийг шилжүүлсэн болно.

Банк – түрээслэгч

Банк нь богино хугацаатай түрээс эсвэл бага өртөгтэй хөрөнгийг түрээслэхээс бусад тохиолдолд бүх түрээсийг хүлээн зөвшөөрөх, хэмжих нэг аргыг ашигладаг. Банк нь түрээсийг төлөх түрээсийн өр төлбөрийг болон хөрөнгийг ашиглах эрхийг хүлээн зөвшөөрдөг.

Ашиглах эрхтэй хөрөнгө

Банк нь ашиглах эрхтэй хөрөнгийг түрээсийн өдрөөс эхлэн хүлээн зөвшөөрдөг (жишээлбэл, үндсэн хөрөнгийг ашиглах боломжтой болсон өдөр). Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг хуримтлагдсан элэгдэл, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хасч өртгөөр нь хэмжиж, түрээсийн өр төлбөрийг дахин үнэлэхэд тохируулна. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн өртөгт түрээсийн өр төлбөр, хүлээн авсан түрээсийн эхний өртөг, түрээсийн урамшууллыг авалгүйгээр эхлэхээс өмнө хийсэн түрээсийн төлбөрүүд орно. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын агаар элэгдүүлнэ. Ашиглах эрхтэй хөрөнгөд үнэ цэнийн бууралт тооцно.

Түрээсийн өр төлбөр

Түрээсийн эхлэх өдөр Банк нь түрээсийн нийт хугацааны туршид хийгдэх түрээсийн төлбөрүүдийн өнөөгийн үнэ цэнээр хэмжсэн түрээсийн өглөгийг хүлээн зөвшөөрнө. Түрээсийн төлбөрт тогтмол төлбөр (түрээсийн урамшууллыг аваагүй), индекс эсвэл хувь хэмжээнээс хамааран хувьсах түрээсийн төлбөрүүд, үлдэгдэл үнийн баталгааны дагуу төлөх хүлээгдэж буй төлбөрүүд орно. Индекс эсвэл хувь хэмжээнээс хамааралгүй хувьсах түрээсийн төлбөрийн тайлант үеийн зардал гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Түрээсийн хүүгийн хэмжээг тодорхойлох боломжгүй тохиолдолд Банк нь түрээс эхлэх үеийн зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүг ашиглан түрээсийн өр төлбөрийн өнөөгийн үнэ цэнийг тооцоолно. Түрээс эхэлсэн өдрөөс хойш түрээсийн өр төлбөрийг хуримтлагдсан хүүгээр нэмэгдүүлж, төлсөн түрээсийн төлбөрөөр бууруулдаг. Мөн түүнчлэн түрээсийн хугацаанд өөрчлөлт оруулаг, тогтмол төлбөрийн шинж чанарт өөрчлөлт оруулах эсвэл уг хөрөнгийг худалдаж авах үнэлгээнд өөрчлөлт оруулах зэрэг өөрчлөлтүүд гарсан тохиолдолд түрээсийн өр төлбөрийн дүнг дахин тооцоолно.

Богино хугацаат түрээс

Банк нь зарим богино хугацааны оффисын түрээсийн (12 сар болон түүнээс бага хугацаатай түрээс эсвэл ATM-ийн талбайн түрээсгэх мэт) хувьд хүлээн зөвшөөрөлтийн чөлөөлтийг ашигласан. Богино хугацаат түрээсийн төлбөрийг түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын агаар зардалд хүлээн зөвшөөрнө.

Түрээсийн гэрээг шинэчлэх, цуцлах сонголт бүхий түрээсийн гэрээний хугацааг тодорхойлох

Банк нь түрээсийн үл цуцлагдах хугацааг тодорхойлоходо тухайн түрээсийг үргэлжлүүлэн түрээслэх нь тодорхой үндэслэлтэй гэж үзсэн тохиолдолд сунгагдах хугацаа эсвэл тухайн үргэлжлүүлэн түрээслэх нь үндэслэлгүй гэж үзсэн тохиолдолд цуцлах хугацааг оруулна тооцно.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Түрээс (үргэлжлэл)

Банк нь тухайн түрээсийн гэрээг дахин сунгагдах үндэслэлийг тодорхойлоход тодорхой үнэлэмжийг ашигласан. Өөрөөр хэлбэл тухайн түрээсийг сунгах эсвэл цуцлах сонголтыг хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эдийн засгийн хөшүүргийг бий болгох бүхий л хүчин зүйлийг авч үзсэн. Түрээс эхэлсэн өдрөөс хойш Банкны өөрийн хянаж чадах үйл явдал, нөхцөл байдал болон сунгах (эсвэл цуцлах) сонголтыг хэрэгжүүлэх чадварт өөрчлөлт орсон тохиолдолд түрээсийн хугацааг дахин үнэлнэ.

Банк нь салбарын үйл ажиллагаанд нь өндөр ач холбогдолтой түрээсийн талбайн сунгах хугацааг түрээслэх хугацааны нэг хэсэг болгон шинэчилсэн хугацааг оруулсан.

Банк - түрээслүүлэгч

Түрээсийн хөрөнгийн бүх эрсдэл ба өгөөжийг мэдэгдэхүйц их хэмжээгээр шилжүүлээгүй түрээсийг үйл ажиллагааны түрээс гэж ангилдаг. Түрээсийн орлого нь түрээсийн хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар ашиг алдагдлын тайлангийн бусад орлогод хүлээн зөвшөөрөгдөнө. Үйл ажиллагааны түрээсийг тохиролцох, зохицуулахтай холбоотой анхны шууд зардлыг түрээсэлсэн хөрөнгийн дансанд нэмж, түрээсийн хугацаанд орлоготой адил зарчмаар бүртгэнэ. Болзошгүй түрээсийн орлогыг тухайн хугацаанд бусад орлогод хүлээн зөвшөөрнө.

Үндсэн хөрөнгө болон ашиглах эрхтэй хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийг хуримтлагдсан элэгдэл, үнэ цэнийн бууралтын алдагдлыг хасч тооцсон өртгөөр бүртгэнэ. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацааны өөрчлөлтийг тооцохдоо, нөхөн төлбөрийн хугацаа, аргачалыг өөрчлөх замаар тооцно. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд хөрөнгө, тоног төхөөрөмжөөс тусад нь харуулна. Ашиглах эрхтэй хөрөнгийг түрээсийн хугацаанд шулуун шугамын аргаар элэгдүүлнэ.

Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийг тухайн хөрөнгийн ашиглалтын хугацааны туршид шулуун шугамын аргаар тооцно:

Барилга	30-67 жил
Компьютер	3-10 жил
Оффисын тавилга, тоног төхөөрөмж	10 жил
Тээврийн хэрэгсэл	10 жил

Харилцагчаас шилжүүлж авсан эд хөрөнгө, тоног төхөөрөмжийг хяналтандаа авсан өдрөөс эхлэн бодит үнэ цэнээр нь хэмждэг. Барилгыг дараагийн тайлант хугацаанд хуримтлагдсан элэгдэл болон үнэлгээ хийсэн өдөр хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр хэмжинэ. Дахин үнэлж буй хөрөнгийн дансны үнийг бодит үнэ цэнээс материаллаг байдлаар зөрүүгүй байлгах давтамжтайгаар хөрөнгийн үнэлгээг хийнэ.

Барилгыг дахин үнэлж давтамж нь үнэлж буй тэдгээрийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс хамаарна. Үнэлж буй хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь бүртгэлийн дүнгээсээ материаллаг хэмжээгээр зөрж буй үед цаашдын дахин үнэлгээ шаардлагатай. Зарим барилгын бодит үнэ цэнэ нь их хэмжээгээр, хувьсан өөрчлөгддөг тул жил бүр үнэлж шаардлагатай байдаг. Бодит үнэ цэнэ нь бага хэмжээгээр өөрчлөгддөг барилгын хувьд тогтмол үндсэн хөрөнгийн үнэлгээ шаардлагагүй. Үүний оронд гурав эсвэл таван жил тутамж үнэлж шаардлагатай.

Үндсэн хөрөнгө дахин үнэлснээс үссэн нэмэгдлийг эздиж өмчийн тайлангийн үндсэн хөрөнгө дахин үнэлсний нэмэгдэл хэсэгт тайлагнана. Хэрэв үндсэн хөрөнгийг өмнө нь дахин үнэлээд дахин үнэлгээний бууралтыг орлого үр дүнгийн тайланд тусгасан байсан хөрөнгийг дахин үнэлснээр нэмэгдэл бүртгэхээр байвал өмнөх тайлант хугацаанд хүлээн зөвшөөрсөн зардлыг буцааж орлого үр дүнгийн тайланд тайлагнаж болно.

Жил бүр хөрөнгийн үнэлгээний илүүдлээс хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлгийг дахин үнэлэгдсэн хөрөнгийн илүүдэл элэгдэлтэй тэнцэх хэмжээний дүнтэй хийнэ. Нэмж дурдвал, дахин үнэлгээний өдөр хуримтлагдсан элэгдлийг хөрөнгийн дансны нийт дүнгээс хасч, цэвэр дүнг хөрөнгийн дахин үнэлэгдсэн дүнгээр буцаана. Борлуулсан тохиолдолд, зарагдаж буй тодорхой хөрөнгөтэй холбоотой дахин үнэлгээний үлдэгдлийг хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлнэ.

Үндсэн хөрөнгийг худалдан борлуулах үед эсвэл түүний ашиглалт, борлуулалтаас ирээдүйд эдийн засгийн үр ашигийн хүлээлт үгүй болсон үед үл хүлээн зөвшөөрнө. Үндсэн хөрөнгийн борлуулалтын цэвэр орлого (борлуулснаас олсон орлого болон хөрөнгийн дансны үнийн зөрүүгээр тооцно), дансны цэвэр үнэ хоёрын зөрүүг ашиг, алдагдлын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Үндсэн хөрөнгө болон ашиглах эрхтэй хөрөнгө (үргэлжлэл)

Үндсэн хөрөнгийн үлдэх өртөг, ашиглалтын хугацаа, элэгдүүлэх аргыг санхүүгийн жилийн эцэс бүрт хянаж үздэг ба зохистой үед залруулж тохируулдаг.

Дуусаагүй барилгын өртөгт барилгын материал болон бусад холбогдох нэмэлт зардал орох ба үнэ цэнийн бууралтыг хассан дүнгээр бүртгэгддэг. Дуусаагүй барилгын ажил дуусч ашиглалтад орох хүртэл элэгдэл тооцогдоггүй.

Биет бус хөрөнгө

Банкны биет бус хөрөнгөд компьютерын програм хангамж, лиценз болон газар ашиглах эрх орно.

Зөвхөн биет бус хөрөнгийн өртгийг зохистойгоор хэмжиж болох ба хүлээгдэж буй эдийн засгийн ирээдүйн өгөөж Банкинд орж ирэх нь магадлалтай болсон үед биет бус хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь бүртгэдэг. Бизнесийн нэгдлийн үед олж эзэмшсэн биет бус хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрөхдөө өртгөөр нь бүртгэдэг. Бизнесийн нэгдлийн үед олж эзэмшсэн биет бус хөрөнгийг өртөг нь олж эзэмшсэн өдрийн бодит үнэ цэнэ байна. Анх хүлээн зөвшөөрсний дараа, биет бус хөрөнгийг хурумтлагдсан хорогдуулалт болон үнэ цэнэ бууралтын алдагдлыг хассан өртгөөр нь тайланд тусгадаг.

Банк газар ашиглах эрхүүдээ санхүүгийн түрээстэй ижил байдлаар авч үзэн анхлан хүлээн зөвшөөрөхдөө Банкны хөрөнгөд бодит үнэ цэнээр нь бүртгэдэг. 2003 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс хүчин төгөлдөр мөрдөгдж буй Монгол Улсын Газрын Тухай хуулиар Монгол Улсад бүртгэлтэй аж ахуйн нэгжүүд газар ашиглах эрх эзэмших хууль ёсны эрх зүйн орчин үүссэн.

Хувь хүн болон албан байгууллагуудаас худалдан авсан газар ашиглах эрхүүдийг анхлан бодит үнэ цэнээр нь хүлээн зөвшөөрдөг. Банк жил бүр Засгийн газарт, газар ашиглах эрхийн төлбөр төлдөг бөгөөд тэр нь материаллаг бус хэмжээтэй юм.

Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа нь тодорхой эсвэл тодорхой бус эсэхийг үнэлнэ. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийг эдийн засгийн үр ашигтай хугацааны туршид нь хорогдуулна. Ашиглалтын тодорхой хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулах хугацаа болон аргыг хамгийн багадаа санхүүгийн жил бүрийн эцэст хянаж үздэг. Хүлээгдэж буй ашиглалтын хугацаа эсвэл хүлээгдэж буй ирээдүйн үр өгөөжийн хэв загварт орсон өөрчлөлтийг хорогдуулалтын хугацаа эсвэл аргын аль тохиромжтойг нь өөрчлөх замаар бүртгэлд тусгах ба уг өөрчлөлтийг нягтлан бodoх бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт гэж үзнэ. Хязгаарлагдмал хугацаатай биет бус хөрөнгийн хорогдуулалтын зардлыг орлогын тайланд биет бус хөрөнгийн үүрэгтэй нь нийцсэн зардлын бүлэгт хүлээн зөвшөөрнө. Газар ашиглах эрхийн хугацаа тодорхойгүй бөгөөд тайлант жил бүр үнэ цэнийн бууралтад орсон эсэхийг үнэлдэг.

Биет бус хөрөнгийн өртгийг дараах ойролцоогоор тооцоолсон ашиглалтын хугацааны туршид, шулуун шугамын аргыг ашиглан, үлдэх өртөг хүртэл нь хорогдуулна. Үүнд:

Компьютерын програм хангамж (Банкны үндсэн програм хангамж)

5 жил

Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Хөрөнгө нь үнэ цэнийн бууралтад орсон байж болох шинж тэмдэг байгаа эсэхийг Банк тайлант хугацаа тутамд шалгаж үздэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрсэн эсвэл жилд нэг удаа хийдэг хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын тестижийг хийж гүйцэтгэх үед Банк нь хөрөнгөөс цуглуулан авах боломжтой дүнг тооцож үздэг. Цуглуулан авах дүн нь хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн бодит үнэ цэнэ (борлуулалтын зардлыг хасаж тооцсон) ба ашиглалтын өртөг хоёрын аль өндөр нь байна. Хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн дансны дүн нь цуглуулан авах дүнгээс илүү байгаа үед хөрөнгийг үнэ цэнийн бууралтад орсон гэж үзэн цуглуулан авах дүн хүртэл нь бууруулж бүртгэнэ.

Ашиглалтын үнийг үнэлэхдээ, тооцоолсон ирээдүйн мөнгөн үргсгалыг мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ ба хөрөнгөд харгалзах эрсдэлүүдийн талаарх өнөөгийн зах зээлийн үнэлгээнүүдийг тусгасан татварын өмнөх хөнгөлөлтийн хувь хэмжээгээр бууруулан өнөөгийн үнэ цэнийг олно. Борлуулалтын зардлыг хассаны дараах бодит үнэ цэнийг тодорхойлоходо тохиромжтой үнэлгээний загварыг ашиглан тооцоолно. Үнэлгээний үргүүлэгч, нийтэд хувьцаагаа зардаг охин компанийн хөрөнгийн бирж дээрх хувьцааны үнэ эсвэл бодит үнэ цэнийн бусад үзүүлэлтүүдээр эдгээр тооцооллыг хэмжиж болно.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Санхүүгийн бус хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

Гүүдвиллээс бусад хөрөнгүүд дээр, тайлагналын өдөр бүр өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын алдагдал арилсан эсвэл буурсан эсэх талаар ямар нэгэн шинж тэмдэг байгаа эсэх талаар үнэлгээг хийдэг. Хэрэв тийм шинж тэмдэг илэрвэл Банк нь тухайн хөрөнгийн эсвэл бэлэн мөнгө бий болгогч нэгжийн нөхөн төлөгдхөд дүнг ойролцоогоор тооцож үзнэ. Хамгийн сүүлд үнэ цэнийн бууралтыг хүлээн зөвшөөрснөөс хойш хөрөнгийн цуглуулан авах дүнг тодорхойлоход ашигласан тооцооллуудад өөрчлөлт гарсан тохиолдолд л өмнө хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтыг буцаана. Буцаалт нь хязгаартай байх ба ингэнсээр хөрөнгийн бүртгэлийн дүн нь цуглуулан авах дүн ба өмнөх жилүүдэд хөрөнгийн үнэ цэнийн алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөөгүй байсан бол байх ёстой байсан бүртгэлийн цэвэр дүнгээс (элэгдлийг хассан цэвэр дүнгээс) хэтрэхгүй байна. Ийм буцаалтуудыг ашиг, алдагдал ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд хүлээн зөвшөөрнө.

Нөөц

Банкинд өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн өнөөгийн үүрэг (хуулийн эсвэл ёс зүйн) байгаа энэхүү үүргээ биелүүлэхэд эдийн засгийн өгөөж агуулсан баялгийг зарцуулах нь тодорхой болсон ба үүргийн дүнг бодитойгоор ойролцоолон тооцоолох боломжтой үед нөөцийг хүлээн зөвшөөрнө. Мөнгөний цаг хугацааны үнэ цэнэ материаллаг нөлөөтэй байх үед Банк нь тухайн өглөгтэй холбогдох хүүгийн түвшинг татварын өмнөх түвшинд тохируулж дискаунтлах замаар нөөцийн хэмжээг тодорхойлно. Аливаа нэг нөөцтэй холбоотой зардлыг ашиг, алдагдаа аливаа нөхөн төлбөрийг хассан цэвэр дүнгээр нь бусад үйл ажиллагааны зардалд толилуулна.

Ажилчдын тэтгэмж

Богино хугацаат тэтгэмж

Цалин ба түүнтэй холбогдох бусад зардлуудыг Банкны ажилчдаас холбогдох үйлчилгээг үзүүлсэн тухайн жилд нь зардалд тусгана. Ажилтнуудад ээлжийн амралт зэрэг богино хугацааны чөлөөтэй үед нөхөн олговрыг ажилласан жилийг нь харгалzan олгодог бөгөөд өвчтэй байх хугацааны нөхөн олговрыг цаг тухайд нь олгодог.

Заавал төлөх даатгалын шимтгэлүүд

Монгол улсын холбогдох хууль, тогтоомжид заасны дагуу Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулж байгаа компаниуд нь Монгол улсын эрүүл мэнд, нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлнө. Эдгээр шимтгэлийг гарсан хугацаанд нь ашиг, алдагдлын тайланд зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Татвар

Тайлант хугацааны орлогын албан татвар

Одоогийн болон өмнөх тайлант хугацааны өнөөгийн албан татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг татварын байгууллагаас буцаан авахаар хүлээж байгаа эсвэл татварын байгууллагад төлөх дүнгээр хэмжинэ. Энэ дүнг тооцоолоход хэрэглэсэн татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд нь санхүүгийн байдлын тайлангийн өдрийн байдлаар Банкны үйл ажиллагаагаа явуулж буй улсад хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан.

Эздийн өмч ба бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайлангийн зүйлтэй холбоотой тайлант хугацааны орлогын албан татвар нь ашиг алдагдлын тайланд бус эздийн өмч эсвэл бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд тухайлан хүлээн зөвшөөрөгднө. Удирдлага нь татварын тайланд тусгасан өөрийн байр суурийг үе үе үнэлж, тайлбар тодруулга шаардлагатай холбогдох татварын зохицуулалтыг харгалzan үздэг.

Хойшлуулсан татвар

Хойшлуулсан орлогын албан татварыг тайлагналын өдрийн байдлаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн татварын суурь, тэдгээрийн санхүүгийн бүртгэлийн дүн хоёрын хооронд түр зөрүүний дүнгээс тайлан тэнцлийн аргыг хэрэглэн тооцдог.

Дараахаас бусад бүх түр зөрүүнүүд дээр хойшлуулсан орлогын албан татварын өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрнө. Үүнд:

- Хэрэв хойшлуулсан орлогын албан татварын өр төлбөр нь гүүдвиллээс эсвэл бизнесийн нэгдлийн үеийн бус гүйлгээнээс үүссэн ба гүйлгээ хийх үед нягтлан бодох бүртгэлийн ашиг ба татвар ногдох ашгийн аль алинд нөлөө үзүүлэхгүй хөрөнгө, өр төлбөрийн анхны хүлээн зөвшөөрөлтөөс үүссэн бол

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Татвар (үргэлжлэл)

- Охин компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт, хамтарсан компани дахь ашиг сонирхолтой холбоотой татвар ногдох түр зөрүүнүүдийн хувьд, үүссэн түр зөрүүний буцаалт нь ойрын ирээдүйд арилахгүй ба түр зөрүүг ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох магадлалгүй байгаа бол

Хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийн бүртгэлийн дүнг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр хянаж үздэг ба энэхүү хөрөнгийг бүхэлд нь эсвэл хэсэгчлэн ашиглахад хангалттай хэмжээний татвар ногдох орлого орж ирэх магадлал буурах үед уг бүртгэлийн дүнг бууруулна.

Үл хүлээн зөвшөөрсөн хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайлангийн өдөр бүр дахин үнэлж үздэг ба хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгийг ашиглахыг зөвшөөрсөн татвар ногдох орлого ирээдүйд орж ирэх магадлалтай болсон үед хүлээн зөвшөөрнө.

Хөрөнгийг олж авах эсвэл өр төлбөрийг барагдуулах тэр тайлант хугацаанд хэрэглэгднэ гэж хүлээж байгаа (тайлан жилийн эцсийн өдрийн байдлаар хүчин төгөлдөр үйлчилж байсан татварын хувь хэмжээ, татварын хуулиуд дээр үндэслэн) татварын хувь хэмжээгээр хойшлуулсан орлогын албан татварын хөрөнгө, өр төлбөрийг хэмжинэ.

Борлуулахад бэлэн хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн дахин үнэлгээ, гадаад валютын ханшийн тэгшигтэл болон мөнгөн гүйлгээний хейджийн өөрчлөлттэй холбоотой бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайландаа тусгагдсан татвараас бусад хойшлогдсон татвар ба орлогын албан татвар нь орлогын тайландаа орлогын албан татварын буцаан авалт эсвэл зардлаар хүлээн зөвшөөрөгднө. Энэ нь дараагаар бусад дэлгэрэнгүй орлогоос ашиг, алдагдлын тайлан руу холбогдох хойшлуулсан ашиг алдагдлын хамт дахин ангилагдана. Мөн Банк нь, өөрийн хөрөнгө гэж ангилсан санхүүгийн хэрэглүүртэй холбоотой зардал, төлбөрийн татварын үр дагаврыг өөрийн хөрөнгө гэж шууд хүлээн зөвшөөрнө.

Банк нь хойшлогдсон татварын хөрөнгө ба өр төлбөрийг хооронд нь цэвэршүүлэн тайлагнах хуулиар олгогдсон эрхтэй ба тооцоог цэвэр дүнгээр барагдуулах зорилготой бол цэвэршүүлэн тайлагнаж болно.

Өөрийн хөрөнгө ба энгийн хувьцааны ногдол ашиг

Энгийн хувьцааг өөрийн хөрөнгөд ангилна. Өөрийн хөрөнгийн гүйлгээтэй холбоотой гүйлгээний зардлыг татвар суутгасан дунгээр нь өөрийн хөрөнгөөс хасна. Өөрийн хөрөнгийн гүйлгээний өртөгт зөвхөн өөрийн хөрөнгийн гүйлгээнд шууд холбоотой гадны нэмэгдүүлсэн өртгөөс бусад өртгийг оруулахгүй.

Энгийн хувьцааны ногдол ашигийг өр төлбөр гэж хүлээн зөвшөөрөх ба Банкны хувьцаа эзэмшигчид баталсан үед өөрийн хөрөнгөөс хасна. Хугацааны дундуурх ногдол ашигийг зарласан, Банк буцаах аргагүй болсон үед өөрийн хөрөнгөөс хасна.

Бусад нөөцийн сан

Банкны санхүүгийн байдлын тайлан дээрх өөрийн хөрөнгөд бүртгэгдсэн бусад нөөцөд дараах нөөцүүд орно. Үүнд:

Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц

Банкны барилга болон газар дахин үнэлснээс үүссэн нэмэгдлийг бүртгэдэг нөөцийн сан.

Бодит үнэ цэнийн нөөц

Бодит үнэ цэнийн нөөц нь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайландаа ангилагдсан өрийн хэрэглүүрийн бодит үнийн хуримтлагдсан цэвэр өөрчлөлт ба зээлийн, хүлээгдэж буй алдагдалыг хассан, мөн хувьцааны хэрэглүүрийн бодит үнийн хуримтлагдсан цэвэр өөрчлөлтийн дүнгүүдээс бүрдэнэ.

Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц

Мөнгөн гүйлгээний хейджийн хэрэглүүрийн үр өгөөжтэй хэсгийн олз гарз бүртгэгддэг нөөцийн сан.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Холбоотой талуудын ажил гүйлгээ

Холбоотой талууд гэдэгт Банктай дараах байдлаар холбогдсон аж ахуйн нэгж болон хувь хүн орно. Үүнд:

- a) Банктай дараах байдлаар холбогдсон хувь хүн эсвэл тухайн хувь хүний ойрын төрөл садан:
  - (i) Банкинд дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоосон;
  - (ii) Банкинд томоохон нөлөөлөлтэй эсвэл;
  - (iii) Банкны гол удирдах албан тушаалтнуудын нэг.
- b) Дараах нөхцөлүүдийн аль нэг нь биелсэн тохиолдолд аж ахуйн нэгж нь Банкинд хамаарлтай болно. Үүнд:
  - (i) Аж ахуйн нэгж болон Банкны нэг ижил Группийн гишүүд байх (толгой компани, охин компани болон нөгөө охин компани тус бүр нь бусадтайгаа холбоотой).
  - (ii) Нэг аж ахуйн нэгж нь нөгөө аж ахуйн нэгжийн хараат компани эсвэл хамтын хэлэлцээрт компани (эсвэл нөгөө аж ахуйн нэгж нь гишүүн болох Банкны хараат компани эсвэл хамтарсан хэлэлцээрт компани).
  - (iii) Аль аль аж ахуйн нэгж нь нэг ижил гуравдагч этгээдийн хамтарсан хэлэлцээрт компаниуд.
  - (iv) Нэг аж ахуйн нэгж нь гуравдагч аж ахуйн нэгжийн хамтарсан хэлэлцээрт компани бөгөөд нөгөө этгээд нь гуравдагч аж ахуйн нэгжийн хараат компани.
  - (v) Аж ахуйн нэгж нь Банкны эсвэл Банктай холбоотой аж ахуйн нэгжийн ажиллагсдыг урамшуулах зорилгоор ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж олгодог. Хэрвээ Банк нь уг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлдэг бол дэмжлэг хүртэж буй ажиллагсад нь мөн Банктай холбоотой тал болно.
  - (vi) Аж ахуйн нэгжийг (a)-д тодорхойлсон хувь хүн дангаараа эсвэл хамтран хяналт тогтоодог.
  - (vii) (a)(i)-д тодорхойлсон хувь хүн нь аж ахуйн нэгжид томоохон нөлөөлөлтэй эсвэл уг аж ахуйн нэгжийн (эсвэл аж ахуйн нэгжийн толгой компанийн) гол удирдах албан тушаалтнуудын нэг.
  - (viii) Аж ахуйн нэгж нь эсвэл Банкны аль нэг гишүүн эсвэл Банкны толгой компанийд гол удирдах албан тушаалтай.

Холбоотой талуудын боломжит бүх хамаарлыг харгалзахдаа зөвхөн хуулийн хэлбэрийг биш хамаарлын мөн чанарыг чухалчлан анхаарсан болно. Холбоотой талуудтай хийсэн бүх материаллаг ажил гүйлгээ болон үлдэгдлийг санхүүгийн тайлангийн холбогдох тодруулгуудад тодруулсан бөгөөд дэлгэрэнгүйг тодруулга 31-с харна уу.

Санхүүгийн тайлангуудыг бэлтгэх ажил нь санхүүгийн тайлангийн өдрийн байдлаарх орлого, зардал, хөрөнгө ба өр төлбөр дээр үнэлэмж, ойролцоолсон тооцоолол, төсөөлөл хийх ба тэдгээрийн дагалдах тодруулгууд болон болзошгүй өр төлбөр дээр тодруулга хийхийг удирдлагаас шаарддаг. Эдгээр тооцоолол, төсөөлүүдийн тодорхойгүй байдал нь ирээдүйд хөрөнгө ба өр төлбөрийн бүртгэлийн дунд материаллаг залруулах хийхэд хүргэж болно. Банкны нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг хэрэглэх явцдаа удирдлага нь санхүүгийн тайлангуудад хүлээн зөвшөөрсөн дүнгүүдийг тодорхойлоходо тайлагналын өдрөөр хөрөнгө өр төлбөрийн дансны үнэд дараагийн санхүүгийн жилд ноцтой материаллаг залруулах орж болохуйц ирээдүйн болон бусад чухал эх үүсвэрээс гарч болохуйц тооцооллын тодорхой бус байдлыг харгалзан үзэж дараах үнэлэмж, ойролцоолсон тооцооллуудыг хэрэглэдэг.

Ирээдүйн хөгжлийн талаарх одоо байгаа нөхцөл байдал, таамаглал нь Банкны хяналтаас гадуур нөхцөл байдлаас шалтгаалан өөрчлөгдж болох ба хэзээ болох тухай таамаглалд тусгагдсан байдаг. Санхүүгийн тайланд хүлээн зөвшөөрсөн дүн, удирдлагын нягт нямбай үнэлгээтэй хамгийн их нөлөө үзүүлсэн зүйлсийг холбогдох шүүмж / тооцоотой харьцуулж дор харуулав.

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Ковид-19

Ковид-19-ийн тохиолдол 2019 оны сүүлээр анх бүртгэгдсэн бөгөөд тухайн үед Хятадын Хубэй мужийн нийслэл Ухань хотод “тодорхойгүй шалтгаанаар үүсгэгдсэн уушгины хатгалгаа”-ны шинж тэмдэг бүхий өвчний тохиолдууд голомтлон гарсан. Хятад улс энэ шинэ вирусын талаар Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага /ДЭМБ/-д 2019 оны 12-р сарын 31-нд мэдээлсэн бол 2020 оны 1-р сарын 30-ны өдөр Олон улсын эрүүл мэндийн дүрмийн дагуу зохион байгуулсан ДЭМБ-ын Онцгой байдлын хорооноос тухайн өвчинтэй холбогдуулан ‘Олон улсын нийгмийн эрүүл мэндийн онц ноцтой байдал’ зарласан. Түүнээс хойш энэхүү вирус нь дэлхий дахинд тархаад байгаа бөгөөд 2020 оны 3-р сарын 11-ний өдөр ДЭМБ-аас Ковид-19-ийг цар тахал хэмээн мэдэгдсэн байна.

Ковид-19 цар тахал нь хөрөнгө, өр төлбөртэй холбоотой таамаглал, тооцооллын тодорхой бус байдлыг бий болгож байна. Тиймээс Банк санхүүгийн тайланг уншигчдад санхүүгийн тайланд ашигласан аргачлалыг ойлгоход нь туслах үүднээс нэмэлт тодруулга шаардлагатай эсэхийг үнэлж үзсэн.

Санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнэ

Ердийн хэлцлийн үед үндсэн (эсвэл хамгийн ашигтай) зах зээл дээр хөрөнгө борлуулахад эсвэл өр төлбөрийг шилжүүлэхэд төлөх шууд ажиглах боломжтой эсвэл үнэлгээний бусад аргыг ашигласан эсэхээс үл хамааран зах зээлийн одоогийн нөхцөлийн дагуу хэмжилтийн өдрөөрх үнийн дүн нь (өөрөөр хэлбэл гарах үнэ нь) санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ болно. Санхүүгийн байдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө болон санхүүгийн өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ нь идэвхтэй зах зээл дээр байхгүй үед тоон загваруудыг ашиглан төрөл бүрийн үнэлгээний аргаар тодорхойлно. Эдгээр загваруудын өгөгдлийг ажиглах боломжтой зах зээлийн мэдээллээс авах бөгөөд мэдээлэл байхгүй үед үнэ цэнийг тодорхойлохын тулд үнэлэмж ашиглана. Үнэлэмж, тооцооллууд нь төлбөрийн чадвар болон (өөрийн болон харилцагч талын) зээлийн эрсдэлийн загвар өгөгдлүүд, санхүүжилтийн дүнгийн залруулга, харилцан хамаарал болон тогтвортгүй байдлыг авч үзнэ. Бодит үнэ цэнэ тодорхойлох талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг тодруулга 30-ийг харна уу.

Хейджийн бүртгэл

Банк нь зарим үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийг (валютын болон кросс свопуудыг) хүлээн зөвшөөрсөн өр төлбөрийн (олон улсын санхүүгийн байгууллагуудаас валютын зээлээр авсан санхүүжилт) мөнгөн гүйлгээний тодорхой эрсдэлтэй хейдж гэж тодорхойлдог.

2014 оны 1-р улирлаас эхлэн Банк нь Монголбанктай шинэ урт хугацаат своп хэлцлүүд хийж эхэлсэн бөгөөд эдгээр нь 1-5 жилийн хугацаатай урт хугацааны доллар/төгрөгийн своп хэлцлүүд юм.

Банк нь 2016 оны 5 дугаар сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хейджийн бүртгэлийг ашиглаж эхэлсэн. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар урт хугацаат своп хэлцэлтэй холбоотой мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөцөд (Тодруула 26) бүртгэгдсэн хэрэгжээгүй олз 6,791,008 мян.төгрөг (2019 онд хэрэгжээгүй гарз 534,066 мян.төгрөг) байна.

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт

Бүх санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтыг тооцоход Банкны удирдлагын үнэлэмж шаардагддаг ялангуяа ирээдүйн мөнгөн урсгалын дүн болон хугацаа, барьцаа хөрөнгийн үнэлгээг тодорхойлох шаардлагатай байдаг. Эдгээр тооцоолол нь хэд хэдэн хүчин зүйлээс шалтгаалан өөрчлөгдөх бөгөөд эдгээрийн өөрчлөлт нь өөр өөр түвшний үнэ цэнийн бууралтын сан байгуулахад хүргэдэг.

Банкны зээлийн үнэ цэнийн хүлээгдэж буй алдагдлын (ЗҮЦХА) тооцоолол нь хувьсах өгөгдөл болон тэдгээрийн харилцан хамаарлыг сонгоход ашиглалт олон төсөөллүүдээс бүрдсэн цогц загварын үр дүн юм. ЗҮЦХА загварын элементүүд нь доорх нягтлан бодох бүртгэлийн үнэлэмж болон тооцооллыг шингээсэн байна:

- Тус тусын үнэлгээ бүрт ажиглах чанаргүйдлийн магадлалыг (ЧМ) тодорхойлдог Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем
- Банкны санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн эрсдэл мэдэгдэхүйц хэмжээгээр ихэссэн байна гэж үнэлэх шалгур үзүүлэлтүүд болон санхүүгийн хөрөнгүүдийн нөөц санг нийт хугацааны ЗҮЦХА болон чанарын үнэлгээ ашиглан тооцно
- ЗҮЦХА нь бүлгийн үнэлгээгээр тооцоологддог бол санхүүгийн хөрөнгийн сегментчлэл
- Өгөгдлүүдийн сонголт болон томъёонуудыг ашиглан ЗҮЦХА загварыг хөгжүүлэх

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)

2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

- Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, инфляц, бодлогын хүү, гадаад валютын ханш болон ажилгүйдлийн түвшин зэрэг макро эдийн засгийн өгөгдлүүдийн харилцан холбоо хамаарлыг тодорхойлох болон эдгээрийн чанаргүйдлийн магадал (ЧМ), чанаргүйдэлд өртөх дүн (ЧӨД), алдагдалд хүргэх чанаргүйдэлд (АХЧ) үзүүлэх нөлөө зэрэг
- ЗҮЦХА загварт ирээдүйг чиглэсэн макро эдийн засгийн хувилбаруудаас сонгох, тэдгээрийн жигнэсэн дундаж магадлалыг тодорхойлох, эдийн засгийн өгөгдлүүдийг гаргах

Банк нь өөрийн моделиудыг жинхэнэ алдагдлын үйл явдалтай хамааруулан тодорхой давтамжтай үнэлж, шаардлагатай тохиолдолд өөрчлөх зарчмаар ажилладаг.

Ковид-19-ийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын санд үзүүлэх нөлөө

Ковид-19 ба Банкны цаашдын эдийн засгийн хүлээлтийн хувьд Банк ЗҮЦХА-ын тооцоонд ашигласан эдийн засгийн нөлөөллүүд болон таамаглалуудыг шинэчлэн боловсруулсан болно. Бүлгийн үнэлгээний сангийн тооцоог хийхдээ эдийн засгийн хувилбар, макро эдийн засгийн таамаглалыг үнэлсэн. Ковид-19 цар тахлын эсрэг зээлийн загвар, таамаглал, түүний дотор макро эдийн засгийн таамаглалуудыг шинэчлэн боловсруулсан бөгөөд үүнээс хараад Банкны ЗҮЦХА-н тооцоог үндэслэсэн зээлийн үндсэн загвар, арга зүй нь өмнөх онтой нийцсэн хэвээр байна.

Хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Банк нь өөрийн газар болон барилгыг дахин үнэлгээгээр хэмжиж, бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэдэг. 2020 онд Банк нь хөрөнгийн үнэлгээний хараат бус компанийт гэрээ байгуулж хот болон орон нутгийн өөрийн барилгуудыг үнэлүүлсэн. Үнэлгээнд зах зээлийн болон өртгийн аргачлалыг ашигласан. (Тодруулга 17-г үзнэ үү).

Сангуд болон болзошгүй өр төлбөр

Банк нь шүүхийн зарга маргааны эрсдэл нь үйл ажиллагааны нэг хэсэг байх хууль эрх зүйн зохицуулалтын орчинд үйл ажиллагаагаа явуулдаг. Үүнээс үүдэн, Банк Монгол Улсад өөрийн ердийн үйл ажиллагааны явцад үүсэх төрөл бүрийн шүүхийн болон арбитрын хэрэгт оролцох магадлалтай юм. Банк нь аливаа шүүхийн маргаантай хэргээс үүсэх магадлалтай хохирлын хэмжээг зохистойгоор тооцоолж түүнд ногдох үнэ цэнийн бууралтын санг тухай бүрт нь байгуулдаг. Хохирол үүсэх магадлалтай ч хохирлын хэмжээг зохистойгоор үнэлэх боломжгүй тохиолдолд Банк болзошгүй өр төлбөрөөр толилуулдаг. Гэсэн хэдий ч Банк дээрх тооцооллуудыг маргаантай хэрэг тус бүрээр толилуулах нь тухайн хэргийн үр дүнд сэргөөр нөлөөлж болзошгүй гэж үзвэл санхүүгийн тайландаа хэрэг тус бүрээр нь дэлгэрэнгүй толилуулдаггүй.

Банк нь учирч болох алдагдлын хэмжээ, үүсэх магадлалын болон тодорхой бус байдлыг харгалzan мэргэжлийн зөвлөгөө авах, хэргийн үе шат болон адил төсөөтэй хэргийн түүхэн баримтууд цуглуулах зэрэг арга хэмжээг авч ажилладаг. Эдгээр тооцооллыг хийхдээ ихээхэн үнэлэмж шаарддаг. Үнэ цэнийн бууралтын сан болон бусад болзошгүй өр төлбөрийн талаарх дэлгэрэнгүйг тодруулга 27-оос үзнэ үү.

Түрээсийн гэрээг шинэчлэх, цуцлах сонголт бүхий түрээсийн хугацааг тодорхойлох (Банк түрээслэгч үед)

Банк нь түрээсийн үл цуцлагдах хугацааг тодорхойлоходо хэрэв тухайн түрээсийг үргэлжлүүлэх үндэслэлтэй гэж үзвэл сунгагдах боломжтой бүх хугацаа эсвэл тухайн түрээсийг цуцлах үндэслэл байгаа бол мөн цуцлах хүртэл хугацааг оруулсан.

Банкны хувьд хэд хэдэн цуцлагдах болон сунгагдах нөхцөлтэй түрээсийн гэрээтэй. Банк тухайн түрээсийн гэрээг дахин сунгах эсвэл цуцлах үндэслэл бүхий шалтгаан байгаа зэрэг үнэлэмжийг ашигласан. Өөрөөр хэлбэл тухайн түрээсийг сунгах эсвэл цуцлахад нөлөөлж чадахуйц эдийн засгийн хөшүүрэг бүрдүүлэх бүхий л хүчин зүйлийг авч үзсэн. Стандартын хэрэгжилтийн өдрөөс хойш, Банк нь түрээсийг сунгах эсвэл цуцлах сонголтоо хэрэгжүүлэх эсвэл хэрэгжүүлэх чадваргүй болоход хүргэх бусад мэдэгдэхүйц үйл явдал, нөхцөл байдлын өөрчлөлтүүд банкны хяналтанд байгаа эсэхийг дахин үнэлнэ. (Жишээлбэл, гол түрээсийн хөрөнгийг сайжруулах, засах ажиллагаа эсвэл түрээслсэн хөрөнгийг өөрт тохируулж өөрчлөх).

2. НЯГТЛАН БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН БОДЛОГО (үргэлжлэл)**2.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн гол бодлогуудын хураангуй (үргэлжлэл)**

Түрээсийн гэрээг шинэчлэх, цуцлах сонголт бүхий түрээсийн хугацааг тодорхойлох (Банк түрээслэгч үед) (үргэлжлэл)

Зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүг тодорхойлох нь

Банкны зүгээс түрээсийн нуугдмал хүүгийн түвшинг шууд тодорхойлох боломжгүй тул түрээсийн өглөгийн тооцоололдоо зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшинг ашигласан. Зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшин гэдэг нь ижил эдийн засгийн орчинд ижил үнэ цэнэ бүхий ашиглах эрхтэй хөрөнгийг худалдаж авахад шаардагдах эх үүсвэрийг ижил нөхцөлтэй, ижил үнэт цаасаар санхүүжүүлэхэд төлөх хүүгийн түвшин байна. Тиймээс зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшин нь банкны зүгээс төлөгдөх хүү гэж ойлгогдох ба хэрэв тооцоололд ашиглагдах ажиглагдахуйц хувь хэмжээ байхгүй бол түрээсийн нөхцөл ба хугацаанд тохируулан залруулга хийх хэрэгтэй байдаг. Банк зээлийн өсөн нэмэгдэх хүүгийн түвшинг тодорхойлоходо ашиглаж болохуйц мэдээлэл (жишээ нь зах зээлийн хүү)-үүдийг оруулсан ба мөн аж ахуйн нэгжийн онцлогоос хамааран тохируулга хийхийг шаарддаг (жишээ нь зээлжих зэрэг эсвэл түрээсийн нөхцөл ба хугацаанд тохируулах).

Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Хойшлогдсон татварын хөрөнгийг ашиглаагүй бүх татварын алдагдлуудын хувьд уг татварын алдагдлыг шилжүүлэн ашиглаж болох татвар ногдох ашиг олох боломжтой хэмжээгээр хүлээн зөвшөөрнө. Хүлээн зөвшөөрөх хойшлогдсон татварын хөрөнгийн дунг тодорхойлоход удирдлагын томоохон үнэлэмж шаарддаг ба энэ нь боломжит хугацаа, ирээдүйн татвар ногдох ашиг болон ирээдүйн татварын төлөвлөлтөд үндэслэдэг.

3. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ОРЛОГО

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	790,678,715	799,901,226
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	200,056,446	203,052,082
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	52,494,968	58,393,348
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	16,156,444	17,443,484
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	10,683,268	8,001,141
	1,070,069,841	1,086,791,281

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн болон бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэсэн өрийн хэрэглүүрээс олсон хүүгийн орлого тус бүрд засгийн газрын бондын хүүгийн орлого 2020 онд 20,375,822 мянган төгрөг ба 15,062,050 мянган төгрөг (2019 онд 8,146,035 мянган төгрөг ба 16,304,869 мянган төгрөг) тус тус багтсан.

3.1 Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хэрэглүүрийн хүүгийн орлого

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	7,804,217	3,975,478
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	11,140,407	9,575,606
	18,944,624	13,551,084

4. ХҮҮ БОЛОН ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ЗАРДАЛ

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	558,596,457	508,823,918
Зээлээр авсан санхүүжилт	64,835,299	97,839,504
Бусад Банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах хадгаламж	6,782,000	15,436,371
Своп арилжааны хүүгийн зардал	23,529,259	24,972,207
Хоёрдогч өглөг	1,029,595	9,451,536
Түрээсийн өглөг (Тод.19)	1,780,891	2,469,685
	656,553,501	658,993,221

5. ШИМТГЭЛ, ХУРААМЖИЙН ЦЭВЭР ОРЛОГО

	2019	2018
	мян. төг	мян. төг
Хураамж ба шимтгэлийн орлого		
Картын үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	79,167,405	75,683,196
Мобайл болон интернэтбанкны үйлчилгээний шимтгэл, хураамж	60,829,832	45,036,857
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	11,640,616	12,273,508
Батлан даалт болон баталгааны шимтгэл, хураамж	3,086,822	2,217,080
Мөнгөн гүйлгээний шимтгэл, хураамж	903,068	1,138,791
Шилжүүлгийн шимтгэл, хураамж	362,537	488,540
Бусад	3,634,845	4,614,545
	159,625,125	141,452,517
Хураамж ба шимтгэлийн зардал		
Картын гүйлгээний шимтгэл, хураамж	8,530,434	8,891,640
Төлбөр тооцооны гүйлгээний шимтгэл, хураамж	3,093,008	2,271,601
Гадаад валютын арилжааны шимтгэл, хураамж	684,068	532,133
	12,307,510	11,695,374
Хураамж ба шимтгэлийн цэвэр орлого	147,317,615	129,757,143

6. ҮҮСМЭЛ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮРИЙН ГАРЗ

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Хейджийн хэрэгжсэн цэвэр гарз	2,495,692	2,479,197
Урт хугацаат свопын форвард пойнтын хорогдуулалт (Тод.26)	352,473	3,479,957
Хейджийн үр өгөөжгүй хэсэг (Тод.13)	(71,594)	(654,720)
Свопын бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	1,448,307	(2,616,957)
	4,224,878	2,687,477

7. БУСАД ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ/ОРЛОГО

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Гэрээний бүтцийн өөрчлөлтийн алдагдал, цэвэр	6,070,711	–
Бусад	(2,216,173)	(1,597,981)
	3,854,538	(1,597,981)

8. ҮНЭ ЦЭНИЙН БУУРАЛТЫН ЗАРДАЛ

Доорх хүснэгтэд тайлант жилийн ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдсэн санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн ЗҮЦХА-ын зардал/(буцаалт)-г харуулав:

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
ЗҮЦХА-ын цэвэр зардал/(буцаалт):		
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө (Тод. 11)	(201,921)	1,441,739
Монголбанкинд зайлшгүй байлгах нөөц (Тод. 11)	2,190,959	1,248,926
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө (Тод. 12)	375,445	(1,023,640)
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа (Тод. 14)	52,869,801	38,134,852
Хорогдуулсан өргөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр (Тод. 15)	4,626,792	(4,679,923)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр (Тод. 15)	(731,665)	1,501,914
Хураан авсан хөрөнгө (Тод. 16)	260,360	18,687
Бусад хөрөнгө (Тод. 16)	3,716,216	(31,657)
Балансын гадуурх үүрэг (Тод. 27)	2,325,583	623,004
	65,431,570	37,233,902

9. ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЗАРДАЛ

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Цалин, хөлс ба урамшуулал	106,570,164	101,371,879
Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл (Тод. 17)	52,901,548	40,675,543
Тоног төхөөрөмжийн засварын зардал	42,130,068	34,678,738
Мэдээлэл, харилцаа холбооны үйлчилгээ	17,150,315	12,355,302
Мөнгөн хадгаламжийн баталгаатай холбоотой шимтгэл	14,327,245	15,798,376
Биет бус хөрөнгийн хорогдол (Тод. 18)	10,897,441	11,667,444
Барилга, байшин засварын зардал	10,084,363	14,813,629
Зар сурталчилгаа, маркетингийн үйлчилгээ	7,526,592	6,785,889
Ашиглах эрхтэй хөрөнгийн элэгдэл (Тод. 19)	7,171,432	6,382,833
Оффисийн бараа материал, хангамжийн зардал	6,747,793	6,856,763
Харуул хамгаалалтын үйлчилгээ	5,973,203	4,893,146
Эрүүл мэнд нийгмийн даатгалын сан	5,873,668	11,928,703
Мэргэжлийн үйлчилгээний зардал	2,627,042	2,335,414
Барилгын дахин үнэлгээний цэвэр зардал (Тод 17, 30)	2,582,396	—
Тээврийн зардал	2,010,292	2,911,380
Орлогын албан татвараас бусад татварын зардал	1,973,590	1,843,999
Түрээс	1,685,112	1,818,457
Даатгал	1,189,697	945,387
Сургалтын зардал	1,172,377	2,023,356
Судалгааны зардал	947,445	1,315,385
Арга хэмжээний зардал	858,173	672,164
Албан томилолтын зардал	694,121	1,973,934
Бусад	18,067,349	11,757,621
	321,161,426	295,805,342

10. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР

10.1 Орлогын албан татварын зардал

2020 болон 2019 онуудын 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр дуусгавар болсон жилийн орлогын албан татварын зардлын бүрэлдэхүүнд:

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Тайлант жилийн татварын зардал:		
Тайлант жилийн үр дүнд ногдох орлогын албан татвар	49,446,977	55,041,420
Өмнөх жилийн орлогын албан татварын дутуу	–	5,273,395
Хойшлогдсон татварын зардал:		
Түр зөрүү үүссэнтэй холбоотой (тод. 10.2)	473,023	3,178,580
Татварын зардал:	49,920,000	63,493,395

Банк нь санхүүгийн тайланда орлогын дүнг орлогын албан татварын хуульд заасан чөлөөлөгдөх эсвэл үл чөлөөлөгдхөг зүйлүүдээр залруулсан дүнг үндэслэн орлогын албан татварын зардлыг тооцдог. Банк нь Монгол Улсын татварын хууль тогтоомжийн дагуу 6 тэрбум (2019: 3 тэрбум) төгрөг хүртэлх татвар ногдох орлогоос 10%, б 6 тэрбуунаас (2019: 3 тэрбум) илүү гарсан дүнгээс 25% орлогын албан татвар төлдөг. Засгийн Газрын бондын хүүгийн орлого нь хуулийн дагуу татвар ногдохгүй орлого болно. Харилцагчдад олгосон чанаргүй зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралт орлогын татварын зорилгоор хасагдах зардал болно

Татварын өмнөх ашгаас хуулиар тогтоосон хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын зардлыг Банкинд хүчин төглөдөр үйлчлэх орлогын татварын хувь хэмжээгээр тооцож гаргасан орлогын татварын (хөнгөлөлт)/ зардалд 2020 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрөөр хэрхэн тохируулсныг дараах байдлаар үзүүлэв. Үүнд:

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Татварын өмнөх ашиг		
25%-ийн орлогын албан татвар (2019 онд 25%)	211,139,282	255,054,894
Татвар ногдох орлогоос хасагдахгүй зардал	52,784,820	63,763,724
Татвар ногдохгүй орлогын нөлөө	7,718,223	2,260,281
Бага хувиар татвар ногдуулах орлогын нөлөө	(263,181)	(671,020)
Татвараас чөлөөлөгдхөг орлого	(975,173)	(593,420)
Татвараас чөлөөлөгдхөг орлого	(9,344,689)	(6,539,565)
Өмнөх жилийн орлогын албан татварын залруулга	–	5,273,395
Тайлант жилийн орлогын албан татварын зардал	49,920,000	63,493,395

2020 оны орлогийн албан татварын хувь хэмжээ 23.6% (2019 онд 22.8%).

10.2 Хойшлогдсон татвар

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өр төлбөр)		
1-р сарын 1-ний өдрөөр	(5,760,791)	3,125,183
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланда тусгасан (Тод. 26)	(1,233,225)	(11,430,181)
Өөрийн хөрөнгөд тусгагдсан халаасны хувьцаа (Тод. 26)	–	5,722,787
Ашиг, алдагадлын тайланда тусгагдсан (Тод. 10.1)	(473,023)	(3,178,580)
12-р сарын 31-ний өдрөөр	(7,467,039)	(5,760,791)

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Хойшлогдсон татварын хөрөнгө/(өр төлбөр)		
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланда бүртгэгдэх	(4,380,003)	(5,588,469)
Өрийн болон өмчийн хэрэглүүр	(1,758,608)	(172,322)
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ	(1,328,428)	–
12-р сарын 31-ний өдрөөр	(7,467,039)	(5,760,791)

10. ОРЛОГЫН АЛБАН ТАТВАР (үргэлжлэл)

10.2 Хойшлогдсон татвар (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланда бүртгэгдэх өрийн болон өмчийн хэрэглүүр	Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	Халаасны хувьцаа	Нийт	
				мян. төг	мян. төг
2019 оны 12 сарын 31 болон					
2020 оны 1 сарын 1-ний өдрөөр	(5,588,469)	(172,322)	–	–	(5,760,791)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод хулээн зөвшөөрсөн (Тод. 26)	1,208,466	(2,441,691)	–	–	(1,233,225)
Ашиг алдагдалд бүртгэсэн	–	855,405	(1,328,428)	–	(473,023)
2020 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр	(4,380,003)	(1,758,608)	(1,328,428)	–	(7,467,039)
2018 оны 12 сарын 31 болон					
2019 оны 1 сарын 1-ний өдрөөр	378,654	8,469,316	–	(5,722,787)	3,125,183
Бусад дэлгэрэнгүй орлогод хулээн зөвшөөрсөн (Тод. 26)	(5,967,123)	(5,463,058)	–	–	(11,430,181)
Өөрийн хөрөнгөд тусгагдсан халаасны хувьцаа (Тод. 26)	–	–	–	5,722,787	5,722,787
Ашиг алдагдалд бүртгэсэн	–	(3,178,580)	–	–	(3,178,580)
2019 оны 12 сарын 31-ний өдрөөр	(5,588,469)	(172,322)	–	–	(5,760,791)

*2020 оны 1 сарын 1-с хэрэгжиж эхэлсэн татварын суурин өөрчлөлттэй холбоотой үндсэн хөрөнгийн түр зөрүүг
2020 оны 12 сарын 31-ний жилийн эцсээр хулээн зөвшөөрсөн.

10.3 Орлогын албан татварын өглөг

	2020		2019
	мян.төг	мян. төг	мян. төг
Орлогын албан татварын өглөг 1-р сарын 1-ний өдрөөр	9,998,555	8,255,275	
Тайлант жилийн орлогын татварын зардал	49,446,977	55,041,420	
Өмнөх жилийн орлогын татварын зардал	–	5,273,395	
Төлсөн татвар	(53,290,038)	(58,571,535)	
Орлогын албан татварын өглөг 12-р сарын 31-ний өдрөөр	6,155,494	9,998,555	

11. МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛГАХ ХӨРӨНГӨ

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Бэлэн мөнгө	266,128,773	204,438,120
Монголбанкны харилцах	658,893,944	489,349,266
Монголбанкны үнэт цаас	3,325,415,669	1,729,570,989
Бусад банкууд дахь харилцах данс –3 сараас бага хугацаатай	575,280,699	839,329,653
Буцаан худалдах, худалдан авах гэрээтэй репо үнэт цаас-3 сараас бага хугацаатай	3,495,780	99,969,881
Дансны үнэ	4,829,214,865	3,362,657,909
Хасах: Мөнгө ба түүнтэй адилгах хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын сан	(1,239,818)	(1,441,739)
Цэвэр дансны үнэ	4,827,975,047	3,361,216,170
Монголбанкинд зайлшгүй байлагах нөөц	752,262,088	756,716,276
Хасах : Монголбанкны зайлшгүй байлагах нөөцийн үнэ цэнийн бууралтын алдагдлын сан	(8,926,490)	(6,735,531)
Цэвэр зайлшгүй байлагах нөөц	743,335,598	749,980,745

Монголбанкинд байршуулах бэлэн мөнгөний зайлшгүй байлагах нөөцийн үлдэгдэл нь 14 хоногийн татан төвлөрүүлсэн эх үүсвэрийн дундаж үлдэгдлийн төгрөгийн 6.0% болон валютын 15.0% -аас багагүй байна. 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны зайлшгүй байлагах 14 хоногийн дундаж нөөцийн хэмжээ нь төгрөгийн 413,193,021 мян. төгрөг (2019 онд 559,310,998 мян. төгрөг) ба гадаад валютын 339,069,067мян. төгрөг (2019 онд 197,405,278 мян. төгрөг) байсан.

Бэлэн мөнгөнөөс бусад мөнгө ба түүнтэй адилгах хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын сан

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем болон жилийн эцсийн үеийн шаталалын ангилал дээр үндэслэн зээлийн чанарын болон зээлийн эрсдэлийн дээд хэмжээг харуулав. Доор харуулсан дүнгүүд үнэ цэнийн бууралтын дүнг оруулаагүй дүнгээр илэрхийлэгдсэн. Банкны дотоод үнэлгээний систем болон ЗҮЦХА-ын тооцооллыг тусгай эсвэл бүлгийн үнэлгээгээр тооцох зэрэг бодлого журмыг тодруулга 28-д дэлгэрэнгүй тусгасан:

	2020	2019
	Шатал 1	Шатал 1
	мян. төг	мян. төг
Дотоод үнэлгээ		
AA-аас AA+ зэрэгтэй	64,917,125	45,391,608
A-аас A+ зэрэгтэй	228,796,132	138,881,618
BBB-аас BBB+ зэрэгтэй	25,207,443	23,329,690
BB-аас BB+ зэрэгтэй	5,310,762	563,097
B-аас B+ зэрэгтэй	4,229,864,403	2,835,051,013
C ээс CCC+ зэрэгтэй	–	–
Үнэлээгүй	8,990,227	115,002,763
4,563,086,092	3,158,219,789	3,158,219,789

2020 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний нийт дансны дүнгийн өөрчлөлт болон холбогдох ЗҮЦХА-ын дүн:

	2020	2019
	Шатал 1	Шатал 1
	мян. төг	мян. төг
1 сарын 1-ний өдрийн байдлаарх нийт дансны дүн	3,158,219,789	2,366,298,336
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	128,119,201,245	98,922,756,937
Төлөгдсөн	(126,774,055,690)	(98,167,922,892)
Гадаад валютын тохируулга	59,720,748	37,087,408
12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх	4,563,086,092	3,158,219,789
1 сарын 1-ний өдрийн байдлаарх ЗҮЦХА-ын дүн	1,441,739	–
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	9,195,703	7,343,000
ЗҮЦХА-ын тооцоонд ашигласан дунд оруулсан өөрчлөлтуүд	(1,375,562)	2,685
Төлөн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө (данснаас хассаныг оруулахгүй)	(8,022,062)	(5,903,946)
Тайлант жилийн цэвэр хөдөлгөөн (Тод. 8)	(201,921)	1,441,739
12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх	1,239,818	1,441,739

11. МӨНГӨ БА ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ (үргэлжлэл)

Монголбанкинд байршуулсан бэлэн мөнгөний зайлшгүй байлгах нөөцийн үнэ цэнийн бууралтын сан

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем болон жилийн эцсийн үеийн шаталын ангилаал дээр үндэслэн зээлийн чанарын болон зээлийн эрсдэлийн дээд хэмжээг харуулав. Доор харуулсан дунгүүд үнэ цэнийн бууралтын дунг оруулаагүй дунгээр илэрхийлэгдсэн. Банкны дотоод үнэлгээний систем болон ЗҮЦХА-ын тооцооллыг тусгай эсвэл бүлгийн үнэлгээгээр тооцох зэрэг бодлого журмыг тодруулга 28-д дэлгэрэнгүй тусгасан болно:

Дотоод үнэлгээ	2020	2019
	Шатал 1	Шатал 1
	мян. төг	мян. төг
AA-aac AA+ зэрэгтэй	—	—
A-aac A+ зэрэгтэй	—	—
BBB-aac BBB+ зэрэгтэй	—	—
BB-aac BB+ зэрэгтэй	—	—
B-aac B+ зэрэгтэй	752,262,088	756,716,276
C ээс CCC+ зэрэгтэй	—	—
Үнэлэгүй	—	—
	752,262,088	756,716,276

Дараах байдлаар 2020 оны 12 сарын 31-ний болон 2019 оны 12 сарын 31-ний нийт дансны дүнгийн өөрчлөлтийн шинжилгээ болон холбогдох ЗҮЦХА-ын дунг харуулав:

1 сарын 1-ний өдрийн байдлаарх нийт дансны дүн	2020	2019
	Шатал 1	Шатал 1
	мян. төг	мян. төг
1 сарын 1-ний өдрийн байдлаарх нийт дансны дүн	756,716,276	621,412,422
Жилийн турших цэвэр хөдөлгөөн	(4,454,188)	135,303,854
12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх	752,262,088	756,716,276
 1 сарын 1-ний өдрийн байдлаарх ЗҮЦХА-ын дүн	 6,735,531	 5,486,605
Жилийн турших цэвэр хөдөлгөөн (тод. 8)	2,190,959	1,248,926
12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх	8,926,490	6,735,531

12. БУСАД БАНК САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА ДАХЬ ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Дотоодын банк, санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж	87,322,195	121,001,285
Нийт дүн	87,322,195	121,001,285
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын алдагдын сан	(1,921,474)	(1,546,029)
Цэвэр дүн	85,400,721	119,455,256

Бусад банк санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламж нь дотоодын болон гадаадын санхүүгийн байгууллага дахь дотоод болон гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн харилцах болон хадгаламжийн дансуудыг хэлнэ. 2019 болон 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр байршсан бүх харилцах, хадгаламж нь төгрөгөөр байсан бөгөөд 730-734 хоног (2019 онд 91-487 хоног) хүртэлх хугацаатай, жилийн хүүгийн тувшин нь 10.80% (2019 онд 1.00%-6.50%) хүртэл байв.

Бусад банк санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийн үнэ цэнийн бууралтын сан

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем болон жилийн эцсийн үеийн шаталын ангилаал дээр үндэслэн зээлийн чанарын болон зээлийн эрсдэлийн дээд хэмжээг харуулав. Доор харуулсан дунгүүд үнэ цэнийн бууралтын дунг оруулаагүй дунгээр илэрхийлэгдсэн. Банкны дотоод үнэлгээний систем болон ЗҮЦХА-ын тооцооллыг тусгай эсвэл бүлгийн үнэлгээгээр тооцох зэрэг бодлого журмыг тодруулга 28-д дэлгэрэнгүй тусгасан болно:

12. БУСАД БАНК САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА ДАХЬ ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ (үргэлжлэл)

Бусад банк санхүүгийн байгууллага дахь харилцах, хадгаламжийн үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Дотоод үнэлгээ	2020		2019	
	Шатал 1		Шатал 1	
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
AA-aac AA+ зэрэгтэй		—		—
A-aac A+ зэрэгтэй		—		—
BBB-aac BBB+ зэрэгтэй		—		—
B-aac B+ зэрэгтэй	87,322,195		121,001,285	
C ээс CCC+ зэрэгтэй		—		—
Үнэлээгүй		—		—
	87,322,195		121,001,285	

Дараах байдлаар 2020 оны 12 сарын 31-ний нийт дансны дүнгийн өөрчлөлтийн шинжилгээ болон холбогдох ЗҮЦХА-ын дүнг харуулав:

	2020		2019	
	Шатал 1		Шатал 1	
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
1 сарын 1-ний өдрийн байдлаарх нийт дансны дүн	121,001,285		291,040,523	
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	123,646,242		53,755,479	
Төлөгдсөн	(158,923,088)		(227,176,822)	
Гадаад валютын тохируулга	1,597,756		3,382,105	
12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх	87,322,195		121,001,285	
1 сарын 1-ний өдрийн байдлаарх ЗҮЦХА-ын дүн	1,546,029		2,569,669	
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	2,874,524		939,130	
Төлсөн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө (данснаас хассаныг оруулахгүй)	(2,499,079)		(1,962,770)	
Тайлант жилийн цэвэр зардал/(буцаалт)(тод. 8)	375,445		(1,023,640)	
12 сарын 31-ний өдрийн байдлаарх	1,921,474		1,546,029	

13. ҮҮСМЭЛ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮР

Доорх хүснэгтэд хөрөнгө, өр төлбөр болон нэрлэсэн үнийг үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнээр харуулаа. Нэрлэсэн үнэ нь нийт дүнгээрээ үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн суурь үнэт цаасны дүн байх бөгөөд суурь хүү эсвэл хүүгийн индексээс шалтгаалан үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэлгээнд өөрчлөлт орно. Нэрлэсэн үнэ нь жилийн эцсийн байдлаарх гүйлгээний дүнг харуулах боловч зах зээлийн эрсдэл эсвэл зээлийн эрсдэлийн алийг нь ч илэрхийлэхгүй.

Своп хэлцэл	Нэрлэсэн үнэ		Хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ	Өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ
	Долларын авлага	Төгрөгийн өглөг		
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2020 оны 12 сарын 31-ээр	740,506,218	669,070,970	82,094,281	206,964
2019 оны 12 сарын 31-ээр	946,172,783	866,099,488	85,050,250	219,478

Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хувьд анхны хөрөнгө оруулалт бага байх буюу эсвэл огт шаардагдахгүй. Хэдий тийм боловч эдгээр санхүүгийн хэрэглүүр нь ихэвчлэн хөшүүргийн зэргийг өндөрсгөх бөгөөд маш тогтвортгуй байдаг. Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн хэлцлийн хөрөнгө, түвшин, индексийн үнэлгээний бага хэмжээний өөрчлөлт нь ч Банкны ашиг, алдагдалд томоохон нөлөө үзүүлж болзошгүй.

Банк нь үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн гэрээний эрсдэлд өртөх дүнг Банкны зах зээлийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд хянадаг. Эрсдэлийн удирдлагын стратеги мөн хэрхэн эрсдэлийг удирдахыг тодруулга 28-д харуулав. Санхүүгийн байдалд болон үйл ажиллагаанд хейджийн бүртгэл нь хэрхэн нөлөөлөхийг тодруулга 6 болон 26-оос мөн доороос харна уу.

13. ҮҮСМЭЛ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮР (үргэлжлэл)

Своп хэлцлүүд хейдгийн хэрэглүүр бөгөөд гадны Банк болон Банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас урт хугацаат долларын зээлээр авсан санхүүжилтийн мөнгөн урсгалыг өөрчлөгдөх эрсдэлийг хейдж хийх зориулалттай.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар, хэлцэл хийгдэх үед Банк ам доллар нийлүүлж спот ханшаар төгрөгийн санхүүжилт авах урт хугацаат валютын кросс свод хэлцлүүд байгуулсан байна. Своп хэлцлийн турш Банк нь Лондонгийн банк хоорондын захын хүүн дээр тодорхой маржин нэмсэн хүүгээр тооцсон хүүг доллараар авах ба Монгол Банкны бодлогын хүү эсвэл Репо хүүгээр тооцсон хүүг төгрөгөөр төлнө.

Хэлцэл дуусгавар болох үед бодит кросс своп хэлцлийн эхэнд тохирсон нэрлэсэн үнээр солино. “Бодит своп хэлцэл” гэж хугацааны эцэст үндсэн төлбөрийн гүйлгээ хийгдэх своп хэлцэл харин “Бодит бус своп хэлцэл” гэж хугацааны эцэст зөвхөн эх үүсвэрийн ханшийн зөрүүний гүйлгээ хийгдэх своп хэлцлийг хэлнэ.

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар, хейдгээр хамгаалагдсан зүйл гэж тодорхойлогдсон гадны Банк болон Банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас авсан доллариийн урт хугацааны зээлийн санхүүжилт нь 192,262 мянган ам.доллариийн нэрлэсэн үнэтэй бөгөөд 3-5.5% дээр 6 сарын LIBOR хүүг нэмсэн хувьсах хүйтэй эсвэл 5.00-6.00% тогтмол хүйтэй байсан.

Мөнгөн урсгалын хейдж

Банкны хейдгээр хамгаалагдсан зүйл гэж тодорхойлогдсон санхүүгийн өр төлбөрийн үргэлжлэх мөнгөн урсгалын харилцаа хамаарал нь::

Урт хугацаат долларын зээлээр авсан санхүүжилт	Үр ашиггүй байдлын тооцоололд ашигласан хейдгээр хамгаалагдсан зүйлийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт (тод. 26)	Мөнгөн урсгалын нөөц – үргэлжлэх хейдж (тод. 26)	Санхүүгийн байдлын тайлангын мөр
	мян. төг	мян. төг	
2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	34,306,277	6,791,008	Зээлээр авсан санхүүжилт
2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	39,524,266	(534,066)	Зээлээр авсан санхүүжилт

Доорх хүснэгтэд Банкны хейдгийн стратегийн үр дүнг харуулсан бөгөөд ялангуяа, Банкны хейдгийн хэрэглүүрээр ашиглаж буй үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүрийн нэрлэсэн үнэ, дансны үнэ болон үр ашиггүй байдлын тооцоололд ашигласан хейдгээр хамгаалагдсан зүйлсийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийг үр ашигтай болон үр ашиггүй хэсгээр салган харуулсан болно:

Своп	Долларын авлага нэрлэсэн үнээр	Төгрөгийн өглөг нэрлэсэн үнээр	Хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ	Нийт	Үр ашиггүй байдлын тооцоололд ашигласан хейдгээр хамгаалагдсан зүйлийн жилийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт	Ашиг, алдагдлын тайлангийн тайлантайлан	
	мян. төг	мян. төг	мян. төг		мян. төг		
2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	547,852,225	492,699,990	64,206,913	34,377,871	34,306,277	71,594	(28,822,344)
2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	789,922,198	721,757,022	70,224,471	40,178,986	39,524,266	654,720	(28,297,841)

13. ҮҮСМЭЛ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮР (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд мөнгөн урсгалын хейджид ашигласан Банкы хейджийн хэрэглүүрийн дуусвар болох хугацаа болон ханшийн мэдээллийг харуулсан болно. Банк нь нэгээс нэг харьцаа ашигладаг тул, доорх хүснэгт нь мөнгө урсгалын хейджийн үр дүнг тодорхой харуулна:

2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	1 сараас бага	1 - 3 сар	3 - 12 сар	1 - 5 жил	Нийт
Авлагын нэрлэсэн үнэ	67,845,474	26,459,733	171,649,064	281,897,954	547,852,225
Өглөгийн нэрлэсэн үнэ	61,742,475	22,893,441	151,301,827	256,762,247	492,699,990
Дундаж форвард ханш (төг/ ам.доллар)	2,593.18	2,465.45	2,511.73	2,595.43	

2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	1 сараас бага	1 - 3 сар	3 - 12 сар	1 - 5 жил	Нийт
Авлагын нэрлэсэн үнэ	45,558,665	39,050,286	179,761,480	525,551,767	789,922,198
Өглөгийн нэрлэсэн үнэ	36,028,531	35,227,743	157,800,758	492,699,990	721,757,022
Дундаж форвард ханш (төг/ ам.доллар)	2,161.71	2,465.94	2,399.58	2,562.65	

14. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Бизнесийн зээл	2,725,300,893	1,839,333,598
Хэрэглээний зээл *	1,991,682,298	2,640,415,864
Хөдөө аж ахуйн зээл	413,440,236	341,687,535
	5,130,423,427	4,821,436,997
Үнэ цэнийн бууралтын сан	(364,539,866)	(311,526,383)
Цэвэр хорогдуулсан өртгөөр бүртгэгдэх зээл ба урьдчилгаа	4,765,883,561	4,509,910,614
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланда бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	159,599,674	119,098,075
Нийт харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,925,483,235	4,629,008,689

*Монгол Улсын Засгийн Газар 6 сая хүртэлх төгрөгийн үлдэгдэл бүхий тэтгэврийн зээлийн үлдэгдлийг бүхэлд нь төлөхөөр зарлаж баталсан. Зээлийн багцыг Эрдэнэс Монгол ХХК-ийн гаргасан "Эрдэнэс" бондоор солихоор тохирсоны дагуу, 2020 оны 2 дугаар сарын 21-ний өдөр Банк нь тэтгэврийн зээлийн багцийн үлдэгдлийг бонд болгон хөрвүүлэх гэрээг Эрдэнэс Монгол ХХК-тай гэрээ байгуулж 444 тэрбум төгрөгийг зээлийн бүртгэлээс хасаж бондын санхүүгийн хөрөнгө гэж бүртгэсэн. (Тод 15-ийг харна уу).

14. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан

Доорх хүснэгтэд Банкны дотоодын зээлийн үнэлгээний систем, жилийн эцсийн ангилал дээр тулгуурлаж зээлийн чнаарыг багц болон сангийн хөдөлгөөнөөр илэрхийлж харуулсан болно. Үүнд үнэ цэнийн бууралтын санг оруулаагүй бодит хэмжээг тусгасан. Банкны дотоод үнэлгээний системийн талаар болон ЗҮЦХА-ыг тусгай болон бүлгийн үнэлгээгээр хэрхэн үнэлэхийг тодруулга 28-д дэлгэрэнгүй тайлбарласан.

	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт мян.төг
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	
2020 оны 12-р сарын 31				
2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн нийт дүн	1,839,333,598	2,640,415,864	341,687,535	4,821,436,997
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	4,206,481,923	2,321,985,203	453,955,054	6,982,422,180
Төлсөн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(3,320,169,564)	(2,970,465,030)	(382,200,042)	(6,672,834,636)
Данснаас хассан	(345,064)	(253,739)	(2,311)	(601,114)
2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар	2,725,300,893	1,991,682,298	413,440,236	5,130,423,427
2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрийн байдлаарх ЗҮЦХА-ын сан				
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	126,628,383	18,991,542	2,215,255	147,835,180
Төлсөн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(119,882,198)	(41,755,855)	(1,501,559)	(163,139,612)
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	43,813,373	22,302,540	(132,783)	65,983,130
Тооцооллын өөрчлөлт	4,995,282	(3,406,916)	602,737	2,191,103
Тайлант хугацааны цэвэр зардал/(буцаалт) (Тод 8)	55,554,840	(3,868,689)	1,183,650	52,869,801
Данснаас хассан	(345,064)	(253,739)	(2,311)	(601,114)
Валютын ханшийн бусад тохируулга	740,574	4,222	—	744,796
2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар	274,834,551	87,848,390	1,856,925	364,539,866
2019 оны 12-р сарын 31				
2019 оны 1-р сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн дүн	1,251,912,831	2,981,911,225	217,171,105	4,450,995,161
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	3,584,904,563	2,455,476,818	487,120,426	6,527,501,807
Төлсөн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(2,997,479,651)	(2,796,725,986)	(362,594,996)	(6,156,800,633)
Данснаас хассан	(4,145)	(246,193)	(9,000)	(259,338)
2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар	1,839,333,598	2,640,415,864	341,687,535	4,821,436,997
2019 оны 1-р сарын 1-ний өдрийнбайдлаарх ЗҮЦХА-ын сан				
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	170,655,596	43,984,442	722,540	215,362,578
Төлсөн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(170,006,735)	(52,724,443)	(868,303)	(223,599,481)
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	6,974,327	36,857,179	297,064	44,128,570
Тооцооллын өөрчлөлт	(61,011)	2,368,331	(64,135)	2,243,185
Тайлант хугацааны цэвэр зардал (Тод 8)	7,562,177	30,485,509	87,166	38,134,852
Данснаас хассан	(4,145)	(246,193)	(9,000)	(259,338)
Валютын ханшийн бусад тохируулга	923,103	51,352	—	974,455
2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар	218,884,201	91,966,596	675,586	311,526,383

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сангийн тохируулгыг СТОУС 9-н дагуу зээлийн ангилал тус бүрээр нь салган үзүүлбэл:

14. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Бизнесийн зээл

	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн дүн	1,584,586,014	52,741,205	202,006,379	1,839,333,598
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	4,206,481,923	–	–	4,206,481,923
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(3,169,023,302)	(114,337,614)	(36,808,648)	(3,320,169,564)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	5,794,157	(5,695,294)	(98,863)	–
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(976,382,866)	976,425,326	(42,460)	–
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(23,804,442)	(40,588,738)	64,393,180	–
Данснаас хассан	–	–	(345,064)	(345,064)
2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	1,627,651,484	868,544,885	229,104,524	2,725,300,893

2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаарх ЗҮЦХА-ын сан	63,267,040	7,437,244	148,179,917	218,884,201
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	126,628,383	–	–	126,628,383
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(83,916,471)	(18,514,512)	(17,451,215)	(119,882,198)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	448,833	(408,256)	(40,577)	–
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(32,326,214)	32,347,845	(21,631)	–
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(14,721,734)	(13,870,179)	28,591,913	–
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	(2,602,050)	43,121,099	3,294,324	43,813,373
Тооцооллын өөрчлөлт	2,481,971	717,845	1,795,466	4,995,282
Данснаас хассан	–	–	(345,064)	(345,064)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	646,229	368	93,977	740,574
2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	59,905,987	50,831,454	164,097,110	274,834,551

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний нийт дансны зээлийн чанар

	2020			Нийт
	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	мян.төг
Зээлийн дотоод үнэлгээ				
Хэвийн	1,627,651,484	578,503,197	–	2,206,154,681
Анхаарал хандуулах	–	290,041,688	–	290,041,688
Хэвийн бус	–	–	16,827,038	16,827,038
Эргэлзээтэй	–	–	5,533,181	5,533,181
Мүү	–	–	206,744,305	206,744,305
Нийт	1,627,651,484	868,544,885	229,104,524	2,725,300,893

	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн дүн	904,302,445	13,191,901	334,418,485	1,251,912,831
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	3,584,904,563	–	–	3,584,904,563
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(2,784,071,724)	(60,833,945)	(152,573,982)	(2,997,479,651)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	9,495,182	(1,634,489)	(7,860,693)	–
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(71,865,036)	117,803,182	(45,938,146)	–
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(58,179,416)	(15,785,444)	73,964,860	–
Данснаас хассан	–	–	(4,145)	(4,145)
2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	1,584,586,014	52,741,205	202,006,379	1,839,333,598

13. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Бизнесийн зээл (үргэлжлэл)

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаарх ЗҮЦХА-ын сан	16,472,817	1,312,036	192,618,213	210,403,066
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	170,655,596	—	—	170,655,596
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(66,666,090)	(9,798,652)	(93,541,993)	(170,006,735)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	1,985,675	(123,214)	(1,862,461)	—
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(7,637,349)	17,751,981	(10,114,632)	—
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(51,795,260)	(5,556,372)	57,351,632	—
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	(264,454)	3,641,914	3,596,867	6,974,327
Тооцооллын өөрчлөлт	(269,069)	208,058	—	(61,011)
Данснаас хассан	—	—	(4,145)	(4,145)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	785,174	1,493	136,436	923,103
2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	63,267,040	7,437,244	148,179,917	218,884,201

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний нийт дансны зээлийн чанар

	2019			
	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
Зээлийн дотоод үнэлгээ				
Хэвийн	1,584,586,014	—	—	1,584,586,014
Анхаарал хандуулах	—	52,741,205	—	52,741,205
Хэвийн бус	—	—	5,765,363	5,765,363
Эргэлзээтэй	—	—	4,951,546	4,951,546
Myy	—	—	191,289,470	191,289,470
Нийт	1,584,586,014	52,741,205	202,006,379	1,839,333,598

Хэрэглээний зээл

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн дун	2,446,765,142	89,424,302	104,226,420	2,640,415,864
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	2,321,985,203	—	—	2,321,985,203
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(2,914,522,331)	(26,003,428)	(29,939,271)	(2,970,465,030)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	9,003,772	(6,788,001)	(2,215,771)	—
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(36,529,325)	37,222,254	(692,929)	—
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(23,405,842)	(32,030,306)	55,436,148	—
Данснаас хассан	—	—	(253,739)	(253,739)
2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	1,803,296,619	61,824,821	126,560,858	1,991,682,298

2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаарх ЗҮЦХА-ын сан	21,239,615	11,255,843	59,471,138	91,966,596
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	18,991,542	—	—	18,991,542
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(17,142,972)	(8,209,686)	(16,403,197)	(41,755,855)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	1,808,674	(393,833)	(1,414,841)	—
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(5,268,555)	5,652,840	(384,285)	—
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(4,402,575)	(11,562,612)	15,965,187	—
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	(544,746)	6,491,006	16,356,280	22,302,540
Тооцооллын өөрчлөлт	(1,213,479)	(797,939)	(1,395,498)	(3,406,916)
Данснаас хассан	—	—	(253,739)	(253,739)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	360	24	3,838	4,222
2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	13,467,864	2,435,643	71,944,883	87,848,390

13. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Хэрэглээний зээл (үргэлжлэл)

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний нийт дансны зээлийн чанар

Зээлийн дотоод үнэлгээ	2020			Нийт мян.төг
	Шатал 1 мян.төг	Шатал 2 мян.төг	Шатал 3 мян.төг	
Хэвийн	1,803,296,619	3,561,423	—	1,806,858,042
Анхаарал хандуулах	—	58,263,398	—	58,263,398
Хэвийн бус	—	—	30,362,998	30,362,998
Эргэлзээтэй	—	—	25,830,069	25,830,069
Myy	—	—	70,367,791	70,367,791
Нийт	1,803,296,619	61,824,821	126,560,858	1,991,682,298

2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн дүн	2020			Нийт мян.төг
	Шатал 1 мян.төг	Шатал 2 мян.төг	Шатал 3 мян.төг	
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	2,857,431,223	66,455,313	58,024,689	2,981,911,225
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	2,455,476,818	—	—	2,455,476,818
Шилжилт/ Шатал 1 рүү	(2,734,350,161)	(35,442,028)	(26,933,797)	(2,796,725,986)
Шилжилт/ Шатал 2 рүү	16,016,511	(15,953,680)	(62,831)	—
Шилжилт/ Шатал 3 рүү	(133,303,117)	134,204,502	(901,385)	—
Данснаас хассан	(14,506,132)	(59,839,805)	74,345,937	—
2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	2,446,765,142	89,424,302	104,226,420	2,640,415,864

2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн дүн	2020			Нийт мян.төг
	Шатал 1 мян.төг	Шатал 2 мян.төг	Шатал 3 мян.төг	
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	21,429,925	7,161,557	33,084,446	61,675,928
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	43,984,442	—	—	43,984,442
Шилжилт/ Шатал 1 рүү	(21,189,930)	(17,083,892)	(14,450,621)	(52,724,443)
Шилжилт/ Шатал 2 рүү	464,713	(429,434)	(35,279)	—
Шилжилт/ Шатал 3 рүү	(18,003,872)	18,549,393	(545,521)	—
ЗҮЦХА-н шатал шилжилтийн нөлөө	(5,458,155)	(26,022,218)	31,480,373	—
Тооцооллын өөрчлөлт	(2,741,750)	29,418,385	10,180,544	36,857,179
Данснаас хассан	2,707,552	(339,221)	—	2,368,331
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	—	—	(246,193)	(246,193)
2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	21,239,615	11,255,843	59,471,138	91,966,596

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний нийт дансны зээлийн чанар

Зээлийн дотоод үнэлгээ	2019			Нийт мян.төг
	Шатал 1 мян.төг	Шатал 2 мян.төг	Шатал 3 мян.төг	
Хэвийн	2,446,765,142	—	—	2,446,765,142
Анхаарал хандуулах	—	89,424,302	—	89,424,302
Хэвийн бус	—	—	27,410,800	27,410,800
Эргэлзээтэй	—	—	27,403,162	27,403,162
Myy	—	—	49,412,458	49,412,458
Нийт	2,446,765,142	89,424,302	104,226,420	2,640,415,864

13. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Хөдөө аж ахуйн зээл

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн дүн	339,988,949	797,024	901,562	341,687,535
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	453,955,054	—	—	453,955,054
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(359,260,707)	(22,104,286)	(835,049)	(382,200,042)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	177,095	(177,095)	—	—
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(47,743,669)	47,747,192	(3,523)	—
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(480,972)	(1,690,883)	2,171,855	—
Данснаас хассан	—	—	(2,311)	(2,311)
2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	386,635,750	24,571,952	2,232,534	413,440,236

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
2020 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаарх ЗҮЦХА-ын сан	357,753	57,620	260,213	675,586
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	2,215,255	—	—	2,215,255
Төлсэн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(571,265)	(566,817)	(363,477)	(1,501,559)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	269	(269)	—	—
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(1,024,127)	1,025,090	(963)	—
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(284,769)	(977,821)	1,262,590	—
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	(476,251)	505,085	(161,617)	(132,783)
Тооцооллын өөрчлөлт	476,411	37,684	88,642	602,737
Данснаас хассан	—	—	(2,311)	(2,311)
2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	693,276	80,572	1,083,077	1,856,925

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний нийт дансны зээлийн чанар

	2020			Нийт
	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	мян.төг
Зээлийн дотоод үнэлгээ				
Хэвийн	386,635,750	22,860,164	—	409,495,914
Анхаарал хандуулах	—	1,711,788	—	1,711,788
Хэвийн бус	—	—	1,311,144	1,311,144
Эргэлзээтэй	—	—	147,100	147,100
Мүү	—	—	774,290	774,290
Нийт	386,635,750	24,571,952	2,232,534	413,440,236

	Шатлал 1 мян.төг	Шатлал 2 мян.төг	Шатлал 3 мян.төг	Нийт мян.төг
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн дүн	215,747,281	554,332	869,492	217,171,105
Нэмэгдсэн	487,120,426	—	—	487,120,426
Төлөлт	(360,811,639)	(1,256,043)	(527,314)	(362,594,996)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	138,622	(138,622)	—	—
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(2,111,076)	2,111,442	(366)	—
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(94,665)	(474,085)	568,750	—
Данснаас хассан	—	—	(9,000)	(9,000)
2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	339,988,949	797,024	901,562	341,687,535

13. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (ҮРГЭЛЖЛЭЛ)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Хөдөө аж ахуйн зээл (үргэлжлэл)

	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
2019 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар зээлийн дүн	274,610	42,889	279,921	597,420
Шинээр худалдаж авсан хөрөнгө	722,540	—	—	722,540
Төлсөн эсвэл үл хүлээн зөвшөөрсөн хөрөнгө	(559,945)	(111,841)	(196,517)	(868,303)
Шилжилт/ Шатлал 1 рүү	1,824	(1,824)	—	—
Шилжилт/ Шатлал 2 рүү	(46,985)	47,109	(124)	—
Шилжилт/ Шатлал 3 рүү	(32,657)	(141,967)	174,624	—
ЗҮЦХА-н шатлал шилжилтийн нөлөө	57,220	228,535	11,309	297,064
Тооцооллын өөрчлөлт	(58,854)	(5,281)	—	(64,135)
Данснаас хассан	—	—	(9,000)	(9,000)
2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар	357,753	57,620	260,213	675,586

2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний нийт дансны зээлийн чанар

	2019			Нийт
	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
Хэвийн	339,988,949	—	—	339,988,949
Анхаарал хандуулах	—	797,024	—	797,024
Хэвийн бус	—	—	103,870	103,870
Эргэлзээтэй	—	—	153,458	153,458
Myy	—	—	644,234	644,234
Нийт	339,988,949	797,024	901,562	341,687,535

Доорх хүснэгтээр 2020 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31 ээрх нийт харилцагчид олгосон зээл ба урьдчилгааны зээлийн чанарын болон зээлийн эрсдэлийн дээд хэмжээг харуулсан:

	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	
2020 оны 12 дугаар сарын 31				
Хэвийн	2,206,154,681	1,806,858,042	409,495,914	4,422,508,637
Анхаарал хандуулах	290,041,688	58,263,398	1,711,788	350,016,874
Хэвийн бус	16,827,038	30,362,998	1,311,144	48,501,180
Эргэлзээтэй	5,533,181	25,830,069	147,100	31,510,350
Myy	206,744,305	70,367,791	774,290	277,886,386
Нийт	2,725,300,893	1,991,682,298	413,440,236	5,130,423,427

	Бизнесийн зээл	Хэрэглээний зээл	Хөдөө аж ахуйн зээл	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	
2019 оны 12 дугаар сарын 31				
Хэвийн	1,584,586,014	2,446,765,142	339,988,949	4,371,340,105
Анхаарал хандуулах	52,741,205	89,424,302	797,024	142,962,531
Хэвийн бус	5,765,363	27,410,800	103,870	33,280,033
Эргэлзээтэй	4,951,546	27,403,162	153,458	32,508,166
Myy	191,289,470	49,412,458	644,234	241,346,162
Нийт	1,839,333,598	2,640,415,864	341,687,535	4,821,436,997

Банкны эзэмшиж буй барьцаа хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь 2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний байдлаар 17,226 тэрбум төгрөг (2019 онд 13,890 тэрбум төгрөг) байсан. Эдгээр үнэлгээг удирдлагаас хамгийн сүүлийн үеийн боломжит мэдээлэлд үндэслэн гаргасан. Дэлгэрэнгүй мэдээллийг тодруулга 28 “Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба сайжруулалтууд” хэсгээс үзнэ үү.

14. ХАРИЛЦАГЧДАД ОЛГОСОН ЗЭЭЛ БА УРЬДЧИЛГАА (үргэлжлэл)

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны үнэ цэнийн бууралтын сан (үргэлжлэл)

Бүхэлд нь үл хүлээн зөвшөөрч шилжүүлсэн хөрөнгүүд

Банк нь 2020 оны 3-р сарын 23 болон 7-р сарын 3-ны өдрүүдэд тогтмол хүүтэй барьцаат зээлийн багцаас орж ирэх мөнгөн урсгалыг авах 100% эрхийг МИК-ийн эзэмшлийн тусгай зориулалтын компаниудад худалдаж, оронд нь Ипотекийн зээлээр баталгаажсан бондыг “ИЗББ”-ыг худалдан авсан. Банк нь санхүүгийн тайланд зээлийн багцыг үл хүлээн зөвшөөрсөн ба давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг санхүүгийн хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрсөн. Шилжүүлсэн зээлийн багцын дун нь 66,670 сая (2019 онд: 44,523 сая) төгрөг байв. Санхүүгийн тайланд давуу эрхтэй болон энгийн ИЗББ-ыг 60,003 сая болон 6,667 сая (2019 онд: 40,070 сая болон 4,453 сая) төгрөгөөр тус тус тусгасан. 2020 онд 48,036 сая (2019 онд: 54,687 сая) давуу эрхтэй ИЗББ-г Монголбанкнаас авсан зээлийн төлбөрт шилжүүлсэн.

Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа

Банк нь МИК-ийн ипотекийн зээлийн багцыг харицагчидад олгосон зээл ба урьдчилгаад хамруулдаг ба энэ нь үндсэн төлбөр ба хүүгийн төлбөрийн тестийн шаардлагыг хангаагүй. Тиймээс эдгээр зээл ба урьдчилгааг нь бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх зээл ба урьдчилгаа гэж ангилсан.

15. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр:		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бонд, бодит үнэ цэнээр	42,117,133	–
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бонд, бодит үнэ цэнээр	158,916,354	287,225,467
	201,033,487	287,225,467
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээр	3,148,784	3,159,315
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр		
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй засгийн газрын үнэт цаас	140,628,080	283,899,458
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй засгийн газрын бонд	16,159,566	34,712,030
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй засгийн газрын бонд	372,414,751	30,301,331
	529,202,397	348,912,819
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө :		
Ипотекийн зээлээр баталгаажсан давуу эрхтэй бонд ("ИЗББ"), бодит үнэ цэнээр	8,290,518	–
Ипотекийн зээлээр баталгаажсан энгийн бонд ("ИЗББ")	102,422,285	95,619,435
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт	2,327,261	2,232,529
	113,040,064	97,851,964

Хөрөнгийн биржид бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээр мөн хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх бондууд нь олон улсын зах зээл дээр бүртгэлтэй засгийн газрын бондууд юм.

Бодит үнэц цэнээрээ бүртгэгдэх хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бондууд нь УИХ –с зарласан тэтгэврийн зээлийн нэг удаагийн тэглэлтийн эргэн төлөлттэй холбоотой төрийн эзэмшилийн Эрдэнэс Монгол ХХК–аас гаргасан үнэт цаасууд болно. (Тод 14). Банк 2020 онд 592 тэрбум төгрөгийн үнэтэй Эрдэнэс бондыг худалдан авч худалдан авалтын гэрээний дагуу 542 тэрбум төгрөгийн бондыг Монгол Банкинд зарсан.

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бодит үнэ цэнээрх хөрөнгө оруулалт нь Монголын хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй МИК-ийн хувьцаа юм.

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хорогдуулсан өртөгөөр бүртгэсэн засгийн газрын үнэт цаас болон бонд нь Засгийн газар, Монголбанкнаас гаргасан хүүтэй урт хугацаат үнэт цаас.

Давуу эрхтэй "ИЗББ" нь Монголын Ипотекийн Корпорациас гаргасан хүү тооцдог, урт хугацаат үнэт цаасууд бөгөөд орон сууцны хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилтэд зориулж арилжааны банкуудад олгосон ба Монгол Банк болон Сангийн Яаманд ипотекийн зээлийн эх үүсвэрийн эргэн төлөлт байдлаар зардаг

Энгийн "ИЗББ" нь Монголын Ипотекийн Корпорациас гаргасан хүү тооцдог, урт хугацаат үнэт цаас ба арилжааны банкууд хамгийн багадаа 3 жил эзэмших үүрэгтэй.

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалтад хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй байгууллагуудад оруулсан хөрөнгө оруулалтууд багтана. Уг хөрөнгө оруулалт нь өмчийн хэрэглүүрийн тодорхойлолтод нийцдэггүй ба мөнгөн урсгал нь тогтмол бус, үндсэн ба хүүгийн төлбөр нь гүйцэтгэл дээр үндэслэдэг тул гэрээт мөнгөн урсгал нь зөвхөн үндсэн ба хүүгийн төлбөрөөс бүрддэггүй болно. Тиймээс уг хөрөнгө оруулалт нь YTXT тестийг хангаагүй тул бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө ангилалд бүртгэсэн.

15. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ (үргэлжлэл)

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамаарах санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт

	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайландаа бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр
	мян. төг	мян. төг
Дансны үнэ		
2020 оны 01 сарын 01-ний өдрийн байдлаар	291,218,800	349,968,883
Худалдан авалт/Нэмэлт	594,282,000	553,364,959
Хүүгийн авлага	16,531,362	32,320,745
Хорогдуулаагүй хямдруулалтын цэвэр хөдөлгөөн	(12,281,610)	4,879,490
Дуусгавар болсон/төлөгдсөн	(673,030,072)	(399,286,356)
Хүүгийн авлагын төлөлт	(18,249,634)	(28,219,615)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	10,647,641	21,857,147
Бодит үнэ цэнийн өсөлт/(бууралт)	(4,823,332)	-
2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	204,295,155	534,885,253
ЗҮЦХА сан		
2020 оны 01 сарын 01-ний өдрийн байдлаар	3,993,333	1,056,064
Санхүүгийн хөрөнгийн худалдан авалт	13,773,173	6,472,995
ЗҮЦХА-ын тооцоонд ашигласан дунд оруулсан өөрчлөлтүүд	(123,569)	(1,359,906)
Хугацаа дууссан/ Төлөгдсөн	(14,381,269)	(486,297)
Тайлант жилийн цэвэр зардал/(буцаалт) (тод. 8)	(731,665)	4,626,792
2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	3,261,668	5,682,856
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	201,033,487	529,202,397
	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайландаа бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр
	мян. төг	мян. төг
Дансны үнэ		
2019 оны 01 сарын 01-ний өдрийн байдлаар	280,287,857	497,912,804
Худалдан авалт/Нэмэлт	48,099,161	632,782,288
Хүүгийн авлага	17,109,535	9,016,891
Хорогдуулаагүй хямдруулалтын цэвэр хөдөлгөөн	(153,670)	16,554,729
Дуусгавар болсон/төлөгдсөн	(67,398,300)	(797,154,300)
Хүүгийн авлагын төлөлт	(16,956,567)	(9,995,737)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	8,906,365	852,208
Бодит үнэ цэнийн өсөлт/бууралт	21,324,419	-
2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	291,218,800	349,968,883
ЗҮЦХА сан		
2019 оны 01 сарын 01-ний өдрийн байдлаар	2,491,419	5,735,987
Санхүүгийн хөрөнгийн худалдан авалт	131,917	3,151,362
ЗҮЦХА-ын тооцоонд ашигласан дунд оруулсан өөрчлөлтүүд	1,953,244	398,501
Хугацаа дууссан/ Төлөгдсөн	(583,247)	(8,229,786)
Тайлант жилийн цэвэр зардал/(буцаалт) (Тод. 8)	1,501,914	(4,679,923)
2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар	3,993,333	1,056,064
Цэвэр санхүүгийн хөрөнгө оруулалт	287,225,467	348,912,819

15. САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ (үргэлжлэл)

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээнд хамаарах санхүүгийн хөрөнгө оруулалтын үнэ цэнийн бууралт (үргэлжлэл)

Доорх хүснэгтэд бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр болон хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем, жилийн эцсийн шаталалын ангилалаар харуулсан болно. Банкны дотоод үнэлгээний систем ЗҮЦХА-ын журам болон тооцооллын дэлгэрэнгүйг тодруулга 28-аас харна уу.

Дотоодын үнэлгээ	2020		2019	
	Шатал 1		Шатал 1	
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
AA- аас AA+ зэрэгтэй		—		—
A- аас A+ зэрэгтэй		—		—
BBB- аас BBB+ зэрэгтэй		—		—
B- аас B+ зэрэгтэй	204,295,155		291,218,800	
C ээс CCC+ зэрэгтэй		—		—
Үнэлээгүй		—		—
Нийт	204,295,155		291,218,800	

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр

Дотоодын үнэлгээ	2020		2019	
	Шатал 1		Шатал 1	
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
AA- аас AA+ зэрэгтэй		—		—
A- аас A+ зэрэгтэй		—		—
BBB- аас BBB+ зэрэгтэй		—		—
B- аас B+ зэрэгтэй	534,885,253		349,968,883	
C ээс CCC+ зэрэгтэй		—		—
Үнэлээгүй		—		—
Нийт	534,885,253		349,968,883	

16. БУСАД ХӨРӨНГӨ

	2020		2019	
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
Бусад авлага*	24,854,625		2,907,928	
Хасах нь: Үнэ цэнийн бууралтын сан	(4,375,636)		(657,753)	
	20,478,989		2,250,175	
Өмчлөх бусад хөрөнгө (ӨБХ)	975,150		714,790	
Хасах нь: ӨБХ-ийн сан	(975,150)		(714,790)	
	—		—	
Хэрэглээний болон бусад хангамжийн материал	4,349,466		4,857,972	
Хойшлуулсан ажилчдын зээл**	44,599,731		36,748,603	
Урьдчилж төлсөн зардал	2,792,812		4,065,990	
Бусад	3,921,087		3,125,466	
	55,663,096		48,798,031	
Нийт бусад хөрөнгө	76,142,085		51,048,206	

*Бусад авлагад Монгол Улсын Зам, Тээврийн Хөгжлийн Яаманд олгосон 22 тэрбум (2019: тэг) төгрөгийн баталгаатай холбогдуулан БНХАУ-ын Аж үйлдвэр, арилжааны банк (ICBC) -аас авах эсрэг баталгааны авлага багтана.

** Банк нь ажилтнууддаа хөнгөлөлттэй зээл олгодог. СТОУС-ын дагуу ажилтнуудад олгосон хөнгөлөлттэй зээлийг анх олгоход тухайн хөнгөлөлтийн бодит үнэ цэнийг цалингийн урьдчилсан төлбөрт хамруулах ба зээлийн хугацаанд хорогдуулдаг.

16. БУСАД ХӨРӨНГӨ (үргэлжлэл)

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Бусад хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтын сан		
1-р сарын 1-ний байдлаар	657,753	689,193
Тайлант жилийн нэмэгдэл	3,759,032	44,177
Буцаалт	(42,816)	(75,834)
Тайлант жилийн цэвэр зардал/ (буцаалт) (Тод. 8)	3,716,216	(31,657)
Гадаад валютын ханшийн зөрүү	1,667	217
12-р сарын 31-ний байдлаар	4,375,636	657,753
Өмчлөх бусад хөрөнгийн үнэ цэнэ бууралтын сан		
1-р сарын 1-ний байдлаар	714,790	696,103
Тайлант жилийн нэмэгдэл	509,124	55,361
Буцаалт	(248,764)	(36,674)
Тайлант жилийн цэвэр зардал (Тод. 8)	260,360	18,687
12-р сарын 31-ний байдлаар	975,150	714,790

17. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

	Газар ба барилга	Комъютер, тоног төхөөрөмж	Тавилга, эд хогшил, тээврийн хэрэгсэл	Дуусаагүй барилга	Нийт	
					мян. төг	мян. төг
2020 оны 12 сарын 31						
Өртөг/дахин үнэлсэн						
2020 оны 1-р сарын 1-нээр	224,083,634	230,556,478	58,967,155	14,021,545	527,628,812	
Нэмэгдсэн	—	—	—	51,719,561	51,719,561	
Шилжүүлсэн	11,157,585	20,770,803	5,644,078	(37,572,466)	—	
Борлуулсан	(418,918)	(2,802,570)	(1,256,544)	—	(4,478,032)	
Данснаас хассан	(65,806)	(5,975,192)	(1,672,702)	(126,372)	(7,840,072)	
Дахин үнэлгээ	42,095,933	—	—	—	42,095,933	
Ашиг, алдагдалд ангилсан дахин үнэлгээний алдагдал (Тод. 9)	(2,582,396)	—	—	—	(2,582,396)	
2020 оны 12-р сарын 31-нээр	274,270,032	242,549,519	61,681,987	28,042,268	606,543,806	
Хуримтлагдсан элэгдэл						
2020 оны 1-р сарын 1-нээр	18,026,700	82,306,423	21,492,497	—	121,825,620	
Тайлант жилд байгуулсан (Тод. 9)	5,652,226	40,654,737	6,594,585	—	52,901,548	
Борлуулсан	(289,887)	(2,791,258)	(1,038,927)	—	(4,120,072)	
Шилжүүлсэн	—	(14,377)	14,377	—	—	
Данснаас хассан	(33,263)	(5,969,192)	(1,292,618)	—	(7,295,073)	
Хуримтлагдсан элэгдэлийн буцаалт	(22,696,387)	—	—	—	(22,696,387)	
2020 оны 12-р сарын 31-нээр	659,389	114,186,333	25,769,914	—	140,615,636	
Дансны цэвэр дүн	273,610,643	128,363,186	35,912,073	28,042,268	465,928,170	
2019 оны 12 сарын 31						
Өртөг/дахин үнэлсэн						
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	208,588,009	180,702,821	52,417,850	9,668,155	451,376,835	
Нэмэгдсэн	—	—	—	99,279,689	99,279,689	
Шилжүүлсэн	15,722,093	66,463,621	9,807,005	(91,992,719)	—	
Биет бус хөрөнгөөс/ (рүү) шилжүүлсэн	—	1,666,018	—	(840,579)	825,439	
Борлуулсан	(209,015)	(1,433,136)	(739,280)	—	(2,381,431)	
Данснаас хассан	(17,453)	(16,842,846)	(2,518,420)	(2,093,001)	(21,471,720)	
2019 оны 12-р сарын 31-нээр	224,083,634	230,556,478	58,967,155	14,021,545	527,628,812	
Хуримтлагдсан элэгдэл						
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	12,809,920	70,777,852	18,632,228	—	102,220,000	
Тайлант жилд байгуулсан (Тод. 9)	5,252,001	29,764,219	5,659,323	—	40,675,543	
Борлуулсан	(32,042)	(1,422,711)	(593,628)	—	(2,048,381)	
Данснаас хассан	(3,179)	(16,812,937)	(2,205,426)	—	(19,021,542)	
2019 оны 12-р сарын 31-нээр	18,026,700	82,306,423	21,492,497	—	121,825,620	
Дансны цэвэр дүн	206,056,934	148,250,055	37,474,658	14,021,545	405,803,192	

Үл хөдлөх хөрөнгийн дахин үнэлгээ

2020 оны 12-р сарын 1-нд газар болон барилгыг хараат бус данхин үнэлгээний компаниар үнэлүүлсэн. Барилгын байршил, зорилго, зах зээлийн харьцуулах мэдээллийн олдоц зэргээс хамааран зах зээлийн эсвэл өртөгийн аргаар үнэлгээг тодорхойлж 64,792 сая төгрөгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэсэн. (Тод. 26).

Дахин үнэлгэдсэн үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн хэмжилтийг Тодруулга 30-д тусгав. Газар ба барилгад зах зээлийн үнэлгээгээр бүртгэгдсэн барилга багтсан ба 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар эдгээр барилгуудыг өртгөөр нь бүртгэсэн байсан бол 211,685 сая төгрөг байх байсан (2019 онд 185,924 сая төгрөг).

2020 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар Банкны хувьд 8,941 сая төгрөгийн (2019 онд 9,516 сая төгрөг) гэрээний үүргийн дагуу худалдан авах үндсэн хөрөнгө болон тоног төхөөрөмж байна (Тод. 27 -оос үзнэ үү).

18. БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

	Программ хангамж	Хөгжүүлэлтэд буй хөрөнгө	Нийт мян. төг	
	мян. төг	мян. төг		
2020 оны 12-р сарын 31				
Өртгөөр				
2020 оны 1-р сарын 1-нээр	50,885,897	21,999,870	72,885,767	
Нэмэгдсэн	—	20,346,106	20,346,106	
Шилжүүлсэн	32,898,678	(32,898,678)	—	
Данснаас хассан	(1,876,749)	—	(1,876,749)	
2020 оны 12-р сарын 31-нээр	81,907,826	9,447,298	91,355,124	
Хорогдуулалт				
2020 оны 1-р сарын 1-нээр	31,614,115	—	31,614,115	
Тайлант жилд байгуулсан (Тод. 9)	10,897,441	—	10,897,441	
Данснаас хассан	(1,875,236)	—	(1,875,236)	
2020 оны 12-р сарын 31-нээр	40,636,320	—	40,636,320	
Дансны цэвэр дүн	41,271,506	9,447,298	50,718,804	
	Программ хангамж	Хөгжүүлэлтэд буй хөрөнгө	Нийт мян. төг	
	мян. төг	мян. төг		
2019 оны 12-р сарын 31				
Өртгөөр				
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	53,273,078	5,151,170	58,424,248	
Нэмэгдсэн	46,763	26,783,573	26,830,336	
Шилжүүлсэн	10,775,452	(10,775,452)	—	
Үндсэн хөрөнгөөс/(рүү) шилжүүлсэн	(1,666,018)	840,579	(825,439)	
Данснаас хассан	(11,543,378)	—	(11,543,378)	
2019 оны 12-р сарын 31-нээр	50,885,897	21,999,870	72,885,767	
Хорогдуулалт				
2019 оны 1-р сарын 1-нээр	28,843,772	—	28,843,772	
Тайлант жилд байгуулсан	11,667,444	—	11,667,444	
Данснаас хассан	(8,897,101)	—	(8,897,101)	
2019 оны 12-р сарын 31-нээр	31,614,115	—	31,614,115	
Дансны цэвэр дүн	19,271,782	21,999,870	41,271,652	

19. АШИГЛАХ ЭРХТЭЙ ХӨРӨНГӨ БОЛОН ТҮРЭЭСИЙН ӨГЛӨГ

	Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	Түрээсийн өглөг мян. төг	
	мян. төг		
2020 оны 1-р сарын 1-нээр			
Нэмэгдсэн			
Нэмэгдсэн	465,859	—	
Тайлант жилийн элэгдэл (Тод. 9)	(7,171,432)	—	
Хүүгийн зардал (Тод. 4)	—	1,780,891	
Түрээсийн төлбөр	—	(8,725,816)	
2020 оны 12 сарын 31	7,362,765	7,960,407	
2019 оны 1-р сарын 1-нээр			
Нэмэгдсэн			
Нэмэгдсэн	2,772,452	1,968,947	
Тайлант жилийн элэгдэл (Тод. 9)	(6,382,833)	—	
Хүүгийн зардал (Тод. 4)	—	2,469,685	
Түрээсийн төлбөр	—	(6,574,629)	
2019 оны 12 сарын 31	14,068,338	14,905,332	

20. БУСАД БАНК САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Банк санхүүгийн байгууллагын харилцах	16,350,456	17,262,376
Банк санхүүгийн байгууллагын хадгаламж	5,817,063	34,857,304
Банк санхүүгийн байгууллагын овернайт зээл	–	50,015,068
Бусад	3,657,530	6,929,300
	25,825,049	109,064,048

2019 болон 2020 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар Банкинд байршуулсан дотоодын болон гадаадын нийт харилцах хадгаламжийн дансууд нь жилийн 5%-6.5% (2019 онд: 1%-7%)-ийн хүйтэй, 4-өөс 730 (2019 онд: 91-ээс 487 хоног) хүртэлх хоногийн хугацаатай байсан болно.

21. РЕПО ХЭЛЦЭЛ

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагаанд Банк нь үнэт цаас зээлж, зээлдүүлдэг ба буцаан худалдан авах (репо) хэлцлээр худалдаж мөн буцаан худалдах хэлцэл ("урвуу репо")-ийн дор үнэт цаас худалдан авч болдог.

Зээлдүүлсэн үнэт цаас ба репо хэлцлүүд

Дараах хүснэгт нь зээлдүүлсэн үнэт цаас ба буцаан худалдан авах хэлцлүүдийн бэлэн мөнгөөрх барьцаан дахь санхүүгийн байдлын тайланд тусгагдсан хуримтлуулсан хүүгийн хамт хүлээн авсан мөнгөнөөс үүссэн өглөгийг нэгтгэн харуулсан ба энэ нь Банкинд олгосон зээл гэсэн эдийн засгийн утга агуулгыг илэрхийлнэ:

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Репо хэлцэл	184,890,799	197,870,997

2020 оны 11-р сарын 30-ны өдөр Банк Монголбанктай 100 тэрбум төгрөгийн анхны урт хугацаатай буцаан худалдан авах гэрээ байгуулсан бөгөөд энэхүү гэрээ нь 2022 оны 11-р сарын 30-ны өдөр дуусгавар болно. Буцаан худалдан авах гэрээ нь эдийн засгийн өсөлтийн төлөвлөгөөг дэмжих зорилготой ЖДҮХС-ийн зээлийг дахин санхүүжүүлэхдээ чиглэсэн засгийн газрын цуврал хөтөлбөрүүдийн нэг хэсэг юм.

22. ХАРИЛЦАГЧДЫН ХАРИЛЦАХ, ХАДГАЛАМЖ

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Засгийн газар		
- Харилцах данс	26,094,078	327,864,496
- Хугацаагүй хадгаламж	325,934,998	5,937,190
- Хугацаат хадгаламж	140,823,122	263,396,188
Хувийн сектор		
- Харилцах данс	977,238,188	690,750,984
- Хугацаагүй хадгаламж	84,707,662	51,537,731
- Хугацаат хадгаламж	613,011,412	575,933,054
- Баталгааны эх үүсвэр	24,867,051	24,669,764
Иргэд		
- Харилцах данс	761,237,651	487,603,186
- Хугацаагүй хадгаламж	1,929,127,320	1,255,214,461
- Хугацаат хадгаламж	4,487,803,363	3,534,864,619
	9,370,844,845	7,217,771,673

23. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Гадаадын Банк санхүүгийн байгууллагуудаас зээлсэн эх үүсвэр		
Нидерландын хөгжлийн санхүүжилтийн компани (ХСК) болон ХСК-ийн хамтын санхүүжилтийн зээл	297,508,663	346,617,461
Өрийн бичиг	122,377,531	194,451,543
Европын сэргээн босголт, хөгжлийн банк	98,868,817	167,844,866
Олон улсын санхүүгийн корпораци болон ОУСК-ын хамтын санхүүжилтийн зээлүүд	39,011,227	75,400,674
Эйч.Ай.Эс Холдинг Инк	88,124,846	85,012,472
БлуОрчард болон БлуОрчардын удирддаг сангуд	2	72,600,754
Инкофин	52,714,681	46,035,267
Савада Холдингс	48,900,389	47,046,330
Бусад	1,3	27,899,094
	848,006,002	1,029,581,883
Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр		
Монголбанк	5	99,446,138
Сангийн яам/ Японы олон улсын хамтын ажиллагааны Банк	6	33,874,134
Сангийн яам - Азийн хөгжлийн Банк	7	32,372,360
Хөгжлийн Банк	8	80,985,180
Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан	9.i	9,033,658
Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих жижиг зээл	9.ii	4,010,000
Засгийн газрын төслийн зээлүүд		1,149,244
Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яамны оюутны хөгжлийн зээл	10	629,472
Хүнс, хөдөө аж ахуйн хөнгөн үйлдвэрийн яам	11	20,253,949
Сангийн яам - Бусад	12	4,172,552
Бусад засгийн газрын байгууллагуудын зээлүүд		168,337
	286,095,024	223,081,542
Худалдааны санхүүжилт	4	39,485,397
Нийт зээлээр авсан санхүүжилт	1,173,586,423	1,308,695,905

Дээрх эх үүсвэрүүд нь барьцаагүй болно.

Зээлийн гэрээнүүдийн ихэнх нь тодорхой шалгуур үзүүлэлтүүдийг хангаж байхыг Банкнаас шаарддаг ба тус нөхцөлүүдийг дараах төрлүүдэд ангилан үзүүлж болно:

- Өөрийн хөрөнгийн харьцаа (Эрсдэлээр жигнэсэн өөрийн хөрөнгийн харьцаа, 1 дүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа);
- Санхүүгийн эрсдэлийн холбогдох харьцаа үзүүлэлтүүд (гадаад валютын эрсдэлийн харьцаа, нийт гадаад валютын нээлттэй позиц, нэгж гадаад валютын арилжааны эрсдэлийн харьцаа, төлбөр түргэн гүйцэтгэх чадварын харьцаа);
- Зээлтэй холбоотой харьцаа үзүүлэлтүүд (хамгийн том нэг зээлдэгч болон өөрийн хөрөнгийн харьцаа, холбоотой талын зээлийн харьцаа, нийт томоохон нөлөөллийн харьцаа, чанаргүй зээлийг нийт зээлд харьцуулсан харьцаа, нээлттэй зээлийн эрсдэлийн харьцаа, сангаас хаасан зээлийн нийт зээлд эзлэх харьцаа);
- Бусад харьцаа үзүүлэлтүүд (зардал орлогын харьцаа, зээл хадгаламжийн харьцаа, нийт хөрөнгийн өгөөж болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж).

23. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ (үргэлжлэл)

2020 онд гадаадын санхүүгийн байгууллагуудаас зээлсэн эх үүсвэр

1. Арбор Ф ЭС Лимитэд

Банк нь 2020 оны 12-р сарын 1-нд Арбор Ф ЭС Лимитэдтэй зээлийн гэрээ байгуулсан бөгөөд 4.8 сая ам.долларын санхүүжилт авсан. Энэ зээлийн зорилго нь Монгол улсын бичил, жижиг, дунд бизнесийг дэмжих бөгөөд зээл 2023 оны 12-р сарын 22-нд бүхэл дүнгээр төлөгдөнө.

2. БлуОрчард бичил санхүүжилтийн сан

Банк нь 2020 оны 12 сарын 17-нд БлуОрчард бичил санхүүжилтийн сантай зээлийн гэрээ байгуулж 15 сая ам.долларын санхүүжилт авсан. Зээлийн зорилго нь Монгол улсын бичил, жижиг, дунд бизнесийг дэмжих юм. Зээл нь 2 жилийн хөнгөлөлттэй бөгөөд 2 жилийн дараа 3 удаа хагас жил тутам төлөлт хийж 2023 оны 12-р сарын 22-нд дуусна.

3. БлуОрчардын удирддаг "Хөгжиж буй орнуудын Бичил жижиг дунд бизнес эрсхлэгчдийг дэмжих Ковид-19 сан"

2020 оны 12-р сарын 22-ны өдөр Банк нь БлуОрчардын удирддаг "Хөгжиж буй орнуудын Бичил жижиг дунд бизнес эрсхлэгчдийг дэмжих Ковид-19 сан"-тай Зээлийн гэрээ байгуулж 5 сая ам.долларын санхүүжилт авсан. Энэ зээлийн зорилго нь Монгол улсын бичил, жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг дэмжих бөгөөд 2023 оны 12 сарын 28-нд бүхэл дүнгээр төлөгдөнө.

4. Худалдааны санхүүжилт

Банк нь өөрийн харилцагчдын импорт ба экспортын гүйлгээг санхүүжүүлэх зорилгоор гадаадын банк болон санхүүгийн байгууллагуудаас худалдааны зээлийн эрх авдаг. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар 39,485 сая төгрөгийн (2019 онд: 56,032 сая төгрөг) худалдааны санхүүжилтийн үлдэгдэлтэй байсан ба ам.доллар, евро болон юанаар илэрхийлэгдсэн. Худалдааны санхүүжилт нь жилийн суурь хүүний түвшин дээр нэмэх нь 0.60%-5.96% хувийн хүйтэй ба 7 жил хүртэлх хугацаатай.

Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр

Засгийн газрын байгууллагуудаас авсан зээлтэй холбоотойгоор 2020 оны 12-р сарын 31-ний тайлант жилийн хугацаанд дараах томоохон эргэн төлөлтүүд болон шинэ санхүүжилт авсан:

5. Монголбанк

(i) Ипотекийн санхүүжилтийн хөтөлбөр,

Засгийн газраас авсан орон сууцны ипотекийн санхүүжилтийн хүрээнд Банк нь Монголбанкнаас жилийн 1%-4% хүйтэй санхүүжилт авдаг ба энэ санхүүжилтийн эх үүсвэрээр харилцагчад жилийн 6% хүйтэй орон сууцны ипотекийн зээл олгодог. 2020 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар 96,667 сая төгрөгийн Монголбанкнаас жилийн 1%-4% хүйтэй хүйтэй орон сууцны ипотекийн санхүүжилт нэмж авсан ба 53,498 сая төгрөгийн санхүүжилтийг эргэн төлсөн.

(ii) ЖДБ-ийг хөгжүүлэх ХБНГУ-ын КФВ банкны төслийн зээл

Монгол улсын Засгийн газар ХБНГУ-ын КФВ банктай боловсруулах үйлдвэрлэл, хөдөө аж ахуй чиглэлийн жижиг дунд үйлдвэрийн хөгжүүлэх зээлийн гэрээг 2002 онд байгуулсан. Энэ гэрээний хүрээнд Банк нь Монголбанктай 2020 оны 9 сарын 16-ны өдөр зээлийн гэрээ байгуулсан бөгөөд нийт 3.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг жилийн 5 хувийн хүйтэйгээр авсан. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 3.1 тэрбум төгрөг байна.

(iii) Азийн хөгжлийн банкны ажлын байрыг нэмэгдүүлэх төслийн зээл

Монгол Улсын Засгийн газар Азийн хөгжлийн банктай ЖДБ-ийг хөгжүүлэх замаар "Ажлын байрыг нэмэгдүүлэх зээлийн гэрээ" байгуулсан. Энэхүү зээлийн гэрээний хүрээнд Банк нь Монголбанктай 2020 оны 9 сарын 16-нд нийт 430 сая төгрөгийн жилийн 7 хувийн хүйтэй зээлийн гэрээ байгуулсан. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 430 сая төгрөг байна.

23. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ (үргэлжлэл)

Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

6. Сангийн яам / Японы олон улсын хамтын ажиллагааны Банк

(i) Жайка -гийн ЖДҮ-ийн хөгжил, байгаль орчныг хамгаалах хоёр үе шаттай зээлийн төсөл

Монгол улсын Засгийн газар болон Японы олон улсын хамтын ажиллагааны Банк (Жайка) "Жижиг дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх, байгал орчныг хамгаалах хоёр үе шаттай" 5 тэрбум иенийн зээлийн төслийн гэрээ байгуулсан. Энэхүү төслийн хүрээнд Банк 74,001 сая төгрөг болон 3.2 сая ам.долларын санхүүжилт авч зээл олгосон. Тус төслийн зээлийн төгрөгийн жилийн хүү нь арилжааны банкуудын өмнөх 12 сарын хадгаламжийн дундаж хүүгийн хувьтай тэнцүү ба ам.долларын зээлийн хүү нь 6 сарын ЛИБОР дээр 1 хувийн хүү нэмсэнтэй тэнцүү байхаар тогтоосон байдаг. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 33,874 сая төгрөг (2019 онд 28,860 сая төгрөг) байсан ба зээл нь 2030 онд төлөгдж дуусна.

7. Сангийн яам – Азиин Хөгжлийн Банк

(i) Хөдөө аж ахуйн болон Хөдөөгийн хөгжлийг дэмжих төсөл (АХБ)

2015 оны 10-р сарын 28-ний өдөр Монгол улсын засгийн газар Азиин хөгжлийн банктай "Хөдөө аж ахуйн, хөдөөгийн хөгжлийн төслийн нэмэлт санхүүжилт"-ын 3287-МОН, 3288 МОН (SF) тоот дамжуулан зээлдүүлэх гэрээнүүдийг байгуулсан. Эдгээр гэрээний хүрээнд Банк нь Сангийн яамтай 2016 оны 3-р сарын 5-нд зээлийн гэрээ байгуулсан бөгөөд нийт 33,620 сая төгрөгийн санхүүжилт авсан байна. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 30,452 сая төгрөг ба жилийн 4.50% хүйтэй болно.

(ii) Зээлийн батлан даалтын сан

Азиин хөгжлийн банкны "Зээлийн батлан даалтын тогтолцоог дэмжих замаар эдийн засгийг төрөлжүүлэх, ажил эрхлэлтийг нэмэгдүүлэх" төслийн зээлийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Банк нь Зээлийн батлан даалтын сантай "Батлан даалтын ерөнхий гэрээ" -г байгуулсан. Уг төслийн хүрээнд Банк нь 2.4 тэрбум төгрөгийн батлан даалтын эх үүсвэр хүлээн авсан бөгөөд санхүүжилтийн зардал нь жилийн 5 хувь байна. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 1.8 тэрбум төгрөг байгаа ба 2030 оны 6-р сард төлөгдж дуусна.

8. Монгол улсын Хөгжлийн Банк

(i) Монгол Улсын Хөгжлийн Банк – Үйлдвэржилтийг дэмжих төсөл

Монгол Улсын Хөгжлийн Банк Үйлдвэржилтийг дэмжих зорилтуудын хүрээнд 2015-2016 онд төсөл хэрэгжүүлэх үйлдвэрлэлийн чиглэлүүдийг баталж, экспортыг дэмжих, импортыг орлох бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн төслүүдэд засгийн газрын 2015 оны 312-аар тогтоолын дагуу Банктай 2015 оны 10-р сарын 6-ны өдөр "Дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ"-г байгуулсан. Энэхүү гэрээний хүрээнд Банк нийтдээ 9,100 сая төгрөгийн жилийн 6 хувийн хүйтэй эх үүсвэр авсан. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэлгүй (2019 онд 2,551 сая төгрөг) байгаа ба 2020 оны 11-р сарын 4-нд төлөгдж дууссан.

(ii) Ноолуурын хөтөлбөр /2019/

2019 оны 6 сарын 13-ний өдөр, Монгол улсын Засгийн газрын 2018 оны № 47-аар тогтоолын хүрээнд ноолуур боловсруулах үндэсний үйлдвэрүүдэд түүхий эд бэлтгэх, эргэлтийн хөрөнгийн зориулалттаар "Дамжуулан зээлдүүлэх гэрээг Хөгжлийн Банктай байгуулж жилийн 10 хувийн хүйтэйн 13.3 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт авсан. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 1,117 сая төгрөг байсан бөгөөд 2021 оны 6-р сарын 14-нд төлөгдж дуусна.

(iii) Ноолуурын хөтөлбөр /2020/

2020 оны 6-р сарын 22-ны өдөр, Монгол улсын засгийн газрын 2020 оны № 101 дүгээр тогтоолоор Хөгжлийн банктай ноолуур бэлтгэлийн санхүүжилт "Дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ"-г байгуулсан. Нийт 23.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт авсан бөгөөд жилийн 1 хувийн хүйтэй. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 20.9 тэрбум төгрөг байсан бөгөөд 2021 оны 6-р сарын 20-нд төлөгдж дуусна.

23. ЗЭЭЛЭЭР АВСАН САНХҮҮЖИЛТ (үргэлжлэл)

Засгийн газраас санхүүжсэн эх үүсвэр (үргэлжлэл)

(iv) Газар тариалангийн төслийн зээл

Монгол улсын Засгийн газрын 2020 оны 138 тоот тогтоолын дагуу газар тариалангийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих хүрээнд Банк Хөгжлийн банктай “Дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ”-г 2020 оны 9-р сарын 15-нд байгуулсан. Нийт 60.3 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг жилийн 1 хувийн хүйтэйгээр авсан. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл 58.9 сая төгрөг байсан бөгөөд 2021 оны 12-р сарын 24-нд төлөгдөж дуусна.

9. Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан

(i) Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамны хэрэгжүүлж буй “Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан”-гийн үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэх болон ажлын байр бий болгоор хэрэгжүүлж буй төслийн хүрээнд 2018 оны 8 сарын 15-ны өдөр Хөдөлмөр, халамж үйлчилгээний ерөнхий газартай “Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сангийн жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ” байгуулсан. Тус төслийн хүрээнд нийт 9 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт авсан ба жилийн 3% хүйтэй, 2021 оны 2-р сарын 15-нд төлөгднө.. 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар энэ зээлтэй холбоотой эргэн төлөлт хийгээгүй байна.

(ii) Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих бичил зээл

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамтай “Хөдөлмөрийн зах зээлийг дэмжих туршилтын хөтөлбөр” -ийн хүрээнд 2019 оны 10-р сарын 10-ны өдөр “Бичил бизнес эрхлэгчдийг дэмжих арга хэмжээний хүрээнд олгох жижиг зээлийг дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ”-г байгуулан хамтран ажиллаж байна. Жилийн хүү нь 3.3% байна. 2020 оны 12-р сарын 31-нээр зээлийн үлдэгдэл нь 4.01 тэрбум төгрөг ба 2023 оны 10-р сард дуусна.

10. Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яамны оюутны хөгжлийн зээл

“Оюутны хөгжлийн зээлийн журам”-ын хүрээнд Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яамны харьяа Боловсролын зээлийн сантай Банк 2016 оны 11-р сарын 30-ний өдөр “Зээлийн гэрээ” байгуулсан. Энэхүү гэрээний хүрээнд нийт 2 тэрбум төгрөгийн 3 төрлийн Оюутны хөгжлийн зээлийг олгосон ба эх үүсвэрийн хүү жилийн 2% болно. 2017 оны 12-р сарын байдлаар нэмэлт 2.5 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт авсан.

2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар зээлийн үлдэгдэл нь 628 сая төгрөг. Банк олгосон зээлийн эрсдэлийг бүрэн хариуцна.

11. Хүнс, хөдөө аж ахуйн, хөнгөн үйлдвэрийн яам

Жижиг дунд үйлдвэрийг хөгжүүлэх сангийн урт хугацаат хөнгөлөлттэй зээл

Банк 2019 оны 8-р сарын 2-ны өдөр Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамтай “Ерөнхий нөхцөл тохиролцох хамтран ажиллах гэрээ” байгуулсан. Төслийн хүрээнд Банк 21.0 тэрбум төгрөгийн төслийн эх үүсвэр хүлээн авсан бөгөөд эх үүсвэрт тооцох жилийн хүү нь 1.8% байна. 2020 оны 12-р сарын 31-нээр зээлийн үлдэгдэл нь 20.2 тэрбум төгрөг ба 2025 оны 2-р сард дуусна

12. Сангийн яам – бусад

(i) Улаанбаатар хотод хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих жижиг зээл

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яамнаас хэрэгжүүлж буй “Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих сан” төслийн хүрээнд Банк нь Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газартай “Дамжуулан зээлдүүлэх гэрээ”-г 2020 оны 10-р сарын 22-нд байгуулсан. Уг гэрээний хүрээнд 1.1 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтийг жилийн 3.33 хувийн хүйтэйгээр авсан бөгөөд 2024 оны 10-р сарын 22-нд төлөгдөж дуусна. 2020 оны 12-р сарын 31 нь өдрийн байдлаар эргэн төлөлт хийгдээгүй байна.

(ii) Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлагын хөгжил төсөл

2020 оны 5-р сарын 15-ны өдөр Банк нь Монгол улсын Засгийн газар болон НҮБ-ын Хөдөө аж ахуйг хөгжүүлэх олон улсын сан хэрэгжүүлж буй “Зах зээл ба бэлчээрийн удирдлагын хөгжил” төслийн хүрээнд Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн яамтай гэрээ байгуулсан. Төслийн хүрээнд Банк нь 2.7 тэрбум төгрөгийн батлан даалтын эх үүсвэрийг авсан ба санхүүжилтийн зардал нь жилийн 5 хувь.

24. ХОЁРДОГЧ ӨГЛӨГ

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Эйч.Ай.Эс. Ко.Эл.Ти.Ди	–	28,572,687
Нидерландын хөгжлийн санхүүжилтийн компани (ФМО)	–	27,744,167
	–	56,316,854

2020 оны хугацаанд Банк нь гэрээнд заасан эргэн төлөлтийн хуваарийн дагуу 20 сая ам.долларын зээлийн үндсэн төлбөрийг төлсөн.

25. БУСАД ӨР ТӨЛБӨР

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Өглөг болон хуримтлуулсан зардал	47,435,602	16,271,897
Хойшлогдсон клирингийн төлбөр тооцоо	16,826,713	25,377,551
Картын өглөг	18,317,004	19,235,871
Цалингийн өглөг	8,987,589	7,800,344
Татварын өглөг	8,234,783	7,049,074
Балансын гадуурх үүргийн нөөц (Тод 27)	4,780,149	2,454,566
Ашиглалтын дагуу МИК компанид зарсан өр төлбөр	–	1,030,090
Хойшлуулсан орлого	437,446	1,034,781
	105,019,286	80,254,174

Өр төлбөрт Монгол Улсын Зам тээврийн хөгжлийн яамны баталгааны өглөг болох 22 тэрбум төгрөг орсон (2019 онд 0 төгрөг) (Тод. 16).

Хойшлогдсон клирингийн төлбөр тооцоо болон картын өглөг нь бэлэн мөнгө болон төлбөр тооцоотой хамааралтай байдаг. Холбогдох төлбөр нь дараа ажлын өдөрт бүрэн төлөгддөг.

Хойшлуулсан орлого нь Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яамнаас урьдчилж авсан хүүгийн орлоготой холбоотой.

26. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА, БУСАД НӨӨЦ БА НОГДОЛ АШИГ

Энгийн хувьцаа

	Энгийн хувьцааны тоо		Дүн	
	2020 оны 12-р сарын 31	2019 оны 12-р сарын 31	2020 оны 12-р сарын 31	2019 оны 12-р сарын 31
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
Нийт энгийн хувьцаа	6,599,006	6,599,006	58,071,253	52,792,048
Хасах: Халаасны хувьцаа	(862,412)	(272,966)	(7,589,226)	(2,183,728)
12-р сарын 31-ний өдрөөр	5,736,594	6,326,040	50,482,027	50,608,320

2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр энгийн хувьцааны үнэ нэг ширхэг тус бүр нь 8,800 төгрөгийн үнэтэй байна (2018 онд тус бүр нь 8,000 төгрөг).

Энгийн хувьцааны нэрлэсэн үнийг 8,000 төгрөгөөс 8,800 төгрөг болгож хуримтлагдсан ашигас өсгөх Банкны хүсэлтийг 2020 оны 9-р сарын 22-ны өдөр Монголбанк зөвшөөрсөн бөгөөд халаасны хувьцааны нөллөөллийг оруулсны дараа хуримтлагдсан ашиг 5,060,832 мянган төгрөгөөр буурсан.

2020 оны 9-р сарын 22-ны өдөр Банк хувьцаа эзэмшигч Олон Улсын Санхүүгийн Корпорациас (ОУСК) 589,446 ширхэг энгийн хувьцааг (эсвэл 9.32% -ийн хувьцааг бүгдийг) буцааж худалдаж авах тухай Банкны хүсэлтийг Монголбанкаас зөвшөөрсөн. Хувьцаа эзэмшигчдийн гэрээний дагуу ОУСК-ийн хувьцааг эргүүлэн авах үнийг 68 сая ам.доллар (ойролцоогоор 193,996,403 мянган төгрөг) гэж тооцсон.

Банк Монголбанкны зөвшөөрлийн дагуу доорх гүйлгээнүүдийг 2020 оны 9-р сарын 28-ны өдөр хийсэн:

- Банк энгийн хувьцааны нэрлэсэн үнийг Банкны хуримтлагдсан ашгаас 8,000 төгрөгөөс 8,800 төгрөг болгон нэмэгдүүлж 5,279,205 мянган төгрөгөөр хуримтлагдсан ашгийг бууруулсан;
- Банк ОУСК-аас 589,446 ширхэг энгийн хувьцааг буцаан худалдан авсанаар халаасны хувьцааг 5,187,125 мянган төгрөгөөр нэмэгдүүлж, хуримтлагдсан ашгийг 188,809,278 мянган төгрөгөөр бууруулсан.

Дараах хүснэгтэд энгийн болон халаасны хувьцааны 2020 болон 2019 онуудын хөдөлгөөнийг харуулав:

	Энгийн хувьцааны тоо	Халаасны хувьцааны тоо
	мян. төг	мян. төг
2020 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөр	52,792,048	2,183,728
Нэрлэсэн үнийн өсөлт	5,279,205	218,373
Халаасны хувьцаа худалдан авалт	–	5,187,125
2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	58,071,253	7,589,226
2019 оны 1-р сарын 1-ний өдрөөр	52,792,048	28,613,934
Хойшлуулсан татварын өглөгийн буцаалт (Тод 10.2)	–	(5,722,787)
Өртгийн аргаас нэрлэсэн үнийн аргын шилжилт	–	(20,707,419)
2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	52,792,048	2,183,728

Банкны хувьцаа эзэмшигчдийн өмчлөлийн хувь хэмжээ 2020 болон 2019 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар дараах байдалтай байна:

	2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
Савада Холдингс Ко.Лтд	45.55%	41.30%
Таван бодг Трейд ХХК	25.31%	22.96%
Д. Хулан	14.69%	13.32%
Эйч..Эс Интернейшинал (Ази) Ко.Лтд	14.45%	13.10%
Олон улсын санхүүгийн корпораци /ОУСК/	–	9.32%
Нийт энгийн хувьцаа	100.00%	100.00%

26. ЭНГИЙН ХУВЬЦАА, БУСАД НӨӨЦ БА НОГДОЛ АШИГ (үргэлжлэл)

Бусад нөөц

Мөнгөн гүйлгээний хейджийн нөөц	Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланда бүртгэгдэх нөөц	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөц		
			Мян. төг	Мян. төг
2020 оны 12-р сарын 31				
2020 оны 1-р сарын 1-ээр	(534,066)	16,765,409	28,727,381	44,958,724
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөцийн хорогдуулалт	–	–	(881,298)	(881,298)
Барилгын дахин үнэлгээний нэмэгдэл (тод. 17)	–	–	64,792,320	64,792,320
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх хөрөнгө оруулалтын бодит бус олз	–	(4,102,198)	–	(4,102,198)
Форвард поинтын хорогдуулалт (тод. 6)	352,473	–	–	352,473
Хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн олз (тод. 13)	34,306,277	–	–	34,306,277
Ашиг, алдагдлын тайлан руу ангилагдсан хейджийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ (тод. 13)	(28,822,344)	–	–	(28,822,344)
Ашиг, алдагдлын тайлан руу ангилагдсан хэрэгжсэн гарз	3,930,359	–	–	3,930,359
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн ЗҮЦХА-ын зардлын цэвэр өөрчлөлт (тод. 8,15)	–	(731,665)	–	(731,665)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хойшлодсон татварын хөрөнгө (тод. 10.2)	(2,441,691)	1,208,466	–	(1,233,225)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын цэвэр өөрчлөлт	7,325,074	(3,625,397)	63,911,022	67,610,699
2020 оны 12-р сарын 31-ээр	6,791,008	13,140,012	92,638,403	112,569,423
2019 оны 12-р сарын 31				
2019 оны 1-р сарын 1-ээр	(16,923,237)	1,355,458	29,521,333	13,953,554
Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нөөцийн хорогдуулалт	–	–	(793,952)	(793,952)
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх хөрөнгө оруулалтын бодит бус олз	–	19,875,160	–	19,875,160
Форвард поинтын хорогдуулалт (тод. 6)	3,479,957	–	–	3,479,957
Хейджийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийн олз (тод. 13)	39,524,266	–	–	39,524,266
Ашиг, алдагдлын тайлан руу ангилагдсан хейджийн хэрэглүүрийн дахин үнэлгээ (тод. 13)	(28,297,841)	–	–	(28,297,841)
Ашиг, алдагдлын тайлан руу ангилагдсан хэрэгжсэн гарз	7,145,847	–	–	7,145,847
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүрийн ЗҮЦХА-ын зардлын цэвэр өөрчлөлт (тод. 8,15)	–	1,501,914	–	1,501,914
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх хойшлодсон татварын хөрөнгө (тод. 10.2)	(5,463,058)	(5,967,123)	–	(11,430,181)
Бусад дэлгэрэнгүй орлогын цэвэр өөрчлөлт	16,389,171	15,409,951	(793,952)	31,005,170
2019 оны 12-р сарын 31-ээр	(534,066)	16,765,409	28,727,381	44,958,724

27. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Болзошгүй өр төлбөр		
Олгосон Банкны баталгаа	84,664,448	126,261,478
Аkkредитив	41,183,184	29,066,244
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	425,328,043	186,177,091
Ашиглагдаагүй кредит карт	80,796,066	76,197,352
	631,971,741	417,702,165
Капиталын үүргүүд		
Үндсэн хөрөнгө	8,941,424	9,516,258
Нийт	640,913,165	427,218,423

Банк харилцагчдын санхүүгийн хэрэгцээг хангахын тулд төрөл бүрийн болзошгүй өр төлбөр болон үүргийн харилцаанд ордог. Эдгээр болзошгүй өр төлбөр, үүргүүд нь санхүүгийн тайланд тусгагддаггүй ч зээлийн эрсдэлийг агуулдаг тул Банкны эрсдлийн нэг хэсэг юм (тод 28-ыг үзнэ үү).

Доорх хүснэгтээр Банкны дотоод зээлийн үнэлгээний систем болон жилийн эцсийн үеийн ангиалал дээр үндэслэн зээлийн чанарын болон зээлийн эрсдэлийн дээд хэмжээг харуулсан.

Балансын гадуурх үүргийн үнэ цэнэ бууралтын сан:

	Ашиглаг- даагүй зээлийн шугам	Аkkредитив	Олгосон Банкны баталгаа	Ашиглаг- даагүй кредит карт	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2020 оны 1 сарын 1-нээрх хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдал	1,542,517	111,931	431,454	368,664	2,454,566
Тайлант жилд байгуулсан	11,706,296	280,728	1,337,900	1,584,151	14,909,075
Жилийн цэвэр төлөлт	(9,676,337)	(218,240)	(1,490,609)	(1,218,146)	(12,603,332)
Аргачалалын өөрчлөлтөөс үүссэн	(79,514)	13,647	52,605	33,102	19,840
Үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал (тод. 8)	1,950,445	76,135	(100,104)	399,107	2,325,583
2020 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдал	3,492,962	188,066	331,350	767,771	4,780,149
2019 оны 1 сарын 1-нээрх хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдал	1,299,820	66,107	120,499	345,136	1,831,562
Тайлант жилд байгуулсан	7,291,970	374,552	1,525,607	1,477,559	10,669,688
Жилийн цэвэр төлөлт	(7,057,261)	(328,728)	(1,214,652)	(1,457,936)	(10,058,577)
Аргачалалын өөрчлөлтөөс үүссэн	7,988	–	–	3,905	11,893
Үнэ цэнийн бууралтын сангийн зардал (тод. 8)	242,697	45,824	310,955	23,528	623,004
2019 оны 12 дугаар сарын 31-нээрх хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдал	1,542,517	111,931	431,454	368,664	2,454,566

2020 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний үлдэгдлийн нөлөөлөл болон холбогдох хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдлын өөрчлөлтийн шинжилгээ дараах байдалтай байна:

Ашиглагдаагүй зээлийн шугам

	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2020 оны 1 сарын 1-ны үлдэгдэл	185,239,602	41,698	895,791	186,177,091
Тайлант жилд олгосон	1,588,881,160	19,025,445	563,022	1,608,469,627
Төлөлт (данснаас хассанаас бусад)	(1,357,171,592)	(11,688,902)	(458,181)	(1,369,318,675)
Шилжилт/Шатлал 1 руу	144,739	(14,739)	(130,000)	–
Шилжилт/ Шатлал 2 руу	(25,366,464)	25,366,464	–	–
Шилжилт/ Шатлал 3 руу	(130,019)	(80,415)	210,434	–
2020 оны 12 сарын 31-нээрх үлдэгдэл	391,597,426	32,649,551	1,081,066	425,328,043

27. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ (үргэлжлэл)

Балансын гадуурх үүргийн үнэ цэнэ бууралтын сан (үргэлжлэл)
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам (үргэлжлэл)

	Шатал 1	Шатал 2	Шатал 3	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2020 оны 1-р 1-нээрх хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдал	1,239,826	—	302,691	1,542,517
Тайлант жилд олгосон	10,861,226	536,564	308,506	11,706,296
Данснаас хассан эсвэл төлсөн	(9,228,346)	(241,019)	(206,972)	(9,676,337)
Шилжилт/Шатал 1 руу	47,636	(75)	(47,561)	—
Шилжилт/ Шатал 2 руу	(247,610)	247,610	—	—
Шилжилт/ Шатал 3 руу	(398)	(16,892)	17,290	—
Аргачлалын өөрчлөлт	(120,872)	—	41,358	(79,514)
2020 оны 12-р сарын 31	2,551,462	526,188	415,312	3,492,962

2020 оны 12-р сарын 31- ний байдлаар үлдэгдлийн зээлийн чанар:

	Шатал 1	Шатал 2	Шатал 3	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
Хэвийн	391,597,426	29,769,651	—	421,367,077
Анхаарал хандуулах	—	2,879,900	—	2,879,900
Хэвийн бус	—	—	24,000	24,000
Эргэлзээтэй	—	—	70,322	70,322
Myy	—	—	986,744	986,744
Нийт	391,597,426	32,649,551	1,081,066	425,328,043

	Шатал 1	Шатал 2	Шатал 3	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2019 оны 1-р сарын 1	174,520,545	114,038	1,053,268	175,687,851
Тайлант жилд олгосон	973,376,666	18,095	731,969	974,126,730
Төлөлт (данснаас хассанаас бусад)	(962,601,467)	(23,844)	(1,012,179)	(963,637,490)
Шилжилт/Шатал 1 руу	10,294	(10,294)	—	—
Шилжилт/ Шатал 2 руу	(54,471)	54,573	(102)	—
Шилжилт/ Шатал 3 руу	(11,965)	(110,870)	122,835	—
2019 оны 12-р сарын 31	185,239,602	41,698	895,791	186,177,091

	Шатал 1	Шатал 2	Шатал 3	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2019 оны 1-р сарын 1-нээрх хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдал	894,003	—	405,817	1,299,820
Тайлант жилд олгосон	6,472,853	1,535	817,582	7,291,970
Данснаас хассан эсвэл төлсөн	(6,135,427)	(333)	(921,501)	(7,057,261)
Шилжилт/Шатал 1 руу	1,317	(1,317)	—	—
Шилжилт/ Шатал 2 руу	(115)	115	—	—
Шилжилт/ Шатал 3 руу	(793)	—	793	—
Аргачлалын өөрчлөлт	7,988	—	—	7,988
2019 оны 12-р дугаар сарын 31	1,239,826	—	302,691	1,542,517

2019 оны 12-р сарын 31- ний байдлаар үлдэгдлийн зээлийн чанар:

	Шатал 1	Шатал 2	Шатал 3	Нийт
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
Хэвийн	185,239,602	—	—	185,239,602
Анхаарал хандуулах	—	41,698	—	41,698
Хэвийн бус	—	—	51,360	51,360
Эргэлзээтэй	—	—	297	297
Myy	—	—	844,134	844,134
Нийт	185,239,602	41,698	895,791	186,177,091

27. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ (үргэлжлэл)

Балансын гадуурх үүргийн үнэ цэнэ бууралтын сан (үргэлжлэл)

Ашиглагдаагүй кредит карт

	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2020 оны 1-р сарын 1-ны үлдэгдэл	75,625,323	496,228	75,801	76,197,352
Тайлант жилд олгосон	162,377,486	1,390,165	430,268	164,197,919
Төлөлт	(157,615,128)	(1,582,152)	(401,925)	(159,599,205)
Шилжилт/ Шатлал 1 руу	1,536,391	(1,506,997)	(29,394)	—
Шилжилт/ Шатлал 2 руу	(1,820,113)	1,850,494	(30,381)	—
Шилжилт/ Шатлал 3 руу	(565,195)	(205,140)	770,335	—
2020 оны 12-р сарын 31	79,538,764	442,598	814,704	80,796,066

2020 оны 1-р сарын 1-нээрх хүлээж				
болзошгүй зээлийн алдагдал	264,929	37,620	66,115	368,664
Тайлант жилд олгосон	793,162	176,274	614,715	1,584,151
Төлөлт	(849,392)	(141,236)	(227,518)	(1,218,146)
Шилжилт/ Шатлал 1 руу	59,102	(41,868)	(17,234)	—
Шилжилт/ Шатлал 2 руу	(14,948)	32,484	(17,536)	—
Шилжилт/ Шатлал 3 руу	(3,689)	(55,580)	59,269	—
Загварын өөрчлөлт	31,961	1,647	(506)	33,102
2020 оны 12-р сарын 31	281,125	9,341	477,305	767,771

2020 оны 12-р сарын 31- ний байдлаар үлдэгдлийн зээлийн чанар:

	2020			Нийт
	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	мян.төг
Хэвийн	79,538,764	—	—	79,538,764
Анхаарал хандуулах	—	442,598	—	442,598
Хэвийн бус	—	—	223,376	223,376
Эргэлзээтэй	—	—	189,640	189,640
Myy	—	—	401,688	401,688
Нийт	79,538,764	442,598	814,704	80,796,066

	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2019 оны 1-р сарын 1-ны үлдэгдэл	68,762,636	979,847	124,846	69,867,329
Тайлант жилд олгосон	156,422,669	652,005	357,641	157,432,315
Төлөлт	(149,559,982)	(1,135,624)	(406,686)	(151,102,292)
2019 оны 12-р сарын 31	75,625,323	496,228	75,801	76,197,352

	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2019 оны 1-р сарын 1-нээрх хүлээж				
болзошгүй зээлийн алдагдал	257,682	18,546	68,908	345,136
Тайлант жилд олгосон	1,159,699	181,639	136,221	1,477,559
Төлөлт	(1,156,648)	(162,274)	(139,014)	(1,457,936)
Загварын өөрчлөлт	4,196	(291)	—	3,905
2019 оны 12-р сарын 31- нээрх хүлээж				
болзошгүй зээлийн алдагдал	264,929	37,620	66,115	368,664

2019 оны 12-р сарын 31- ний байдлаар үлдэгдлийн зээлийн чанар:

	2019			Нийт
	Шатлал 1	Шатлал 2	Шатлал 3	мян.төг
Хэвийн	75,625,323	—	—	75,625,323
Анхаарал хандуулах	—	496,228	—	496,228
Хэвийн бус	—	—	57,578	57,578
Эргэлзээтэй	—	—	18,223	18,223
Myy	—	—	—	—
Нийт	75,625,323	496,228	75,801	76,197,352

27. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ (үргэлжлэл)

Балансын гадуурх үүргийн үнэ цэнэ бууралтын сан (үргэлжлэл)

Олгосон Банкны баталгаа

	2020	2019
	Шатал 1	Шатал 1
	мян. төг	мян. төг
1-р сарын 1-ний үлдэгдэл		
Тайлант жилд олгосон	126,261,478	63,501,310
Төлөлт	(454,485,028)	(327,814,003)
12-р сарын 31	84,664,448	126,261,478

1-р сарын 1-нээрх хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдал	431,454	120,499
Тайлант жилд олгосон	1,337,900	1,525,607
Төлөлт	(1,490,609)	(1,214,652)
Загварын өөрчлөлт	52,605	—
12-р сарын 31	331,350	431,454

Нийт үлдэгдлийн зээлийн чанар:

	2020	2019
	Шатал 1	Шатал 1
	мян. төг	мян. төг
Хэвийн		
Анхаарал хандуулах	84,664,448	126,261,478
Хэвийн бус	—	—
Эргэлзээтэй	—	—
Myy	—	—
Нийт	84,664,448	126,261,478

Аккредитив

	2020	2019
	Шатал 1	Шатал 1
	мян. төг	мян. төг
1-р сарын 1-ний үлдэгдэл		
Тайлант жилд олгосон	29,066,244	21,673,248
Төлөлт	57,603,257	76,960,204
12-р сарын 31	41,183,184	29,066,244

1-р сарын 1-нээрх хүлээж болзошгүй зээлийн алдагдал	111,931	66,107
Тайлант жилд олгосон	280,728	374,552
Төлөлт	(218,240)	(328,728)
Загварын өөрчлөлт	13,647	—
12-р сарын 31	188,066	111,931

Нийт үлдэгдлийн зээлийн чанар:

	2020	2019
	Шатал 1	Шатал 1
	мян. төг	мян. төг
Хэвийн		
Анхаарал хандуулах	41,183,184	29,066,244
Хэвийн бус	—	—
Эргэлзээтэй	—	—
Myy	—	—
Нийт	41,183,184	29,066,244

27. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ (үргэлжлэл)

Үүрэг

Үүрэг гэдэг нь Банкны зүгээс зээл олгох, зээлийн шугам нээх гэрээт үүргүүдийг хүлээнснийг илэрхийлдэг. Ийм үүргүүд нь тогтсон дуусах хугацаа эсвэл цуцлах бусад төрлийн заалтуудтай байдаг. Зээл олгох үүрэг нь хэрэгжээгүй байтал тус үргийнх нь хугацаа дууссан байж болох тул гэрээнд заасан дун нь ирээдүйн мөнгөний шаардлагыг илэрхийлдэг гэсэн ойлголт биш юм.

Шүүхийн нэхэмжлэл

Бизнесийн онцлог шинж чанарын улмаас Банкны салбарт шүүхээр асуудлыг шийдэх явдал энгийн үзэгдэл байдаг. Банк нь шүүхийн нэхэмжлэлтэй хэрхэн ажиллах талаар тогтсон журамтай. Нэгэнт мэргэжлийн зөвлөгөө авсан, гарч болох хохирлын хэмжээг зохистойгоор тооцоолсон бол Банк нь тухайн нэхэмжлэлийг Банкны санхүүгийн байдалд үзүүлж болох сөрөг нөлөөллөөс хамгаалан дансандаа залруулах бичилт хийдэг.

Татварын маргаан

Татварын ерөнхий газар 2017 оны 12-р сарын 31-ны өдөр Банкны 2012-2016 оны албан татвар ногдуулалт, төлөлтийн байдалд шалгалт хийсэн. Шалгалтын үр дүнд хэд хэдэн зөрчлүүд илэрсэн ба нийт 8,093,019 мянган төгрөгийн тортгувуль ноогодуулсан. Банк шалгалтын явцад танилцуулсан зөрчлүүдийг нягтлан шалгаж үзээд 2018 оны 2-р сарын 23-ны өдөр шийтгэлийн хуудсыг хүлээн зөвшөөрөх боломжгүй байгаагаа Татварын Ерөнхий Газрын даргад тайлбар хүргүүлсэн. Мөн 2018 оны 3-р сарын 7-ны өдөр Банк нь Нийслэлийн Захиргааны Хэргийн Анхан шатны шүүх болон Татварын Ерөнхий Газрын дэргэдэх Татварын Маргаан Таслах Зөвлөлд гомдол гаргасан. Нийслэлийн Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх хуралдаан 2019 оны 6-р сарын 13-ны өдөр болж шүүх нь Банкны нэхэмжлэлийг хэрэгсэхгүй болгох шийдвэр гаргасан байна. Гэсэн хэдий ч Банк Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг эс зөвшөөрч, Захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүхэд нэхэмжлэл гаргасан бөгөөд 2019 оны 7-р сарын 8-ны өдөр давж заалдах шатны шүүх Анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хэрэгсэхгүй болгож, хэргийг Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхэд буцахаар шийдвэрлэв.

Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн хурал 2020 оны 12-р сарын 22-ны өдөр болж Татварын шалгалтын дунг 3 сарын хугацаагаар түр түдгэлзүүлэхээр (татварын шийтгэлийн 136 сая төгрөгийн тортгуйлийн дун бүхий 6-р хэсгийг оролцуулахгүйгээр) шийдвэрлэсэн. Энэхүү шийдвэрийг Банк нь эс зөвшөөрч татварт ногдуулсан тортгуйлийг бүхэлд нь тооцохгүй болгохоор Захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүхэд нэхэмжлэл гаргасан. Захиргааны хэргийн давж заалдах шатны шүүх хуралдаан 2021 оны 3 сарын 24-ний өдөр болж Анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хэрэгсэхгүй болгосон. Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүх хуралдааны тов гараагүй байна.

2019 оны 12-р сарын 31 болон 2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрийн байдлаар удирдлага нь татварын шийтгэлд зориулж 1,000,000 мянган төгрөгийн сан байгуулсан ба энэ нь хулээгдэж буй үр дагаврыг удирдлагын зүгээс тооцоолсон хамгийн сайн үнэлгээ юм.

Хадгаламжийн даатгалын корпорацтай үүссэн маргаан

2018 оны 9 дүгээр сарын 6-ны өдөр Хадгаламжийн даатгалын корпораци нь Монгол улсын хөгжлийн Банкнаас Хаан Банкинд байршуулсан харилцах болон мөнгөн хадгаламжийн данснаас даатгалын хураамж болох 1 тэрбум төгрөгийг нэхэмжилсэн. Банк энэхүү нэхэмжлэлийг хүлээн зөвшөөрөхгүй байгаа бөгөөд 2018 оны 10 дугаар сарын 1-ний өдөр шүүхэд хариу тайлбар хүргүүлсэн. Мөн 2019 оны 1 дүгээр сарын 18-нд Хадгаламжийн даатгалын корпораци нэхэмжлэлийн шаардлага 667 сая төгрөгөөр нэмж нэхэмжилсэн бөгөөд нийт нэхэмжлэлийн дун 1.6 тэрбум төгрөг болсон.

Хоёр талын хооронд өөр өөр хууль зүйн ухагдахууны үр дүнд маргаан үүссэн. Анхан шатны шүүх хуралдаан 2019 оны 5-р сарын 2-ны өдөр болж, шүүх 1 тэрбум төгрөгийн анхны нэхэмжлэлийн шаардлагыг хангаж, нэмэлт нэхэмжлэлийг түдгэлзүүлэв. Гэсэн хэдий ч Банк анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг эс зөвшөөрч, давж заалдах шатны шүүхэд гомдол гаргасан. Давж заалдах шатны шүүх хуралдаан 2019 оны 7-р сарын 5-ны өдөр болсон ба шүүх анхан шатны шүүхийн шийдвэрийг хэрэгсэхгүй болгосон байна. Хэргийг 2021 оны 1 сарын 23-нд Дээд шүүхээр хэлэлцэж Анхан шатны шүүх рүү шилжүүлсэн бөгөөд Анхан шатны шүүх хуралдааны тов гараагүй байна. Удирдлагын зүгээс хэргийн эцсийн шийд Банкны талд эерэг байна гэсэн хүлээлттэй байгаа. Тийм ч учраас Банк 2019 оны 12-р сарын 31 болон 2020 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар энэ нэхэмжлэлтэй холбоотой ямар нэгэн өр төлбөр бүртгээгүй болно.

27. БОЛЗОШГҮЙ ӨР ТӨЛБӨР БА ҮҮРЭГ (үргэлжлэл)

Своп хэлцэлтэй холбоотой үүссэн маргаан

Банк 2020 оны 1-р сарын 23-ны өдөр ойролцоогоор 69 тэрбум төгрөгийн нэхэмжлэлтэй эрүүгийн хэргийн шүүх хуралд оролцсон. Гэвч мэдээлэл хангалтгүй байсан тул хэргийг прокурорын шат руу буцаасан. Тайлангийн өдрөөр Банкинд тодорхой мэдээлэл өгөөгүй байсан тул Банк үзүүлж болзошгүй санхүүгийн нөлөөллийн талаар тайлбар хийх, дүгнэлт өгөх боломжгүй байна.

2020 оны 12 сарын 31-ны өдрийн байдлаар дээр дурдсанаас бусад өөр ямар нэгэн маргаан бүртгэгээгүй байна.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА

28.1 Оршил

Банкны бизнес үйл ажиллагааны үндсэн эрсдэлийн төрөлд Зээлийн эрсдэл, Хөрвөх чадварын эрсдэл, Зах зээлийн эрсдэл, Үйл ажиллагааны эрсдэл, Хууль комплаенсийн эрсдэл, Мэдээлэл технологи болон Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлүүд ордог болно.

Эрсдэлийн хяналтын бие даасан үйл явц нь хүрээлэн буй орчин, технологи болон эдийн засгийн салбарын өөрчлөлт буюу бизнесийн эрсдэлийг хамрахгүй бөгөөд эдгээр эрсдэлийг Банкны стратеги төлөвлөлтийн үйл явцаар хянадаг.

Банкны эрсдэлийн удирдлагын үндсэн зорилго нь банкны стратеги, зорилтод нөлөөлж болзошгүй эрсдэлийг Хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн хүрээнд тодорхойлж, удирдахад оршино. Үр дүнтэй эрсдэлийн удирдлагын үйл явц нь Банкны тасралтгүй ашигт ажиллагаанд маш чухал үүрэгтэй бөгөөд Банкны ажилтан бүр өөрийн үүрэг хариуцлагад үүсч болох эрсдэлд хариуцлага хүлээдэг байна. Комплаенс, Мэдээлэл технологи болон мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлээс бусад эрсдэлийн удирдлагыг хамгаалалтын хоёр дахь шугамын харьяа газар нэгжүүд хянадаг бөгөөд Эрсдэл хариуцсан дэд захиралд (цаашид "ЭХДЗ" гэх) шууд тайлагнадаг. Комплаенсийн эрсдэлийг Комплаенс хариуцсан дэд захирал хянадаг бөгөөд Мэдээлэл технологи, мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл-д Гүйцэтгэх захирал нь хяналт тавьж ажилладаг.

Банк нь тодорхой байдлаар тогтоосон эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоотой ба энэ нь эрсдэл ба өгөөжийн харьцааг оновчтой байлгах зорилготой юм. Эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо нь дараах шаардлагыг хангахад чиглэсэн байна. Үүнд:

- (i) Эрсдэлүүдийг удирдаж буй хувь хүмүүс нь тавигдах шаардлагууд болон хэмжилтийн системийн талаар тодорхой ойлголттой байна;
- (ii) Банкны эрсдэлийн түвшин нь Төлөөлөн удирдах зөвлөлөөс ("ТҮЗ") баталсан эрсдэлийн хязгаарын хүрээнд байна;
- (iii) Капиталын хуваарилалт нь эрсдэлд өртөх түвшинд нийцсэн байна;
- (iv) Банкны гүйцэтгэлийн зорилтууд нь хүлээн зөвшөөрөх эрсдэл болон дотоод хязгаартай нийцсэн байна.

Эрсдэлийн удирдлагын бүтэц, зохион байгуулалт

ТҮЗ нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоог хянах үүрэгтэй бөгөөд үүрэг хариуцлагаа ТҮЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороонд шилжүүлж болно.

ТҮЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороо ("ТҮЗЭХ")

ТҮЗ-ийн дэргэдэх эрсдэлийн хороо нь ТҮЗ-д Банкны эрсдэлийн түвшинг хянахад дэмжлэг үзүүлдэг. ТҮЗЭХ нь Эрсдэлийн удирдлагын хороо болон Комплаенсийн хорооноос тодорхой давтамжтайгаар тайлагнаж буй онц ач холбогдол бүхий эрсдэл болон асуудлыг хянаж, ТҮЗ-өөс тогтоосон хүлээн зөвшөөрөх эрсдэл болон эрсдэлийн лимитийн хэрэгжилтийг баталгаажуулдаг.

ТҮЗ-ийн дэргэдэх аудитын хороо

ТҮЗ-ийн дэргэдэх аудитын хороо нь ТҮЗ-д Банкны санхүүгийн тайлан болон мэдээллийн үнэн зөв байдал, хууль эрх зүйн болон зохицуулалтын нийцэл болон дотоод хяналт болон аудитын үйл ажиллагааг хянахад дэмжлэг үзүүлдэг.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.1 Оршил (үргэлжлэл)

Гүйцэтгэх удирдлагын хороо

Гүйцэтгэх удирдлагын хороо нь Банкны бүх гүйцэтгэх удирдлагын гишүүдээс бүрдэх бөгөөд долоо хоног бүр хуралдаж тогтвортой бизнесийн удирдлагын төлөвлөгөө болон стратегийн асуудлуудыг хэлэлцэж, холбогдох шийдвэрүүдийг гаргадаг болно.

Эрсдэлийн удирдлагын хороо

Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь Банкны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо болон эрсдэлийн удирдлагын үйл явцад тогтмол хяналт тавьдаг бөгөөд онц ач холбогдол бүхий эрсдэлийг үнэлж, эрсдэлийг буруулах арга хэмжээг тодорхойлдог. Эрсдэлийн удирдлагын хороо нь онц ач холбогдол бүхий эрсдэлийн түвшин болон арга хэмжээг эрсдэлийн самбарт бүртгэдэг. Эрсдэлийн самбарыг сар тутам шинэчилж шийдвэр гаргахад ашигладаг болно.

Эрсдэлийн удирдлагын хороог Эрсдэл хариуцсан дэд захидал удирддаг бөгөөд сард нэг удаа хуралддаг.

Актив пассивын удирдлагын хороо ("АПУХ")

Актив пассивын удирдлагын хороо (АПУХ) нь Банкны эх үүсвэрийн, хөрвөх чадварын, гадаад валютын, эргэн төлөгдөх хугацааны болон хүүгийн эрсдэлүүдийн ерөнхий актив пассивын удирдлагаар хангах үүрэг хариуцлагатай ажилладаг. АПУХ-ны зорилго нь Банкны санхүүгийн тайлангийн актив пассивын бүтцийг Банкны тогтвортой хөгжлийг хангахад тохиромжтой байдлаар тогтоох, актив пассивын боловсронгуй удирдлагаар ашигт ажиллагаа болон хөрвөх чадварыг хангах мөн валютын, хүүгийн түвшний болон зах зээлийн бусад эрсдэлийг удирдахад оршино. АПУХ-г Гүйцэтгэх захидал удирддаг.

Зээлийн эрсдэлийн хороо

Банк нь Төв Банкны зээлийн эрсдэлийн хороо /цаашид ТБЗЭХ гэх/, Төв Банкны зээлийн эрсдэлийн дэд хороо /цаашид ТБЗЭДХ гэх/, Салбарын зээлийн эрсдэлийн хороо /цаашид СЗЭХ гэх/ гэсэн 3 түвшний зээлийн эрсдэлийн хороодтой. Зээлийн эрсдэлийн хорооны хурал нь сард нэгээс доошгүй удаа хуралддаг

ТБЗЭХ нь зээлийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, тэдгээрийн ерөнхий нөхцөл, зээлийн үйл ажиллагаа, зээлийн эрсдэлтэй холбоотой журмыг хэлэлцэн баталж, зээлийн эрсдэлийн дотоод хязгаарыг тогтоодог. Түүнчлэн ТБЗЭХ нь зээлийн нийт багцын чанар, төвлөрөлийн эрсдэл, зээлийн эрсдэлийн сангийн хүрэлцээ, эрт илрүүлэлтийн системийн хэрэгжилт, эрсдэлийн тайлангийн гүйцэтгэлийг хэлэлцэж, дотоод хязгаарлалт, гэрээний шаардлагын биелэлт, үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг баталж, холбогдох шийдвэрийг гарган, хяналт тавьж ажилладаг. ТБЗЭХ-г Эрсдэл хариуцсан дэд захидал удирддаг.

ТБЗЭДХ нь зээлийн эрсдэлийн хязгаарын гүйцэтгэл, зээлийн багцын чанар үүнд топ хугацаа хэтэрсэн/ чанаргүй зээлийн талаар хэлэлцэж, хяналт тавьдаг ба эрсдэлийг буруулах зохих арга хэмжээний талаар шийдвэр гаргадаг. ТБЗЭДХ-г Бизнесийн эрсдэл хариуцсан дэд захидал удирддаг.

СЗЭХ нь өөрийн харьяа салбар нэгжүүдийн багцын чанар, асуудалтай зээлийн талаар хэлэлцэж, буруулах арга хэмжээ, үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулж, биелэлтэд хяналт тавина.

Зээлийн хороод

Банкны зээлийн хороодын бүтэц нь Банкны зээлийн эрсдэлийг шат шатны түвшинд удирдахад нийцүүлж байгуулагдсан. Банк зээл олголтыг батлах болон хяналт тавих зорилгоор дараах төрлийн зээлийн хороодыг бүрдүүлсэн. Үүнд:

1. Төв Банкны зээлийн хороо (ТБЗХ) нь 3 тэрбум төгрөгөөс дээш хэмжээний бүх зээлийг хэлэлцэн шийдвэрлэнэ. Түүнчлэн зээлдэгчдийн эрсдэлийн ангилал болон зээлийн хэмжээнээс хамааран шийдвэр гаргах бүтэц нь дараах байдалтай байна:

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.1 Оршил (үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн хороо (үргэлжлэл)

Зээлдэгчийн эрсдэлийн үнэлгээ	сая.төг	сая.төг	сая.төг
	> 3,000 төг ≤ 10,000 төг	> 10,000 төг ≤ 25,000 төг	> 25,000 төг <
Бага эрсдэл (1-4) (ногоон)	ТБЗХ	ТБЗХ	ТУЗ
Дунд эрсдэл (5-7) (шар)	ТБЗХ	ТУЗ	ТУЗ
Өндөр эрсдэл (8-10) (улаан)	ТУЗ	ТУЗ	ТУЗ

ТБЗХ нь дараах зээлийн хороодын эрхийн хэмжээг тогтоож, баталдаг:

- Төв Банкны зээлийн дэд хороо /цаашид ТБЭДХ гэх/;
  - ЖДҮ-ийн зээлийн хороо /цаашид ЖДҮЗХ гэх/;
  - Орон нутгийн салбарын зээлийн хороо /цаашид ОНСЗХ гэх/.
- Төв Банкны зээлийн дэд хороо нь 3 тэрбум хүртэлх төгрөгийн ЖДҮЗХ-ийн зөвшөөрөгдсөн хэмжээнээс давсан зээлийг хэлэлцэн шийдвэрлэдэг.
  - ЖДҮЗХ нь 500 сая хүртэлх төгрөгийн Улаанбаатарын иргэдийн банкны зээлийг хэлэлцэн шийдвэрлэдэг.
  - ОНСЗХ нь 300 сая хүртэлх төгрөгийн зээлийн хорооны эрхтэй байдаг. Зээлийн шийдвэр гаргалт нь ОНСЗХ түвшинд төвлөрсөн байдаг байдаг тул орон нутгийн тооцооны төвүүд бие даасан зээлийн хороогүй.

Бизнесийн зээлийн эрсдэлийн газрын эрсдэлийн шинжээч ОНСЗХ-д санал өгөх гишүүнээр оролцсон тохиолдолд ОНСЗХ нь 500 сая төгрөг хүртэлх зээлийн санал шийдвэрлэх эрхтэй болдог. Бизнесийн зээлийн эрсдэлийн газрын захирал нь ТБЗХ-ний баталсан зээлийн хязгаарт багтаан ОНСЗХ-ны нэг зээл шийдвэрлэх хэмжээг зах зээлийн эрэлт, зээлийн багцын чанар зэрэг хүчин зүйлийг харгалзан үзэж улирал тутамд өөрчлөх бүрэн эрхтэй.

- Шийдвэр гаргах эрх бүхий ажилтнууд нь 300 сая төгрөгөөс 5.5 тэрбум төгрөг хүртэлх хэрэглээний болон орон сууцны зээлийг хамтран шийдвэрлэнэ. Шийдвэр гаргах эрх бүхий ажилтан нь ОНСЗХ-ийн эрхээс дээш 300 сая төгрөг хүртэлх зээлийг дангаар шийдвэрлэх эрхтэй.

Бизнесийн зээлийн эрсдэлийн газар

Бизнесийн зээлийн эрсдэлийн газар /цаашид БЗЭГ гэх/ дараах үндсэн үүрэг хүлээнэ:

- Бизнесийн зээлийн журам ба зээлийн эрсдэлийн удирдлагын журмыг боловсруулах, зохицуулах
- Эрсдэл, зээлийн эрсдэлийн хязгаар, гэрээний гүйцэтгэлд хяналт тавих
- СТОУС 9 болон Монголбанкны холбогдох журмын дагуу эрсдэлийн санг тооцоолох
- Эрсдэлээс урьдчилан сэрэмжлүүлэх үйл ажиллагааг хөгжүүлэх
- Зээлийн материаллаг эрсдэлийг тодорхойлох, үнэлэх, тэдгээрийн эрсдэлийг тооцоолох,
- Зээлийн эрсдэлийн түвшинг тодорхойлохын тулд зээлийн өргөдөлд эрсдэлийн бие даасан үнэлгээ хийх,
- Төслийн зээлийн журмыг зохицуулах, төсөл хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааг Монгол Улсын засгийн газар, олон улсын байгууллага, ТББ-тай хамтран зохион байгуулах,
- Барьцаа хөрөнгө, барилгын төслийн гүйцэтгэлд инженерийн үнэлгээ хийх
- ББГ болон УБИБ-ний томоохон харилцагчдын 1 тэрбум төгрөгөөс дээш дүнтэй зээл болон бусад зээлтэй холбоотой үйлчилгээ (баталгаа) -ны урьдчилгаа төлбөрийн хяналт шалгалт хийх, барьцааны баримт бичгийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах
- Бизнесийн нэгжүүдэд зээлийн эрсдэлийн удирдлага, бизнесийн зээлийн журам, чиглэлээр сургалт, зөвлөгөө өгөх, ажилтнуудаа эрсдэлийн соёлд сургах.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.1 Оршил (үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн хороо (үргэлжлэл)

Хэрэглээний зээлийн эрсдэлийн газар

Хэрэглээний зээлийн эрсдэлийн газар /цаашид ХЗЭГ гэх/ дараах үндсэн үүрэг хүлээнэ:

- Хэрэглээний зээлийн журам ба хэрэглээний зээлийн журмыг боловсруулах, зохицуулах,
- Хэрэглээний зээлийн бүтээгдэхүүний талаар сар бүр зээлийн дүн шинжилгээ хийх, зээлийн багцын эрсдэлийг удирдах,
- Зээлийн эрсдэлийн гүйцэтгэлийн болон хэрэглээний, орон сууцны болон малчны зээлийн эрсдэлийн хязгаарт хяналт тавих
- Зээлтэй холбоотой системийг (жишээ нь BANCS, LOS, Debt collection) засах хөгжүүлэх
- Банкны мэдээллийн санд мэдээллийн дүн шинжилгээ хийх, үнэлгээ ба бусад загварыг боловсруулах,
- Банкны үнэлгээний системийг хадгалах, хөгжүүлэх (жишээ нь, зан төлөвийн оноо, бизнес, хэрэглээний зээлийн шалгуур үзүүлэлтүүд)
- Шийдвэр гаргах эрх бүхий ажилтнуудын түвшинд зээл батлах, хянах үйл явцад оролцох,
- Зээл төлүүлэлтийн газрын үйл ажиллагаа, урамшууллын системийг хянах,
- Салбар, бизнесийн нэгжүүдэд хэрэглээний зээлийн журам, эрсдэлийн менежментийн талаар заавар, санамж, заавар өгөх.

Зээл төлүүлэлт болон Тусгай активын газрууд

Зээл төлүүлэлтийн газар нь (цаашид ЗТГ гэх) голлон Улаанбаатарын иргэдийн банкны харьяа салбар нэгжүүдийн төлөгдөхгүй уdsan зээлийг, Тусгай активын газар нь (цаашид ТАГ гэх) бизнес болон хэрэглээний зээл, авлагын хугацаа 90-ээс дээш хоног, мөн харилцагчдын зээлийн хугацаа 180 хоногоос дээш хэтэрсэн бүх зээл, авлагыг цуглуулах үүрэгтэй.

БЗЭГ, ХЗЭГ, ЗТГ болон ТАГ захирлууд шууд Эрсдэл хариуцсан дэд захиралд тайлагнадаг.

Мэдээллийн технологийн удирдлагын хороо

Мэдээллийн технологийн удирдлагын хороо нь Банкны бизнесийн үйл ажиллагаа ба мэдээллийн технологи (МТ)-ийн стратеги, төлөвлөгөөний уялдааг хангах зорилготой ба системийн хувьд тавигдах шаардлагууд, нэн тэргүүний хэрэгцээг тодорхойлох, Удирдлагын мэдээллийн систем (УМС), одоогийн ба шинээр нэвтрүүлэх бүтээгдэхүүнүүдийг улам бүр боловсронгуй болгох, хөгжүүлэх ба бизнесийн нэгжүүдэд тулгарч буй МТ-той холбоотой асуудлуудыг шийдвэрлэх зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг. МТ-ийн удирдлагын хороог Мэдээлэл технологи хариуцсан Дэд захирал удирдана.

Бизнес, бүтээгдэхүүн хөгжлийн хороо

Бизнес, бүтээгдэхүүн хөгжлийн хороо нь Банкны шинэ бизнесийн төсөл, саналыг гаргах, зээлийн бус бүтээгдэхүүнийг батлах, бүтээгдэхүүн болон үйлчилгээний бодлогын журмын хэрэгжилтийг хангах, гэрээ болон холбогдох баримт бичгийг шинэчлэх, нэмэлт өөрчлөлт оруулах болон шимтэл, хураамж тогтоох үүрэгтэй. Түүгээр зогсохгүй тус хороо нь шинэ бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, холбогдох төсөлд хамаарах эрсдэлийг үнэлэх, эрсдэлийг бууруулах үйл явцыг хянах үүрэгтэй. Бизнес, бүтээгдэхүүн хөгжлийн хороог Бизнес хөгжил хариуцсан Дэд захирал удирдана.

Дотоод аудит

Дотоод аудит нь банкны эрсдэлийн удирдлагын процессууд (зорилго, зорилт тодорхойлох, гол эрсдэлээ тодорхойлох, түүнд зохих хариу арга хэмжээг хүлээн зөвшөөрөх хэмжээнд сонгосон байдал, эрсдэлийн мэдээллийг дамжуулах зэрэг)-ын үр дүнтэй байдлыг үнэлдэг. Мөн дотоод аудитын үйл ажиллагаа нь дараах эрсдэлийн цар хүрээг хамруулан Банкны засаглал, үйл ажиллагаа болон мэдээллийн системийг үнэлдэг:

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.1 Оршил (үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн хороо (үргэлжлэл)

- Стратегийн зорилгуудад хүрсэн байдал
- Санхүүгийн болон үйл ажиллагаа (санхүүгийн бус)-ны мэдээллийн найдвартай, бүрэн бүтэн байдал
- Хөтөлбөр болон үйл ажиллагааны үр ашигтай, үр дүнтэй байдал
- Хөрөнгийн бүрэн бүтэн байдал
- Хууль, тогтоомж, бодлого, дүрэм, журам, гэрээний хэрэгжилт

Дотоод аудит нь эдгээр үнэлгээний үр дүнгийн талаар Банкны удирдлагатай хэлэлцэж, илэрсэн асуудлууд болон өгсөн зөвлөмжүүдийн талаар ТҮЗ-ийн дэргэдэх Аудитын хороонд тайлагнадаг.

Эрсдэлийг хэмжих болон тайлагнах систем

Банк нь статистик загваруудын тусламжтайгаар түүхэн алдаглаас ойролцоолон тооцсон ердийн нөхцөлд хулээж болзошгүй алдагдал болон гэнэтийн тохиолдолд учирч болзошгүй онцгой алдагдлыг хамтад нь авч үздэг аргачлалын дагуу эрсдэлийг хэмждэг.

Эдгээр статистик загварууд нь түүхэн өгөгдлөөр тооцсон магадлалыг эдийн засгийн өнөөгийн орчинд нийцүүлэх байдлаар ашигладаг.

Эрсдэлд мониторинг хийх, хяналт тавих үйл явцуудыг гүйцэтгэхдээ гол төлөв Банкнаас тогтоосон хязгааруудад суурилдаг. Эдгээр хязгааруудад Банк өөрийн бизнесийн стратеги зорилт, тухайн зах зээлийн орчин, мөн цаашид хулээх боломжтой эрсдэлийн түвшинг тусгаж өгсөн байна. Үүнээс гадна Банк нь өөрийн эрсдэл даах чадварыг бүх төрлийн эрсдэлүүд болон үйл ажиллагааны хүрээнд хэмжиж, түүнд мониторинг хийдэг.

Эрсдэлийг цаг алдалгүй эрт олж илрүүлэх, түүнд шинжилгээ хийх, хяналт тавих үүднээс бизнесийн бүх нэгжүүдээс цуглуулж нэгтгэсэн мэдээллийг нягталж үздэг. Уг мэдээллийг ТҮЗ, ТҮЗЭҮХ, ТБЭХ болон хамаарлтай үед АПУХ-нд танилцуулж тайлбар өгдөг. Тайланд зээлийн эрсдэлд өртөж болох нийт багцын хэмжээ, зээлийн үзүүлэлтийн таамаглал, хамгийн их эрсдэлийн арга (VaR), хөрвөх чадварын харьцаа болон эрсдэлийн нийт түвшний өөрчлөлтийг тусгана.

Сар бүр ТҮЗЭҮХ болон Төв Банкны эрсдэлийн хороо нь сар тутам Банкны эрсдэлийн хэмжээнд үнэлгээ, дүгнэлт хийхэд шаардлагатай бүх мэдээллээр хангах зорилготой иж бүрэн эрсдэлийн тайланг хүлээн авдаг.

Эрсдэлийг бууруулах арга зам

Хүүгийн түвшин болон, гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтөөс үүсэх эрсдэлийн түвшинг хэмжиж шинжилгээ хийхдээ мэдрэмтгий байдлын шинжилгээ болон хамгийн их эрсдэлийн арга (VaR) аргачлалыг ашигладаг нь Банкны ерөнхий эрсдэлийн удирдлагын нэг хэсэг юм. Банк зээлийн эрсдэлийг бууруулах зорилгоор барьцаа хөрөнгө болон хувь хүний батлан даалтыг идэвхтэй ашигладаг.

Эрсдэлийн хэт төвлөрөл

Ижил төрлийн бизнесийн үйл ажиллагаа эрхэлдэг, эсвэл нэгэн ижил газар зүйн бүсэд болон эдийн засгийн тухайлсан нэг салбарт бизнес эрхэлдэг харилцагчдын үйл ажиллагаанд улс төр, эдийн засаг болон бусад аливаа өөрчлөлт гарахад тэдгээрийн гэрээний үүргээ гүйцэтгэхэд ижил маягаар нөлөөлөхөөр байвал төвлөрөл нь бий болдог. Банкны гүйцэтгэлийг өсөлттэй тодорхой нэг эдийн засгийн салбар болон газарзүйн бүсээс хэр хамаарлтай байгааг төвлөрөл нь илэрхийлдэг.

Эрсдэлийн хэт төвлөрлөс зайлсхийх үүднээс Банк өөрийн бодлого болон журмаараа багцын эрсдэлийг тараан байршуулах замаар зохицуулж өгдөг. Тус зохицуулалтад дурдагдсанаар зээлийн төвлөрлийн эрсдэлийг Банк хянаж удирддаг.

Монголбанк нь дараах стандарт хязгаарлалтуудыг тогтоож, биелүүлэхийг шаарддаг. Үүнд:

- Нэг зээлдэгч болон түүний холбогдох этгээдэд олгох нийт зээлийн дун болон зээлтэй адилтгах бусад хөрөнгийн нийлбэр дун нь Банкны өөрийн хөрөнгийн 20%-иас хэтрэхгүй.
- Банк холбогдох этгээдэд олгосон зээлийн хэмжээ болон зээлтэй адилтгах бусад хөрөнгийн дун нь Банкны өөрийн хөрөнгийн 5 хувиас, тэдгээрийн нийлбэр дун нь өөрийн хөрөнгийн 20%-иас тус тус хэтрэхгүй.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.1 Оршил (үргэлжлэл)

Зээлийн эрсдэлийн хороо (үргэлжлэл)

Хуульд заасны дагуу, Банк дотооддоо дараах хязгаарлалт тогтоосон:

Нэг зээлдэгч болон түүний холбогдох этгээдэд олгох нийт зээлийн дүн болон зээлтэй адилтгах бусад хөрөнгийн нийлбэр дүн нь Банкны өөрийн хөрөнгийн 10%-иас хэтрэхгүй. Алт хадгаламжаар баталгаажсан зээл, мөнгөөр баталгаажсан дүн болон болзошгүй өглөгийн дүн хасагдана.

Банкны эрсдэлийн тодорхойлтын дагуу Банк нь эдийн засгийн салбарын төвлөрөлтэй холбоотой дараах дотоод хязгаарлалтыг тогтоодог.

- (i) Барилгын салбарт олгосон нийт зээлийн багц нь нийт зээлийн багцын 10% дотор хязгаарлагдмал байна
- (ii) Уул уурхайн салбарт олгосон нийт зээлийн багц 2020 онд нийт зээлийн багцын 5% -д хязгаарлагдаж байсан бол 2021 онд хязгаар 10% хүртэл өссөн байна

Зээлийн эрсдэл нь зээлдэгч эсвэл гэрээлэгч тал нь гэрээгээр хүлээсэн үүргээ биелүүлээгүйгээс үүсэж болзошгүй Банкны алдагдал юм. Банк нь зээлийн өргөдлийг нарийн судлах, эрсдэлийн түвшинд суурилсан хүүгийн хувь хэмжээг тогтоох, төвлөрлийн эрсдэлийг удирдах үүднээс нэг зээлдэгч, эдийн засгийн салбар зэрэг үзүүлэлтээр зээлийн багцад лимит тогтоох, түүнд хяналт тавих зэрэг зээлийн эрсдэлийг хянаж удирддаг.

Зээлийн хяналт нь Банкны зээлийн үйл ажиллагааны журмаар зохицуулагддаг. Зээлийн хяналтыг зээлийн хүсэлт хүлээн авахаас зээл төлөгдөх дуусах хүртэл бүх үе шатанд хийнэ. Зээлийн бүтээгдэхүүн, төрөл, хэмжээ зэргээс хамааран зээлийн хяналт хийх давтамж ялгаатай байна. Зээлийн эрсдэлийг хугацаа хэтрэхээс өмнө буюу эрт үе шатанд илрүүлэх зорилгоор Банк эрт илрүүлэлтийн дохиог хянаж, эрсдэлээс сэргийлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлдэг. БЗЭГ нь зээлийн данс болон гүйлгээний түвшинд эрт илрүүлэлтийн дохиог хянадаг. Бизнес нэгжүүд нь зээлдэгчийн зан төлөвийн анхааруулах дохионд хяналт тавьж ажилладаг.

Салбар нэгжийн зээлийн ажилтан нь зээл олгосны дараа харилцагчтай тогтмол харилцаа холбоотой байж зээлийн үйл ажиллагаа, зээлийн зарцуулалтанд байнга хяналт тавьж ажилладаг. Бизнесийн борлуулалтын орлого тогтмол буурах эсвэл огцом өсөх, бизнесийн үйл ажиллагаанд томоохон асуудал үүсэх, зээлдэгчийн санхүүгийн чадварт нөлөөлөхүйц хэмжээний бусад өөрчлөлтүүд орох зэрэг нөхцөл байдал үүссэн зээлийг "Анхаарах зээлийн жагсаалт"-нд оруулдаг. Хугацаа хэтэрч болзошгүй буюу анхаарах зээлийн жагсаалтад орсон зээлдэгчийн судалгааг дахин хийж, эрсдэлийг дахин тооцоолж, эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлдэг. Анхаарах зээлийн хувьд зээлийн эргэн төлөлтийг зээлийн төлбөр төлөх өдрөөс 1-2 хоногийн өмнө харилцагчидтай холбогдож урьдчилан сануулдаг.

Банк зээлийн үйл ажиллагааны бодлого, журмуудаа тогтмол шалгаж, сайжруулж ажилладаг.

Зээлтэй холбоотой болзошгүй үүргийн эрсдэл

Банк нь харилцагчийн өмнөөс үүрэг хүлээх төлбөрийн баталгаануудыг гаргах боломжийг харилцагч нарт бий болгодог. Ийм төлбөрийг аккредитивийн нөхцөлд тулгуурлан харилцагчдаас эргүүлэн татдаг. Эдгээр нь Банкинд зээлтэй нэгэн адил эрсдэлийг учруулах ба түүнийг мөн зээлийн үйл ажиллагааны бодлого, журмаар зохицуулдаг.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.1 Оршил (үргэлжлэл)

Эрсдэлийн төвлөрлийн шинжилгээ

Дараах хүснэгтэд Банкны харилцагчдад олгосон зээл, урьдчилгааг (Тодруулга 14) эдийн засгийн салбараар нь ангилан, нийт дүнгээр (зээлийн барьцаа хөрөнгө эсвэл зээлийн чанарыг сайжруулах бусад зүйлүүдийг авч үзэхээс өмнөх нь) үзүүлэв.

Нийт зээлийн багцын хэмжээ

2020 оны 12-р сарын 31	Бизнесийн		Хэрэглээний		Хөдөө аж хуйн		Нийт	
	мян.төг	%	мян.төг	%	мян.төг	%	мян.төг	%
Хувь хүмүүс	—	0%	2,149,130,676	100%	—	0%	2,149,130,676	41%
Худалдаа	1,013,656,249	37%	—	0%	6,105	0%	1,013,662,354	19%
Барилга	360,837,558	13%	—	0%	10,406	0%	360,847,964	7%
Боловсруулалт	245,402,347	9%	—	0%	—	0%	245,402,347	5%
Үл хөдлөх хөрөнгө зуучлал	123,692,060	5%	—	0%	—	0%	123,692,060	2%
Уул уурхай	291,177,971	11%	—	0%	4,821	0%	291,182,792	6%
Тээвэр	126,741,587	5%	—	0%	—	0%	126,741,587	2%
Эрүүл мэнд, нийгмийн байгууллагууд	45,834,606	2%	—	0%	16,998	0%	45,851,604	1%
Хөдөө аж ахуй	93,474,743	3%	2,151,296	0%	151,636,093	37%	247,262,132	5%
Бусад	424,483,772	16%	—	0%	261,765,813	63%	686,249,585	13%
	2,725,300,893	100%	2,151,281,972	100%	413,440,236	100%	5,290,023,101	100%

2019 оны 12-р сарын 31

	мян.төг	%	мян.төг	%	мян.төг	%	мян.төг	%
Хувь хүмүүс	—	0%	2,756,911,611	100%	—	0%	2,756,911,611	56%
Худалдаа	807,934,215	44%	—	0%	—	0%	807,934,215	16%
Барилга	236,444,146	13%	—	0%	15,286	0%	236,459,432	5%
Боловсруулалт	200,941,363	11%	—	0%	—	0%	200,941,363	4%
Үл хөдлөх хөрөнгө зуучлал	97,950,105	5%	—	0%	6,130	0%	97,956,235	2%
Уул уурхай	61,254,747	3%	—	0%	—	0%	61,254,747	1%
Тээвэр	53,535,596	3%	—	0%	2,078	0%	53,537,674	1%
Эрүүл мэнд, нийгмийн байгууллагууд	34,412,008	2%	—	0%	4,959	0%	34,416,967	1%
Хөдөө аж ахуй	31,522,843	2%	2,602,328	0%	127,523,139	37%	161,648,310	3%
Бусад	315,338,575	17%	—	0%	214,135,943	63%	529,474,518	11%
	1,839,333,598	100%	2,759,513,939	100%	341,687,535	100%	4,940,535,072	100%

Гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт оруулсан зээлийн тойм

Эрсдэлийн удирдлагын үүднээс зээлийн гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон бол холбогдох газар нэгж нь зээлийг эргэн төлөгдөх хүртэл хяналт тавьдаг.

Доорхи хүснэгтэд 2020 болон 2019 оны 12-р сарын 31-ээрх гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт орсон зээлүүдийн нийт дүн болон ЗҮЦХА харуулав:

	2020		2019	
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
Бүтцийн өөрчлөлт орсон зээл:				
Нийт дүн			139,766,893	191,547,583
Холбогдох ЗҮЦХА			100,916,469	102,433,817

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.1 Оршил (үргэлжлэл)

Гэрээний нөхцөлд өөрчлөлт оруулсан зээлийн тойм (үргэлжлэл)

Өөрчлөлтийн алдагдал

Монгол Улсын Засгийн газраас Ковид-19 дэгдэлтийн улмаас хэрэглэгчид болон бизнес эрхлэгчдэд үзүүлэх зээлийн дарамтыг бууруулах зорилгоор хэд хэдэн арга хэмжээ авсан. Эдгээрийн нэг нь зээлдэгчдийн зээл, хүүгийн төлбөрийг хойшлуулах байсан ба ялангуяа засгийн газрын санхүүжилттэй ипотекийн зээлүүдийн хуваарыт өөрчлөлт оруулсан. Доорх хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хорогдуулсан өртөг ба цэвэр өөрчлөлтийн алдагдлыг харуулав:

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Тайлант хугацаанд өөрчлөгдсөн санхүүгийн хөрөнгийн хорогдуулсан өртөг	142,624,343	—
Тайлант хугацаанд өөрчлөгдсөн санхүүгийн өр төлбөрийн хорогдуулсан өртөг	96,667,107	—
Цэвэр өөрчлөлтийн алдагдал (Тод.7)	(6,070,711)	—

Зээлийн барьцаа хөрөнгө ба бусад сайжруулалтууд

Барьцаа хөрөнгийн үнэлгээний дүн болон төрөл нь зээлдэгч болон харилцагчийн зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ ба олгох зээлийн терлөөс хамаарна. Барьцаалах боломжтой хөрөнгийн гол төрлүүдийг дор үзүүлэв. Үүнд:

- (i) Байгууллагуудад олгох зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал, үйлдвэр ба тоног төхөөрөмж, машин механизм;
- (ii) Жижиг болон дундаж бизнесийн зээлийн хувьд үл хөдлөх хөрөнгө, бараа материал;
- (iii) Хэрэглээний зээлийн хувьд автомашин, санхүүжилтийн орлого болон үл хөдлөх хөрөнгө гэх мэт;
- (iv) Орон сууц худалдан авах зээлийн хувьд орон сууц.

Банкны Зээлийн үйл ажиллагааны журмын дагуу цалингийн зээл, тэтгэврийн зээлээс бусад зээлийн хувьд барьцаа хөрөнгийг эрсдэл тооцсон үнэлгээний үнээр ("RAP") 100% барьцаалахыг шаарддаг. Гэсэн хэдий ч, зээлийн бүтээгдэхүүний тодорхой журамд өөрөөр заагаагүй бол барьцаа хөрөнгийн эрсдэлийн үнэлгээний үнэ нь зээлийн дүнгийн 100% -иас бага байж болно

БЗЭГ-ийн үнэлгээчид барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнийг үнэлэхэд гурван төрлийн үнэлгээний аргыг ашигладаг бөгөөд үүнд орлогын хандлага, өртгийн хандлага, зах зээл дээр суурилсан хандлага байдаг.

Банк нь аж ахуйн нэгжийн зээл олгоходо тухайн аж ахуйн нэгжийн толгой компани болон гол хувьцаа эзэмшигчдээс баталгаа гаргуулж авч болох боловч үүнийг барьцаа хөрөнгөөр тооцдоггүй.

Банк нь барьцаа хөрөнгийн зах зээлийн үнэ цэнэд тогтмол хяналт тавьж ажилладаг ба харилцагчтай байгуулсан гэрээний дагуу шаардлагатай үед нэмэлт барьцаа хөрөнгө гаргуулахаар хүсэлт тавьдаг.

Банк нь өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгүүдийг зохион байгуулалттайгаар борлуулдаг. Хөрөнгө борлуулсанаас орж ирсэн орлогыг зээлийн үлдэгдэл төлбөрийг багасгах эсвэл төлж дуусгахад зориулна. Банк нь өмчлөх бусад үл хөдлөх хөрөнгийг өөрийн бизнесийн хэрэгцээнд ашигладаггүй.

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ

Чанаргүйдлийн тодорхойлолт

Зээлдэгч гэрээгээр хүлээсэн төлбөрөө 90 болон түүнээс дээш хоногоор хугацаа хэтрүүлсэн бүх тохиолдолд тухайн санхүүгийн хэрэглүүрийг чанаргүйдэх магадлалтай гэж үзэн хүлээгдэж буй алдагдлыг тооцоходо тухайн санхүүгийн хэрэглүүрийг 3-р шатлалд (зээлийн үнэ цэнэ буурсан) байгаа гэж үздэг. Банк тус тусын гэрээнд заасны дагуу өдөр тутмын төлбөрүүд тухайн өдрийн ажлын цаг дуусахаас өмнө хийгдээгүй тохиолдолд хөрөнгийн удирдлагын болон Банк хоорондын балансыг чанаргүй болсон гэж үзэн яаралтай арга хэмжээ авна.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.1 Оршил (үргэлжлэл)

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ (үргэлжлэл)

Чанаргүйдлийн тодорхойлолт (үргэлжлэл)

Харилцагчдын санхүүгийн хэрэглүүрийг чанарын үнэлгээгээр үнэлж "үл төлөгдөх магадлал"-тай гэж үзэх тохиолдуудыг Банк авч үздэг. Энэ тохиолдолд Банк харилцагчийн санхүүгийн хэрэглүүрийг үл төлөгдөх магадлалтай эсэхийг нарийвчлан шинжилж хүлээгдэж буй алдагдлыг 2-р шат эсвэл 3-р шатны алинд нь тооцоологохыг тодорхойлох замаар үнэлгээг хийнэ. Чанарын үнэлгээг хийхдээ дараах хүчин зүйлийг харгалzan үздэг. Үүнд:

- Зээлдэгч нь эрсдэлд орох нөхцөл байдал үүссэн эсвэл ойрын хугацаанд эрсдэх магадлалтайг тодорхойлсон Банкны дотоод үнэлгээ;
- Зээлдэгч Банкаас яаралтай эх үүсвэр авах хүсэлт гаргах;
- Зээлдэгч нь бусад зээлдүүлэгчдэд хугацаа хэтэрсэн өр төлбөртэй байх;
- Зээлдэгч нас барах;
- Зээлийн хугацаанд барьцаа хөрөнгийн үнэ цэнэ материаллаг хэмжээгээр буурах;
- Зээлдэгчийн эргэлтийн хөрөнгө материаллаг хэмжээгээр буурах эсвэл томоохон харилцагчаа алдах;
- Зээлийн гэрээний нөхцөл, шаардлагыг зөрчих;
- Зээлдэгч (эсвэл зээлдэгчийн бүлэгт хамаарах аливаа хуулийн этгээд) нь дампуурлын талаархи өргөдөл мэдэгдэл гаргах

Үл төлөгдөх магадлалд орох эсэх шалгууруудын хүчин зүйл нь дараалсан 6 сар үргэлжлэн илрээгүй бол санхүүгийн хэрэглүүрийг "үнэ цэнэ сайжирсан" гэж үзэн 3-р шатлалаас шилжүүлэх эсэхийг Банк өөрийн бодлогоор зохицуулна. Активын үнэ цэнэ сайжирч 1-р шатлал болон 2-р шатлалд ангилах эсэх шийдвэр нь тухайн зээлийн болон зээл олгох үеийн дотоод үнэлгээтэй харьцуулахад эрсдэл хэрхэн өссөн байгаагаас хамаарна.

Банкны дотоод зээлийн багц

Банкны Бизнесийн зээлийн эрсдэлийн газар нь зээлийн ангилал, үнэлгээтэй холбоотой ажлуудыг хариуцан ажилладаг. Зээлийн багцыг хугацааны болон чанарын үзүүлэлтээр 5 үндсэн хэсэгт хуваан ангилдаг. Үүнд: Хэвийн, Анхаарал хандуулах, хэвийн бус, эргэлзээтэй, муу гэсэн ангилал орно.

Байгууллагын болон жижиг бизнесийн зээл

Бизнесийн зээлийн эрсдэлийг үнэлэхдээ харилцагчийн санхүүгийн түүхэн, одоо, ирээдүйн нөхцөл байдлыг харгалzan үздэг. Үүнд:

- Харилцагчийн санхүүгийн төсөөлөл болон түүхэн мэдээлэл. Энэхүү санхүүгийн мэдээлэл нь харилцагчийн санхүүгийн гүйцэтгэлийн хэрэгжилт, хүлээгдэж буй үр дүн, төлбөрийн чадварын харьцаа, хөрвөх чадварын харьцаа болон бусад холбогдох санхүүгийн чадамжийг үнэлэх харьцаануудыг агуулна. Эдгээр үзүүлэлтүүдийн зарим нь үйлчлүүлэгчидтэй хийсэн гэрээнүүд дээр тулгуурласан байdag тул илүү анхаарч авч үздэг.
- Харилцагчдын талаарх бусад эх сурвалжаас гаралтай нийтэд нээлттэй мэдээлэл. Үүнд үнэлгээний агентлагийн үнэлгээ, хөндлөнгийн шинжээчийн тайлан, олон нийтэд арилжаалагдаг бонд, зээлийн эрсдэлийн свопын үнэ, хэвлэлийн мэдээ, нийтлэл зэрэг багтана.
- Макро-эдийн засгийн болон геополитикийн аливаа мэдээлэл, жишээ нь харилцагчдын үйл ажиллагаа явуулж байгаа тухайн салбар, газар зүйн сегментээр авч үзсэн ДНБ-ий өсөлт. Ковидын нөлөө: Банк нь Ковидын хямрал маш их нөлөөлсөн тодорхой салбаруудад олгосон зээлийн эрсдэл тодорхой хувиар өссөн гэж үзээд 2-р шатлал руу бууруулсан.
- Банкны гүйцэтгэлд хамаарах харилцагчийн менежментийн чанар, ур чадварын талаарх бодитой мэдээлэл
- Үнэлгээний арга барилын нарийн төвөгтэй байдал нь зээлийн хэмжээ болон харилцагчийн цар хүрээнээс шалтгаалан өөр өөр байdag. Зарим жижиг бизнесийн зээл нь жижиг бизнест зориулсан Банкны дотоод загвараар үнэлгэддэг.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)**28.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)****Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ (үргэлжлэл)****Иргэдийн зээл**

Иргэдийн зээлд бүх төрлийн хэрэглээний зээл, орон сууцны зээл, малчдын зээл, хөдөө аж ахуйн зээл, бага дүнтэй бизнесийн зээл багтана.

2019 оноос Банк өөрийн зээлдэгчийн эрсдэлийн үнэлгээг сар бүр үнэлж, шинэчлэх боломжтой "Зан төлөвийн онооны загвар (ЗТОЗ)" -ийг боловсруулж хөгжүүлсэн. Банк нь 2020 оноос эхлэн эрсдэлийн удирдлагын үйл ажиллагааныхаа загвар үнэлгээг хэрэгжүүлэх, ашиглахаар төлөвлөж байна. Энэхүү загвар нь одоогоор мэдээллийн технологийн дэд бүтцийг хөгжүүлэх шатандаа явж байна.

ЗТОЗ загвар нь зээлдэгчийн Банкны карт, зээл, депозитийн бүтээгдэхүүнийг ашиглах байдал, зээлийн түүхийн үнэлгээ болон бусад мэдээллийг харгалзан үзэх зэрэг олон үзүүлэлтийг харгалзан, зээлдэгч тус бүрийн чанаргүйдлийн магадлал болон зээлийн эрсдэлийг үнэлэх аргачлал дээр үндэслэсэн болно.

Банк нь Иргэдийн зээлийн багцын үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээний загварыг ашиглах боломжийг судалж байна.

Зээлийн багцын чанар, эрсдэлийн ангиллаар

Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгааны чанарыг Банк дотооддоо хэрэглэдэг зээлийн үнэлгээний системийг ашиглан удирддаг.

Банк зээлийн багцдаа зохистой, байнгын эрсдэлийн зэрэглэл тогтоож байх бодлогыг баримталдаг. Энэ нь зарим төрлийн эрсдэлийг удирдах боломжийг олгохын зэрэгцээ, бүх зээлүүдийн эрсдэлийг нэг хэмжигдэхүүнээр илэрхийлэн харуулах боломжийг олгодог. Үнэлгээний систем нь харилцагчийн зээлийн эрсдэлд нөлөөлөх гол хүчин зүйлүүдийн статистик шинжилгээ болон зах зээлийн мэдээлэл суурилагдан хийгддэг. Эрсдэлийн зэрэглэл нь төрөл бүрийн зээлийн эрсдэлтэй уялсан бөгөөд зээл эрсдэх тохиолдолд алдагдлыг бууруулах барьцаа хөрөнгө, эсвэл бусад төрлийн алдагдлыг бууруулах зээл тус бүр ялгаатай байна гэсэн бодлогыг баримталдаг.

Санхүүгийн хөрөнгийн зээлийн чанарын үнэлгээг Стандарт Энд Пурс эсвэл Мудис болон Фитч-ийн үнэлгээтэй дүйцэн үнэлгээнд үндэслэн харуулав.

Чанаргүйдэлд өртөх дүн ("ЧӨД")

Чанаргүйдэлд өртөх дүн нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнэ буурах үед тооцсон бодит хэмжээг хэлнэ.

1-р шатлалд буй зээлийн ЧӨД-г тооцоолохын тулд Банк нь 12 сар дотор үүсэж болох чанаргүйдэх үйл явдлыг 12 сарын ЗҮЦХА-г тооцоход авч үзнэ. 2-р шатлал болон 3-р шатлалуудын ЧӨД-г тодорхойлохдоо нийт хугацааны түүхэн чанаргүйдэх үйл явдлыг авч үзнэ.

Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл

Банк нь алдагдалд хүргэх чанаргүйдлийг (АХЧ) багадаа улиралд нэг удаа үнэлнэ. Зээлийн эрсдэлийн үнэлгээ нь АХЧ-ийг үнэлэх суурь дээр үндэслэж АХЧ-ыг тооцно. Эдгээр АХЧ-ыг хүлээгдэж ЧӨД-ийг барьцаа хөрөнгөөс төлүүлэхээр хүлээгдэж буй дүнтэй харьцуулан авч үздэг.

Алдагдлын өгөгдөл түүхэн хугацаанд төлөгдөөгүй бүхий л зээлүүдийн мэдээллийг бүтээгдэхүүн тус бүрээр цуглувалж ашигладаг.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Үнэ цэнийн бууралтын үнэлгээ (үргэлжлэл)

Алдагдалд хүргэх чанаргүйдэл (үргэлжлэл)

Түүхэн мэдээлэл болон ирээдүйн эдийн засгийн нөхцөл байдлуудыг харгалzan санхүүгийн активын АХЧ-ийг бүлэг бүрээр тооцоолдог. Ирээдүйн эдийн засгийн нөхцөл, таамаглалыг олон янзын хувилбар дээр тулгуурлан үнэлнэ. Жишээлбэл гол нөлөөлөх индикаторууд, дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, инфляци зэрэг болно.

Зээлийн зориулалтаас хамааруулан зээлийн багцыг дараах үндсэн ангилалд хуваана:

Бизнесийн зээлүүд:

- Бизнесийн зээл
- Хөрөнгө оруулалтын зээл
- Шуурхай бичил зээл

Хэрэглээний зээл:

- Цалингийн зээл
- Тэтгэврийн зээл
- Орон сууцны зээл
- Лизингийн зээл
- Ажилчдын зээл
- Өрхийн зээл
- Хадгаламж барьцаалсан зээл

Хөдөө аж ахуйн зээл:

- Хөдөө аж ахуйн зээл
- Малчны зээл

Зээлийн эрсдэлийн стресс тест

ЧМ-ийн түүхэн мэдээллийн сан дээр үндэслэн эконометрикийн арга хэрэгсэл ашиглах замаар зээлийн эрсдэлийн стресс тестийг хийж гүйцэтгэв. Үүнд голлох макро индикаторууд, мөн бүтээгдэхүүн тус бүрээрх ЧМ-ийн 2014-2020 оны улирлын мэдээллийг ашигласан болно. Макро индикаторуудыг Үндэсний статистикийн хорооноос, ЧМ-ийг Банкны дотоод мэдээллийн сангаас авсан болно. ЧМ-ийн хувьтай хамгийн өндөр хамааралтай байсан макро эдийн засгийн голлох үзүүлэлтүүдийг сонгосон болно.

Аргачалалын хувьд тайлбарлагдагч хувьсагчууд болох ЧМ-г макро эдийн застийн тайлбарлагч хувьсагчаас хамааруулан корреляцийн коэффициентийг тооцож, өндөр хувьтай нөлөөлж буй хувьсагчуудыг тайлбарлагч хувьсагчаар сонгосон. Макро эдийн засгийн тайлбарлагч хувьсагчуудыг ашиглан макро эдийн засгийн орчныг илэрхийлэх индикатор боловсруулсан бөгөөд түүхэн хугацааны тархалтын мэдээллийг ашиглан хэвийн болон стресс нөхцөлийн шалгуур үзүүлэлтийг тодорхойлсон. Макро индикаторын ирээдүйн таамаглалыг хийхдээ индикатор боловсруулахад ашигласан макро хувьсагчдын олон улсын байгууллагуудаас гаргасан таамаглалудын дундаж утгыг ашигласан. Таамаглалын сайн болон муу сценари нөхцөлөөр дундаж таамаглалаас 1 стандарт хазайлтаар хазайх боломжит утгыг сонгосон болно.

Макро индикаторын ирээдүйн сценари хувилбаруудад ЧМ ямар түвшинд байхыг түүхэн хугацааны цувааны регрессийн загварт үндэслэн тооцсон.

Доорх хүснэгтэд 2 өөр хувилбар болох суурь, сөрөг нөхцөлд авч үзсэн стресс тестиийн үр дүнг (зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн хэмжээгээр) харуулав. 2020 оны 12 сарын 31-ээрх зээлийн үнэ цэнийн бууралтын сангийн хэмжээг сөрөг нөхцөлөөр сонгосон болно.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)**28.2 Зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)****Зээлийн эрсдэлийн стресс тест (үргэлжлэл)**

Үржүүлэгч	Бизнесийн	Хэрэглээний	Хөдөө аж ахуйн
Суурь	1.05	1.00	1.04
Сөрөг	1.45	1.00	2.00

Банкны дотоод бодлогын дагуу ирээдүйг харуулсан үржүүлэгч нь 1 ба 2 хооронд хязгаарлагддаг. Бодлого нь дараах хэтийн төлөвийг тусгасан. Нэгдүгээрт, ирээдүйн эдийн засаг илт сайжирна гэсэн нотолгоо байхгүй тул 1-ээс бага үргүүлэгчийг 1 болгож тохируулсан болно. Хоёрдугаарт, ЧМ тооцоонд бодит бус том хэлбэлзлээс урьдчилан сэргийлэхийн тулд үржүүлэгч 2-оос хэтэрсэнийг 2 болгож тохиуулна.

Сан	Бизнесийн	Хэрэглээний	Хөдөө аж ахуйн	Зээлийн үнэ цэнэ бууралтын сан	Өөрчлөлт мян.төг
Суурь	263,876,187	87,848,389	1,530,323	353,254,899	11,284,967
Сөрөг	274,834,551	87,848,390	1,856,925	364,539,866	

Ковид-19 цар тахлын улмаас Монгол Улсын Засгийн газар боловсрол, үйлчилгээ гэх мэт зарим эдийн засгийн салбарын үйл ажиллагааг хязгаарласан. Банк Ковидод нөлөөлсөн салбаруудад олгосон бизнесийн зээлүүдийн зээлийн эрсдэл ихээхэн нэмэгдсэн гэж үзэж, эдгээр бизнесийн зээлүүдийг 2-р шатанд шилжүүлсэн.

28.3 Хөрвөх чадварын эрсдэл

Санхүүгийн хэвийн болон тогтвортгүй байдалд, Банк харилцагчийн өмнө хүлээсэн төлбөр тооцооны үүргээ гүйцэтгэж чадахгүй нөхцөл байдал бий болохыг хөрвөх чадварын эрсдэл гэж үздэг. Уг эрсдэлийг удирдахын тулд удирдлага нь өдөр тутмын, ирээдүйн мөнгөн урсгалaa хангах зорилгоор өөрийн үндсэн харилцах, хадгаламжийн эх үүсвэрээс гадна олон төрлийн эх үүсвэрийг татан төвлөрүүлж хөрвөх чадвараа хянаж байдаг.

Банк нь Монголбанкнаас шаарддаг түвшнээс илүү, хэмжээний хөрвөх чадвартай хөрөнгөтэй байдаг. Үүнээс гадна Банк нь нийт харилцагчаас татан төвлөрүүлсэн төгрөгийн харилцах, хадгаламжийн 6% (2020 оны 03-р сарын 11-нд 10.5%-с 8.5%-рүү буурсан 2020 оны 11-р сарын 23-нд 8.5%-с 6%- рүү буурсан) валютын 15%-тай тэнцэх бэлэн мөнгийг Монголбанкин дахь дансандаа заавал байлагах нөөцөнд байршуулж байх ёстой байдаг.

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ

Дараах хүснэгтэд 2020 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх Банкны санхүүгийн өр төлбөр болон хөрөнгийн дуусгавар хугацааг тэдгээрийн аливаа нэг хөнгөлөлтгүйгээр, гэрээний дагуу эргэн төлөх үүрэг дээр үндэслэн харууллаа. Гэсэн хэдий ч, Банк харилцагчдын дийлэнх нь гэрээт хугацаанаасаа өмнө зарлагын гүйлгээ хийхгүй гэсэн хүлээлттэй байгаа ба хадгаламжийн татан авалтын түүхэн өгөгдөл дээр үндэслэн Банкны хүлээж буй мөнгөн урсгалыг хүснэгтэд тусгаагүй болно.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.3 Хөрвөх чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2020 оны 12-р сарын 31-нээр	Хугацаагүй	3 сараас доош	3-6 сар	6 сараас 1 жил	1-5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг
Хөрөнгө							
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	2,047,384,632	3,532,113,847	—	—	—	—	5,579,498,479
Бусад банкны харилцах, хадгаламж	—	400,195	—	—	96,580,861	—	96,981,056
Своп болон форвард хэлцэл:							
— Авлагы	—	151,844,955	42,718,986	172,656,049	315,579,096	—	682,799,086
— Өглөг	—	(134,055,915)	(36,801,100)	(151,301,827)	(278,545,962)	—	(600,704,804)
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	—	759,839,360	744,816,616	1,463,815,906	2,959,616,349	520,594,202	6,448,682,433
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	—	5,513,921	4,892,139	13,931,662	101,393,670	111,070,334	236,801,726
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	—	7,115,056	2,896,017	5,855,682	46,463,564	286,322,137	348,652,456
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	—	4,046,357	24,603,573	5,596,546	200,054,091	—	234,300,567
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	—	62,426,558	154,253,640	21,110,742	357,210,114	—	595,001,054
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	—	21,252,715	—	—	—	—	21,252,715
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	2,047,384,632	4,410,497,049	937,379,871	1,531,664,760	3,798,351,783	917,986,673	13,643,264,768
Өр төлбөр							
Банкны харилцах, хадгаламж	16,350,456	9,505,005	—	—	—	—	25,855,461
Репо хэлцэл	—	79,910,963	—	—	118,165,662	—	198,076,625
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	2,824,180,177	1,667,828,848	1,724,899,822	1,940,016,105	1,190,938,196	234,946,991	9,582,810,139
Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр-өглөг	—	206,964	—	—	—	—	206,964
Зээлээр авсан эх үүсвэр	—	166,370,818	156,825,133	367,559,201	523,445,774	19,379,061	1,233,579,987
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	—	97,115,077	—	—	—	—	97,115,077
Түрээсийн өглөг	—	1,522,086	1,905,909	4,048,528	483,884	—	7,960,407
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	425,328,043	—	—	—	—	—	425,328,043
Банкны баталгаа	84,664,448	—	—	—	—	—	84,664,448
Аккредитив	41,183,184	—	—	—	—	—	41,183,184
Ашиглагдаагүй зээлийн карт	80,796,066	—	—	—	—	—	80,796,066
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	3,472,502,374	2,022,459,761	1,883,630,864	2,311,623,834	1,833,033,516	254,326,052	11,777,576,401
Цэвэр позиц	(1,425,117,742)	2,388,037,288	(946,250,993)	(779,959,074)	1,965,318,267	663,660,621	1,865,688,367

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.3 Хөрвөх чадварын эрсдэл (үргэлжлэл)

Санхүүгийн өр төлбөрийг гэрээний үлдэж буй хугацаагаар шинжилсэн шинжилгээ (үргэлжлэл)

2019 оны 12-р сарын 31-нээр	Хугацаагүй	3 сараас доош	3-6 сар	6 сараас 1 жил	1-5 жил	5-аас дээш жил	Нийт дүн мян.төг
	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	мян.төг	
Хөрөнгө							
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	1,709,542,355	2,412,684,586	—	—	—	—	4,122,226,941
Бусад Банкны харилцах, хадгаламж	—	40,424,569	80,484,811	—	—	—	120,909,380
Своп болон форвард хэлцэл:							
– Авлага	—	89,865,892	38,422,488	140,559,415	649,577,973	—	918,425,768
– Өглөг	—	(76,077,371)	(26,806,884)	(129,786,458)	(600,704,805)	—	(833,375,518)
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	—	905,323,982	837,918,281	1,178,717,812	2,651,623,254	410,683,968	5,984,267,297
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	—	3,858,420	3,361,738	6,745,936	53,835,816	160,687,148	228,489,058
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	—	5,895,143	2,471,235	4,996,782	39,648,378	240,352,231	293,363,769
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	—	6,035,620	6,450,177	8,983,606	324,804,758	—	346,274,161
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	—	154,613,041	146,138,848	15,413,421	56,099,302	—	372,264,612
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	—	3,154,652	—	—	—	—	3,154,652
Нийт санхүүгийн хөрөнгө	1,709,542,355	3,545,778,534	1,088,440,694	1,225,630,514	3,174,884,676	811,723,347	11,556,000,120
Өр төлбөр							
Банкны харилцах, хадгаламж	17,262,375	87,522,274	4,540,071	—	—	—	109,324,720
Репо хэлцэл	—	198,011,997	—	—	—	—	198,011,997
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	1,547,037,499	1,393,867,585	1,356,229,852	1,812,899,921	1,086,293,212	233,408,898	7,429,736,967
Санхүүгийн үүсмэл хэрэглүүр-өглөг	—	219,478	—	—	—	—	219,478
Зээлээр авсан эх үүсвэр	—	130,023,708	66,571,848	312,297,658	924,368,455	9,419,800	1,442,681,469
Хоёрдогч өглөг	—	28,782,827	28,992,689	—	—	—	57,775,516
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	—	64,400,324	—	—	82,953	947,137	65,430,414
Түрээсийн өглөг	—	1,569,864	1,650,754	3,504,702	8,180,012	—	14,905,332
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	186,177,092	—	—	—	—	—	186,177,092
Банкны баталгаа	126,261,478	—	—	—	—	—	126,261,478
Аккредитив	29,066,244	—	—	—	—	—	29,066,244
Ашиглагдаагүй зээлийн карт	76,197,351	—	—	—	—	—	76,197,351
Нийт санхүүгийн өр төлбөр	1,982,002,039	1,904,398,057	1,457,985,214	2,128,702,281	2,018,924,632	243,775,835	9,735,788,058
Цэвэр позиц	(272,459,684)	1,641,380,477	(369,544,520)	(903,071,767)	1,155,960,044	567,947,512	1,820,212,062

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.4 Зах зээлийн эрсдэл

Банк нь бизнес төлөвлөгөө ба стратеги зорилгын хүрээнд жил тутам хүлээн зөвшөөрөх эрсдэлийн мэдэгдлийг ТҮЗөвлөлөөр хянан батлуулж, түүний хүрээнд санхүүгийн ба санхүүгийн бус эрсдэл ба холбогдох хязгаарлалтыг удирддаг. Тайлант хугацаанд банк нь Монголбанкны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтүүдийг тогтмол хангаж ажиллахын зэрэгцээ зах зээлийн эрсдэлийг хүлээн зөвшөөрөх түвшинд нь удирдлаа. Зах зээлийн эрсдэл нь санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнийг тодорхойлох хүчин зүйлсийн хэлбэлзлээс шалгаалан Банкны эзэмшиж буй санхүүгийн хэрэглүүрийн үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс хүлээж болзошгүй алдагдал үүсэх эрсдэл юм. 2020 онд Дэлхийн санхүүгийн зах зээлд Ковид-19 цар тахлаас үүдэлтэй тогтвортгүй байдал ба эрсдэл нэмэгдсэн хэдий ч банк нь хөрвөх чадвар ба өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний үзүүлэлтийг өндөр хэвээр хадгалж, үр ашигтай эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлж, бэхжүүлж ажиллалаа.

Эрсдэлийн удирдлагыг амжилттай байлгахын тулд Банк нь эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоогоо олон улсын сайн стандартуудад нийцүүлэн хөгжүүлж ажилладаг билээ.

Банк нь хамгийн их эрсдэлийн арга (VaR), хугацааны зөрүүний статикшинжилгээ, мэдрэмтгий байдлын шинжилгээг ашиглан зах зээлийн эрсдэлээ удирддаг ба АПУХ-оос тогтоосон позицийн лимит, стоп лосс лимит болон эрсдэлд өртөмтгий байдлын лимитийн хүрээнд хяналт тавьж ажиллаж байна.

Хүүгийн түвшний эрсдэл

Жишиг зээлийн хүүгийн шинэчлэл

Дэлхийн зохицуулагч байгууллагуудаас банк хоорондын захын хүүг хасаж өөр жишиг хүү гаргах шийдвэр гарсантай холбоотойгоор Банк нь шилжилтэй холбоотой нөлөөлж болзошгүй аливаа гэрээг зохицуулж удирдахаар төслийн баг байгуулахаар ажиллаж байна.

ЖЗХ шинэчлэл нь Банкинд янз бүрийн эрсдэл учруулж болзошгүй бөгөөд төслийн баг удирдан хяналт тавьж ажиллана. Эдгээр эрсдэлд доорх зүйлс орох бөгөөд үүгээр хязгаарлагдахгүй:

- Одоо байгаа гэрээнүүдэд ЖЗХ шинэчлэлээс үүсэх өөрчлөлтийг оруулах зорилгоор харилцагч болон зах зээлийн түншүүдтэй тохиролцохтой холбоотой эрсдэл бий болгох,
- ЖЗХ шинэчлэлтэй холбоотойгоор зах зээлд тасалдал бий болсноор Банк болон түүний харилцагчидад санхүүгийн эрсдэл үүсэх,
- ЖЗХ-ний хөрвөх чадвар нь буурч, эрсдэлгүй хүү нь хөрвөх чадваргүй болон зах зээл дээр ажиглах боломжгүй тохиолдолд зах зээлийн мэдээллийн хомсдоос үнийн эрсдэл үүсэх
- Банкны мэдээллийн технологийн систем, процесст гарсан өөрчлөлтөөс үүсэх үйл ажиллагааны эрсдэл, болон банк хоорондын захийн хүү нь зарлагдахаа больсонаар төлбөр тасалдах эрсдэл бий болох
- Санхүүгийн хэрэгслүүд эрсдэлгүй хүүгийн түвшинд шилжсэнээр орлогийн тайланда тогтвортой байдал алдагдах ба Банкны хейджийн харилцаа үр ашиггүй болох үед санхүүгийн бүртгэлийн эрсдэл үүсэх

Доорх хүснэгт нь жилийн эцсийн байдлаар ЖЗХ шинэчлэлт нөлөөлж эрсдэлгүй хүүд шилжих гэж буй санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрүүдийн дүнг харуулж байна. Банк хоорондын захын хүүг зогсоо хүртэл эдгээр дүн нь байх бөгөөд ирээдүйд шилжинэ. Жишээ нь: хүснэгтэд банк хоорондын захын хүүгийн шилжилтээс өмнө дуусах дүнгүүдийг оруулаагүй.

2020 оны 12-р сарын 31	Үүсмэл бус санхүүгийн хөрөнгө- дансны үнэ	Мян. төг	Үүсмэл бус санхүүгийн өр төлбөр- дансны үнэ	Мян. төг	Үүсмэл санхүүгийн хэрэгслийн нэрлэсэн үнэ	Мян. төг
3 сарын ам.доллар либор	—	—	18,252,468	—	—	—
6 сарын ам.доллар либор	—	—	590,149,620	—	8,548,530	—
12 сарын ам.доллар либор	—	—	—	—	663,747,496	—
		—	608,402,088	—	672,296,026	—

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.4 Зах зээлийн эрсдэл

Хүүгийн түвшний эрсдэл (үргэлжлэл)

Банк нь зах зээл дэх хүүгийн өөрчлөлтөөс шалтгаалах Банкны арилжааны бүртгэл болон Банкны бүртгэлийн позициос хүлээж болзошгүй хүүгийн түвшний эрсдэлүүдийг хэмжиж, мөн АПУХорооны баталсан эрсдэлийн лимитийн хүрээнд хяналт тавьж, удирдан ажиллалаа. Үүнд:

- Арилжааны бүртгэлийн хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдахын тулд хөрвөх чадвараар тохируулсан хамгийн их эрсдэлийн аргыг ашиглан позицийн ба стоп лосс зэрэг хязгаарлалтуудыг тавидаг.
- Банкны бүртгэлийн хүүгийн түвшний эрсдэлийг удирдахын тулд орлогын ба эдийн засгийн өртөгийн хандлагуудыг ашиглаж хүлээн зөвшөөрсөн хязгаарлалтын хүрээнд сар тутам хяналт тавидаг.

Түүнчлэн Банк нь олон улсын санхүүгийн байгууллагаас тогтоосон хүүгийн эрсдлийн дахин үнэлгээний зөрүүний харьцаа үзүүлэлтүүдийг хангаж ажиллахын зэрэгцээ хүүгийн стресс тестийг улирал бүр хийдэг.

Дараах хүснэгтэд Банкны ашиг, алдагдлын тайлангийн зүйлүүдийн, бусад бүх хувьсагчууд тогтмол байх үед хүүгийн хувь хэмжээний зохистой, боломжит өөрчлөлтүүдэд үзүүлэх мэдрэмжийг харуулав. Ашиг, алдагдлын тайлангийн мэдрэмж гэж нэг жилийн хүүгийн цэвэр орлогод хүүгийн өөрчлөлт (2020 оны 12 дугаар сарын 31 ба 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хөвөгч хүүгийн өөрчлөлт)-ийн үзүүлэх нөлөөллийг хэлнэ.

Валют	Өсөлт/(Бууралт)	Цэвэр хүүгийн орлогын мэдрэмж	
		2020 оны 12 сарын 31	2019 оны 12 сарын 31
		Мян. төг	Мян. төг
Америк доллар	+/-100	(10,581,157)/ 10,581,157	(3,710,480)/ 3,710,480
Төгрөг	+/-100	(5,310,827)/ 5,310,827	(6,320,053)/ 6,320,053
Бусад	+/-100	(2,001,260)/ 2,001,260	(678,371)/ 678,371

Гадаад валютын ханшийн эрсдэл

Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлт хөдөлгөөнтэй холбоотойгоор Банкинд алдагдал учирч болзошгүй эрсдэлийг гадаад валютын ханшийн эрсдэл гэнэ. Банк нь гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн удирдлагын хүрээнд Монголбанкны шалгур үзүүлэлтүүдийг хангаж ажиллахын зэрэгцээ дотооддоо гадаад валютын нээлттэй позициос тодорхой хугацааны дараа алдаж болох алдагдлын хэмжээг тодорхой магадлалтайгаар тодорхойлдог Хамгийн их эрсдэлийн аргаар ханшийн эрсдэлээ хэмжиж удирдаж ажилладаг. Банкны хэрэглэж буй VaR аргачлал нь 99%-ийн итгэлцлийн түвшин ба хэрэв одоогийн зах зээлийн эрсдэлийн хэмжээ нэг өдөр өөрчлөгдөхгүй хэвээр байхад болзошгүй алдагдлын хэмжээ нь хэтэрч илүү гарахгүй байх 1 өдрийн хугацааг ашигладаг ба эдгээр хувьсагчуудыг зах зээлийн өгөгдлийн 250 өдрийн хөдөлгөөнийг ажигласны үндсэн дээр тодорхойлдог. Эдгээр загварууд нь зах зээлийн хэвийн нөхцөлд эрсдэлийн хүчин зүйлсийн өөрчлөлтүүд нь хэвийн тархалттай байна гэж үздэг. Банк нь ханшийн эрсдэлийн VaR тайланг өдөр тутам бэлтгэж, АПУ хорооноос тогтоосон лимитийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажилладаг.

Банк нь бизнесийн түншүүдтэй хийх арилжааны лимитийг тогтоож ажилладаг. Мөн гадаад валютын захын хүндрэлтэй үед хэрэгжүүлэх арга хэмжээний төлөвлөгөөг боловсруулахын зэрэгцээ гадаад валютын ханшийн эрсдэлийн стресс тестийг улирал бүр хийж, үр дүнг АПУ хороонд танилцуулан ажиллаж байна.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.4 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Дараах хүснэгтэд гадаад валютын эрсдэлд өртөж болох Банкны хөрөнгийн дүнг 2020 болон 2019 оны 12 сарын 31-ний өдрийн байдлаар үзүүлэв. Хүснэгтэд санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бүртгэлийн дүнг гадаад валют тус бүрээр бүлэглэн үзүүлэв.

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөр, валютаар	Tөгрөг	Ам.доллар	Евро	Юань	Бусад	Нийт
	Мян. төг	Мян. төг	Мян. төг	Мян. төг	Мян. төг	Мян. төг
2020 оны 12-р сарын 31-р						
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	3,831,742,222	1,399,577,605	79,264,505	207,977,350	52,748,963	5,571,310,645
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	85,400,721	—	—	—	—	85,400,721
Үсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	82,094,281	—	—	—	—	82,094,281
Хорогдуулсан өргтөөр бүртгэх харилцагчад олгосон ээл ба урьдчилгаа	4,689,165,329	74,890,123	1,682,531	145,578	—	4,765,883,561
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчад олгосон зээл ба урьдчилгаа	159,599,674	—	—	—	—	159,599,674
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт						
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	110,712,803	2,327,261	—	—	—	113,040,064
-Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	52,782,000	148,251,487	—	—	—	201,033,487
-Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	3,148,784	—	—	—	—	3,148,784
-Хорогдуулсан өргтөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	147,140,233	382,062,164	—	—	—	529,202,397
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	2,176,117	19,076,598	—	—	—	21,252,715
	9,163,962,164	2,026,185,238	80,947,036	208,122,928	52,748,963	11,531,966,329
Өр төлбөр						
Банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	13,137,611	5,717,591	717,425	1,032,116	5,220,306	25,825,049
Репо хэлцэл	184,890,799	—	—	—	—	184,890,799
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	7,194,773,162	1,950,756,260	8,140,387	193,257,528	23,917,508	9,370,844,845
Үсмэл санхүүгийн хэрэглүүр өглөг	206,964	—	—	—	—	206,964
Зээлээр авсан санхүүжилт	314,803,989	788,464,683	70,317,751	—	—	1,173,586,423
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	72,381,658	24,705,616	7,250	20,554	—	97,115,078
Түрэсийн өглөг	7,960,407	—	—	—	—	7,960,407
Нийт	7,788,154,590	2,769,644,150	79,182,813	194,310,198	29,137,814	10,860,429,565
Үсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	(669,070,970)	740,506,218	—	—	—	71,435,248

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.4 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөр, валютаар	Tөгрөг	Ам.доллар	Евро	Юань	Бусад	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
2019 оны 12-р сарын 31-р						
Хөрөнгө						
Бэлэн мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	2,626,421,653	1,268,065,527	66,667,722	85,918,914	64,123,099	4,111,196,915
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	-	116,967,751	-	-	2,487,505	119,455,256
Үсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	85,050,250	-	-	-	-	85,050,250
Хорогдуулсан өргтөөр бүртгэх харилцагчад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,403,408,516	104,200,161	1,857,174	217,722	227,041	4,509,910,614
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчад олгосон зээл ба урьдчилгаа	119,098,075	-	-	-	-	119,098,075
Санхүүгийн хөрөнгө оруулалт						
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө	95,619,435	2,232,529	-	-	-	97,851,964
-Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	-	287,225,467	-	-	-	287,225,467
-Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	3,159,315	-	-	-	-	3,159,315
-Хорогдуулсан өргтөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	318,611,489	30,301,330	-	-	-	348,912,819
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	2,458,001	682,290	14,361	-	-	3,154,652
	7,653,826,734	1,809,675,055	68,539,257	86,136,636	66,837,645	9,685,015,327
Өр төлбөр						
Банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	59,976,408	9,804,691	3,924,515	815,355	34,543,079	109,064,048
Репо хэлцэл	197,870,997	-	-	-	-	197,870,997
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	5,598,448,413	1,518,004,080	5,666,518	81,464,224	14,188,438	7,217,771,673
Үсмэл санхүүгийн хэрэглүүр өглөг	219,478	-	-	-	-	219,478
Зээлээр авсан санхүүжилт	259,418,473	989,263,775	59,804,248	209,409	-	1,308,695,905
Хоёрдогч өглөг	-	56,316,854	-	-	-	56,316,854
Бусад санхүүгийн өр төлбөр	61,648,176	3,753,243	2,913	9,179	16,903	65,430,414
Түрэсийн өглөг	14,905,332	-	-	-	-	14,905,332
НИЙТ	6,192,487,277	2,577,142,643	69,398,194	82,498,167	48,748,420	8,970,274,701
Үсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	(866,099,488)	946,172,783	-	-	-	80,073,295

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

28.4 Зах зээлийн эрсдэл (үргэлжлэл)

Урьдчилан төлөлтийн эрсдэл

Урьдчилан төлөлтийн эрсдэл гэдэг нь Банкны үйлчлүүлэгч ба харилцагч нь хүлээж байснаас өмнө эсвэл хойно төлбөрөө хийх эсвэл төлбөр хийхийг хүссэний улмаас Банк санхүүгийн алдагдалд орох эрсдэл юм.

Банк нь төрөл бүрийн түвшний урьдчилан төлөлтуүдийн хүүгийн цэвэр орлогод үзүүлэх нөлөөллийг урьдчилан тооцоолоходоо хялбаршуулсан аргыг авч хэрэглэдэг. Хэрэв эргэн төлөгдөх санхүүгийн хэрэглүүрийн 10% -ийг жилийн эхээр төлсөн бол бусад бүх хувьсагч тогтмол хадгалсан тохиолдолд бол хүүгийн орлого буюу жилийн орлого 107 тэрбум төгрөгөөр (2019: 108,7 тэрбум төгрөг) буурах байсан.

Үйл ажиллагааны эрсдэл

Банк нь Үйл ажиллагааны эрсдэлийг Банкны дотоод үйл ажиллагааны тохиромжгүй, доголдолтой байдал, хувь хүн болон гадаад хүчиний зүйлсийн улмаас банкны стратеги болон зорилтод нөлөө үзүүдэх үйл явдал гэж тодорхойлдог. Үйл ажиллагааны эрсдэлд дараах зүйлс багтдаг:

- Дотоод ашиглан
- Гадаад залилан
- Эрүүл мэнд, амь насны аюул, хөдөлмөр эрхлэлтийн зөрчил
- Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний алдаа, дутагдал
- Биет эд хөрөнгийн эвдрэл гэмтэл
- Бизнесийн тасалдал
- Гүйцэтгэлийн алдаа ба дутагдал

Үйл ажиллагааны эрсдэлд хууль, комплаенсийн эрсдэл болон мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл хамаarahгүй бөгөөд эдгээрийг эрсдэлийн тусдаа төрөл болгон удирддаг.

Хамгаалалтын 1-р шугамын бүх газар, салбар нэгжүүд үйл ажиллагааны эрсдэлийг өдөр тутам удирдах үүрэг хариуцлагыг хүлээнэ.

Хамгаалалтын 2-р шугамд Үйл ажиллагааны эрсдэлийн газар нь үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагын тогтолцоо болон холбогдох аргачлалыг боловсруулах үүргийг хүлээнэ. Мөн үйл ажиллагааны эрсдэлийн газар нь хамгаалалтын 1-р шугам дахь нэгжүүд эрсдэлээ тодорхойлох, эрсдэлийг үнэлэх, хэрэгжилтэнд дэмжлэг үзүүлэн ажилладаг.

Мөн түүнчлэн, Үйл ажиллагааны эрсдэлийн газар нь сар бүр санхүүгийн бус эрсдэлийн нэгдсэн тайланг Эрсдэлийн удирдлагын хороонд танилцуулдаг бөгөөд Эрсдэлийн удирдлагын хорооноос шаардлагатай тохиолдолд холбогдох шийдвэрүүдийг гаргадаг.

Эрсдэлийн удирдлагын хорооны харьяанд дараах дэд хороод ажиллаж байна:

- Эрсдлийн дэд /үйл ажиллагааны хороо/
- Карт болон цахим банкны эрсдэлийн дэд хороо
- Салбарын эрсдэлийн хороо

Хамгаалалтын 3-р шугам хамаарах дотоод аудит нь Хамгаалалтын 1 болон хамгаалалтын 2-р шугамын үйл ажиллагаанд хөндлөнгийн хяналт тавьдаг.

Үйл ажиллагааны эрсдэлийн удирдлагад GRC систем дэмжлэг үзүүлдэг бөгөөд энэ нь эрсдэлийн мэдээллийн ил тод байдлыг хангаж тухай бүр тайлгахаа боломжийг олгодог. Үйл ажиллагааны эрсдэлийн анхан шатны аргачлалд Эрсдэл ба бие даасан үнэлгээ (RCSA), Алдагдлын мэдээллийн сан, Түлхүүр эрсдэлийн үзүүлэлтүүд (KRI) болон Асуудлын удирдлага зэрэг орно.

2020 онд Банк нь RCSA семинараар дамжуулж бизнесийн үндсэн процесс болон дэд процессуудыг тодорхойлсон болно. Үйл ажиллагааны эрсдлийн газрын зөвлөмжийн дагуу газар хэлтсийн ажилтнууд нь холбогдох оролцогч талуудтай хамтарч өөрсдийн хариуцсан процесст хамаарах эрсдэлийг тодорхойлж, үнэлэх, бууруулах зорилгоор RCSA семинар зохион байгуулсан. Семинарын үр дүнд бүх тодорхойлогдсон эрсдэл, хяналт, зорилтыг GRC системд өөр хоорондын уялдаа холбоотой байдлаар бүртгэсэн болно. Асуудал болон алдагдлын үйл явдлыг холбогдох эрсдэл, хяналт, үйл явц, бүтээгдэхүүний хүрээнд бүртгэн дүн шинжилгээ хийхэд ашиглаж байгаа болно.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

Хууль, комплаенсийн эрсдэл

Банкны үйл ажиллагаанд үйлчилж буй хууль, тогтоомж, эрх бүхий байгууллагаас тавьж буй Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх, харилцагч таньж мэдэх, хориг арга хэмжээг хэрэгжүүлэхтэй холбоотой дүрэм, журам, шаардлага болон банкны дотоод ёс зүйн дүрмийг биелүүлээгүйн улмаас хуулийн дагуу эсвэл эрх бүхий байгууллагаас акт торгууль хүлээх, их хэмжээний санхүүгийн хохирол үүсэх эсвэл нэр хүнд унахыг комплаенсийн эрсдэл гэж ойлгоно. Хуулийн эрсдэл гэдэгт Монгол Улсын хууль тогтоомж, төрийн эрх бүхий байгууллагын баталсан дүрэм, журам, заавар, стандартыг үйл ажиллагаандaa мөрдэж ажиллаагүй, Банкны хэмжээнд хүчин төгөлдөр гэрээнүүдэд шинээр батлагдсан хууль тогтоомж болон хуульд нэмэлт өөрчлөлт орсон даруйд холбогдох өөрчлөлтүүдийг оруулаагүй, мөн түүнчлэн Банк аливаа маргааныг шүүхээр хянан шийдвэрлүүлэх нөхцөл үүсэх явдлыг ойлгоно.

Комплаенсийн эрсдэл, ялангуяа мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэх эрсдэлийг, Банкны хэмжээнд үр дүнтэй удирдах тогтолцоог бий болгоход Төлөөлөн удирдах зөвлөл болон Гүйцэтгэх удирдлагаас ихээхэн ач холбогдол өгдөг. Комплаенсийн газар нь мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх (МУТСТ) үйл ажиллагааны чиглэлээр сар тутам тайлан бэлтгэж Монголбанк болон банкны дээд удирдлагад хүргүүлэхийн зэрэгцээ бодлого, журам, зааврыг боловсруулж ажилтнуудыг тогтмол сургалт мэдээллээр хангадаг. Түүнчлэн, эрсдэлийн хяналтын үр дүнтэй байдалд магадлан шалгах ажиллагааг авч хэрэгжүүдэг.

Үр ашигтай МУТСТ тогтолцоо нь олон улсын оролцогч талуудын тасралтгүй өсөн нэмэгдэж буй хүлээлт, дарамт шахалт бүхий динамик зохицуулалтын орчинд банкны тогтвортой байдал, үйлчлүүлэгчиддээ үйлчлэх чадварыг бий болгох зайлшгүй чухал элемент юм. Үүний тулд 2019-2021 оны Комплаенсийн Дотоод хяналтын хөтөлбөрийг боловсруулсан:

- Байгууллагын бүхий л үйл ажиллагаад ёс зүй болон комплаенсийн соёлыг төлөвшүүлэх
- Эрсдэл болон болзошгүй эрсдлийн мөн чанарыг ойлгох.
- Тусгай зөвшөөрөл, үйлчлүүлэгчид, бизнесийн туншүүд (харилцагч банкууд) –ын харилцааг хадгалах хамгаалах, санхүүгийн байдлаа шууд (болзошгүй торгууль) болон шууд бус (санхүүжилтийн алдагдал эсвэл нэмэгдсэн өртөг) зардал мөн нэр хүндийг аль ч талаар хамгаалах чадвар бүхий санхүүгийн байгууллагын тогтвортой байдалд нөлөөлөх эрсдлийг тодорхойлж, удирдах.
- 2019 оны 8 сард комплаенсийн хорооноос боловсруулж баталсан эрсдлийн удирдлагийн тогтолцоотой комплаенсийн программыг нэгтгэж нийлүүлэх

Комплаенсийн Дотоод хяналтын хөтөлбөрийн дагуу комплаенсийн дотоод үйл ажиллагааны төлөвлөгөө зураглалыг боловсруулж, хэрэгжилтийг удирдлагад тогтмол тайлагнаж байдаг.

2020 онд комплаенс эрсдэлийн менежментийн гол онцлоо үйл явдууд нь хориг арга хэмжээний бодлого журам болон гүйлгээний хяналтын дотоод үйл ажиллагааны журам нэвтрүүлсэнээр гүйлгээний хяналтын процессыг сайжруулах, боловсон хүчиний асуудлыг шийдвэрлэх, зохицуулагч байгууллагаас өгсөн үүргийг үр дүнтэй биелүүлэх боломжийг бүрдүүлж, ажилтнуудын мэдлэг чадварыг дээшлүүлж, сургалтад хамруулсан явдал юм.

Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл

Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл гэдэг нь мэдээллийн хөрөнгийн сүл талыг ашиглан түүний нууцлал, бүрэн бүтэн байдал, хүртээмжтэй байдал алдагдсанаар хохирол хүлээх эрсдэл юм.

Банк нь бизнесийн үйл ажиллага болон мэдээллийн технологид нөлөө үзүүлж буй мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг бага түвшинд байлан удирдаж ажилладаг. Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг системтэйгээр тодорхойлох, дүн шинжилгээ хийх, үнэлэх, бууруулах болон эрсдэлийг тайлагнах зорилгоор Банк нь ISO31000 (Эрсдэлийн удирдлагын зарчмууд ба зааварчилгаа) болон ISO27005 (Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн удирдлага) зэрэг стандартуудын дагуу олон улсад шалгарсан онол, арга барилыг үйл ажиллагаандaa хэрэгжүүлдэг.

Банк нь мэдээллийн аюулгүй байдлын удирдлагын тогтолцоог ISO27001:2013 стандартын дагуу үйл ажиллагаандaa нэвтрүүлэн хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд тус стандарт нь мэдээллийн хөрөнгийн нууцлалтай, бүрэн бүтэн, хүртээмжтэй байдлыг хангаж ажиллахад чиглэгдсэн, эрсдэлд суурилсан олон улсын мэдээллийн аюулгүй байдлын стандарт юм.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

Мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэл (үргэлжлэл)

Банк нь мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийг илүү нарийвчлан удирдан хянах мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн дэд хороотой.

2020 онд Мэдээллийн аюулгүй байдлын газар Төв банк, Улаанбаатар болон орон нутгийн салбар тооцооны төвүүдэд түүвэрчилсэн байдааэр эрсдэлийн үнэлгээ хийсэн. Эрсдэлийн үнэлгээгээр илэрсэн эрсдэлүүдийг мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн самбарт тусгасан.

Мэдээллийн аюулгүй байдлын вендорын эрсдэлийн үнэлгээг Банктай хамтран ажиллаж буй гуравдагч талуудын хүрээнд хийж гүйцэтгэсэн. Эхний үнэлгээг хамтран ажиллаж буй 1443 вендорын хүрээнд хийсэн ба энэхүү үнэлгээний зорилго нь мэдээллийн аюулгүй байдлын шаардлагууд хамтран ажиллах гэрээнд тусгагдсан эсэхэд голчлон чиглэсэн байсан. Түүнчлэн, тусгайлан боловсруулсан асуулгын хуудсаар дамжуулан нарийвчилсан үнэлгээг хийж гүйцэтгэж байна.

Жил бүрийн Мэдээллийн аюулгүй байдлын дотоод аудитын хөтөлбөрийн хүрээнд банкны бүх газар нэгж, салбар тооцооны төвийг хамруулсан ба олон улсын стандарт (ISO27001: 2013 & Төлбөрийн картын мэдээллийн аюулгүй байдлын стандарт), Монгол Улсын хууль тогтоомжид тусгасан аюулгүй байдлын шаардлагууд, ХААН Банкны Мэдээллийн аюулгүй байдлын бодлого, журам, удирдамжийн дагуу төв банкны 53 газар, УБИБанкны 67 салбар тооцооны төв, ОНИБанкны 450 салбар тооцооны төвүүдэд дотоодын хэрэгжилтийн шалгалтыг хийж гүйцэтгэсэн.

Хөндлөнгийн аудиторууд (гэрчилгээ олгогч байгууллага) 2020 онд жил бүрийн аудитын хүрээнд Төв банкны 53 газар (Дата төвүүд), УБИБанкны 22 салбар, ОНИБанкны 8 салбарт шалгалтыг хийж гүйцэтгэсэн ба аудитаар аливаа том хэмжээний үл тохирол ажиглагдаагүй.

Мэдээлэл технологийн эрсдэлийн удирдлага

2020 онд Банк нь Мэдээлэл технологийн эрсдэлийн дэд хороог албан ёсоор байгуулж, үйл ажиллагаанд даагах мөрдөх "МТ-ийн эрсдэлийн дэд хорооны журам"-ыг боловсруулж Эрсдэлийн удирдлагын хороогоор батлууллаа. Мөн олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн СОВИТ тогтолцоонд суурин МТ-ийн эрсдэлийн хэмжүүр үзүүлэлтүүдийг нэвтрүүлэн хорооны үйл ажиллагаагаа дүгнэж ажиллаа. Түүнчлэн мэдээллийн аюулгүй байдлын өндөр ач холбогдолтой эрсдлүүдийг бууруулах арга хэмжээ авч аюулгүй байдлыг сайжруулан ажилласан.

Ковид-19 нөлөөлөл

Одоо байгаа нөхцөл байдал болон ирээдүйн хөгжлийн үнэлгээ нь Банкнаас үл хамааран бусад нөхцөл байдлын улмаас өөрчлөгдөж болох бөгөөд эдгээрийг Банк үнэлж үзсэн. Санхүүгийн тайланд бүртгэгдсэн хамгийн их нөлөөлөхүйц дүнгүүдийг менежментийн томоохон дүгнэлт, / эсвэл тооцоотой хамт харуулсан болно.

Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагаас 2020 оны 3-р сарын 11-ний өдөр амьсгалын замын хүнд өвчин ("КОВИД-19") үүсгэх боломжтой коронавирусыг дэлхийн цар тахал гэж зарласан. КОВИД-19 цар тахлын улмаас засгийн газар онц байдал зарласан.

Шинээр гарч ирж буй эрсдлийн хувьд КОВИД -19 цар тахлын санхүүд үзүүлэх нөлөөллийн үргэлжлэх хугацаа, одоогоор тодорхойгүй байгаа бөгөөд засгийн газар болон төв банкны оролцооны үр нөлөө тодорхойгүй байна. Иймээс эдгээр хөгжлийн үргэлжлэх хугацаа, хүндийн зэргийг үнэлэх нь тодорхойгүй бөгөөд КОВИД -19 цар тахлын хэмжээ нь Банкны үйл ажиллагаа, санхүүгийн үр дүн, ирээдүйн нөхцөл байдалд цаашид хэрхэн нөлөөлж болзошгүйг харгалзан тооцоолход тодорхойгүй байдал их нөлөөлж байна.

Тиймээс Банкны санхүүгийн тайланг боловсруулах явцад удирдлагаас гаргасан дүгнэлт, тооцоо, таамаглалын талаар эргэлзээтэй байдал нь орлого, зардал, хөрөнгө, өр төлбөр болон тодруулгуудад Ковид-19 цар тахлын үзүүлж болзошгүй нөлөөлөлтэй холбоотойгоор нөлөөлөлд өртсөн хөрөнгө, өр төлбөрийн дансны дүнд материалыг тохируулга хийхэд хүргэж болзошгүй юм.

Тиймээс Банкны санхүүгийн тайланг бэлтгэх явцад КОВИД-19-ийн дэгдэлтэй холбоотой тодорхойгүй байдалд орлого, зардал, хөрөнгө өр төлбөрт хийсэн удирдлагийн гаргасан дүгнэлт тооцоолол таамаглал нь хөрөнгө болон өр төлбөрийн дансны үнэд материалыг тохируулга хийх магадлалтай.

Банк нь бэлэн байгаа мэдээлэлд үндэслэн зээлийн үнэ цэнийн бууралтын загварт төв банкны оролцоог авч үзсэн. Мөн Банк нь тайлант өдрийн байдааэр хамгийн сүүлийн үеийн өгөгдлөлтэй уялдуулж, макро эдийн засгийн хувилбаруудыг тооцоолоходоо нөлөөллийг харгалзан үзсэн болно.

28. ЭРСДЭЛИЙН УДИРДЛАГА (үргэлжлэл)

Ковид-19 нөлөөлөл (үргэлжлэл)

Банк нь санхүүгийн болон санхүүгийн бус хөрөнгийн тайлагнасан дүнг тодорхойлоход эдийн засгийн өнөөгийн хэлбэлзлийн болзошгүй нөлөөллийг авч үзсэн бөгөөд эдгээр нь ажиглагдахуйц мэдээлэлд үндэслэн менежментийн хамгийн сайн үнэлгээг илэрхийлсэн гэж үзэж байна. Зах зээл нь хэлбэлзэлттэй хэвээр байгаа бөгөөд бүртгэгдсэн дүн нь зах зээлийн хэлбэлзэлд мэдрэмтгий хэвээр байна

29. ҮҮСМЭЛ САНХҮҮГИЙН ХЭРЭГЛҮҮР

Дараах хүснэгтэд, тайлант хугацааны эцсээрх Банкны гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн валютаарх хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг толилуулав. Хүснэгтэд зөвхөн нийт дүн буюу хөрөнгө, өр төлбөрийг цэвэршүүлээгүй байдлаар харуулсан ба холбогдох тайлант үеэс хойших хугацаанд дуусах хэлцлүүд багтсан болно. Деривативын бодит үнэ цэнэ нь зах зээл дэх хүүгийн хэлбэлзэл, гадаад валютын ханшийн хэлбэлзэл болон бусад хувьсах хүчин зүйлсээс хамааран тааламжтай (хөрөнгө) эсвэл тааламжгүй (өр төлбөр) байж болно. Дериватив санхүүгийн хөрөнгө, болон өр төлбөрийн нэгтгэсэн дүн хугацаанаас хооронд ихээхэн хэлбэлзэх боломжтой.

	Xөрөнгө 2020	Өр төлбөр 2020	Xөрөнгө 2019	Өр төлбөр 2019
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
Гадаад валютын форвард болон своп:				
Тайлант үеийн эцсээрх бодит үнэ цэнэ				
- Хэлцлээрх ам.долларын авлага (+)	682,799,086	36,201	918,425,768	32,270
- Хэлцлээрх төгрөгийн оглог (-)	(600,704,805)	(243,165)	(833,375,518)	(251,748)
Гадаад валютын форвард болон своп хэлцлийн цэвэр бодит үнэ цэнэ	82,094,281	(206,964)	85,050,250	(219,478)

30. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ ТОДРУУЛГА

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох

Бодит үнэ цэнэ гэдэг нь дампуурсан болон албадан борлуулахад хүрсэн этгээдээс бусад аливаа сонирхож буй талуудын хооронд, санхүүгийн хэрэглүүрийн зах зээл дээр арилжаалагдах дүн юм. Зах зээл дээр бүртгэлгүй санхүүгийн хэрэглүүрийн хувьд бодит үнэ цэнийг нь тохиромжтой үнэлгээний аргуудыг ашиглан тодорхойлно.

Дараах хүснэгтэд бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн санхүүгийн хэрэглүүрийг бодит үнэ цэнийн түвшнээр нь ангилан үзүүлэв:

	Түвшин 1 мян. төг	Түвшин 2 мян. төг	Түвшин 3 мян. төг	Нийт мян. төг
2020 оны 12 сарын 31				
Санхүүгийн хөрөнгө				
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бонд, бодит үнэ цэнээрээ	158,916,354	—	—	158,916,354
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бонд, бодит үнэ цэнээрээ	—	—	42,117,133	42,117,133
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр:</i>				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээрээ	3,148,784	—	—	3,148,784
<i>Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:</i>				
Зээл ба урьдчилгаа, бодит үнэ цэнээр	—	159,599,674	—	159,599,674
Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	—	—	8,290,518	8,290,518
Энгийн эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	—	—	102,422,285	102,422,285
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт	—	—	2,327,261	2,327,261
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	—	82,094,281	—	82,094,281
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	—	—	273,610,643	273,610,643
Нийт	162,065,138	241,693,955	428,767,840	832,526,933
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	—	206,964	—	206,964
Нийт	—	206,964	—	206,964
Цэвэр	162,065,138	241,486,991	428,767,840	832,319,969

30. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ ТОДРУУЛГА (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох (үргэлжлэл)

	Түвшин 1 мян. төг	Түвшин 2 мян. төг	Түвшин 3 мян. төг	Нийт мян. төг
2019 оны 12 сарын 31				
Санхүүгийн хөрөнгө				
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр:				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй бонд, бодит үнэ цэнээрээ	287,225,467	—	—	287,225,467
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогод бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр:				
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлтэй хөрөнгө оруулалт, бодит үнэ цэнээрээ	3,159,315	—	—	3,159,315
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх санхүүгийн хөрөнгө:				
Зээл ба урьдчилгаа, бодит үнэ цэнээр	—	119,098,075	—	119,098,075
Энгийн эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	—	—	95,619,435	95,619,435
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт	—	—	2,232,529	2,232,529
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	—	85,050,250	—	85,050,250
Санхүүгийн бус хөрөнгө				—
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	—	—	206,056,934	206,056,934
Нийт	290,384,782	204,148,325	303,908,898	798,442,005
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	—	219,478	—	219,478
Нийт	—	219,478	—	219,478
Цэвэр	290,384,782	203,928,847	303,908,898	798,222,527

1, 2 болон 3 дугаар түвшний хоорондох хөдөлгөөн

Бодит үнэ цэнээр бүртгэгдсэн, санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийн 1, 2 болон 3 дугаар түвшний хооронд хөдөлгөөн гаралаа болно.

Бодит үнэ цэнийн түвшин

Бодит үнэ цэнийн хэмжилтэд нөлөөлөхүйц хамгийн бага түвшний өгөгдөл үндэслэн санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг дараах түвшингүүдээр ангилан толилуулдаг. Үүнд:

- Түвшин 1 - Ижил төрлийн хөрөнгө болон өр төлбөрийн идэвхтэй зах зээл дэх зарласан (тохируулаагүй) үнэ
- Түвшин 2 - Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хувьд боломжит өгөгдлийг ашиглан шууд (үнэ) болон шууд бусаар (үнэс гаралтай) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлал
- Түвшин 3 - Зах зээлийн ашиглаж болох өгөгдөл тулгуурлахгүйгээр (ashiaglagdaahgүй өгөгдөл) бодит үнэ цэнийг тодорхойлох аргачлал

2020 болон 2019 оны 12-р сарын 31-ны байдлаарх 2-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцсон аргачлал болон түүнд ашигласан мэдээлэл:

30. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ ТОДРУУЛГА (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнэ болон бодит үнэ цэнийн түвшинг тодорхойлох (үргэлжлэл)

Мянган төгрөгөөр	2020 Бодит үнэ цэнэ	2019 Бодит үнэ цэнэ	Үнэлгээний аргачлал	Ашигласан мэдээлэл
Санхүүгийн хөрөнгө				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	82,094,281	85,050,250	Хүүгийн түвшний паритетийн шинжилгээ/ Засварлагдсан хорогдуулалтын муруй	Репо хүү, бодлогын хүү, Z-спредЛИБОР хүү, фьючерс болон свопын хүү, засварласан форвард хүү
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	159,599,674	119,098,075	Зах зээлийн хандлагын арга	Зах зээлийн үнэ
Санхүүгийн өр төлбөр				
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	206,964	219,478	Хүүгийн түвшний паритетийн шинжилгээ/ Засварлагдсан хорогдуулалтын муруй	Влоомбэрг үнэ Монголбанкны валютын ханш

2019 болон 2020 оны 12 сарын 31-ны байдлаар 2-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй.

3-дугаар түвшний санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тооцоход ашигласан мэдээллийн боломжит өөрчлөлтийн бодит үнэ цэнэд үзүүлэх нөлөөлөл:

Мянган төгрөгөөр	Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	Бодит үнэ цэнэ	
2020 оны 12-р сарын 31				
Санхүүгийн хөрөнгө				
Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	8,290,518	10%	+/-829,052	Зах зээлийн хандлагын арга
Энгийн эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	102,422,285	10%	+/-10,242,229	Зах зээлийн хандлагын арга
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт	2,327,261	10%	+/-232,726	Зах зээлийн хандлагын арга
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй үнэт цаас	42,117,133	10%	+/-4,211,713	Зах зээлийн хандлагын арга
Санхүүгийн өр төлбөр				
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	273,610,643	10%	+/-27,361,064	Орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн үнийн арга
2019 оны 12-р сарын 31				
Санхүүгийн хөрөнгө				
Энгийн эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр	95,619,435	10%	+/-9,561,944	Зах зээлийн хандлагын арга
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт	2,232,529	10%	+/-223,253	Зах зээлийн хандлагын арга
Санхүүгийн бус хөрөнгө				
Дахин үнэлсэн хөрөнгө	206,056,934	10%	+/-20,605,693	Орлуулах өртгийн арга болон зах зээлийн үнийн арга
				Тохируулга хийгдсэн зах зээлийн түрээсийн үнэ

30. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ ТОДРУУЛГА (үргэлжлэл)

2019 болон 2020 оны 12 сарын 31-ны байдлаар бодит үнэ цэнийг тооцох аргачлалд өөрчлөлт ороогүй.

Удирдлага нь 2020 оны 12 сарын 31-ны байдлаарх санхүүгийн хөрөнгүүдийн бодит үнэ цэнэ нь дансны үнээсээ материаллаг зөрүү байхгүй гэж үзсэн.

3-дугаар түвшингийн санхүүгийн хэрэглүүрийн хөдөлгөөнийг доорх хүрснэгтүүдэд харуулав:

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр		
1-р сарын 1	—	27,344,346
Худалдан авалт	60,003,300	40,174,173
Эргэн төлөлт	(52,282,300)	(67,518,519)
Хүүгийн авлага	569,518	—
12-р сарын 31	8,290,518	—
Энгийн эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр		
1-р сарын 1	95,619,435	91,046,711
Худалдан авалт	6,667,300	4,452,400
Хүүгийн авлага	10,413,617	9,575,606
Хүүгийн авлагын эргэн төлөлт	(10,278,067)	(9,455,282)
12-р сарын 31	102,422,285	95,619,435
Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй хөрөнгө оруулалт		
1-р сарын 1	2,232,529	2,118,665
Худалдан авалт	—	39,875
Ханшийн өөрчлөлт ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх	94,732	73,989
12-р сарын 31	2,327,261	2,232,529

Хөрөнгийн бирж дээр бүртгэлгүй бонд, бодит үнэ цэнээр

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Давуу эрхтэй ИЗББ, бодит үнэ цэнээр		
1-р сарын 1	—	—
Худалдан авалт	594,282,000	—
Эргэн төлөлт	(541,500,000)	—
Хорогдуулалт	(10,664,867)	—
12-р сарын 31	42,117,133	—
Дахин үнэлсэн хөрөнгө		
1-р сарын 1	206,056,934	195,778,089
Худалдан авалт	11,157,585	15,722,094
Дахин үнэлгээний олз (Тод 17,26)	64,792,320	—
Дахин үнэлгээний алдаглал ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдсэн (Тод 9)	(2,582,396)	—
Тайлант жилийн элэгдэл	(5,652,226)	(5,252,001)
Борлуулалт	(129,031)	(176,974)
Данснаас хассан	(32,543)	(14,274)
12-р сарын 31	273,610,643	206,056,934

Хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Барилга байгууламж болон газрын бодит үнэ цэнийг тогтоохын тулд зах зээлийн үнийн аргачлал ашигласан. Үнэлгээчин үнэлгээ хийхдээ зах зээл дээр байгаа ижил төстэй барилга байгууламжийн тооцоолсон худалдах өртөгт үндэслэсэн. Хөрөнгийн бодит үнэ цэнэ нь хараат бус мэргэшсэн үнэлгээний компаниудын үнэлгээн дээр үндэслэсэн байна.

30. БОДИТ ҮНЭ ЦЭНЭ ТОДРУУЛГА (үргэлжлэл)

Бодит үнэ цэнээр бүртгэгддэгүй санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн бодит үнэ цэнэ

Санхүүгийн тайланд бодит үнэ цэнээрээ хараахан бүртгэгдээгүй байгаа санхүүгийн хэрэглүүрийн бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашиглах аргачлал, таамаглалыг доор харуулав:

Бодит үнэ цэнэ нь дансны үнэтэйгээ ойролцоо хөрөнгө

Хөрвөх чадвар сайтай эсвэл эргэн төлөгдөх хугацаа богинотой (нэг жилээс богино хугацаатай) аливаа санхүүгийн хөрөнгө, өр төлбөрийн хувьд дансны үнэ цэнийг түүний бодит үнэ цэнээр ойролцоолон авч үздэг. Удирдлагын гүйцэтгэсэн бодит үнэ цэнийн үнэлгээг харахад, нэг жилээс дээш хугацаатай банк, санхүүгийн байгууллагаас татсан бодит үнэ цэнийг санхүүгийн тайланд түүний дансны үнэ цэнээр ойролцоолон тавьсан байна. Энэ нь адил төстэй хадгаламжийн бүтээгдэхүүнд ногдож байгаа өнөөгийн зах зээлийн хүү нь зах зээлд анх гаргасан хүүнээс огцом өөрчлөгдөхгүй гэсэн зарчим, баримтаас үүдэлтэй.

Тогтмол хүйтэй санхүүгийн хэрэглүүр

Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх тогтмол хүйтэй санхүүгийн хөрөнгө ба өр төлбөрийн бодит үнэ цэнийг Монгол улс дахь ижил төстэй санхүүгийн хэрэглүүрийн одоогийн зах зээлийн хүү болон тэдгээр санхүүгийн хөрөнгө болон өр төлбөрийг хүлээн зөвшөөрсөн үеийн зах зээлийн хүйтэй харьцуулан тооцно.

Бодит үнэ цэнэ болон дансны үнийн хооронд ихээхэн зөрүүтэй үед Банкны санхүүгийн хэрэглүүрийг дансны болон бодит үнэ цэнээр нь харьцуулан дараах хүснэгтээр харуулав.

	Дансны үнэ	Бодит үнэ цэнэ
	мян. төг	мян. төг
2020 оны 12-р сарын 31		
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,765,883,561	4,613,569,794
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	529,202,397	545,027,605
Нийт	5,295,085,958	5,158,597,399
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх санхүүгийн өр төлбөр		
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	9,370,844,845	9,416,209,005
Зээлээр авсан эх үүсвэр	1,173,586,423	1,174,616,711
Нийт	10,544,431,268	10,590,825,716
2019 оны 12-р сарын 31		
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн санхүүгийн хөрөнгө		
Харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	4,509,910,614	4,377,905,804
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	348,912,819	350,722,481
Нийт	4,858,823,433	4,728,628,285
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх санхүүгийн өр төлбөр		
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	7,217,771,673	7,222,080,989
Зээлээр авсан эх үүсвэр	1,308,695,905	1,302,064,877
Хоёрдогч өглөг	56,316,854	56,183,470
Нийт	8,582,784,432	8,580,329,336

31. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА

Банкны гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Тайлант жилийн турш Банкны захирлууд болон ТҮЗ-ийн гишүүдэд олгосон нийт олговрын дунг дараах хүснэгтээс харна уу. Үүнд:

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Богино хугацаат тэтгэмж:		
Цалин болон бусад тэтгэмж	5,858,811	5,965,573
Эрүүл мэнд нийгмийн даатгалын шимтгэл	732,351	745,697
	6,591,162	6,711,270

Захирлууд болон гол удирдах албан тушаалтнуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл	1,348,497	1,481,689
Гол удирдах албан тушаалтнуудын байршуулсан харилцах, хадгаламж	14,388,271	11,283,224
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	103,453	114,847

Гол удирдах албан тушаалтнууд Банкны бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны хүрээнд энгийн нөхцөлтэйгөөр (бусад харилцагчид болон ажилтнууд ижил үйлчилгээ авахад санал болгодогтой ижил хүү болон барьцааны нөхцөл) Банкнаас үйлчилгээгээ авдаг. Эдгээр ажил гүйлгээнүүдэд энгийн ажил гүйлгээнийхээс ялгарах онцлог эрсдэл байхгүй байна.

Гол удирдах албан тушаалтнуудад олгосон зээл болон урьдчилгаа нь барьцаатай бөгөөд жилийн 2.4%- 24% (2019 онд 2.4% - 24%) хувийн хүйтэй ба 1-15 хүртэл жилийн эргэн төлөгдөх хугацаатай байна. Уг санхүүгийн жилд эдгээр зээлээс олсон хүүгийн орлого нь 113,221 мянган төгрөг байна (2019 онд 65,070 мянган төгрөг).

Гол удирдах албан тушаалтнуудын харилцах, хадгаламж нь жилийн 0.0%-13.60% хүйтэй байсан (2019 онд 0.0%-15.30% байсан). Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид 755,870 мянган төгрөгийн хүүгийн зардал төлсөн (2019 онд 586,529 мянган төгрөг).

Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн ажил гүйлгээ

2020 оны болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаар, Банк нь бизнесийн ердийн үйл ажиллагааныхаа хүрээнд дараах голлох ажил гүйлгээнүүдийг Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн байна. Эдгээр ажил гүйлгээг арилжааны нөхцөлөөр зах зээлийн ханшаар гүйцэтгэсэн:

	2020 мян. төг	2019 мян. төг
Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж	61,401,965	31,722,133
Хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл	48,441,670	119,363,710
Хувьцаа эзэмшигчдэд олгосон зээл ба урьдчилгаа	5,725,000	4,761,000
Ашиглагдаагүй зээлийн шугам	1,000	-
Импортын аккредитив	-	956,732
Батлагдан баталгааны хэмжээ	832,763	908,512
Авлага	86,632	86,632

Хувьцаа эзэмшигчдийн харилцах, хадгаламж нь жилийн 0.0%-5.4% (2019 онд 0.0%-14.5%) хүйтэй байсан. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах, хадгаламжид 2,608,292 мянган төгрөгийн хүүгийн зардал төлсөн (2019 онд 1,657,590 мянган төгрөг).

Хувьцаа эзэмшигчдээс авсан зээл нь жилийн 3.287%- 4.805% (2019 онд 5.024%- 8.365%) хүйтэй байсан. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр зээлд 5,015,612 мянган төгрөгийн хүүгийн зардал төлсөн (2019 онд 9,372,455 мянган төгрөг).

31. ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА (үргэлжлэл)

Банкны хувьцаа эзэмшигчидтэй хийсэн ажил гүйлгээ (үргэлжлэл)

2020 онд Банкинд хоёрдогч өглөг байгаагүй мөн холбоотой хүүгийн зардал бүртгээгүй болно (2019 онд 3,089,503 мянган төгрөг).

Хувьцаа эзэмшигчдээд олгосон зээл болон урьдчилгаа нь жилийн 14.40%-15.00% (2019 онд 14.40%- 15.00%) хүйтэй байсан. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр зээлээс олсон хүүгийн орлого нь 94,068 мянган төгрөг болно (2019 онд 425,880 мянган төгрөг).

Хувьцаа эзэмшигчдээс авсан бусад үйлчилгээнд ихэвчлэн тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээ болон ATM машины худалдан авалт багтсан. Нийт тайлант жилийн үйлчилгээний зардал нь 604,720 мянган төгрөг (2019 онд 13,992,918 мянган төгрөг) байсан.

Банкны бусад холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

Бусад холбоотой талуудад олгосон зээл ба урьдчилгаа нь 41,858,313 мянган төгрөг (2019 онд 39,096,550 мянган төгрөг) байсан. Бусад холбоотой талуудын зээл нь жилийн 5.83%-15.00% (2019 онд 7.20%-15.00%) хүйтэй. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр зээлээс олсон хүүгийн орлого нь 5,869,444 мянган төгрөг (2019 онд 3,516,528 мянган төгрөг) байна.

Бусад холбоотой талуудын харилцах хадгаламж нь 82,350,509 мянган төгрөг (2019 онд 73,296,120 мянган төгрөг) байсан ба нь жилийн 0.0%-6.00%-н (2019 онд 0.0%-13.00%) хүйтэй. Тухайн санхүүгийн жилд эдгээр харилцах хадгаламжид төлсөн хүүгийн зардал нь 3,442,569 мянган төгрөг (2019 онд 3,196,272 мянган төгрөг).

Бусад холбоотой талуудын ашиглагдаагүй зээлийн шугам нь 119,865 мянган төгрөг (2019: 4,054,196 мянган төгрөг).

Бусад холбоотой талуудын олгосон баталгаа, аккредитив 63,272 мянган төгрөг (2019: 55,401 мянган төгрөг), 4,269,288 мянган төгрөг (2019: 12,002,375 мянган төгрөг) тус тус байна.

Бусад холбоотой талуудаас авсан бусад үйлчилгээнд ихэвчлэн ATM болон тээврийн хэрэгслийн засвар үйлчилгээ орсон. Нийт тайлант жилийн үйлчилгээний зардал нь 33,036,291 мянган төгрөг (2019 онд 40,901,535 мянган төгрөг).

Холбоотой талуудтай хийсэн гүйлгээний нөхцөлүүд

Бизнесийн ердийн үйл ажиллагааны үр дүнд дээр дурдсан үлдэгдэл дүнгүүд үүссэн болно. Тайлант жилийн эцсээрх зээл болон урьдчилгаанаас бусад үлдэгдэл дүн барьцаа хөрөнгөгүй болно.

32. ХӨРӨНГӨ БОЛОН ӨР ТӨЛБӨРИЙН ХУГАЦААНЫ ШИНЖИЛГЭЭ

Дараах хүснэгтэд Банкны хөрөнгө, өр төлбөрийг эргэн төлөгдөх, барагдах хугацаагаарх шинжилгээг харуулсан байна. Тодруулга 28 “Төлбөрийн чадварын эрсдэл ба эх үүсвэрийн удирдлага”-аас Банкны зүгээс барагдуулах хорогдуулж тооцоогүй гэрээт үүргүүдийг харна уу.

2020 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	12 сар хүртэлх	12 сараас дээш	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	5,571,310,645	–	5,571,310,645
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	400,195	85,000,526	85,400,721
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	45,061,148	37,033,133	82,094,281
Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэсэн харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,304,993,347	2,460,890,214	4,765,883,561
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	12,716,054	146,883,620	159,599,674
Хөрөнгө оруулалт			
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	4,250,864	108,789,200	113,040,064
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	22,572,475	178,461,012	201,033,487
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	3,148,784	–	3,148,784
- Хорогдуулсан өртгөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	210,597,576	318,604,821	529,202,397
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	21,252,715	–	21,252,715
	8,196,303,803	3,335,662,526	11,531,966,329
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалт	301,888	–	301,888
Бусад хөрөнгө	54,889,370	–	54,889,370
Үндсэн хөрөнгө	–	465,928,170	465,928,170
Биет бус хөрөнгө	–	50,718,804	50,718,804
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	6,980,541	382,224	7,362,765
	62,171,799	517,029,198	579,200,997
НИЙТ	8,258,475,602	3,852,691,724	12,111,167,326
Санхүүгийн өр төлбөр			
Банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	25,825,049	–	25,825,049
Репо хэлцэл	79,867,182	105,023,617	184,890,799
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	8,091,011,100	1,279,833,745	9,370,844,845
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	206,964	–	206,964
Зээлээр авсан санхүүжилт	668,497,871	505,088,552	1,173,586,423
Хоёрдогч өглөг	97,115,078	–	97,115,078
Бусад өр төлбөр	7,476,523	483,884	7,960,407
	8,969,999,767	1,890,429,798	10,860,429,565
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Бусад өр төлбөр	7,904,208	–	7,904,208
Орлогын татварын өглөг	6,155,494	–	6,155,494
Хойшлуулсан татварын өглөг	–	7,467,039	7,467,039
	14,059,702	7,467,039	21,526,741
НИЙТ	8,984,059,469	1,897,896,837	10,881,956,306
Цэвэр	(725,583,867)	1,954,794,887	1,229,211,020

32. Хөрөнгө болон өр төлбөрийн хугацааны шинжилгээ (үргэлжлэл)

2019 оны 12-р сарын 31-ний өдрөөр	12 сар хүртэлх	12 сараас дээш	Нийт
	мян. төг	мян. төг	мян. төг
Санхүүгийн хөрөнгө			
Мөнгө ба түүнтэй адилтгах хөрөнгө	4,111,196,915	—	4,111,196,915
Бусад банкуудад байршуулсан хөрөнгө	119,455,256	—	119,455,256
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	36,177,082	48,873,168	85,050,250
Хорогдуулсан өргтөөр бүртгэсэн харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	2,308,576,002	2,201,334,612	4,509,910,614
Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх харилцагчдад олгосон зээл ба урьдчилгаа	5,164,956	113,933,119	119,098,075
Хөрөнгө оруулалт			
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь ашиг, алдагдлын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	3,451,064	94,400,900	97,851,964
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өрийн хэрэглүүр	3,648,663	283,576,804	287,225,467
- Бодит үнэ цэнийн өөрчлөлт нь бусад дэлгэрэнгүй орлогын тайланд бүртгэгдэх өмчийн хэрэглүүр	3,159,315	—	3,159,315
- Хорогдуулсан өргтөөр бүртгэх өрийн хэрэглүүр	303,331,207	45,581,612	348,912,819
Бусад санхүүгийн хөрөнгө	3,154,652	—	3,154,652
	6,897,315,112	2,787,700,215	9,685,015,327
Санхүүгийн бус хөрөнгө			
Хараат компанийд оруулсан хөрөнгө оруулалт	301,888	—	301,888
Бусад хөрөнгө	47,893,554	—	47,893,554
Үндсэн хөрөнгө	—	405,803,192	405,803,192
Биет бус хөрөнгө	—	41,271,652	41,271,652
Ашиглах эрхтэй хөрөнгө	7,012,392	7,055,946	14,068,338
	55,207,834	454,130,790	509,338,624
НИЙТ	6,952,522,946	3,241,831,005	10,194,353,951
Санхүүгийн өр төлбөр			
Банк, санхүүгийн байгууллагын харилцах, хадгаламж	109,064,048	—	109,064,048
Репо хэлцэл	197,870,997	—	197,870,997
Харилцагчдын харилцах, хадгаламж	6,044,121,005	1,173,650,668	7,217,771,673
Үүсмэл санхүүгийн хэрэглүүр	219,478	—	219,478
Зээлээр авсан санхүүжилт	473,310,986	835,384,919	1,308,695,905
Хоёрдогч өглөг	56,316,854	—	56,316,854
Бусад өр төлбөр	64,400,324	1,030,090	65,430,414
Түрээсийн өглөг	6,725,320	8,180,012	14,905,332
	6,952,029,012	2,018,245,689	8,970,274,701
Санхүүгийн бус өр төлбөр			
Бусад өр төлбөр	14,823,760	—	14,823,760
Орлогын татварын өглөг	9,998,555	—	9,998,555
Хойшлуулсан татварын өглөг	—	5,760,791	5,760,791
	24,822,315	5,760,791	30,583,106
НИЙТ	6,976,851,327	2,024,006,480	9,000,857,807
Цэвэр	(24,328,381)	1,217,824,525	1,193,496,144

33. ХӨРӨНГИЙН ЗОХИСТОЙ ХАРЬЦАА

Монголбанкнаас тогтоосон дүрэм, харьцаануудыг ашиглах замаар Банкны өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хянадаг. 2020 болон 2019 оны турш Банк нь өөрийн хөрөнгөд хөндлөнгөөс тавьдаг бүх шалгууруудыг бүрэн хангаж ажилласан.

Капиталын удирдлага

Банкны капиталын удирдлагын үндсэн зорилго нь хөндлөнгөөс тавигдсан зохистой харьцааны шалгууруудыг биелүүлэх ба сөрөг цочролыг дааж чадах өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг хадгалахад оршдог.

Банк өөрийн хөрөнгийн бүтцийг удирдаж, эдийн засгийн нөхцөл байдал болон үйл ажиллагааных нь эрсдэлийн шинж чанарт орсон өөрчлөлтүүдийг харгалзан капиталын бүтэцдээ залруулга хийдэг байна.

Зохицуулалттай капитал

Монголбанкнаас арилжааны Банкуудын нэгдүгээр зэрэглэлийн өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн активын зохистой харьцааг хамгийн багадаа 9% (2019 онд 9%), өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн активын харьцааг 12% (2019 онд 12%)-иас доошгүй байхаар тогтоосон байдаг бөгөөд эдгээр харьцаа нь эрсдэлийн уг шинж чанараар нь тохируулсан хөрөнгө болон нийт капиталыг авч тооцоологдсон байдаг. Банкны 2020 болон 2019 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдрийн байдлаарх өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг доор үзүүлэв:

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Өөрийн хөрөнгийн эрсдэлээр жигнэсэн харьцаа	18.09%	20.18%
Эрсдэлээр жигнэсэн хөрөнгийн харьцаа	18.84%	21.64%

12-р сарын 31-ний байдлаар Банкны өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээний харьцаа дараах байдалтай байна:

	2020	2019
	мян. төг	мян. төг
Энгийн хувьцаа	58,071,253	52,792,048
Халаасны хувьцаа	(7,589,226)	(2,183,728)
Хуримтлагдсан ашиг	1,066,159,570	1,097,929,100
Нийт I-р зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	1,116,641,597	1,148,537,420
II-р зэрэглэлийн хөрөнгө		
Дахин үнэлгээний нэмэгдэл	46,319,202	28,727,381
Борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын нөөц*	-	-
Хоёрдогч өглөг**	-	54,670,400
Нийт II-р зэрэглэлийн хөрөнгийн дүн	46,319,202	83,397,781
Нийт капитал/капиталын суурь	1,162,960,799	1,231,935,201

*Монголбанкны өөрийн хөрөнгийн хүрэлцээтэй байдлын шаардлагад нэмэлт өөрчлөлт оруулсантай холбоотой нийгмийн хөгжлийн сан болон борлуулахад бэлэн хөрөнгө оруулалтын нөөц 2020 оны 12-р сарын 31-ний байдлаар II зэрэглэлийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүнд багтаагүй болно.

** Монголбанкны II-р зэрэглэлийн хөрөнгийн шаардлагын дагуу зөвхөн 5 жилээс дээш хугацаатай хоёрдогч өглөгийг оруулсан болно.

33. Хөрөнгийн зохистой харьцаа (үргэлжлэл)

Зохицуулалттай капитал(үргэлжлэл)

12-р сарын 31-ний байдлаар эрсдэлээр нь жигнэсэн хөрөнгийг эрсдэлийн ангилал тус бүрээр үзүүлбэл:

%	2020		2019	
	Хөрөнгө	Эрсдэлээр жигнэсэн	Хөрөнгө	Эрсдэлээр жигнэсэн
	мян. төг	мян. төг	мян. төг	мян. төг
0	5,920,766,489	—	4,380,424,811	—
20	343,228,743	68,645,749	347,737,446	69,547,489
50	1,221,900,118	610,950,059	769,546,208	384,773,104
80	—	—	425,108,488	340,086,791
90	637,021,694	573,319,525		
100	4,566,305,705	4,566,305,705	4,561,873,453	4,561,873,453
125	4,824,294	6,030,368		
150	124,070,542	186,105,813	103,852,519	155,778,778
Тохируулгууд:	—	—	—	—
Үйл ажиллагааны эрсдэлийн үзүүлэлт	—	101,728,564	—	85,722,570
Гадаад валютын эрсдэлийн үзүүлэлт	—	58,858,211	—	94,438,926
Нийт	12,818,117,585	6,171,943,994	10,588,542,925	5,692,221,111

34. ТАЙЛАНГИЙН ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

Банкны тухай хуулийн шинэчлэл

Банкны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг 2021 оны 1 дүгээр сарын 28-ны өдрийн УИХ-ын намрын ээлжит чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хэлэлцэн баталсан. Хуульд дараах 4 гол чиглэлийн хүрээнд өөрчлөлт орж байна:

- Монгол улсад үйл ажиллагаа явуулж буй 12 арилжааны банкуудын 5 нь системийн хувьд нөлөө бүхий банк (Банкийг оролцуулан) гэж тодорхойлогддог бөгөөд эдгээр банкуудыг 2022 оны 6-р сарын 30-ны дотор нээлттэй хувьцаат компани болох шаардлага тавьсан. Үлдсэн банкууд нь нээлттэй хувьцаат компани болох эсхүл хаалттай хүрээнд хувьцаагаа арилжаалан бүтцийн өөрчлөлт хийх боломжтой.
- Аливаа этгээд дангаар болон холбогдох этгээдийн хамт эзэмших арилжааны банкны хувьцаа, хувьцаанд хамаарах үнэт цаасны хэмжээг 20 хувь хүртэл байх шаардлагыг банкууд 2023 оны 12 сарын 31-ний өдрөөс өмнө хангах.
- Банкийг татан буулгах тохиолдолд төлбөр барагдуулах дараалалд өөрчлөлт оруулсан бөгөөд иргэд болон өрхийн хадгаламж болон харилцах дансан дахь мөнгийг хуулийн этгээдийнхээс өмнө барагдуулна.
- “Банкны системд нөлөө бүхий банк” гэх ойлголтыг шинэчилсэн бөгөөд өмнө нь банкны хөрөнгийн хувьд нийт системийн 5-аас дээш хувийг эзэлж буй банкийг хэлдэг байсан бол шинэчилсэн хуулийн дагуу “банкны системд нөлөө бүхий банк”-ийг тодорхойлохдоо банкны хөрөнгө, төлбөрийн систем дэх гүйлгээний хувь, банкны үндсэн үйл ажиллагаа, харилцагчдын тоо, санхүүгийн тогтолцоо дахь хамаарал зэрэг шалгуурыг нэгэн зэрэг баримтлан тогтооно.

Ковид-19 цар тахлын нөлөөлөл

Банк нь 2020 оны 12-р сарын 31-ний дараах Ковид-19 цар тахалтай холбоотой хөл хорионы үзүүлэх нөлөөг авч үзээд энэхүү санхүүгийн тайланг бэлтгэхэд ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн дүгнэлт, тооцоо, таамаглал зохимжтой хэвээр байна гэж дүгнэв. Ашигласан нягтлан бодох бүртгэлийн дүгнэлт, тооцоо, таамаглалыг тодруулга 2-оос харна уу. Тайлангийн өдрийн байдлаар Засгийн газар Ковид-19-тэй холбоотой хөл хориог цуцалсан байгаа бөгөөд Банк нь хэвийн ажиллаж байна.

34. Тайлангийн дараах үйл явдал (үргэлжлэл)

Удирдлага нь тайлангийн өдрөөс хойш санхүүгийн тайланд нөлөө үзүүлэх өөр бусад үйл явдал гараагүй гэж үзэж байна.

Репо хэлцэл (дахин санхүүжилтийн ЖДБ зээл)

2021 оны 2-р сарын 22-ны өдөр Банк нь 2 дах удаагийн урт хугацаат репо санхүүжилтийн гэрээг 100 тэрбум төгрөгийн дүнгээр Монголбанктай байгуулсан. Энэхүү хэлцлийг ЖДБ-ийг дэмжих урт хугацааны дахин санхүүжилтийн зорилгоор хэрэгжүүлж байна.

Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгaa сэргээх хөтөлбөр

2021 оны 2-р сарын 17-ны өдөр болсон Засгийн газрын ээлжит хуралдаанаар Эрүүл мэндээ хамгаалж, эдийн засгaa сэргээх 10 их наяд төгрөгийн цогц төлөвлөгөөг баталсан. Энэхүү хөтөлбөр нь ЖДУ-ийг дэмжих, иргэдийг орон сууцжуулах, стратегийн ач холбогдол бүхий томоохон төсөл хэрэгжүүлэх, хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл болон боловсролын хүртээмжийн талаар б хэсгээс бүрдэж байгаа бөгөөд 2023 он хүртэл хэрэгжих төлөвтэй байна.

2021 оны 2-р сарын 15-ны өдөр Банк нь 200 тэрбум төгрөгийн ногдол ашигийг хувьцаа эзэмшигчидээ эзэмшлийн хэмжээнд нь хамааруулж хуваарилах шийдвэр гаргасан. Ногдол ашиг хуваарилахад Монголбанкнаас зөвшөөрөл шаарддаг бөгөөд санхүүгийн тайлангуудыг гарах өдрийн байдлаар Монголбанкнаас зөвшөөрөл олгоогүй байна.

33. МОНГОЛ ХЭЛ ДЭЭРХ ОРЧУУЛГА

Эдгээр санхүүгийн тайлангуудыг Англи хэл дээр мөн бэлтгэсэн болно. Монгол, Англи хувиудын хооронд утга, агуулгын зөрүү гарах тохиолдолд Англи хувийг дагана..

ЖИЛИЙН ТАЙЛАН 2020

---

www.khanbank.com

1800-1917

callcenter@khanbank.com

facebook.com/khanbank

twitter.com/khan_bank